

## הישיבה השלוש-מאות-ושבע-עשרה של הכנסת השתיים-עשרה

יום רביעי, כ"א בתמוז התשנ"א (3 ביולי 1991)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:04

### א. שאילתות בעל-פה

- היו"ר ד' שילנסקי: הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.
- הסעיף הראשון: שאילתות בעל-פה. שר המשפטים ישיב על שאילתא בעל-פה מס' 479, שהופנתה לשר המשטרה, מאת חבר הכנסת יהושע מצא, בנושא: מר אייבי נתן.
479. מר אייבי נתן
- יהושע מצא (הליכוד): אדוני היושב-ראש, את טירוף רמיסת החוק יש לעצור — לעצור תרתי משמע. את האיש נתן יש לשים מאחורי סורג וברית, ואת הילולת המפגשים של השמאל הישראלי עם אנשי הטרור האש"פי — להוקיע בראש חוצות.
- מה הצביעות הזאת לכם, אנשי השמאל? לפתע נתפסות לגמגום, לרגע קט כאילו אתם מסתייגים מנתן.
- אלי דיין (המערך): רגע, זו שאלה נוספת?
- היו"ר ד' שילנסקי: אני מבקש לאפשר לו להציג שאלה נוספת.
- שמעון שטרית (המערך): מה הנויפה הזאת לך, אדוני? מה הדברים האלה לך?
- היו"ר ד' שילנסקי: חברי הכנסת, איפה הסוכנות? יש לו שתי דקות. תאפשרו לו לנסח את דבריו כהבנתו במשך שתי הדקות. חבר הכנסת מצא, בבקשה.
- יהושע מצא (הליכוד): אבקש, אדוני היושב-ראש — — —
- היו"ר ד' שילנסקי: ניכיתי לך את זמן הפרעות.
- שמעון שטרית (המערך): מה תגיד אחרי הבחירות? תשאיר קצת תקופה שלאחר הבחירות.
- יהושע מצא (הליכוד): לפתע נתפסות לגמגום, לרגע קט כאילו אתם מסתייגים מנתן. רק לפני שבועות אחדים — — —
- יאר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת): לא שומעים.
- היו"ר ד' שילנסקי: שומעים, שומעים.
- אברהם בורג (המערך): לא שומעים ולא כלום, הטיעון הוא חלש.
- יהושע מצא (הליכוד): אדוני היושב-ראש, אני מצטער על שאני חייב להעיר למדתי ממך, אדוני, שבשאלות בעל-פה אין קריאות בנייים ואין הפרעות.
- היו"ר ד' שילנסקי: הני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.
- הסעיף הראשון: שאילתות בעל-פה. שר המשפטים ישיב על שאילתא בעל-פה מס' 479, שהופנתה לשר המשטרה, מאת חבר הכנסת יהושע מצא, בנושא: מר אייבי נתן.
479. מר אייבי נתן
- יהושע מצא (הליכוד): אדוני יושב-ראש הכנסת, כנסת נכבדה, פגישותיו בשבוע שחלף של מר אייבי נתן עם ראש הטרור האש"פי וחיבוק הייודות שלהם לעיני התקשורת העולמית הם פגיעה במערכות החוק והמשפט בישראל וכמאמיניו לבורד את הטרור האש"פי ולהציגו ככל שפלותו.
- רצוני לשאול:
1. מדוע לא נמנעה יציאתו לחוץ-לארץ נוכח כוונותיו והצהרותיו הגלויות?
2. מה מצפה לאייבי נתן עם שובו לישראל? תודה.
- היו"ר ד' שילנסקי: אדוני השר, בבקשה.
- שר המשפטים ד' מרידור: אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בגלל היעדרו של שר המשטרה מסיבות אישיות אני משיב במקומו, והתשובה שאני משיב היא על דעת המשטרה.
- היו"ר ד' שילנסקי: לא שומעים טוב.
- שר המשפטים ד' מרידור: אחזור ואומר, שבגלל היעדרו של שר המשטרה מסיבות אישיות — חמותו נפטרה — אני משיב את התשובה הזאת במקום שהוא ישיב.
- יאר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה): תשלח לו תנחומים.
- היו"ר ד' שילנסקי: תרשה לי לשלוח בשם הכנסת כולה תנחומים לשר המשטרה רוני מילוא, לאשתו אלישבע ולכל המשפחה, במות אמה של אלישבע, מי ייתן ולא ידעו דאכה עוד; כין אבלי ציון יירושלים ינוחמו.
- בבקשה, אדוני שר המשפטים.
- שר המשפטים ד' מרידור: תשובת המשטרה על השאלות היא זאת:
1. לא ניתן היה למנוע את יציאתו של אייבי נתן מהארץ בנסיבות כפי שהיו.

אברהם בורג (המערך):

היושע מצא (הליכוד):  
השמאל הוא גם אותם שבעה שלא מזמן הפגינו הפגנה מסוימת. לא תוכלו להשתחרר — — —

מרדכי גור (המערך):

היו"ר ד' שילנסקי:  
חבר הכנסת יהושע מצא, מה השאלה שלך?

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

היושע מצא (הליכוד):  
אני כבר מסיים, אדוני.  
לא תוכלו להשתחרר מחיבוק הדוב.

חברי הכנסת, חבר הכנסת מצא צדק בהערותו. חבר הכנסת מצא, תמשיך.

היושע מצא (הליכוד):

אני גם מודה למוטה גור, שמצטרף למקהלה הזאת על-מנת שידעו שגם הוא בתוכה.

אברהם בורג (המערך):

אברהם בורג (המערך):  
עוד כהנא חי.

מי מדבר, הדובר של הימין?

שמעון שטרית (המערך):

היושע מצא (הליכוד):  
לא תוכלו להשתחרר ממנו.

איך הוא מתייחס לחברי הכנסת כמקהלה? מה אנחנו פה?

היו"ר ד' שילנסקי:

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מצא, יש לך עוד שניות מספר להציג את שאלתך.

אני לא מבין, רבותי. זכותו של חבר הכנסת להביע את דעתו. זו הדמוקרטיה. אתם לא נותנים לו לסיים משפט אחד.

שמעון שטרית (המערך):

היושע מצא (הליכוד):

לא, אני מצטער, אדוני, לא יכול להיות שחבר הכנסת בורג ישתולל ותאפשר לו — — —

אבל הוא נוזף בנו.

היושע מצא (הליכוד):

אני אחזור ואנוף בכס, אנשי השמאל, ואשאל פעם נוספת, מה הצביעות הזאת לכם?

שמעון שטרית (המערך):

חבר הכנסת מצא, חבר הכנסת בורג השמיע קריאות ביניים סוערות, זה לא נקרא להשתולל, ואודה לך אם תציג את שאלתך.

מה הדיבור הזה לך?

היושע מצא (הליכוד):

היושע מצא (הליכוד):

אם יאפשרו לי, אדוני.

נתפסותם לגמגום, לרגע קט כאילו אתם מסתייגים מנתן.

אברהם בורג (המערך):

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

מה, עד עכשיו הוא לא — — —

אנחנו עונים על השאלה הזאת?

היושע מצא (הליכוד):

היו"ר ד' שילנסקי:

יאפשרו לך, אני אדאג לך.

רק לפני ימים, שבועות אחדים, כאן, בכית הזה, במרפסת שמולנו, הושבת את נתן, התחריתם מי מכס יתחבק אתו, התחריתם מי מכס ילחץ את ידו, השפלתם באותם רגעים את הכנסת, רציתם לאנוס את הכנסת, את הבית, לקבל החלטה בזכות מפגשים עם אש"ף.

אברהם בורג (המערך):

חבר הכנסת מצא, אני אדאג לך שיאפשרו לך. הנה, יש שקט באולם. אתה יכול להציג את שאלתך.

אני מבקש לענות.

היושע מצא (הליכוד):

היושע מצא (הליכוד):

לא תוכלו להשתחרר — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, לא, חבר הכנסת מצא, רק להציג את השאלה. ניכית לך את זמן ההפרעות, אבל זמןך תם.

בנוכחותו ובהשתתפותו ניסיתם להשיג זיכוי ציבורי לעברייני מורשע. חגגתם סביבו, התחריתם מי מכס יתחבק אתו. והרי זה אותו נתן, אותו נתן, אותו עברייני דאז הוא עברייני דהיום, אותו נתן התחבק לפני שבועיים, שלושה שבועות, חודש, עם אותו ערפאת. מה הצביעות הזאת? מה הצדקנות הזאת שלכם?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

חשאל אותם אם — — —

היושע מצא (הליכוד):

אדוני, אני מצטער, אני מוכן לשבת בלי לסיים. מדרתי את הזמן שלי, אבל צר לי, אדוני, יש לי שתי דקות, ואני מבקש שבכית הזה יאפשרו לי לשאול את שאלתי.

אומנם כן, חיבוקו של נתן עם רב המרצחים ערפאת הפך עבורכם, השמאל, לחיבוק דוב. אתם טיפתם את הדוב הזה, אתם גידלתם אותו, אתם פיטמתם אותו בכך שכראש חוצות אתם עדיין ממשיכים להטיף ונפגשים עם אנשי אש"ף.

שמעון שטרית (המערך):

רגע, השמאל הוא — — —

שמעון שטרית (המערך):

חבר הכנסת מצא, אני מודיע לך שזה לא בסדר.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מבקש, אל תעזרו לי. חבר הכנסת מצא, אתה קיבלת את שתי הדקות.

יהושע מצא (הליכוד):

לא, אדוני, אני מצטער.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מחזיק טופר ביד, ועצרתי אותו בזמן הפרעות, ואתה מיצית את שתי הדקות. אני מבקש שלא להתווכח.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אם זה הנוהג שהונהג בבית, אני מודיע לך, אדוני היושב-ראש: פה לא תהיה קולניות מצד אחד והפרעה שאינה מאפשרת לאחרים לומר את דבריהם בזמן העומד לרשותם.

שמעון שטרית (המערך):

אל תאיים.

היו"ר ד' שילנסקי:

אל תעזרו לי. חבר הכנסת מצא, אני מאפשר לך להציג את שאלתך, ורק את שאלתך, ותו לא.

שמעון שטרית (המערך):

אין לו שאלה, הוא לא רשם ולא כלום.

היו"ר ד' שילנסקי:

אבל ההערה היא לא בסדר, תתייחסו זה לזה בכבוד.

שמעון שטרית (המערך):

אני רואה שהוא מתלבט.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני שר המשפטים, האינך חושב שאת כולם — בכלל זה מפגשי השמאל — יש להוקיע, בין בפלילים ובין ציבורית? מי שבפלילים — לעצור, ומי שמתחף במפגשים של אש"ף ורומס חוק — להוקיע אותו כאשר הוא מסתתר מאחורי חסינות שלו בכנסת. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שבח וייס, ואחריו — לחבר הכנסת צחי הנגבי.

שבח וייס (המערך):

אדוני שר המשפטים, התיקון לחוק שעל-פיו פועלים נגד אייבי נתן התקבל כאן בכנסת לפני כחמש שנים. עד אז, גם בימים של מלחמות קשות מאוד, בתקופת ראשות הממשלה של דוד בן-גוריון ושל אחרים, הסתפקו בחוק הקודם במאבק העיקש והנחרץ נגד כל אויבנו.

אני רוצה לשאול אותך, האם אין לך איזה לקח שהוא מחמש השנים האחרונות? כי הרי גם חברי הכנסת, גם אקדמאים, בכל מיני צורות, נפגשים, אם כדי להזדהות — ואת זאת אני מגנה — ואם כדי להתווכח קשות עם אנשי אש"ף רשמיים וחצי-רשמיים. האם אתה לא חושב, שזה סוג של חקיקה שמטעה, מבלבלת? אולי היא לא היתה נחוצה כלל. אנחנו מאוחדים במאבקנו נגד האויב, ויש לנו חילוקי דעות לגבי הדרכים של היברות, שמה ימצא איזה סדק של הסדר. מה אומרת לך חמש השנים האחרונות של התיקון הזה?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת צחי הנגבי, גם לך יש דקה, ואני מבקש מכולם לאפשר לחבר הכנסת צחי הנגבי להביע את השאלה שלו בשקט, כפי שאפשרנו לחבר הכנסת שבח וייס לשאול בשקט. בכקשה, חבר הכנסת הנגבי.

צחי הנגבי (הליכוד):

תודה רבה. אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר המשפטים, חבר הכנסת מצא טיפל באופוזיציה, וטוב עשה, אבל אני רוצה להפנות את שאלתי דווקא לאלה המופקדים על רשויות החוק ועל אכיפתו, לשר המשפטים בשם שר המשטרה ובשם הממשלה.

אתה אומר, אדוני שר המשפטים, שהמשטרה תחקור את אייבי נתן. מה יש לחקור? האם מישוהו מכחיש את ביצוע העבירה? הרי העברייין מתהדר בה, טוען שהוא עשה אותה מתוך מודעות, חוזר עליה, ימשיך שוב, היא מתועדת בסרטי הצלוליד של כל רשתות הטלוויזיה הזרות ובארץ. אין מה לחקור. צריך לקבל אותן החלטות, שאי-קבלתן הובילה אותנו היום למצב, שבו אנחנו חוזים בתופעה של הפקרות שאין לה, כמדומני, תקדים בשום מדינה בעולם.

קריאה:

תצלוּב אותו.

צחי הנגבי (הליכוד):

השאלה שלי אליך, אדוני שר המשפטים, היא: האם אתה מתכוון להנחות את רשויות המשפט ואת רשויות התביעה לבקש את מעצרו של אייבי נתן עד תום ההליכים, כדרך שמתנהגים כלפי כל עכריין האומר שהוא יחזור לבצע את העבירה?

והשאלה השנייה: האם אתה מתכוון לבקש מרשות התביעה לנהוג הפעם שלא בכפפות של משי במשפטו של אייבי נתן, לדרוש את מיצוי מלוא הסנקציה המופיעה בכפודה למניעת טרור, קרי: מעצרו של העברייין, ואם יורשע, הטלת מלוא העונש הקבוע בחוק, שלוש שנות מאסר?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, אני רוצה להפנות את תשומת הלב לך שהזמן המוקצב, דקה, הוא לשאלה הנוספת, ולא דקה להבהרה ואחרי זה באה השאלה הנוספת. אבקש להקפיד על כך.

אדוני השר, בכקשה. לשר יש שלוש דקות.

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב-ראש, כיבוד החוק חובה על כולם לא רק מפני שכך כתוב בספר החוקים, אלא גם מפני שאי-אפשר לקיים חברה כאשר כל אחד יקבע מה הוא החוק שאינו מוצא חן בעיניו, ואני בטוח שיש חוקים שאינם מוצאים חן בעיני צדדים שונים של הבית הזה. מבחנו של כיבוד החוק איננו כשהחוק נראה לך, מבחנו הוא כאשר החוק נראה לך קשה. יש ביטוי לטיני: החוק קשה, אבל הוא חוק, ואת החוק צריך לקיים. השיטה שאדם מפר חוק בגלוי, כי הוא איננו נראה לו, וחוזר ומפר אותו — היא שיטה פסולה שצריך להוקיע אותה.

היתה שאלה של חבר הכנסת וייס, האם יש לקח של חמש השנים מאז התקבל החוק, שהציעה ממשלת שמעון פרס לכנסת, לאסור מפגשים עם אש"ף?

שבח וייס (המערך):

זה לא פייר, זה היה — — —

בשמה בהתאם למה שנמסר לי, שהיא תחקור את מר נתן בכואו ארצה.

האם יש צורך לעצור אותו או לא? הדבר הזה ייקבע על-ידי המשטרה. על-פי חוק סדר הדין הפלילי שהכנסת תיקנה לאחרונה. אני רוצה לומר, שיציאתו כעבר לא נמנעה, כשהשופט קבע, מה שגם הוכח, שמר נתן הודיע שהוא יבוא למשפטו, והוא כאמת התייצב במשפטו. היום תצטרך המשטרה לשקול את השאלה כיצד לחקור אותו, והיא תעשה זאת בוודאי לפי שיקולים ענייניים.

אין לי אלא לחזור ולגנות תופעה של הפרת חוק, לא כשהיא נעשית על-ידי אדם שעיסוקו בהפרות חוק בדרך כלל, אלא כשאדם עושה מהפרת חוק איריאולוגיה.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני לא קיבלתי תשובה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לשר המשפטים. שר המשפטים ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 482, שהופנתה לראש הממשלה, מאת חבר הכנסת גד יעקבי, בנושא: התפטרותו של מנכ"ל משרד העבודה והרווחה. חבר הכנסת יעקבי, בבקשה.

482. התפטרותו של מנכ"ל משרד  
העבודה והרווחה

גד יעקבי (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ביקשתי להפנות שאלתא בעל-פה אל ראש הממשלה בנושא התפטרותו של מנכ"ל משרד העבודה והרווחה, והשאלתא היא:

1. מה היו הנסיבות והנימוקים להתפטרותו של מר שמואל סלבין מתפקידו?

2. על-פי הפרסומים העיתונות, התפטרותו נבעה מהעברת כספים רבים למוסדות חרדיים, שלא על-פי סדר העדיפויות הקבוע ובניגוד לסדרים המקובלים. האם תוכל לאשר זאת?

3. מה כוונתך לעשות בעקבות הגילויים שהיו רקע להתפטרות זאת?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת יעקבי, ראש הממשלה ביקש שאשיב בשמו על השאלתא הזאת. לפני שהשכתי, פניתי אל מר סלבין וביקשתי שהוא ייתן לי את התשובות על השאלות האלה, ומה שאני קורא עכשיו זו תשובתו שלו.

1. מה היו הנסיבות והנימוקים להתפטרותו של מר סלבין מתפקידו? התשובה היא: מר סלבין החליט על סיום תפקידו מסיבות אישיות, וכן עקב אייכולתו למלא את תפקידו כפי הבנתו.

2. האם ההתפטרות נבעה מהעברת כספים למוסדות חרדיים, שלא על-פי סדר העדיפויות? התשובה היא: לא.

3. מה כוונתך לעשות בעקבות הגילויים? התשובה היא, שלא היו גילויים.

אני רוצה להוסיף, כמובן מאליו, שאם תבוא תלונה או טענה שיש העברת כספים בכל משרד שהוא וככל עניין שהוא

שר המשפטים ד' מרידור:  
אני מציינ עובדה. זה חוק שהציעה ממשלת שמעון פרס לכנסת, והוא התקבל בכנסת.

חיים רמון (המערך):

ממשלת האחדות הלאומית בראשות שמעון פרס.

קריאות:

— — —

שר המשפטים ד' מרידור:

אתם מתביישים בזה?

חיים רמון (המערך):

— — —

אריה אליאב (המערך):

— — —

יהושע מצא (הליכוד):

אתם מתביישים בפרס?

אריה אליאב (המערך):

זה טמטום.

יהושע מצא (הליכוד):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, רשות התשובה ניתנה לשר המשפטים ולא לחברי הכנסת.

שר המשפטים ד' מרידור:

אשיב בקצרה, למרות ההתרגשות מסביב.

אם יש הצעות, והיו כאלה, לשנות את החוק, הן לא תיעשנה בשאלתא בעל-פה או בשאלתא אחרת. אפשר להביא הצעות לבית, ואפשר יהיה לדון בהן.

החוק הזה, אמרתי לא פעם אחת, הוא חוק מיוחד. הכנסת סברה וסוכרת כנראה שצריך לקיים אותו. מכל מקום, דבר אחד ברור — — —

אריה אליאב (המערך):

זה חריג. אדוני שר המשפטים, אמרת "חריג". עשר פעמים תגיד שזה חריג — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת אליאב, בבקשה לאפשר לשר להמשיך.

שר המשפטים ד' מרידור:

מכל מקום, כל עוד החוק הזה קיים, והוא קיים כבר כמה שנים, צריך לכבד אותו. כי אחרת, רבותי חברי הכנסת השואלים והאחרים, אחרת אנה אנו באים? אנחנו צפויים עוד להרכיב מאבקים פוליטיים בארץ הזאת, ואם אנשים ירשו לעצמם להפר את כללי המשחק ואת החוקים שהכנסת קובעת באופן דמוקרטי, יש סכנה לחברה. לכן אני רואה בחומרה רבה הפרה כזאת של חוק.

מה תעשה המשטרה?

חיים רמון (המערך):

— — — כמו צחי הנגבי שהוא שומר חוק — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת חיים רמון, בבקשה ממך.

שר המשפטים ד' מרידור:

לחבר הכנסת הנגבי, המשטרה הודיעה, ואני הודעתי כאן

למלא תפקידו על-פי הבנתו. אני חושב שהמשפט הזה אומר דורשני, ויש מקום לבצע דרישה וחקירה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת יאיר צבן, בבקשה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר המשפטים, הספקתי לומר גם באופן אישי לידידי סגן שר העבודה ורווחה, חבר הכנסת פרוש, שזה מצער מאוד לראות שלמשרד מאוד לא יציב בניהולו גורמים ועזוע, אם כי זה כאלו בסמכותו של סגן שר, המכהן למעשה כשר, להחליף אותם חמישה בעלי תפקידים אישיים, והמנכ"ל הוא אחד מהם.

אנחנו במצב טוב. אנחנו מגינים על איש ליכוד, אנחנו מגינים על אדם דתי. אני חושב שהאובייקטיביות כאן עברה את כל המבחנים. ואני שואל, לא רק אותך, אדוני שר המשפטים — ואתה מינית ויזמת את הקמת הוועדה לענייני כספי העיזבונות — אלא גם את ידידי סגן השר פרוש: היה מדובר בכך שהמשרד הגיש לוועדת העיזבונות בקשות ל-78 מיליון ש"ח. הוועדה אישרה 22 מיליון ש"ח. המגמה היתה, לפי דעתי באורח טבעי, כי המצוקות קשות —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת צבן, אני מצטער, אבל עליך לסיים.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני כבר מסיים.

— לקצץ באופן שווה, כי גם למפגרים יש בעיות, גם בפנימיות יש בעיות, וגם אצל הנכים. וכאן נעשה עוות בחלוקה — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת צבן, מה השאלה?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

שאלתי: האם סגן השר פרוש מאשר את המידע הזה, והאם לעיוות הזה יש הצדקה אובייקטיבית, והאם גם הוא בשרוש העימות בינו לבין מר סלביץ?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה. אני מצטער, סגן השר פרוש, בהתאם לתקנון ולפרוצדורה אין לי אפשרות לאפשר לך לענות.

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב-ראש, אני אשיב בקצרה על השאלות שנשאלתי. אני רוצה להקדים, אני מצטער ככל לב למלות השבח שנאמרו על מר שמואל סלביץ. אני מכיר אותו אישית שנים רבות. הוא אחד האנשים הטובים ביותר ששירתו בשירות המדינה: אדם מקצועי, שלא עירב מעולם שיקול מפלגתי-פוליטי בהחלטותיו המקצועיות; שהקדיש את כל זמנו לעבודה במשרד העבודה והרווחה; שאליכא דכולי עלמא עשה שם עבודה מצוינת. חבל לי שהוא הגיע למצב, כפי שהוא אמר, שמסיבות אישיות ועקב אייכולתו למלא את תפקידו לפי הבנתו הוא פרש. חבל לי על זה. חבל לשירות המדינה על כך ששמואל סלביץ אינו מכהן עוד. זאת החלטתו.

לעניין החקירה שחבר הכנסת דיין ביקש — אני אמרתי, ואני חוזר ואומר, אנחנו עושים מאמץ גדול למנוע את השיטות העוקמות של חלוקת כספים בדרכים לא נכונות או למטרות לא ראויות. בכל מיני שטחים אנחנו עושים את המאמץ. הממשלה צריכה לעשות, היועץ המשפטי צריך לעשות. מבקרת המדינה

שלא על-פי אמות מידה נכונות, מקובלות, כפי שנקבעו על-ידי בית-המשפט הגבוה לצדק, על-ידי היועץ המשפטי לממשלה, אנחנו נטפל מייד בכל תלונה כזאת.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת גד יעקבי.

גד יעקבי (המערך):

גם כבוד שר המשפטים, בקוראו את תשובתו של מר סלביץ, שהיתה כמוכן תשובה מאוד מאוד טכנית על שאלות שאינן טכניות, אמר שמר סלביץ התפטר, לפי גרסתו של מר סלביץ, משום שלא יכול היה למלא את התפקיד על-פי הבנתו.

מר סלביץ כיהן כמנכ"ל משרד העבודה והרווחה שנה ותשעה חודשים. והייתה תקופה קצרה לעומת כהונתם של מנכ"לים במשרדי ממשלה. בדרך כלל הם מכהנים שלוש שנים לפחות, ועל-פי רוב הרבה יותר מכך; וכדין יותר מכך, משום שעד שמנכ"ל לומר את תפקידו, בעיקר במשרד מורכב כל כך ומקיף כל כך כמו משרד העבודה והרווחה, חולפת תקופת זמן לא מבוטלת.

בכל העיתונות, ללא יוצא מן הכלל, התפרסמו ידיעות שהסבירו מה פירוש הדבר "לא יכול היה למלא את תפקידו על-פי הבנתו". אקרא רק קטע אחד מעיתון אחד, "מעריב", שאיננו עיתון קיצוני בהשקפתו וכדרך כלל גם נוטה לדייק: "ברקע המשבר היתה התנגדותו של מר סלביץ למינויים פוליטיים במשרד העבודה, להעברת כספים מסעפיים תקציביים שונים למטרות לא מאושרות, להעברת 3 מיליון ש"ח מכספי האפטרופוס, שיועדו למוסדות למפגרים, נכים וזקנים, למוסדות חרדיים. יש גבול לכל תעלול, אמרו לי" — כותב הכתב — "בצמרת משרד העבודה והרווחה, הרי לא ייתכן לקחת כספים המיועדים לנכים ולהעבירם למוסדות חרדיים".

בכל זאת, השאלה נשארת בתוקפה: מה פירוש הדבר, שמר סלביץ "לא יכול למלא את התפקיד על-פי הבנתו"? מה היתה הבנתו, ומה היו הנסיבות שהביאו אותו להחליט על התפטרותו כתוצאה מכך שאת הבנתו זאת לא ניתן היה להגשים? תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אלי דיין, ואחרי — לחבר הכנסת יאיר צבן.

אלי דיין (המערך):

במגעים שהיו לנו עם מר סלביץ, גם בכנסת וגם בענייני השרויות המקומיות, הוא התגלה כאיש מקצועי וענייני, שטיפל במטרות רבה בכל הנושאים במשרד העבודה והרווחה.

יהושע מצא (הליכוד):

אתה צודק, יש לנו מנכ"לים טובים.

אלי דיין (המערך):

אני חושב שלנוכח העובדות שפורסמו יש לבצע חקירה מיידית בשאלה, האם אכן הועברו כספים שהיו צריכים להגיע למטרות חברתיות חיוניות ביותר, במיוחד כאשר מדובר בצמצומים חוזרים ונשנים, אם זה לגבי מפגרים, אם זה לגבי זקנים, אם זה לגבי הטיפול בנושא האבטלה.

אל לנו לשכוח, שמשרד העבודה והרווחה הוא משרד גדול וחשוב, המטפל גם בעבודה וגם ברווחה, בדברים רגישים ביותר. מר סלביץ היה מנומס מספיק כדי לומר, שהוא לא יכול

הבינו והשיכון מתכנן הרחבה של יישובים? אמרת: נכון להיום, לא.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:  
אמרתי כן. אמרתי לא חצי מיליון.

אברהם פרוז (תנועת המרכז — שינוי):  
לא נתת שום דבר. אני מניח שהיית צריך לתת תשובה: אנחנו מתכננים — לא כצעקתה, לא חצי מיליון אלא 100,000 או 200,000. כך הייתי מצפה ממך שתשיב. ואם כן, היית צריך לומר כמה דירות ובאילו יישובים אתם מתכננים. אני מצפה ממך שתפרט בדידות ובושבה על השאלה הנוספת.

אגב, מעניין לשמוע דווקא מפיך תשובה על שאלה מס' 3. אני מניח שזה הוכתב לך על-ידי השר עצמו. זה ה"אני מאמין" שלו, ולא דווקא שלך.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אלי בן-מנחם, ואחריו — לחבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה.

אליהו בן-מנחם (המערך):

ארוני סגן השר, האם מותר לראות בתקציבים המושקעים היום בשטחים תקציבים שלא באים על חשבון אותן אוכלוסיות חלשות בשכונות המצוקה ובאזורי פיתוח?

למה אני אומר זאת? שר השיכון הבטיח לפני שנה בראשון-לציון לאותם מחוסרי הדיור הגרים באוהלים, כי בתוך חודשיים הם יפנו למגורונים או לדירות קבע. מאז עברה שנה, וריבים מהם עדיין גרים באוהלים, בשכונות-התקווה, בקריית-שלום ובכל מיני מקומות אחרים. היום גם עולים חדשים, עולים מרוסיה, התחילו להגיע לאוהלים באשרוד ובמקומות אחרים, כי עברה שנה ואין להם תקציב לדמי שכירות.

כלומר, המצב החברתי בתוך המדינה הולך ומחמיר, ושר השיכון משקיע הרבה מאוד כספים בשטחים. לדעתי, הכספים האלה באים על חשבון אותן שכבות שהעלו אותו לשלטון. האם הדברים האלה נכונים, ומדוע אין השר מקיים את הבטחתו לאותם יושבי אוהלים מחוסרי הדיור?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

ארוני היושב-ראש, גם אני נרשמתי.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מצטער, אין אפשרות.

יהושע מצא (הליכוד):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מצא, אני מבקש, בלי ההערות העוקצניות. אל תהיה המורה והמלמד, ובלי הפגיעות המיותרות. תודה רבה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

ארוני היושב-ראש, כבוד סגן השר, מזרימים כספים רבים להקמת התנחלויות חדשות ולהקמת בניינים חדשים בהתנחלויות קיימות במחירים זולים. מפתים בכך גם משפחות ותיקות החיות בתוך "הקו הירוק", או מפתים ומושכים משפחות של עולים חדשים ללכת לגור שם. אחר כך באים וטוענים, כאילו נותנים את חופש הבחירה.

עשתה מאמץ, וכן גופים אחרים העוסקים בכך. הלוואי שהכנסת הייתה נוהגת ביתר אחריות כשהיא מחלקת כספים לא לפי העניין, וזאת אומרת, כספים ייחודיים. את זה עוד לא למדנו בכנסת לתקן, לצערי הרב.

אני חוזר ואומר: אם יתברר לנו, על-פי הידיעות שנקראו כאן או בכל מקום אחר, שבמשרד כלשהו או במקום כלשהו לא מחלקים כספים על-פי קריטריונים נכונים, על-פי אמות-מידה שוויוניות וסבירות, אנחנו נתערב בזה על-ידי הגופים השונים שהזכרתי עכשיו. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. סגן שר הבינוי והשיכון ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 481, מאת חבר הכנסת אברהם פרוז, בנושא: בניית אלפי דירות חדשות בהתנחלויות. חבר הכנסת פרוז, בבקשה.

481. בניית אלפי דירות חדשות בהתנחלויות

אברהם פרוז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, לפי פרסומים שונים, משרד הבינוי והשיכון מתכנן הרחבה גדולה של יישובים ביהודה, בשומרון ובעזה, שתביא לתוספת של חצי מיליון תושבים בהתנחלויות, וזאת על-ידי בניית שכונות חדשות שיצורפו לתוכנית המתאר של יישובים קיימים.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעות נכונות?

2. אם כן — באילו יישובים הכוונה לבנות את הדירות, ומה היא תוספת האוכלוסייה הצפויה בעקבות הבנייה?

3. האם הבנייה המסיבית בשטחים עלולה לפגוע בסיוע בין-לאומי שישראל רוצה לקבל לצורכי קליטת העלייה?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני סגן השר, בבקשה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אדוני היושב-ראש, הפרסומים האחרונים בדבר בנייה של מאות אלפי יחידות דיור ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה אינם נכונים, נכון לעכשיו. המשרד פועל להרחבת יישובים קיימים, ובכל מקרה מדובר בפעילות במסגרת החלטות הממשלה. המשרד אומנם ערך ועורך בדיקה של התוכניות לתכנון ביישובים אלה גם לטווח ארוך. ייתכן שלטווח ארוך אולי עם ישראל יזכה ויוכלו יהודים לגור בכל תפוצות ישראל מתוך שלום, שלווה, הבנה והרחבת הדעת.

לשאלה מס' 3: להערכתנו, לא. לפחות לא צריך להיות כך, משום שהממשלה אינה מפנה עולים לאזורים אלו על-פי מדיניותה. משום כך, אין צורך שתהיה אי-הבנה עם ממשלת ארצות-הברית כיחס לסיוע המובטח, שהוא על בסיס הומני, כידוע.

היו"ר ד' שילנסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אברהם פרוז, בבקשה.

אברהם פרוז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני סגן השר, אני באמת רוצה למחות על תשובתך. אני חושב שאתה התחמקת לחלוטין ממתן תשובה על שאלות 1 ו-2.

הצהרת פה איוו הצהרה מעניינת מאוד, שכבודה במקומה מונח, אבל לא ענית על שום דבר. שאלתי אותך: האם משרד

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אין לו זמן להשיב על קריאות הביניים כי זמן תם.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

בנושאים מסוימים אני בהחלט נפגש עם השר שלי, לשמחתי. אינני צריך להתנגד ולחפש אותו על כל בית שהוא הולך לבנות באיזה מקום שהוא בארץ-ישראל. אני חושב שזה יהיה נדבך לשלום. זו דעתי.

אני חושב שיהיה טוב אם גם הנשיא כוש ישמע זאת. אני מקווה שהוא שומע את מה שאנחנו מדברים פה, כי הוא הרי גם משמיע לנו.

אריה אליאב (המערך):

— — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

זו עוד בעיה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני סגן השר, זמנך תם. אתה יכול לומר עוד משפט אחד, אם אתה רוצה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אבל אני מוכרח להשיב לידידי חבר הכנסת בן-מנחם.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מצטער, אבל כך קובעות התקנות, רק שתי דקות, אין לי ברירה. אני מאפשר לך לסכם במשפט אחד.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

לידידי חבר הכנסת בן-מנחם — משפט אחד. אני בהחלט מוכן, כפי שאתה יודע, לבדוק מחדש אם עדיין יש יושבי אוהלים, וכל אחד באופן פרטני. אתה יודע שאני עושה זאת. לחבר הכנסת דראושה — אני לא חושב שיכולים להשפיע או משתדלים להשפיע על אנשים שילכו לשם. אתה יודע, כמוני, שמי שהולך לשם עושה זאת מתוך מוטיבציה פנימית, אולי מתוך אידיאולוגיה עושים דברים מן הסוג הזה, שאתה יכול להסכים להם או לא. אני לא מצאתי אדם שהלך לשם משום שהשפיעו עליו בהטבות. בהחלט, אנחנו נותנים הטבות בכל חלקי ארץ-ישראל, וגם בגבולות "הקו הירוק".

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

בעצם העשייה של הממשלה, כאשר היא נותנת את התנאים הנוחים הללו, את המשכנתאות הנוחות הללו, בעצם שולחים את העולים החדשים להתנהלויות.

הנושא הזה כבר נודע בעולם, ועל נושא זה גם יצא קצפו של הנשיא בוש.

אני רוצה לשאול, מה העמדה של משרד הבינוי והשיכון בנושא הזה? האם אתם מוכנים לתת אותם תנאים בתוך "הקו הירוק"? האם אתם מוכנים להפסיק את ההתנהלויות כדי למנוע גם את הטענות בעולם כולו נגד ההתנהלויות הקיימות והרחבתן?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני סגן השר, בבקשה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לפרוע חוב לחבר הכנסת פורו. אני מסכים שאני לא פירטתי, ואני מצטער על כך. לפי התכנון הנוכחי, בשנה הזאת אנחנו מתכננים כ-13,000 יחידות דיור ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה. אתן קצת פירוט: במגזר העירוני: הפעלה על-ידי חברות — 2,050 יחידות; כמסגרת "בנה ביתך" — 200 יחידות; קרוונים — 215. במגזר הכפרי: בנייה מרוכזת ואגודות — 620 יחידות; בנייה עצמית — 50 יחידות; קרוונים — 1,333 יחידות. בסך הכול — קצת למעלה מ-7,000 יחידות, שהן מופעלות מיידית, וכנראה נגיע ל-13,000 יחידות.

לגבי שאלה מס' 3: דווקא אני והשר נפגשים יחד, וזה בנושא ההתנהלות. אני סבור, כלי להצהיר הצהרות מדיניות בעקבות ההתנהלות, שיש לאפשר ואולי אפילו ליוזם; על כל פנים, יש לאפשר ליהודים לגור בכל חלקי ארץ-ישראל. אם אני רואה לנגד עיני את השלום העתידי, את השלום האמיתי, אני רואה מין שלום כזה, שיהודים יוכלו לגור בכל חבלי ארץ-ישראל. אני אפילו דיברתי על כך. כדי להרגיע את הרוחות, אדרבה, נעשה איזה סדר, שאותו אחוז של ערבים הגרים בארץ ישראל הקטנה — באותו אחוז יגורו יהודים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

לא אתם צריכים להתקיף אותי עכשיו.

## ב. הודעת יושב-ראש הכנסת על שאלות שלא נענו במועד

אני מפנה תשומת לב חברי הכנסת והשרים לסעיף 43(ג) לתקנון הכנסת, הקובע: "עבר המועד, והשאלת לא נענתה תוך 7 ימים נוספים, יקבע יושב-ראש הכנסת מועד למתן תשובה על השאלת ויודיע עליו לשר הנשאל; ובאותו מועד תונח השאלת על שולחן הכנסת. לא השיב השר הנשאל באותו מועד — יודיע על כך יושב-ראש הישיבה לכנסת". וזה מה שאני עושה.

אני רוצה לציין, שהשאלת היא כלי חשוב ביותר לפעילותו היומיומית של חבר הכנסת. הכנסת אינה מוסד העוסק רק במה שקרוי פוליטיקה גבוהה, אלא היא חייבת לעסוק בבעיות יומיומיות של האזרח, גם אלה הקרובות בלשון מדוברת פשוטות או קטנות. לעתים בנושאים הקרובים קטנים

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, זה עתה הונחו על שולחן הכנסת 52 שאלות שהשרים לא השיבו עליהן במועד. הבאתי את השאלות לפי סדר המחזיקים בשיא אימתן התשובות, כשהראשון הוא, לצער, שר הביטחון הירושלמי, עם 26 שאלות. אחריו — שר החקלאות, עם 13 שאלות; שבע שאלות לשר החוץ, ושש שאלות לשר התעשייה והמסחר.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

שר הביטחון צריך סגן.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מבקש שלא להפריע לי. כשאתה מדבר, אני מגן עליך. עלי אין מי שיגן, רק הריסון הפנימי של חברי הכנסת.

תשובה בכתב, כך שהנושא לא יקבל תהודה ציבורית ומגיש השאלתא לא יוכל גם להגיש שאלה נוספת.

צר לי שעלי לנהוג כך, אך אני ממנה על הסדרים הטובים של הכנסת ועל חקנון הכנסת. אומנם, מספר השאלות שלא נענו במועד קטן הפעם לעומת מספרן בפעם הקודמת, אך לא אשקוט עד שנגיע למצב, שבו כל שאלתא תיענה במועדים הקבועים בתקנון הכנסת.

גלום עולם ומלאו לאזרח, ולעתים השאלתא פותרת גם בעיות מסוג זה, וגם עניינים בעלי חשיבות רבה ביותר.

בשום אופן לא אסכים לכך שכלי זה יהיה חסר משמעות; שחברי כנסת יטרחו, יאספו נתונים, יבררו, יכיננו שאלתא, והיא לא תזכה לתשובה. לא אתן גם את האפשרות שתהיה סחבת לגבי השאלתא עד לפגרה, והשרים יצאו ידי חובה במשלוח

### ג. שאלות בעל־פה

אבל, מעצם טבעו צה"ל הוא צבא וגוף שאין בו שוויון, מעצם העובדה שהחייל נלחם בשדה הקרב והאשה איננה נלחמת בשדה הקרב. היא הנותנת. לכן יש צורך גם בטיפול מיוחד בנשים המגיעות לצה"ל כנערות — גם כגברים המגיעים כנערים צעירים, אבל בוודאי בנשים — במסגרת זאת.

אני נמנית עם מי שרואים בגיוס לצה"ל לא רק חובה אלא גם זכות. אני, כמוכן, אלחם על כך שזכותה וחובתה של כל בת בישראל לשרת בצה"ל. צה"ל הוא גם כור ההיתוך בחברה הישראלית, וכזוה הוא עוסק בדברים נוספים, ולא רק בשדה הקרב. גם מסיבה זאת אני חושבת שלא הגיע הזמן ואי־אפשר לאמור את הנושא של מפקדת ח"ן, או חיל נשים, רק מסיבות שצינת, של ייעול, צורך במשאבים וחיפוש דרכים לחיסכון וכן הלאה.

אני מבקשת לשאול אותך, אם הנושא הזה עולה, דווקא משום ההיבטים הציבוריים, החברתיים והייחודיים שבעניין הזה של חיל נשים, האם תהיה מוכן לשקול את הנושא יחד עם ארגוני הנשים ותנועות הנשים, על כל היבטיו הרחבים?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יצחק לוי, ואחריו — לחבר הכנסת יהודה פרח.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב־ראש, אדוני שר הביטחון, אני לא כל כך שותף לעמדה העקרונית של חברת הכנסת עדנה סולודר, שחיל הנשים הוא הישג גדול כל כך של צה"ל. לכן שאלתי היא בכיוון ההפוך בדיוק.

עדנה סולודר (המערך):

— — —

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

בחברה הישראלית יש הישגים רבים מאוד לנשים, אבל לא דווקא בחיל הנשים בצה"ל.

עמיר פריץ (המערך):

— — —

אברהם שוחט (המערך):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, נא לאפשר לחבר הכנסת יצחק לוי להציג את השאלתא. הוא טרם התחיל לשאול ואתם כבר מפריעים לו. בבקשה.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אני רוצה לשאול את שר הביטחון: לאור הרביזה התקציבית של צה"ל והצורך בקיצוצים, האם נשקלת ברצינות

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, שר הביטחון ישיב על שאלתא בעל־פה מס' 471, מאת חברת הכנסת עדנה סולודר, בנושא: ביטול חיל נשים.

471. ביטול חיל נשים

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושב־ראש, כבוד השר, נודע על כוונת הרמטכ"ל לבטל את חיל הנשים. זאת הצעה שיש לה השלכות על אחד ההישגים הבולטים של ציבור הנשים בארץ.

ברצוני לשאול:

1. האם ההצעה היא על דעת השר?

2. מה הן הסיבות להעלאת הרעיון והיכן נמצא הדיון בנושא?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני שר הביטחון, בבקשה.

שר הביטחון מ' ארנס:

1. הנושא טרם גובש סופית וטרם הובא להכרעה.

2. צה"ל מצוי בתהליך של חיפוש דרכים לביצוע התייעלות וחסכון במערכות ארגוניות, בדגש על מפקדות, לצורך הפניית משאבים להתעצמות, פועל יוצא מאלוהי התקציב. במסגרת זו נבחנו עשרות גופים ופעילויות, ביניהם: חיל החינוך, מק"מ — מרכז קידום אוכלוסיות מיוחדות — "גלי צה"ל", חיל הנשים ועוד. כל ההיבטים, גם החברתיים והציבוריים, יובאו בחשבון בשיקולי מערכת הביטחון.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת עדנה סולודר. בבקשה.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד השר, בשאלתא המקורית, שמנסחים אותה ככנסת, כתבתי: זאת הצעה שיש לה השלכות קשות, והיא תסיג לאחור את אחד ההישגים. אינני חושבת, עם כל הערכתי לחיפוש אחרי התייעלות ותקציבים — ואני מעריכה זאת מאוד ואני עצמי חברה בוועדת התקציב הביטחון — שאת העניין הזה אפשר יהיה להחיל בכל נושא.

אין זה סוד שמראשיתו של הח"ן היה ויכוח, האם יש צורך במפקדה מיוחדת או שניתן לפזר את הבנות בחילות צה"ל. נדמה לי שהיום, כראייה לאחור, אין ויכוח וכבר ברור שעצם הקיום של מפקדת חיל נשים וחיל נשים מיוחד הביא לקידומן של הנשים בצה"ל, והיום אפשר בהחלט להתגאות בהישגים רבים, במיוחד בשנים האחרונות.



בצה"ל, כמעט ללא הגבלה. אני מניח שגם חברת הכנסת סולודר לא הייתה מבקשת ממני שנושאים מסוימים לא ייבחנו כלל. אנתנו בוחנים. לא הגענו לשום הכרעה.

בקשר לשאלה, האם אני מוכן להתחלק באחריות ובסמכות שלי עם ארגוני נשים, אם הבנתי — — —

עדנה סולודר (המערך):

לא. אם תהיה מוכן לשתף בשיקולים גם — — —

שר הביטחון מ' ארנס:

בשיקולים. אני מבטיח לחברת הכנסת סולודר, שאם יגיע הנושא הזה בכלל להכרעתי — אני לא בטוח כלל שהוא אומנם יגיע להכרעתי — אם הוא יגיע להכרעתי, אני אתחשב בכל אותם שיקולים שאת הצגת בכנסת היום.

לשאלתו של חבר הכנסת לוי, האפשרות של קיצור השירות של חיילות — כפי שאמרתי, אנתנו בוחנים את כל האפשרויות של התייעלות במערכת הביטחון וחיטכון בכספים, בכלל זה גם אפשרות זאת.

חבר הכנסת פרח, כבר אמרתי שאנתנו מעריכים מאוד את השירות של בנות בצה"ל. האפשרות שהועלתה כאן היא אפשרות של ביטול מפקדת חיל הנשים, חס-יחלילה לא הביטול של שירות נשים בצה"ל והתרומה הגדולה של בנות בצה"ל.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שר הביטחון ישיב על שאילתא בעל-פה מס' 472, מאת חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, בנושא: אימים על עובדים בתע"ש.

472. אימים על עובדים בתע"ש

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

כבוד השר, לפי ידיעות שפורסמו בעיתונות צפויים בקרוב צמצומים בכוח-האדם בתע"ש, בהיקפים גדולים. נקווה כולנו שלא יהיו פיטורים.

תנועת העבודה ערכה מפקד חברים, בין השאר בקרב עובדי תע"ש, שהיא חברה ממשלתית.

אודה לכבוד השר — — —

מיכאל ברזוהר (המערך):

זה לא נוסח השאילתא, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

רגע, רגע, רגע.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

נמסר לי — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת ויינשטיין, נדמה לי שיש פה טעות. אולי היו כמה ניסוחים. אני מבקש להעביר אליך את הנוסח שיש אצלי, ואודה לך — — —

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

בין השאר שיניתי — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

זה נוגד את התקנון.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

הוספתי "נקווה כולנו שלא יהיו פיטורים"; כסדר. אני לוקח את זה בחזרה, לפי בקשת היושב-ראש.

האפשרות לקצר את שירות החיילות בצה"ל, ואולי אף לבטל

— — —

קריאת:

— — —

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):  
אבל אני שואל עכשיו שאלה.

— — — ואולי אף לבטל, לפחות אצל חלק מאלה החייבות גיוס היום, את חובת הגיוס עליהן? תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת יהודה פרח.

יהודה פרח (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, יש לי סימפטיה והערכה לגוף החשוב הזה, לחיל הנשים. אני חושב שיש לו תרומה רצינית ומכובדת.

עם זאת, אני מבין שיש מערך של קיצוצים בכלל, בכל משרדי הממשלה. הטיעון שלי הוא, שאם ייעשה קיצוץ — לא לפגוע בכשר החי. כוונתי לאותן מורות חיילות, התורמות תרומה אדירה, תרומה רצינית ביותר, בייחוד לעיירות פיתוח ולכל אותן מסגרות שאנתנו לא יכולים להגיע אליהן במסגרת של משרד החינוך. הייתי מבקש מאוד מכבוד השר, שלמסגרת הזאת לא יבולע. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר הביטחון מ' ארנס:

לשאלה של חברת הכנסת עדנה סולודר — קודם כולל, אני רוצה להדגיש את החשיבות של השירות בצה"ל של הבנות, שתורמתן הולכת וגדלה משנה לשנה.

אבל, עם זה — לא הייתי צריך להגיד "אבל", זה לא עומד כנגד זה — ידוע שיש לנו בעיה תקציבית חמורה מאוד במערכת הביטחון, הנובעת מקיצוץ התקציב אשר בוצעו בשנים האחרונות.

אורה נמיר (המערך):

למה על הבנות? למה לא תקצרו את השירות — — —

קריאות:

— — —

שר הביטחון מ' ארנס:

רק רגע.

אורה נמיר (המערך):

למה לא תקצרו לכלל — — —

קריאות:

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, בבקשה.

שר הביטחון מ' ארנס:

שיאפשרו לי.

היו"ר ד' שילנסקי:

קריאות הביניים נשמעו. אתה יכול להמשיך.

שר הביטחון מ' ארנס:

אנו נמצאים בתהליכי בדיקה של דברים רבים מאוד

נעשים על-פי חוקי שירות המדינה, התקשי"ר ובהתאם להסכם הקיבוצי. במקרים אלה מאשר שר הביטחון כל מקרה של פיטורים.

בכל המקרים שמורה לעובד זכות הפנייה לבית-הדין האזורי לעבודה באזור מגוריו, אם, לדעתו, פיטוריו אינם צודקים.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שאלה נוספת לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

האם ידוע לכבוד השר, שפעילי המפקד של תנועת העבודה הציעו לעובדים בתע"ש לצאת לחופשה של יום אחד, משום שהם אמרו, שאין ברשותם מזומנים למען המפקד? ורק בגלל עובד אמין אחד מתע"ש, שהתמודד עם הלחץ הזה והתלונן, הופסקה "השללת" החופשה, אולי מלשון שלל. ומה על אזרחים עובדי צה"ל?

היכול השר לבחון ידיעות על לחץ במקום עבודה מיוחד זה? זה מענייני של משלם המסים, שכן מימון המפלגות צריך להיות רק בדרך של החלטות הכנסת, שמתקבלות בגלוי, ולא דרך סובסידיה עקיפה, דוגמת קרנות הפנסיה של ההסתדרות, המתמטטות, שמזינות קופות פוליטיות.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שאלה נוספת לחבר הכנסת שבח וייס, ואחריו — לחבר הכנסת אברהם שוחט.

שבח וייס (המערך):

אדוני שר הביטחון, הייתי רוצה לשמוע תגובתך —

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

חבר הכנסת ויינשטיין, שוקלים לבקש ממך — — —

אורה נמיר (המערך):

— — —

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

כל מה שאמרת נכון.

דוד ליבאי (המערך):

אתה חוזר על כך יותר מדי, בסוף עוד תתחיל להאמין בזה. אתה צריך להביא הוכחות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, חבר הכנסת ויינשטיין, חברי הכנסת מהמערך, היו 15 שניות ללא יושב-ראש, אז כבר יש סקנדל כזה?

שבח וייס (המערך):

באין מלך ייפרע עם.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אתם מפריעים לחבר שלכם.

שבח וייס (המערך):

לא, לא, דווקא הפעם הם עוזר לי.

אני רוצה לשאול את שר הביטחון, שהוא חבר ממשלה מרכזי וחבר הקואליציה, למרות היחסים בין הקואליציה ובין האופוזיציה, האם הוא חושב שזה מתקבל על הדעת, שמוסד השאילתא ינוצל באופן ציני להשמצה, שאם יש בכלל אפשרות של טיפול בה, הרי הדרך היא בית-המשפט ולא הכנסת? אני אומר את זה בקשר למין שאלה כזאת. תודה רבה.

נמסר לי שפעילי המפקד ניסו להניע סרבנים להתפקד באיום שהם יופקרו בכוא העת — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

רגע, רגע, רגע. זה שוב לא הנוסח.

מיכאל בריזהר (המערך):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מבקש להעביר את הנוסח שנמצא אצלי אל חבר הכנסת ויינשטיין.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני חוזר, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

כדי למנוע טעויות, אני מבקש למסור לחבר הכנסת ויינשטיין את הנוסח לידי.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

קיבלתי.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני אודה לך.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אם כן, לפי ידיעות שפורסמו בעיתונות צפויים צמצומים בכוח-האדם בתע"ש בהיקפים גדולים.

כימים אלה עורך המערך מפקד, בין השאר בקרב עובדי תע"ש. נמסר לי, שפעילי המפקד מנסים להניע סרבנים להתפקד באומנם שהם יופקרו בכוא העת לפיטורים.

ברצוני לשאול:

1. היכול משרדך להבטיח, שצמצומים בתע"ש, אם יהיו, ייעשו לפי שיקולים אובייקטיביים, בפיקוחו המלא של המשרד?

2. היכול השר להבטיח קיומו של מנגנון מפקח, שישמע ערעורים על פיטורים?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר הביטחון מ' ארנס:

לשאלה הראשונה: התעשייה הצבאית, שהיא חברה ממשלתית בעירבון מוגבל, נמצאת בתהליכי צמצום כוח-אדם. הפיטורים נעשים על-פי שיקולים אובייקטיביים, המעוגנים בהסכם קיבוצי מיוחד החל בחברה.

הסכם העבודה וההוראות המחייבים בחברה בנושא פיטורים קובעים את ההליכים המפורטים לביצוע הפיטורים המבוססים על צורכי העבודה ומתחשבים, בין השאר, בוותק של העובד ובמצבו הסוציאלי.

לשאלה השנייה: על-פי ההסכם הנ"ל עומדת לעובד המועמד לפיטורים, על-פי הקריטריונים המפורטים לעיל, זכות ערעור כפני ועדה המורכבת ממזכירות ארגון העובדים ומנציג הנהלת תע"ש, ובמקרים מיוחדים משתתף בוועדה סגן יושב-ראש האיגוד המקצועי.

העובד המועמד לפיטורים מוזמן בכל מקרה להופיע בפני הוועדה ולהשמיע את טענותיו. הפיטורים של עובדי המדינה מקרב עובדי תע"ש, שפיטוריהם אפשריים עד 31 ביולי 1991,

אני חושב שאין מקום לפעילות מפלגתית בין כותלי התעשיות הביטחוניות.

אורה נמיר (המערך):

שר הביטחון מ' ארנס:  
אמרחי: פעילות מפלגתית.

היו"ר מ' וירשובסקי:  
חברי הכנסת, באמצע תשובה על שאלתא לא מדברים.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):  
למה אתה נותן פרשנות?

היו"ר מ' וירשובסקי:  
אני לא נותן פרשנות. השר עונה כפי שהוא עונה, ואני מבקש שלא יהיה ויכוח.

חבר הכנסת כ"ץ-עוז, מה שמפחיד אותי הוא, שמתחילים להפריע בזמן מתן תשובות על שאלות.

אדוני שר הביטחון, אודה לך אם תמשיך לחת את התשובה המסודרת שלך למיקרופון לכלל המאזינים ולא תתווכח באופן אינדיבידואלי.

שר הביטחון מ' ארנס:

לפני כן ציינתי את הדרכים הגוהליות הקשורות בפיטורים בתע"ש, ולכן גם ציינתי את המקום שיש לוועד העובדים בתהליך של הפיטורים. הובא לידיעתי, שאנשים מספר חששו, כתוצאה מהמפקד שנעשה בין כותלי המפעל, שאם הם לא יתפקדו למפלגת העבודה, הם עלולים להופיע כרשימת המפוטרים, וכאשר יערערו על כך ייתכן שלא יזכו לטיפול הוגן. אינני בא לאשש את הטענה הזאת. אבל אני חוזר ואומר: לדעתי, אין מקום לפעילות מפלגתית — לא חשוב של איזו מפלגה — בין כותלי התעשייה הביטחונית, ואני אנסה לפעול כדי לגרום לכך שלא תהיה פעילות כזאת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לשר הביטחון. חברי הכנסת, תמו השאלות בעל-פה.

## ד. הצעה לסדר-היום

### חמש-עשרה שנה ל"מבצע אנטבה" — לקחים לעתיד

שנים למבצע של שחרור החטופים מאנטבה הוא מועד, שבו בהחלט צריך להעלות — בגאווה את המעשים שנעשו, בעצב את זכר הנופלים שנפלו, ואת זכרו של מפקד הכוח הפורץ, סגן-אלוף יונתן נתניהו, הוא יוני, שנפגע כאשר הסתער עם אנשיו אל עבר הטמינל לשחרור את החטופים. החטופים שנפגעו במבצע הם: פסקו כהן, ז'יז'יק מימוני, אידה בורוביץ, ובהמשך, דורה בלון, זיכרוןם לברכה.

אני חושב שגם לא יהיה מיותר לשלוח ברכה לכל אלה שנטלו חלק במבצע, גם ברמה המדינית וגם ברמה הצבאית, ביחוד לאלה שהשתתפו בפועל, וגם ברכה של עידוד לאלה שנפצעו במבצע ובמיוחד לסמל שלנו, סמל הצנחנים הרשקו, שזקוק לעידוד מכיוון שנפצע קשה וסובל עד היום.

כשם שזה מועד טוב להתגאות במבצע וברקע שלו, לפי דעתי יש חשיבות לראות את מעמדה של הזרוע הארוכה של מדינת ישראל ואת חשיבותה גם היום וגם בעתיד. כאשר אני מדבר על הזרוע הארוכה של מדינת ישראל, ולא רק של צה"ל,

היו"ר מ' וירשובסקי:  
שאלה נוספת לחבר הכנסת שוחט.

אברהם שוחט (המערך):

אדוני השר, אני הייתי מצפה ממך, שכתשובתך תתייחס לא לצד הטכני של הליך הפיטורים, אלא לעובדה, שחבר כנסת מכובד כמו אריאל ויינשטיין מוצא לנכון השכם והערב, מתוך הסתכלות אל הבחירות בתוך הליכוד לקראת הכנסת הבאה, לחרף, לגרף, להשחית, להביא כל חלקה טובה להרס, כתוצאה משיקולים אישיים שלו. הדבר נעשה בתקשורת בשבוע האחרון כבר פעמים מספר. אין לדברים שהוא רוצה להביא ידיים ורגליים, יש ניסיון להביא להעדר מוחלט של מהלך תקין בחיים הציבוריים שלנו. כל זה — ללא אחריות.

ואני שואל אותך, אדוני השר: נתת תשובה לגבי מהלך הפיטורים, כפי שנעשה בתע"ש, והתשובה היתה עניינית בהחלט. הייתי מצפה ממך, שתאמר מלה אחת או שתיים לגבי שאלות שנשאלו על-ידי חבר הכנסת ויינשטיין.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אני אבקש משר הביטחון להשיב.

שר הביטחון מ' ארנס:

לשאלתו הנוספת של חבר הכנסת ויינשטיין — קיבלתי ידיעות, שחברי מפלגת העבודה עורכים את המפקד בין כותלי מפעלי התעשייה הצבאית, וגם היתה דרישה מהנהלת התעשייה הצבאית, שרמי המפקד ישולמו על-ידי הורדה מהמשכורת של העובדים. אני נתתי הנחיה למנכ"ל התעשייה הצבאית, שלא לעשות את הדברים האלה. ואני שמח, שאני יכול לדווח, שאומנם הנהלת תע"ש לא היה כל חלק בעריכת המפקד המפלגתי הזה.

לשאלות של חברי הכנסת שבו וייס ואברהם שוחט, ואני מבין שלמעשה הם התכוונו לאותו דבר — אני לא בטוח, שאני יכול לענות על הציפיות שלכם, מכיוון שאני חייב לומר, שלדעתי, על כל פנים, שאלתו של חבר הכנסת ויינשטיין היתה במקומה בהחלט.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנו ניגשים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעות לסדר-היום והצעות חוק של חברי הכנסת.

אני קורא לחבר הכנסת מרדכי גור, אני מבין שזה מוטה גור בעגה העממית, להביא את הצעתו לסדר-היום: חמש-עשרה שנה ל"מבצע אנטבה" — לקחים לעתיד; הצעה לסדר-היום מס' 5438. בבקשה.

עמנואל זיסמן (המערך):

היושב-ראש אמר שתהינה תשובות של שר הביטחון על שאלות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אבהיר מדוע לא תינתנה עכשיו תשובות על שאלות.

בבקשה, חבר הכנסת מרדכי גור.

מרדכי גור (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מלאות חמש-עשרה

ההיסטורית, שהזרוע הארוכה הזאת של צה"ל, של זרועות הביטחון, היא אשר ממחישה מחדש מדי פעם את המרכזיות של מדינת ישראל בחיי העם היהודי כולו בכל תפוצותיו בעידן המודרני.

שוב, בנימה אישית, אני לא אוכל לשכוח את הרגע בשבוע הדרמטי הזה שלפני "מבצע אנטבה", כאשר היה לנו מכלול שלם של שיקולים ומכלול שלם של היסוסים, תהיות, פחדים ודאגות, כאשר קיבלנו את הדיעה על כך ששוב הפרידו טרוריסטים פלשתינים ונאצים, כמו בשואה, בין יהודים לבין לא-יהודים.

הרבה סיבות טובות היו לנו לרצות מאוד לבצע מבצע לחילוץם של החטופים. אבל אינני חושב שהיתה מוטיבציה ישירה, חד-משמעית, אנושית, יהודית, ישראלית, צה"לית, חזקה יותר מהתוכרת הנוראה הזאת: על מה שיכלו לעשות למען היהודי לפני קיומה של מדינת ישראל ולפני היותה של הזרוע הארוכה הזאת, אשר יכולה להגיע לכל המרחבים בעולם על-מנת להמחיש, שעם ישראל עם מדינת ישראל — זה סיפור אחר. כל יהודי באשר הוא בעולם, כאשר מדינת ישראל וזרועות הביטחון נמצאים מאחור — זה סיפור אחר.

לכן נכון עשתה הזרוע הארוכה של צה"ל אשר פגעה במפקדות של אש"ף בתוניס — לפגוע במרכז הטרור הבין-לאומי הזה, במיוחד הטרור הנגדי-יהודי והנגדי-ישראלי. כפי שכבר הזכרתי, נכון עשינו כאשר פגענו ביכולת אשר יכולה להנחית שואה על מדינת ישראל.

אני רוצה שתדעו, חברי הכנסת, יכול להיות ויכוח בין-אישית, בין-מפלגתי, לגבי היכולת של מדינת ישראל להישיר אש, חס וחלילה, יבנס המורח התיכון לעירן גרעיני. אבל כהחלט ניתן להבין מנהיג ישראל כאשר הוא עומד מול תופעה כזאת והוא מחמלא חרדה, שמא מדובר בשואה שנייה.

אני מזכיר שיחה שהיתה לי עם ראש הממשלה דאז, מנחם בגין, בסוגיה הזאת. היתה לו תחושה, שאומנם הכנסת נשק גרעיני למורח התיכון עלולה להעמיד מחדש את עם ישראל בפני שואה. שכן, חס וחלילה, אם מדינת ישראל נפגעת העם היהודי כולו נפגע.

השאלה הזאת עלולה לחזור ולהתייצב בפנינו גם כעתיד. לכן לא רק שאנחנו חייבים להיזכר בגאווה בדברים שנעשו בעבר ובחחושה של הפעלת הזרוע הארוכה מחוץ תחושה של צדק קיומי, אלא גם על-מנת שהעולם ידע שמדינת ישראל עם הזרוע הארוכה שלה חיות וקיימות.

שמעתי פה את השאלות שנשאלו על-ידי חברת הכנסת עדנה סולודר לגבי חיל נשים. כמובן, איננו מתכוון לענות במקום שר הביטחון, אבל כאשר צה"ל מתכנן את עצמו לקראת שנות האלפיים, כאשר צה"ל מתכנן את עצמו לקראת מלחמת עתיד, שאיש לא יכול לדעת מתי היא תהיה וכיצד היא תתפתח, יש רק דבר ברור: לא אנחנו ניזום אותה. היא תונח עלינו על-ידי אחרים. הצבא זכאי וחיובי לבחון מחדש את כל המבנים, הארגונים, ככלל זה חיל נשים, ובכלל זה חיל התותחנים, ובכלל זה חיל הצנחנים, מכיוון שיתכן מאוד, שלקראת מלחמת העתיד צריך להיות מדובר בצבא אשר מאורגן אחרת לקראת יכולת פעולה אחרת.

הזרוע הארוכה, כתנאים הבין-לאומיים שבהם אנחנו חיים, חייבת להישמר. ואם היו למישהו אשליות, שכחוצאה ממלחמת המפרץ מדובר אולי במזרח תיכון אחר, אולי מדובר בעולם אחר, חריף הפצצות ביוגוסלביה, והייתי אימרו חוסר

זה מכיוון שאומנם לעתים קרובות מה שמתגלה לעין זה בעיקר מה שעושים כוחות צה"ל, אבל הם בדרך כלל משולכים בפעילות בלתי פוסקת של כל זרועות הביטחון של קהיליית המודיעין: אומנם אני מנוע מלדבר עליהם אף שהייתי מאוד רוצה להזכיר אותם כשבחסם, אבל, לפי הערכתי, מן החובה להזכיר אותם יחד עם כל הכוחות המבצעים, מכיוון שבלעדיהם מדינת ישראל כמדינת ישראל איננה יכולה להגיע למימוש הרעיון של זרוע ארוכה.

ובזמן האחרון, חברי הכנסת, אירעו כמה אירועים בעולם, אשר מצדיקים כשלעצמם לדון בסוגיה של הזרוע הארוכה. כמובן, הבולט שבהם — הירי של טילים עירקיים על ישראל במלחמת עירק, והשאלה שנשאלה: האם מדינת ישראל צריכה לפעול, האם היא יכולה לפעול? מאוד לא מצאה חן בעיני האינטנטיבה שהתלוותה לעתים לדיון בסוגיה הזאת, כאשר חלק מן האנשים שאלו: האם אנחנו יכולים בכלל לעשות משהו? התשובה היא, לפי מיטב ידיעתי, חד-משמעית: אומנם יש תחומים רבים מאוד, בכלל זה התחום של ירי הטילים, שהזרוע הארוכה של מדינת ישראל יכולה לפעול בהם. יש לעתים שיקולים נוספים, אשר הם קובעים אם פועלים או לא פועלים, וזאת תמיד זכותה הגליטימית של ממשלה לקבוע, אבל הצורך עלה.

אני חושב שהדיבורים בשבועיים האחרונים על הישגות של הפוטנציאל הגרעיני בעירק לא יכולים שלא להעלות גם את המבצע של הזרוע הארוכה, המבצע שבו תקפו כוחות צה"ל — חיל האוויר — את היכולת הגרעינית בעירק, פגעו בה קשות לשנים רבות מאוד; מבצע שבהתחלה זכה גם לביקורת, ככלל זה פה במדינה, אבל במשך השנים זכה גם להכרה וגם להישיר של העולם כולו, מכיוון שהיה ברור שהזרוע הארוכה של מדינת ישראל ושל צה"ל פעלה עוד הפעם מתוך שיקולים של צדק קיומי; לא מתוך אגרסיביות, לא מתוך תוקפנות לשמה, אלא משיקולים ברורים של קיום המדינה והאומה.

אני צריך לומר, להבדיל, בתחום שונה לחלוטין, המבצע של העלאת קהילות יהודיות שלמות למדינת ישראל, "מבצע שלמה" — "מבצע משה" לפניו שנעשה יותר בהסתר — אבל "מבצע שלמה", אשר נעשה בגלוי; ברשותכם, חברי הכנסת, אני מוכרח לומר פה כמה מלים גם בנימה אישית, כי בעת "מבצע שלמה" הייתה בשליחות המדינה קהילת יהודי צרפת, ישבתי בליון עם יהודים רבים כאשר צפינו וראינו בטלוויזיה את ה"הרקולסים" אשר שהו באתיופיה, במל התעופה באדיס-אבבה. אני יכול לומר לכם, שההתרגשות שאחזה בי באופן אישי, כיוון שהייתי קשור גם כרמטכ"ל המבצע באנטבה, לראות אותם "הרקולסים" מבצעים הפעם מבצע של זרוע ארוכה לא בתחום צבאי כלשהו, אבל בתחום שהוא כולו יהודי אנושי — היתה הרגשה, והבעתי אותה בפני קהל השומעים בצרפת, וזה ה"הרקולס" היהודי האמיתי; לא המטוס כמות שהוא, אלא מה התוכן שמביא אתו ה"הרקולס". מה התוכן שהוא הביא אתו לאנטבה כאשר החטופים לא האמינו שאומנם צה"ל מגיע אליהם; ועכשיו, לתדהמה שאחזה בקהילת יהודי אתיופיה, כאשר ה"הרקולס" היהודי הזה, אף שמוצאו מארצות-הברית — אבל במהותו ובנשמתו זה ה"הרקולס" היהודי אשר מצליח על-ידי זרוע ארוכה לעשות את מה שנעשה.

אי-אפשר להעלים מכך, שיהודים ברחבי העולם ממשיכים להיצא מדי פעם וברחף לחץ. עובדה שקרה מה שקרה ליהודים ישראלים בקהיר, אנחנו לא יכולים להתעלם בכנסת ישראל גם מההרגשה, גם מהתחושה וגם מהקביעה

זרוע ארוכה של צבא-הגנה לישראל. הזרוע הזאת קיימת. היא הופגנה ב"מבצע אנטבה" בשנת 1976: היא הופגנה שוב בהריסת הכור הגרעיני בכגדאד בשנת 1981, כפי שהוזכר על-ידי חבר הכנסת גור; והיא הופגנה שוב לאחרונה ב"מבצע שלמה", כאשר הצלנו את שארית יהודי אתיופיה. זרוע זו, אשר קיימת ותתקיים, היא המבטיחה שמדינת ישראל תושיט עזרה והצלה לכל קהילה יהודית באשר היא, אם יהיה הדבר הזה דרוש, וכי לא תהיה חסינות כלשהי לגורם עוין לישראל, לא חשוב היכן הוא נמצא.

אני מניח שחבר הכנסת גור יסכים להעברת הנושא לדיון בוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לשר הביטחון. חבר הכנסת גור, אתה מסכים שההצעה תועבר לוועדת החוץ והביטחון?

מרדכי גור (המערך):  
כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אנחנו ניגשים להצבעה. מי כעד העכרת ההצעה של חבר הכנסת גור לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת, כהצעת שר הביטחון? נא להצביע, הצבעה מס' 1.

#### ה צ ב ע ה

	כעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה	— 16
	נגד	— אין
	נמנעים	— אין
	ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.	

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של 16, ללא התנגדות וללא הימנעות, הועברה הצעתו של חבר הכנסת גור לוועדת החוץ והביטחון.

### ה. הצעה לסדר-היום

תפקוד המינהל האזרחי והממשל הצבאי ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים. אני קורא לחבר הכנסת מיכאל איתן.

אני רק רוצה להודיע, שבעניין השאלות שנשאלתי עליו ניתן בתחילת הישיבה הסבר ארוך ומפורט למצב על-ידי יושב-ראש הכנסת. אני לא אחזור עליו; הוא נמצא בפרוטוקול. לצערי, יש מצב אבסורדי, שאם לא עונים במשך זמן-מה על שאלות, התוצאה היא שלפי סעיף — — —

שבח וייס (המערך):

לא זאת היתה השאלה. השאלה היתה — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

אינני יודע. חבר הכנסת שבח וייס, אחרי שאני קורא כאן מה שאמר היושב-ראש בתחילת הישיבה, אני מצטער שאמרו לאנשים לחכות. עם זאת, אני צריך לציין דבר אחד: המצב

ומונעים לקיים אתם את הדיאלוג שאנחנו כה רוצים לקיים אותם — אתם, ולא עם ערפאת שנמצא אי-שם?

ומכאן אני חוזר לנושא, שהמשמעות שלו היא באמת חפשי את הדרכים על-מנת ליצור דיאלוג בינינו לבין ערביי יהודה, שומרון וחבל-עזה. ואני רוצה להתמקד בשלוש נקודות — ביטחון, כלכלה ומינהל תקין. יש תחושה, והיא באה לידי ביטוי גם מהצד של ערביי יהודה, שומרון וחבל-עזה, שלאחר המלחמה ובעקבות הכישלון של האינתיפאדה הם מחפשים את דרכם, ונשמעות שם אמירות שיכולות לעודד אותנו. אומנם הן עדיין קיצוניות, אבל כאשר משווים אותן לאמירות קודמות יש התקדמות. והן מעידות על כך, שכנראה אלה לא אמירות שנאמרות רק על-ידי ההנהגה, אלא הן באות כתוצאה מלחצים מהשטח עצמו, ולכן אנחנו צריכים להיות ערים, קשובים, ולהיערך נכונה מבחינת הממשל הצבאי והמינהל האזרחי על-מנת לענות על ההתפתחויות האלה בשטח.

קודם כול בתחום הביטחון, ואני רוצה לומר זאת גם מצד הצלחות ומצד ירידה ברמת הפעילות החבלנית הטרוריסטית, שאני מרגיש אותה על עצמי: לא זומן הציע לי שר הביטחון לחזור ולנסוע דרך קלקיליה בדרכי לכנסת. אני אכן אימצתי את הצעתו — הפסקתי לפני כשנה וחצי, לאחר שמדי יומיים-שלושה ימים הייתה מכניתי סופגת מטר של אבנים, ואני רוצה לומר, שזה שבועות רבים אני נוסע, וברוך השם, בעזרת כוחות הביטחון, כנראה, וגם כתוצאה מטיפול ומכוננות של התושבים המקומיים לשים קץ לתופעות האלה, אני אישית לא נתקלתי בפעילות, ואני יודע שרמת הפעילות שם, במקום שבו אני עובר, הרבה יותר נמוכה וכמעט שאינה קיימת. הדבר הזה בא לידי ביטוי גם במספר המכוניות עם שלט הרישוי הצהוב, שיוסי-יוס מספרן גדל, והן נעות בכבישים בתחום העיריה קלקיליה.

אבל אני רוצה לומר: עדיין רמת הביטחון אינה מאפשרת צמיחה של כוח מתון. אם אנחנו נמצאים במצב, שזה"ל הוא איזה שוטף שמגיע מדי פעם לאיזה אזור, אבל כוחות הביטחון שלנו לא נמצאים בנוכחות מסיבית שיכולה למנוע התארגנויות, ויש שם מלחמות של "המערב הפרוע" בין קבוצות שונות של פלשתינים, בינן לבין עצמן, המסקנה הברורה היא, שבתנאים כאלה כוח מתון לא יכול לצמוח, ואם אנחנו רוצים להגיע לדיאלוג שלא יהיה מוכתב על-ידי הגורמים הקיצוניים ביותר, אנחנו חייבים לשפר את רמת הביטחון, והיא צריכה להיות מורכבת בעיקר מנוכחות ומיידה לשרשי ההתארגנות של הפלשתינים הקיצונים שם, שנוקטים פעולות טרוריסטיות. היא צריכה להיות מלווה גם בסנקציות נגד המסיתים, נגד הגורמים העוינים, שמלכים את האש, ששולחים את הכוחות להילחם, שמונעים את עלייתה וצמיחתה של תנועה שאינה פונה לדרך האלימות אלא מוכנה ללכת לדיאלוג.

הנושא השני הוא כלכלי. אני חייב לברך על הגישה הכללית האומרת, שצריך לפתח מקורות כלכלה ותעסוקה לערביי יש"ף, בין השאר — ואני אומר את זה בצורה הברורה ביותר — כדי למנוע את הגעתם אל תחומי מדינת ישראל, לריכוזי אוכלוסין במדינת ישראל, שלא לצורך. אנחנו נמצאים בשטח, אנחנו צריכים ליצור דיאלוג, אבל כראש ובראשונה, עוד לפני זה, אנחנו אחראים לקיומם של האנשים שם וצריך ליצור מקומות תעסוקה, ואני מברך על המגמה.

עם זאת אני רוצה להתריע מפני הפרדה טוטלית בגישה הכלכלית. נותנים שם רשינות למפעלים ולעסקים, כביכול

המינהל האזרחי והממשל הצבאי ביהודה, בשומרון וכחבל-עזה, הצעה מס' 5486. בכקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כאשר אנחנו דנים על נושא האוכלוסייה ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה, אין אנחנו יכולים להתעלם מהפגישה שהתקיימה לאחרונה — הבוקר, או אמש, או אתמול בשעות הצהריים — בין פייצל אל-חוסייני וגברת עשראווי לבין מזכיר המדינה בייקר.

בקשר ליחסים שלנו עם האוכלוסייה ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה, הרי אנחנו מחפשים דרך להידבר עם ערביי יהודה, שומרון וחבל-עזה, ואנחנו מחפשים מנהיגות שתייצג את ערביי יהודה, שומרון וחבל-עזה. אבל מה שעושה ממשלת ארצות-הברית, כאשר היא מעודדת מפגשים מסוג זה, זו פשוט הכשלה של הרצון שלנו להגיע להידברות אמיתית עם אוכלוסיית יהודה, שומרון וחבל-עזה. וכל זאת למה? אני אסביר.

עמואל זיסמן (המערך):

בהסכמת ממשלת ארצות-הברית.

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת זיסמן, לעתים נדמה לי, שגם אחרי שאני מסביר אתה לא מבין. תמתין בסבלנות, אולי הפעם, אחרי שאסביר, תבין. ודאי שלפני שאני מסביר אתה לא יכול להבין.

במהלך חודש מאי נפגשו השניים עם בייקר. בעקבות הפגישה הזאת הודיע מנהיג אש"ף יאסר ערפאת, שהוא רואה בפגישות האלה בין הפלשתינים לבין בייקר עדות לכך, שהגעים בין ארצות-הברית לבין אש"ף נמשכים, שכן, לדברי ערפאת, המשלחת שאתה נפגש בייקר מונתה והוסמכה על-ידי אש"ף.

אני שואל את עצמי: אם המשלחת הזאת לא מונתה והוסמכה על-ידי אש"ף, הרי בעקבות ההודעה של ערפאת היו הדוברים במפגש בין בייקר לבין אותם דוברים פלשתינים מכחישים ואומרים "לא, אנחנו נפגשנו מטעמנו, ואנחנו מייצגים את יהודה, שומרון וחבל-עזה בלבד". אבל לא רק שהם לא הכחישו ולא רק שהם יצרו את הלינינג' הזה שיער ערפאת בין אש"ף לבין הפגישה שלהם עם בייקר — בעקבות הפגישה שהיתה אז הודיע פייצל אל-חוסייני לכל העולם, שאיש לא יטעה, ואמר, אני מצטט: העמדה האמריקנית ברורה לנו לפרטי פרטים, ונעביר אותה להנהגה הפלשתינית, שהיא תחפש דרך להמשיך ולדחוף את התהליך. הווי אומר, יש כאן משא-ומתן, באמצעות פייצל אל-חוסייני וגברת עשראווי, עם אש"ף.

אלי דיין (המערך):

זה ברור, מה, לא ידעת?

מיכאל איתן (הליכוד):

אם זה כל-כך ברור ואם זה כל-כך נכון, נשאלת השאלה, איפה עומדת הממשלה הלאומית של ישראל, ששוללת וצריכה לתקוף ולהגיב על הפגישות האלה? הרי לא זומן יצא פייצל אל-חוסייני לדחוף לארץ הלבן, כנראה, את הפגישה הזאת עם בייקר. בחזרתו הוא נחקר במשטרה. אני מניח שהיו אי-אלו חששות וחשדות. אני שואל: מדוע אין תגובה של ממשלת ישראל? מדוע אנחנו לא מסבירים, שהצעדים האלה הם צעדים שמובילים להחזרת אש"ף לזירה, שהם מכשילים כל אפשרות של הידברות בינינו לבין ערביי יהודה, שומרון וחבל-עזה

מסתובב עם תעודה של סייען, שניתנה לו על-ידי גורם ביטחוני אחר, ועל-פיה נדרשים אנשים לתת. אין תיאום בין המערכות.

למרות הביקורת אני רוצה לסיים בהבעת הערכה לכוחות הביטחון ולמערכת הביטחון ולאנשי המינהל האזרחי והממשל הצבאי ובהבעת תקווה, שהראורגניזציה שעליה מדברים זמן רב, שנבדקת ומסקנותיה עדיין לא מיושמות בדבר ההיערכות המחודשת, גם הארגונית וגם התוכנית, אכן תצא לפועל ונצליח להגשים את המטרות המדיניות של הממשלה גם בפעולתה ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה.

היור"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אני מבקש משר הביטחון להשיב על ההצעה.

שר הביטחון מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, נכון הוא שמתקיים חשבון-נפש באוכלוסייה הערבית ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה. אני מקווה שחשבון-הנפש הזה יביא למסקנה של מרבית האוכלוסייה — אי-אפשר לצפות שזו תהיה המסקנה של כולם — שהאלימות איננה משתלמת, שהאינתיפאדה לא השיגה דבר, ושאם יש מכוון לשלום בין יהודים לערבים בארץ-ישראל, הרי זוהי הפעילות האלימה של חלק מהאוכלוסייה הערבית.

אנחנו מתמקדים במלחמה נגד הגרעינים הקשים; אותם גרעינים שדיבר עליהם גם חבר הכנסת מיכאל איתן, שמנסים לזרוע אנרכיה ביישובים הערביים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה, אותם רעולי הפנים שבאים מהשכבות השפלות והנמוכות ביותר של החברה הערבית, ואשר רוצחים בצורה ברוטלית ביותר ערכים בשטח כמעט מדי יום ביומו.

חלק מהפעילות שלנו נגד הגורמים האלה מביא לתוצאות, והתוצאות טובות. ודאי שנוכחות נרחבת יותר של כוחות הביטחון באזור היתה מועילה, אבל כפי שבוודאי ברור לחבר הכנסת איתן, אנחנו עובדים במסגרת משאבים שהם בפירוש מוגבלים.

אנחנו פועלים לקראת בחירה של גופים ייצוגיים, שיוכלו להיות שותפים שלנו במאמצים להביא לשיפור המצב ולנורמליזציה בשטח. לאחרונה התקיימו בחירות חופשיות ללשכת המסחר בעיר חברון, ואני מקווה שתתקיימנה בחירות דומות גם ביישובים נוספים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה.

כפי שצוין על-ידי חבר הכנסת איתן, אנחנו שמים דגש בשיפור המצב הכלכלי. לדעתי, המצוקה הכלכלית היא אחד המרכיבים כמה שקוראים הבעיה הפלשתינית, ואולי המרכיב העיקרי והדומיננטי. המצוקה הכלכלית היא גדולה, היא קשה. מי שמבקר בחבל-עזה יראה אנשים החיים בתנאים פיסיים ומנטליים שפשוט קשה להשלים אתם, לפחות לאדם שגדל בחברה שלנו.

אנחנו מנסים ליצור מקומות עבודה בשטח ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה. אני כהחלט מסכים שרצוי לעודד שיתוף פעולה כלכלי בין יהודים לערבים. אנחנו גם מנסים לעשות זאת. אבל אין להניח שכל הפעילות הכלכלית בשטחים תהיה מבוססת על שיתוף פעולה כזה, כי בוודאי יהיו גם יזמים מקומיים שיקימו מפעלים באזור.

אי-אפשר להגזים בחשיבות טוהר המידות של האנשים העובדים במינהל האזרחי. בדרך כלל מדובר על אנשים טובים, מסורים, אשר בתקופת האינתיפאדה עובדים בתנאים קשים מאוד. אבל נכון הוא שפה ושם היו גם חריגות מהמתח. אני

לפתח משק עצמאי לחלוטין, ואנחנו לא יכולים ולא נרשם לעולם, גם אם תהיה תוצאה פוליטית כזו או אחרת, שהמשקים לא יהיו מאורגנים בהתאמה ובהתחשבות הדדית. אי-אפשר ליצור משקים מתחרים, כאשר יש אמצעי ייצור עודפים בתחומי מדינת ישראל. אי-אפשר ליצור משקים 'בתחומים' האלה שם, כשהם מוכתבים על-פי השקעות שאינן עוברות בקרה, ולפעמים יש להן מגמות לאומניות וברלניות. הנושאים הכלכליים יש להם קשר להתפתחויות הפוליטיות, ולכן בצד העידוד וכיזר הרצון ללכת למתן אוטונומיה כבסיס לדיאלוג, אני קורא לממשל ולשר הביטחון ולמערכת הביטחון להשגיח בשבע עיניים על הצורה שבה הם מעודדים את הפעילות הכלכלית. הייתי אומר להשתית אותה, לא על עצמאות אלא על שיתוף פעולה יהודי-פלשתיני-ערבי, יהודי-ערבי משותף. פלשתינים יהודים ופלשתינים ערבים יכולים לשתף פעולה, אם אנחנו בוחרים להשתמש במינוח 'פלשתיני', שהשתמשתי בו כך. אולי בהחלפה מסוימת, בתוקף העובדה שיש יהודים רבים בארץ שיכולים לומר על עצמם שהם היו פלשתינים בעבר, לפני קום מדינת ישראל.

שבח וייס (המעריך):

ומה הם היום?

מיכאל איתן (הליכוד):

היום הם ישראלים, אזרחי מדינת ישראל.

יש בהחלט ליצור בסיס לשיתוף פעולה. גם העניין הזה של הברלנות הכלכלית יוביל בסופו של דבר, במסגרת כל פתרון פוליטי, לניגודי אינטרסים יותר גדולים, בזמן ששיתוף פעולה כלכלי יכול להיות בסיס טוב לפתרון פוליטי טוב.

אני רוצה לסיים בנקודה השלישית, זו הנקודה של מינהל תקין. אנחנו לא יכולים להגיע לשום דיאלוג ולשום הסדר, כאשר המינהל שלנו אינו מינהל תקין. אבל גם כאן, אפילו ללא הסדר, עצם זה שאנחנו נמצאים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה ואחראים לניהול החיים שם, אנחנו אחראים לניהול החיים בצורה תקינה שלא בנייש יאחזו. יש יותר מדי מקרים שבהם יש פרשות של חשדות לשוחד, לטובות הנאה, למינהל לא-תקין.

אני רוצה לומר לכבוד השר שקיבלתי תלונה — נוסף על דברים שהתפרסמו על ליקויים ברצועת-עזה — משכנים ערבים תושבי השומרון על כך, שבקבות הסדרים החדשים, בעקבות הצורך ברשימות עבודה והצורך בסיווג אנשים — ובהחלט יש צורך כזה על בסיס ביטחוני — הצורך הזה של אנשים להשיג תעודות מעבר לישראל יכול לבוא לידי סיפוק לא באמצעות בדיקה על-פי קריטריונים ביטחוניים אלא בזכות קשרים המלווים בטובות הנאה. הם מתלוצצים ואומרים, שעם קשרים מספיקים אפשר יהיה להביא גם את ערפאת עצמו מישיע לעבוד בישראל.

אני יודע שהדברים האלה הם דברים שאינם משוללי יסוד. המערכת של המינהל האזרחי היא מערכת קשה. יש בה אנשים שעושים את עבודתם בצורה מסורה ואחראית, אבל ההתחככות הזאת דורשת הקפדה, דורשת את משלוח האנשים הטובים ביותר שיש לנו אל הזירה הזאת, דורשת ניהול חכם, מתוחכם, נקי כפיים, ישר והוגן. לצערי הרב, לאחרונה קצת קשה להגיד את הדברים האלה.

אני כמו עיני — וזו סוגיה שנייה שנוגעת לעניין המינהל — נוכחתי בחוסר תיאום בין זרועות הביטחון השונות כאשר לסיווג האנשים, המשטרה קבעה שאדם הוא סיכון, ואותו אדם

להצעתו של השר להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון?

**מיכאל איתן (הליכוד):**  
כן.

**היו"ר מ' וירשובסקי:**  
חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת בלבד, להעביר את הצעתו של חבר הכנסת מיכאל איתן לוועדת החוץ והביטחון, כהצעת שר הביטחון. נא להצביע. זו הצבעה מס' 2.

ה צ ב ע ה

הנושא לוועדה	—	13
נגד	—	אין
נמנעים	—	אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

**היו"ר מ' וירשובסקי:**  
ברוב של 13, ללא מתנגדים וללא נמנעים, הועברה הצעתו של חבר הכנסת מיכאל איתן לוועדת החוץ והביטחון.

## 1. הצעת חוק חיילים משוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון), התשנ"א — 1990 \*

(הצעת חבר הכנסת " צבן)

אלה שתורתם אומנותם והם ממיתים עצמם יום וישעה שעה באוהלה של תורה, וביום מסוים הם חזלים מכל אלה ואמורים להתייצב בצבא ולהתחיל ממש לשרת, כמובן ככפוף לתנאים המיוחדים, תנאים של גיל, מצב משפחתי, כשירות וכיוצא באלה — בקבוצה הזאת אנחנו דנים.

חברי הכנסת, אני רוצה להזכירכם כיצד התעוררה השאלה. בספטמבר 1990 חשפו מאיר פעיל ורן כהן תופעה של אברכים שהפכו בהרף עין, או אולי בהרף יום, מיוצאי ישיבות ליוצאי צה"ל. הם מגויסים למילואים בעיקר, אבל מתברר שדי להם להתייצב כלשכת הגיוס כדי לקבל פנקס מילואים, וממילא הם הופכים ליוצאי-צבא וקונים להם בעשייה המעטה הזאת את כל הזכויות של יוצאי-צבא.

החושפים דיברו על מאות תופעות כאלה. כאו נציגי המחנה החרדי והקימו קול זעקה: לא, לא מדובר במאות, מדובר בהרבה פחות. אבל העניין, אדוני השר, איננו במספר אלא בעיקרון.

השר אינס הודיע לכנסת במרס שנה זו, כי בשנת 1988 גויסו לצה"ל 712 בחורים מתוך דחויי-הגיוס, ב-1989 — 806, ב-1990 בוודאי מספר דומה, כי זה היה באמצע שנת השירות.

אבל יש כאן, אדוני השר, שינוי מפתיע, ואשמח אם תעביר אותו לכנסת. עד 1986 נעו המספרים הללו בין סדרי גודל של 285, 330, ב-1986 — 244. מה קרה שמי שגומרים את הישיבה מתגייסים לפתע לצבא? שמא מה שקרה הוא שהם גילו את הפטנט? וזה מה שקרה.

אדוני השר, ב-1986 1.4% מתוך דחויי-הגיוס — הרי

יכול להבטיח לחברי הכנסת, שכל תלונה תיחקר ויבדל מקרה שנהיה מחויבים להסיק מסקנות, הן תוסקנה.

אנחנו הנהגנו נהלים אחרים וחדשים בכל הקשור להעסקת עובדים מיהודה, משומרון ומחבל-עזה במשק הישראלי. אני חושב שפעלנו נכון, ואנחנו גם רואים שהנהלים האלה נותנים את אותותיהם החיוביים. אבל אני חייב להדגיש, שחשוב פה גם שיתוף הפעולה של המעסיקים הישראלים, ואנחנו עדים לעתים קרובות מדי לכך שמעסיקים ישראלים מוכנים לעבור על החוק ולהעסיק פועלים שאין להם הרשיונות הדרושים כדי לעבוד במשק הישראלי. מדובר לא רק על עבודה בגבולות הריבוניים של מדינת ישראל, אלא גם על עבודה של פועלים ערבים ביישובים יהודיים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה, לרבות בקעת-הירדן.

אדוני היושב-ראש, אני מציע להעביר את הצעתו של חבר הכנסת מיכאל איתן לריון בוועדת החוץ והביטחון.

**היו"ר מ' וירשובסקי:**  
תודה. אני מבין שיש הצעה אחרת לחבר הכנסת שבת וייס, להסיר את הצעתו של חבר הכנסת מיכאל איתן.

**שבח וייס (המערך):**  
אני מוותר.

**היו"ר מ' וירשובסקי:**  
אם כן, חבר הכנסת מיכאל איתן, האם אתה מסכים

**היו"ר מ' וירשובסקי:**

חברי הכנסת, אנו ממשכים בסדר-היום. אדוני שר הביטחון, יש לפנינו שתי הצעות חוק, בנושאים דומים; הראשונה הצעת חוק תש"צ, מאת חבר הכנסת יאיר צבן. ואני שואל אותך, האם תרצה להשיב על שתייהן כאחת?

**שבח וייס (המערך):**  
יש שלוש הצעות דומות.

**היו"ר מ' וירשובסקי:**

לא, אני חושב שהצעתו של חבר הכנסת רענן כהן היא בנושא נפרד. אבל ההצעות של חברי הכנסת צבן וסולודר, יהיה נוח וגם חסכוני אם תענה על שתייהן, אם אתה רוצה.

**שר הביטחון מ' אינס:**  
אני מסכים.

**היו"ר מ' וירשובסקי:**  
בבקשה, חבר הכנסת צבן.

**יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר הביטחון, כמה עוסקת הצעת החוק שאני בא להציע היום לכנסת וכמה אינה עוסקת? הצעת החוק הזאת אינה עוסקת בגיוס בני ישיבות לצה"ל. זוהי פרשה בפני עצמה, פרשה מסעירה, מרגיזה, מקוממת את רוב הציבור בארץ, פרשה הנתונה כיום במערכה ציבורית שאני מקווה שתביא לשינוי במצב, אבל לא זה עניינה של הצעת החוק שאני מביא עכשיו.

חברי הכנסת, הצעת החוק שאני מביא לפניכם עוסקת בנושא ספציפי יותר. מתוך אותה קבוצה המכונה "דחויי גיוס",



חוברת ל"ו, ישיבה שי"ז

— הצעת חוק חיילים משוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון); הצעת חוק חיילים משוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון) — שירות לעניין קי"ץ) —

לדבר כרגע על השיטה. אני חושב שהיינו צריכים לחמק ולעזור לחיילים משוחררים, ולא לבנות על השיטה המפלה הזאת, אבל זו, שוב, סוגיה בפני עצמה.

אדם כמו איש מפלגתך נסים ברוך, שהיה מנכ"ל הביטוח הלאומי, איש הליכוד, כאמור, מה הוא אמר על התופעה הזאת כשהיא נחשפה? וזה אדם שהתנסה בה. הוא אמר דברים חריפים: אינני יודע מה הם הנימוקים של צה"ל בהחלטתו לתת לחרדים שאינם משרתים תעודה של חייל מילואים, לדעת, התופעה הזאת חמורה מאוד לאו דווקא מהאספקט של הביטוח הלאומי, שהוא משני, אלא מבחינת מערכת הביטחון, כי אם על-ידי חייל פיקטיבי מעניקים תעודות של חיילי מילואים לאנשים שלא שירתו ממש, נותנים למעשה לגיטימציה צה"לית למשתמטים.

אני ניסיתי להבין את עמדת משרד הביטחון ועמדת צה"ל. אתם אינכם מעוניינים להשקיע את המשאבים המוגבלים של צה"ל במתגייסים האלה. ואני שואל, ממה נפשכם: אם אין אפשרות להפוך אותם לחיילים, אל תגייסו אותם; ואם אתם מגייסים אותם, אל תעשו צחוק מהגיוס. אתם לא יכולים להחזיק, מבחינת צה"ל, את המקל בשני הקצוות.

ואדוני השר, אל תרחפו אותו שוב לכג"ץ. אתם יודעים שבג"ץ כבר פסק, כי רשויות הביטחון כפופות לביקורת בג"ץ על סבירות שיקול דעתן בכל הנוגע לסדרי הגיוס. מהתביעה הזאת נגזר, שבג"ץ יהיה נכון לשמוע עתירה מצד כל יוצא-צבא אשר יטען כנגד סבירות שיקול הדעת של רשויות הביטחון כפרשה זו. אם יימשך חוסר הסבירות, לא תהיה לנו ברירה אלא לעתור לבג"ץ ולהמשיך את המלחמה בכל הדרכים עד שיהיו כאן גם דין, גם צדק וגם תועלת למערכת הביטחון.

ושאלה אחרונה, ובה אני מסיים, אדוני השר. זה מתקשר לשאלה קשה מאוד שאחה עומד בפניה: מה אדוני השר עומד לעשות, מבחינה זו, עם העולים החדשים בגילים 45 — 55, כשמצד אחד יש כל מיני שיקולים עם הרבה טעם לגייס אותם למילואים, ומצד אחר הדבר כרוך כבעיות עצומות, ובעניין הזה אתם כפולטטר רציני?

אני מבקש ממך, אדוני השר, זו קריאה טרומית, תאפשר לנו להעביר את החוק הזה לוועדת החוק והביטחון, נקיים דיון פתוח. אני חושב שאפשר לקיים דיון ענייני ורציני בשאלה הזאת, ונסה להגיע לאיזון תוצאה שתהיה טובה גם לנושא של דתיי-גיוס מהישיבות וגם לנושא של עולים חדשים, שלא יהיה לך מנוס מלכרוך אותם זה בזה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
עולים חדשים בגילים 45 ומעלה שוחררו, אפילו מגיל 40 ומעלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:  
תודה.

תמיד צועקים לנו שהם לא משוחררים, רק דוחים את גיוסם — חזרו בצורה של גיוס סדיר, גיוס מקוצר, מילואים, הוראה, הג"א וכל הווריאנטים. ב-1986 — 244, וב-1988 — 712. אדוני השר, הסיבה ברורה. הם גילו את הפטנט, שעל-ידי התייצבות לשירות מילואים, שבסופו של דבר כולו פיקטיבי או בעיקרו פיקטיבי, הם יכולים להשיג את הקצבאות.

מעיד אברהם דרון, בן 39, ואני מצטט: "בגיל 34 היו לי שישה ילדים. כיום יש לי תשעה ילדים. לפני שנה וחצי ניגשתי ללשכת הגיוס והודעתי שאני מעוניין להתגייס. אמרתי להם שאני חייב לפרנס את המשפחה. הייתי אמור לעשות טירונות של 14 ימים. שאלתי אותם: לכמה ימי מילואים יזמנו אותנו בשנה? נאמר לנו שיקראו לי לשבועיים או לחודש. בסוף קראו לנו רק ליום אחד. זה היה לפני שמונה חודשים. אמרו לנו להגיע ליפן, הגענו לשם, ואחרי חצי יום של התארגנות שחררו אותנו. מאז אני לא שומע מהם".

אדוני השר, עדויות כאלה יש רבות. כעקבות הסערה שקמה היה דיון אצל היועץ המשפטי לממשלה, ויש חוות דעת או סיכום של דיון, שהצלחתי להשיג אותו בזכות היועץ המשפטי לממשלה, וכאן נאמרים דברים שונים, שמפאת קוצר הזמן אינני יכול לצטט את כולם, אבל אצטט את הפסקה האחרונה: "הפונה לקבלת הקצבה יביא בפני הביטוח הלאומי את הנתונים הקשורים לגיוסו ושירותו בפועל. לפיכך ידחה המוסד לביטוח לאומי את בקשותיהם לקי"ץ — לקצבאות יוצאי-צבא — של בוגרי הישיבות הנושאים פנקס מילואים ולא שירתו כלל בפועל מעבר ליום שבו התייצבו לשירות. המוסד ידרוש מן הפונים אליו להביא אישור של שירות בפועל".

אדוני השר — ואני שואל, כמובן, גם את היועץ המשפטי לממשלה — מה זה "שירות בפועל"? הוא אומר שזה לא רק יום ההתייצבות, יפה, ועוד יום — זה כבר שירות בפועל, כי מה שהוא פסל זה רק את יום ההתייצבות. מה אמות המידה שלכם, אדוני השר? ואני יודע שאתם מתלבטים בכך.

באה הצעת החוק שלי ואומרת: הבה ונראה את המכסה של 90 יום כמינימום של שירות בפועל לקטגוריות הללו. יבוא, יתחיל, ילך לטירונות, יעשה כמה פרקים של שירות מילואים. אינני עומד על המספר, אדוני השר, נדון על כך בוועדה. יכול להיות שיהיה צורך להפחית את המספר הזה, כי אני לא קושר את זה כרגע לשאלה של גיוס בני ישיבות. אבל לא ייתכן לעשות צחוק מכל העניין הזה, כי התופעה היא בלתי נסבלת, ולא ייתכן שאנשים שלא מילאו שום חובה גם כאשר הם יצאו מהישיבה, או מילאו אותה בצורה מגוחכת, יזכו באותן זכויות.

הפיתוי הוא גדול, אדוני השר. משפחה עם שמונה ילדים מקבלת היום במסגרת קצבאות יוצאי-צבא 1,715 שקלים. משפחה עם שמונה ילדים בלי קצבאות של יוצאי-צבא מקבלת בסך-הכול 760 שקל. זאת אומרת, שמשפחה שמקבלת קי"ץ מקבלת פי שניים ורבע מאשר משפחה ללא קי"ץ. אני לא רוצה

ז. הצעת חוק חיילים משוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון) — שירות לעניין קי"ץ).

התשנ"א — 1990 \*

(הצעת חברת הכנסת ע' סולודר)

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, שר הביטחון, אני מודה ומתוודה, שהצעת החוק הזאת הונחה הרכה לפני שהיה

היו"ר מ' וירשובסקי:  
בבקשה, חברת הכנסת עדנה סולודר — הצעת חוק תתנ"ד. השר ישיב על שתי הצעות החוק ביחד.

השר — — — אולי אחכה עד ששר הביטחון יקשיב לדברי כאשר חבר הכנסת לא יפריע לו.

הי"ר מ' וירשובסקי:

אדוני שר הביטחון, פונים אליך ומבקשים את אהבך. חבר הכנסת ריבלין בוודאי יסכים לך. בבקשה, חברת הכנסת סולודר.

עדנה סולודר (המערך):

אני רואה שנוער כאן גיוס, ואפילו ראש הממשלה בכבודו ובעצמו מכבד אותנו בנוכחותו.

אני פונה אליך, אדוני שר הביטחון. אני חושבת שאתה מייצג גם את כבודו של צה"ל וגם את כבודו של משרד הביטחון. אני רואה בפרשה הזאת פרשה חמורה מאוד, המכתימה את צה"ל. אם צה"ל יכול לנהוג באמות מידה שונות כלפי חיילים כאלה וכלפי חיילים אחרים, ואם צה"ל יכול לנהוג באמת-מידה — — —

הי"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אני מבקש, שמי שמוכרח להתרגש — יעשה זאת בשקט. מתקיים כאן דיון. אני מבקש שתקשיבו. כחי עוד דקה, חברת הכנסת סולודר, אולי תהיה רגישה. אני מבקש שיהיה כאן שקט, מי שמוכרח לדבר — יצא מן האולם.

עדנה סולודר (המערך):

אני רואה ששר הביטחון לא יכול להקשיב. אני מצטערת, כי אני הולכת לומר דברים חמורים.

הי"ר מ' וירשובסקי:

שר הבריאות רצה להוסיף לו איזו מנת בריאות. ייתכן שעכשיו הוא יוכל להקשיב.

עדנה סולודר (המערך):

אני נמנית עם אלה שמאמינים בצה"ל, ואני רוצה לראות צה"ל נקי מכל שיקול זר. אבל אני חוששת, שבעניין הזה יש שיקול זר. יש כאן פיקציה, יש כאן שקר, ויש כאן אפילו גנבת דעת שאי-אפשר להשלים אתה. לכן אני פונה אליך, שר הביטחון. נדמה לי, שהעניין הזה חייב להידון בצורה פתוחה, כפי שהציע חבר הכנסת יאיר צבן. איננו יכולים להשלים עם נורמה כזאת, מכל ההיבטים שלה.

בהצעת החוק שלי, הצעת חוק חיילים משוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון) — שירות לעניין קי"ץ, התשנ"א — 1990, הצעת חוק תתנ"ד, אני מבקשת שלא תהיה הענקת קצבת יוצא-צבא למי שלא שירת לפחות אותם שלושה חודשים, או 90 יום של טירונות. כפי שנאמר, אפשר להתווכח על תקופה זו או אחרת, אבל אי-אפשר להתווכח, ואי-אפשר להשלים עם זה, שחנינת קצבת יוצא-צבא למי שלא שירת אפילו יום אחד.

אני מקווה שאתה תסכים לדיון פתוח לבדיקת הנושא ולהכרעה בו.

הי"ר מ' וירשובסקי:

אני מבין, חברת הכנסת סולודר, שיש לך הצעת חוק, שהיית רוצה שתעבור לוועדה.

עדנה סולודר (המערך):

כן.

הי"ר מ' וירשובסקי:

לוועדת החוץ והביטחון?

עדנה סולודר (המערך):

כן.

הוויכוח הסוער שאנחנו נמצאים בעיצומו בימים האלה, וכפי שאמר חבר הכנסת יאיר צבן, גם לא בהקשר של גיוס בחורי הישיבות.

אני נפגשתי עם חבר הכנסת יאיר צבן, כמו שאומרים, אצל המחוקק, כאשר כל אחד מאתנו בא עם אותו נושא, ואנחנו עוסקים באותו נושא גם אם הנושא קצת שונה, כי פשוט כל אחד מאתנו בא כמועד שונה.

חבר הכנסת צבן הרחיב כאן את היריעה. נדמה לי שאנחנו עומדים בפני תופעה שאי-אפשר להשלים אתה. אי-אפשר להשלים אתה מכמה אספקטים: קודם כול, איזה מין צורה זו של חיול פיקטיבי? וזאת מהסיבה הביטחוניית הפרטית שלי. אני לא הייתי רוצה שלא עבר לפחות טירונות אמיתית יגן עלי. אילו כישורים ואיזו מיומנות יש לו להגן אם הוא לא עבר את האימון?

שנית, איך אנחנו נותנים קצבה הנקראת "קצבת יוצא-צבא" לאדם שבעצם פרט ליום החיול לא היה בצבא? והפרשה, כפי שנאמר כאן, התגלתה בקיץ האחרון. יושב מולי חבר הכנסת רן כהן, שהיה פעיל מאוד באותם ימים בגילוי הפרשה, ומנחם לפני מסמכים שהוא הגיש גם לך, אדוני שר הביטחון, ונמצאת כידו גם תשובה שהתפרסמה אז, של רב-סרן איילה זיידה, ראש מדור השבעות בצה"ל. היא השיבה לך אז, בקיץ: "החיילים הללו גויסו לצה"ל לצורך הכשרתם כמועד שייקבע מאוחר יותר, אך עקב בעיות תקציביות לא מתקיימים מחזורי טירונות לחיילים אלה, ולכן אינם חיילי מילואים במובן הטהור של המלה לצורך זימונם לשירות מילואים פעיל".

ועכשיו אני שואלת אותך, אדוני השר, הרי המכתב הזה והתשובה הזאת מתארים את הבעיה בצורה הכי ברורה. אם הם אינם ראוים להיות חיילים ואם הם לא חיילו, איך ניתן לראות אותם כחיילים, לתת להם קצבת יוצא-צבא? אם הבעיה היא של חוסר תקציב להביא אותם למילואים ולאיוונים, איך אפשר שבמקום אחד יש חוסר תקציב, ובמשרד שני יש תקציב לתת להם את קצבת יוצא-צבא, כאשר כלולו אוכלים מאותה עוגה תקציבית? זה נראה לי דבר בלתי סביר, שאי-אפשר להשלים אתו, גם אם התופעה היא תופעה של עשרות. גם אם היא תופעה של מאות, ובוודאי אם היא של אלפים.

לא הייתי רוצה לחשוך בכשרים ולחשוב, שמישהו מצא כאן את הפטנט לקבל תמורה על אי-תרומה. אבל כך זה נראה על פניו. נראה שניתנת תמורה למי שלא תרם אפילו יום אחד, שלא לדבר על כל הנושא של קצבת יוצא-צבא. חבר הכנסת צבן הביא כאן דוגמאות מספר, ואני יכולה להוסיף עליהן. אם חבר הכנסת צבן הביא דוגמה של דודן, אני אביא דוגמה של דוד וייס או של שלום פרץ ודוגמאות נוספות, המורות בצורה הכי ברורה מה היה מצבו של אותו אדם לפני יום החיול, וכמה הוא זכה אחרי אותו יום חיול, כשהוא מקבל מאות שקלים בחודש קצבת יוצא-צבא.

הוויכוח על קצבת יוצא-צבא הוא ויכוח שעלה על שולחן הכנסת פעמים רבות, ופעמים רבות התרענו על חוסר השוויון שבקצבה הזאת. אבל פה יש חוסר שוויון כפול, כי לא יעלה על הדעת, שלחלק מאלה שאינם משרתים בצבא נותנים קצבת יוצא-צבא, ולמי שלא משרת וגם לא חיול לא נותנים קצבת יוצא-צבא. לכן יש פה אספקטים שונים כלי-כך.

אני לא רוצה להאריך, כי חבר הכנסת צבן העלה את הנושא בהרחבה גדולה, ואיני חושבת שאני צריכה לחזור על הדברים שהוא אמר. איני יודעת מה תהיה תשובתך, אדוני

היו"ר מ' וירשובסקי:

בבקשה, אדוני שר הביטחון.

שר הביטחון מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת החוק הפרטית של חברת הכנסת עדנה סולודר, הצעת חוק חיילים משוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון — שירות לעניין קי"ץ). התשנ"א — 1990, והצעת החוק הפרטית של חבר הכנסת יאיר צבן, הצעת חוק חיילים משוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון). התשנ"א — 1990, הן הצעות הנוגעות לא רק לבחורי ישיבה שגיוסם לצה"ל נדחה אלא גם לעולים חדשים אשר הגיעו לארץ כאשר גילם מעל 18.

הצעות אלו נדונו על-ידי ועדת השרים לחקיקה, וועדת השרים החליטה להתנגד להצעות. להלן נימוקי ההתנגדות:

1. אין מקום לקבוע בהוראות חוק מה הוא משך השירות הצבאי המזכה בתשלום קצבת יוצא-צבא. יש להשאיר למערכת הביטחון את ההחלטה למשך כמה זמן לגייס חיילים לשירות בצה"ל בהתאם לטיבו ולצרכיו של אותו סוג שירות.

2. לפיכך — — —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מבקש מכם. השר הקשיב קשב רב למה שאמרתם. אל תפריעו לו עכשיו.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מאמין שהדברים שהשר קורא עכשיו הם גם בניגוד למצפוננו, ולכן הוא גם קורא מהנייר.

שר הביטחון מ' ארנס:

2. לפיכך, מכיוון שצה"ל מגייס לשירות מקוצר על-פי צרכיו, ועל-פי הייעוד שעל המגויסים למלא כחיילים, הרי שראוי להעניק קצבת יוצא-צבא לכל מי שגויס לצה"ל על-ידי מערכת הביטחון.

3. הגיע ליריעתי שאירעו מקרים, ואומנם לא רבים, שבהם אנשים קיבלו פנקסי מילואים ונכללו בין מקבלי קצבאות יוצא-צבא, אף שטרם נקראו לשירות מילואים פעיל.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
מה זה שירות פעיל?

שר הביטחון מ' ארנס:

למותר לציין, שעמדת מערכת הביטחון היא, שרק מי ששירת בפועל בצה"ל זכאי לקבלת קצבת יוצא-צבא.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

מה זה שירות פעיל?

שר הביטחון מ' ארנס:

על כן הוריתי לרמטכ"ל, שכל אדם המגויס לכוחות המילואים ומקבל פנקס מילואים יוצב מייד לחיל המתאים וייקרא לשירות פעיל לפי צורכי החיל.

לפיכך, הנני מציע למליאת הכנסת שלא לאשר הצעת חוק זו בקריאה טרומית.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

יש שלא היו אף ביום אחד של מילואים — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת רן כהן, אני מבקש ממך.

לשני חברי הכנסת המציעים יש זכות להשיב על הצעת השר להסיר את הצעות החוק שלהם. בבקשה, חבר הכנסת צבן, במסגרת של חמש דקות יש לך אפשרות להתייחס לדברים של השר.

קריאות:

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אתם מפריעים לחבר הכנסת צבן.

קריאות:

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, חבר הכנסת צבן מנסה להשיב על דבריו של השר, ואתם מפריעים לו. אני מבקש שיהיה שקט. אתם רוצים שאוציא מישירו מן האולם? אעשה זאת בשמחה רבה. בבקשה, חבר הכנסת צבן.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, עמד כאן לפנינו שר הביטחון משה ארנס בעיניים מושפלות וקרא מתוך הכתב דברים מאוד פורמליים, מאוד יבשים ומאוד לא משכנעים. הוא חזר על הביטוי שירות פעיל, הוא לא אמר לכנסת מה זה כשבילו שירות פעיל, ועל כך הוויכוח.

אני קורא לחברי הכנסת להצביע לפי מצפונם ולהעביר את שתי הצעות החוק לוועדה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חברת הכנסת סולודר, את רוצה להתייחס?

עדנה סולודר (המערך):

אני מוותרת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים. ההצבעה היא כמוכר נפרדת. אנחנו מצביעים קודם על הצעת החוק של חבר הכנסת יאיר צבן. מי בעד העברת ההצעה הזאת לוועדת החוץ והביטחון ומי בעד הסרתה? זו הצבעה מס' 3.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 36

בעד ההצעה להסיר את הצעת

החוק מסדר-היום — 31

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק חיילים

משוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון).

התשנ"א — 1990, לדיון מוקדם בוועדת החוץ

והביטחון נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

כרוך של 36, כנגד 31, ללא הימנעות, הועברה הצעתו של חבר הכנסת יאיר צבן לוועדת החוץ והביטחון להכנה לקריאה ראשונה.

— הצעת חוק חיילים משוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון — שירות לעניין ק"ץ);  
— הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון — קיצור תקופת השירות) —

ההצעה להעביר את הצעת חוק חיילים משוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון — שירות לעניין ק"ץ). התשנ"א — 1990, לדיון מוקדם בוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה על הצעת החוק של חברת הכנסת עדנה סולודר. נא להצביע. זו הצבעה מס' 4.

#### ה צ ב ע ה

כעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה	— 38
כעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום	— 32
נמנעים	— אין

היו"ר מ' וירשובסקי:  
ברוב של 38, נגד — 32, ללא נמנעים, נתקבלה ההצעה הוועברת לוועדת החוץ והביטחון להכנה לקריאה ראשונה. חם הנושא הזה.

### ה. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון — קיצור תקופת השירות), התשנ"א — 1990 \* (הצעת חבר הכנסת רע' כהן)

שיעור הלא-מגויסים בצורה משמעותית והגיע ללמעלה מ-18%; דהיינו, כל גבר חמישי לא גויס לצה"ל. בקרב הנשים המצב חמור עוד יותר. כשליש מכלל הנשים משנתון הגיוס אינן מגויסות. במלים אחרות, כל אשה שלישית אינה מגויסת. לא חשוב מהן הסיבות שכלגלן אחוז כה גבוה מתוך שנתון אינו מגויס, עצם העובדה שמספר כה רב של חייבי גיוס אינו מגויסים חייב להדליק אורות אדומים ולהניע אותנו לבדוק מה קרה שבשנים האחרונות כה רבים מבני הנוער אינם מגויסים, בניגוד למצב בתחום זה בשנות קיומה הראשונות של המדינה. עלינו לבדוק כיצד קרה שכמעט כל חייב גיוס רביעי אינו מגויס לצבא-הגנה לישראל.

מתוך מספר גדול זה של מגויסים יש שכבה לא מבוטלת של לא-מתגייסים, יש שכבה לא מבוטלת של לא-מגויסים בשל נתונים אישיים בלתי מתאימים. הקריטריונים לגבי סף הגיוס אינם קבועים. הם משתנים מדי פעם על-פי צורכי צה"ל. אלה שלפני עשר שנים, לדוגמה, נמצאו כשרים לשרת בצה"ל. היום שוב אינם מתאימים.

מאחורי נתון סטטיסטי זה מסתתר חומר נפץ. רובם של פסולי הגיוס באים משכבות המצוקה. במשך תקופת השירות הנוכחית, בת שלוש השנים, תתחזק המגמה של העלאת סף הגיוס ותיצור שכבה רחבה של פסוליי-גיוס מנועי הזדמנות לשרת את עמם ומסורבי סיכוי להוכיח את עצמם.

צה"ל ידע ימים יפים של פתיחת שערים בפני צעירים מכל השכבות, והעמיד בפניהם מסלול קידום שאפשר להם השתלבות נאותה בחיים האזרחיים. במשך שנים היווה צה"ל כור היתוך בין עשירים לבין עניים, בין בני ההתיישבות העובדת לעירוניים. כור היתוך זה, שעליו כבר עמד ראש הממשלה המנוח דוד בן-גוריון, הוא המפתח לעתידנו. ל"יחד" הזה אין תחליף, וחובה מוטלת עלינו לעשות הכול כדי שהוא ימשך ויגבר ויכה שורש.

אדוני שר הביטחון, העלאת סף הגיוס הנמשכת זה כמה שנים תביא לפגיעה אנושה ברקמה-החברתית העדינה והמורכבת של מדינת ישראל. היא תיצור אוכלוסיות לא שוות: אלה אשר שירתו בצבא, ולעומתם כל היתר, שעליהם יוטבע חותם של כושלים, בלתי מתאימים ובלתי ראויים לשרת את מדינתם. דבר זה יעמיק את הקיטוב ואת תחושות הפער בקרב האוכלוסייה בישראל. אם יבדוק כבוד שר הביטחון רק בעיירת פיתוח אחת, למשל, אור-עקיבא, הוא ייווכח לדעת מה רב הוא

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בסדר-היום. אני קורא לחבר הכנסת רענן כהן, להצעת חוק תתק"א, הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון — קיצור תקופת השירות), התשנ"א — 1990. בבקשה.

רענן כהן (המערך):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר הביטחון, שירות החובה בצה"ל נתפס על-ידי מרבית האוכלוסייה בישראל כזכות וחובה גם יחד. רובנו רואים בשירות הצבאי ערך לאומי שיש להגשימו, כדי להבטיח את קיומו במדינה.

עם זאת, בני הנוער המתגייסים לצבא עושים זאת בשנותיהם היפות ביותר, שנים שבהן היו יכולים להצמיח כנפיים, להתקדם בלימודים ולהתבסס בעבודה. בשנותיה הראשונות של המדינה גויסו לצה"ל מחזורי גיוס לתקופה של 24 חודשים בלבד, ומאוחר יותר הוארך השירות ל-30 חודש. זה המצב המשפטי נכון היום. מאז מלחמת ששת-הימים משרתים הגברים שישה חודשים נוספים, וזאת על-פי תקנה הנובעת מכוח סמכותו של שר הביטחון. על תקנה זו הגיש חבר הכנסת הפרופסור אמנון רובינשטיין לאחרונה עתירה לבג"ץ. עקב עתירה זו הודיע שר הביטחון על כוונתו להפוך תקנה זו לחוק.

בהצעת החוק המובאת לקריאה טרומית היום אני מציע לקצר את השירות הסדיר בשישה חודשים לגברים ולנשים.

שני נימוקים עיקריים עומדים ביסוד הצעת:

א. מנתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה עולה, כי בשנים הבאות צפוי גידול של 13% עד 18% במספר המתגייסים. במלים אחרות, לרשות צה"ל תועמד תוספת כוח-אדם משמעותית.

ב. צורכי כוח-האדם של צה"ל השתנו מאוד בשנים האחרונות. צה"ל, כצבא מודרני ומתקדם, אפשר שיהפוך מצבא עתיר בכוח-אדם לצבא מתוחכם וקטן יותר.

היכולת לצמצם את צורכי כוח-האדם בצה"ל יכולה להיבנות על אחת משתי חלופות: א. קיצור משך השירות הסדיר; ב. העלאת סף הגיוס.

הרשו לי להשוות ביניהן: ב-1985 הגיע שיעור הלא-מגויסים מקרב הגברים ל-13% מהשנתון. ב-1991 עלה

הצעת החוק נדונה על-ידי ועדת השרים לענייני חקיקה. הוועדה שמעה את נימוקי מערכת הביטחון והחליטה להתנגד להצעת החוק.

מערכת הביטחון מתנגדת להצעת החוק מהטעמים הבאים:

המשימות המוטלות על צה"ל לא קטנו בעת האחרונה. דרישות הכוונות והמוכנות לא פחתו ומטלות ביטחון השדה אף גברו.

עדיין לא ברור מה יהיה היקף העלייה בשנים הקרובות. בכל מקרה, גל העלייה ישפיע באופן משמעותי על מצבות כוח-האדם הפעילות בשירות חובה רק החל משנת 1992/93.

אם אכן תתממשנה תחזיות העלייה, מדיניות מערכת הביטחון היא להפנות את תוספת כוח האדם הסדיר למילוי משימות אשר כיום מוטלות על חיילי מילואים.

לסיכום: אין היום אפשרות לקצר את תקופת השירות כלי לפגוע בתפקוד העבא ובמילוי משימותיו. תוספת כוח אדם בשירות חובה תופנה בראש ובראשונה להחלפת חיילי מילואים. בעתיד, אם יתממשו תחזיות העלייה, ייתכן שניתן יהיה לקצר השירות. אפשרות זאת נבחנת על-ידי אכ"א במסגרת התכנון הרב-שנתי.

אני מציע לכנסת להתנגד להצעת החוק.

הי"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אם אין בקשה להשיב, אנחנו ניגשים להצבעה.

חברי הכנסת, מי בעד העברת הצעת החוק של חבר הכנסת רענן כהן לוועדה — אני מבין לוועדת החוץ והביטחון — ומי להצעת השר, להסיר את ההצעה מסדר-היום? נא להצביע.

שרה דורון (הליכוד):

לא עברה אפילו דקה אחת.

רענן כהן (המרק):

אפשר להצביע.

הי"ר מ' וירשובסקי:

אני שאלתי את מזכיר הכנסת, והוא אמר שהוא צלצל במשך כל זמן דבריו של השר, ואני ניגש להצבעה.

שרה דורון (הליכוד):

אנשים יושבים ואוכלים — — —

הי"ר מ' וירשובסקי:

שיהיה לכולם בתיאכון.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

— — —

הי"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אני שאלתי את מזכיר הכנסת. מתחילת דבריו של השר הוא מצלצל.

דן תיכון (הליכוד):

היה צלצול, אבל לא עברו חמש דקות.

הי"ר מ' וירשובסקי:

נא להצביע, מי בעד ומי נגד.

מספר הצעירים הבריאים הנמצאים בארץ, הרוצים לשרת, אך צה"ל מנימוקיו החליט שאין הם מספיק ראויים לכך.

כחינת המצב באור-עקיבא אולי תעלה על פני השטח את הלכה החברתית הרווחת אשר יום אחד עשויה, חלילה, לפרוץ ולפגוע בצה"ל עצמו, כצבא העם.

קיימת גם סכנה הפוכה, חלילה. במהלך השנים אי-שירות בצבא יכול להפוך לנורמה. כי מדוע ישרתו הטובים בצבא בזמן שחבריהם בעלי הנתונים האישיים הבלתי הולמים, לדעת הצבא, עובדים, מבלים, מרוויחים ומבססים את עצמם ואת עתידם? זוהי נורמה, שכיום כמעט שאינה קיימת, ועלינו למנוע את היווצרותה.

חובתנו, חברי הכנסת, להביא לקיצור משך השירות הסדיר, ולא על-ידי העלאת סף הגיוס. ניתן לעשות זאת כלי לפגוע בצה"ל. דברים אלה נאמרו גם על-ידי מבקרת המדינה בדוח האחרון בעמוד 837, ואני מצטט: "בתחילת 1989 כחן אכ"א את השפעת קיצור שירות החובה של הגברים, והמסקנות היו כדלקמן: א. בהנחת יסוד שרוצים לשמור על הרמה התפעולית של שנת העבודה 1987, ניתן לקצר את השירות בשישה חודשים החל משנת העבודה 1992; ב. אם רוצים לשמור על הרמה התפעולית של שנת העבודה 1988, שהיא גבוהה יותר עקב אירועי ההתקוממות ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה, ניתן לקצר את אורך השירות בשלושה חודשים החל משנת 1992".

אדוני שר הביטחון, נפגשתי עם אחדים מראשי אכ"א לשעבר. כולם הסכימו חד-משמעית, שיש לקצר את השירות הסדיר ולהעמידו על שנתיים וחצי לגברים ושנתיים לנשים. לטענתם, הדבר לא יפגע כהוא-זה ברמה התפעולית של צה"ל. נהפוך הוא, זה יבטיח שוויון בחלוקת הנטל בין כל אזרחי המדינה.

י"אמר, אולי, שהארכת השירות הסדיר תפחית את נטל ימי המילואים. עילה זו אינה מתחייבת מן המציאות. משום שניתן לקצר גם את שירות המילואים וגם את השירות הסדיר, וזאת בזכות מחזורי הגיוס הגדולים שמדינת ישראל התברכה בהם לאחרונה.

לסיכום, אדוני השר, אני פונה אליך, להיות איש בשורה ולהכריז, שהשירות הסדיר כפועל לגברים יקוצר בשלושה עד שישה חודשים, ולנשים בשישה חודשים.

מאחר שמדובר בקריאה טרומית, אדוני השר, אני פונה אליך בכל צורה שלא לקרוא להסיר את ההצעה מסדר-היום, אלא להיפך, לקבל אותה כשלב זה ולבחון אותה ביסודיות על כל המשמעויות והצרכים הלאומיים-החברתיים של מדינת ישראל הנובעים ממנה. רק לאחר שתבדוק את ההצעה, תביע את עמדתך, כאשר תובא ההצעה לקריאה ראשונה.

בשורה כזו מפיך לא רק תחזק את צה"ל אלא תיצור אווירה טובה בקרב הדור הצעיר ותתרום תרומה חברתית ברורה לחברה הישראלית. תודה רבה.

הי"ר מ' וירשובסקי:

תודה. עמדת בריוק בזמן. אדוני שר הביטחון, בבקשה.

שר הביטחון מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת החוק הפרטית שלפנינו עוסקת בקיצור משך השירות הסדיר של גברים ונשים בצה"ל בשישה חודשים.

אוכלים, אני מאחל להם בתיאכון ולכריאות, אבל הם צריכים גם למלא את תפקידם כאן.  
 יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
 אדוני היושב-ראש, לחצתי — — —  
 רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
 מה אתה משקר? לא היית באולם.  
 יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
 אני מבקש להוסיף אותי.  
 היו"ר מ' וירשובסקי:  
 אני לא מוסיף אף אחד.  
 קריאות:

ה צ כ ע ה  
 בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה — 25  
 בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום — 23  
 נמנעים — 1  
 ההצעה להעביר את הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון — קיצור תקופת השירות), התשנ"א — 1990, לדיון מוקדם בוועדת החוק והביטחון נתקבלה.

**היו"ר מ' וירשובסקי:**

כרוב של 25, כנגד 23, בהימנעות אחד, הועברה ההצעה לוועדת החוק והביטחון.  
 חברי הכנסת, אני בדקתי. שאלתי את מזכיר הכנסת. אני לא סומך על עצמי בדברים האלה. מהרגע שהשר התחיל לדבר היה צלצול, והשר דיבר יותר מחמש דקות. זה שאנשים

היו"ר מ' וירשובסקי:  
 כרוב של 25, כנגד 23, בהימנעות אחד, הועברה ההצעה לוועדת החוק והביטחון.  
 חברי הכנסת, אני בדקתי. שאלתי את מזכיר הכנסת. אני לא סומך על עצמי בדברים האלה. מהרגע שהשר התחיל לדבר היה צלצול, והשר דיבר יותר מחמש דקות. זה שאנשים

**ט. הצעות לסדר-היום**

**רצח בבקעת-הירדן והמשך האינתיפאדה**

אבי אושר נרצח בעיצומו. עד כמה זה ציני, של ויכוח — האם האינתיפאדה חיה? האם היא קיימת? ויכוח על הגדרתה של האינתיפאדה.

היו"ר מ' וירשובסקי:  
 אנחנו עוברים לנושא הבא: הצעות לסדר-היום מס' 5447, 5472, 5476, 5477 ו-5478 — רצח בבקעת-הירדן והמשך האינתיפאדה. אני מקווה שפה לא תהיה אינתיפאדה על-ידי הוויכוח המיותר הזה.  
 חברי הכנסת, הראשון הוא חבר הכנסת דוד צוקר. בבקשה.

זהו דיון מחזורי. זהו דיון מחזורי, שאנחנו כולנו כבר גגלים בו אלא שאנחנו נוטים לשכוח שהדיון הזה חוזר על עצמו. הדיון הזה חוזר ושואל: האם היא חיה? האם היא מתה? האם היא גוועת? אלא שהגדרת המוות הקליני הנקוטה בידי רבים, ולאחרונה אף בידי שר הביטחון, משקפת אולי איזו אשליה, אולי ייאוש, אולי רצון אמיתי להאמין שהסיפור הלא-נעים הזה כבר הסתיים, כבר מאחורינו, גם אם הוא לא הסתיים ורובו, לצערי, עדיין לפנינו.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
 אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני השר, כיום שני קברנו את אבי אושר, קורבן האינתיפאדה הישראלי מספר 70, לפי נתוני דובר צה"ל. אבי נוסף על רשימה ארוכה, ארוכה מדי של קורבנות שוא. זה היה עוד מוות, מוצר של שנאה ואיבה, עוד מוצר נורא של המאבק הישראלי-הפלשתיני, עוד אדם שאסור ואי-אפשר להשלים עם הירצחו.

האמונה הזאת שהסכסוך גווע, לא זו בלבד שהיא פתטית, היא מסוכנת. והעובדה שהידיעות על האינתיפאדה נדחקו לעמודים האחוריים איננה ראייה באשר למציאות, זוהי רק ראייה באשר למה שהיינו רוצים להאמין שוהיה המציאות.

לא היה אפשר שלא להשתאות, לא היה אפשר שלא להצטמר כאשר שמענו כמהדורת "מבט" את רעייתו של הנרצח, מתה-אהובה עוד לפני, הספידה-אותו ואמרה, בין השאר: רציתי שידעו שהיום קוברים בחור שהאמין בחיים עם הערבים, שאהב את הערבים עד כדי נאיביות. הוא היה חבר שלהם. הם ככו כשהם שמעו על זה. ערבים שהכירו אותו, חלק מהם ממש דפקו את הראש ברצפה — כך היא אומרת — ואמרו שאבי אושר הוא האדם האחרון שמגיע לו, אם למישהו בכלל מגיע.

צריך לחזור ולומר: האינתיפאדה איננה אירוע, לא מדובר במאורע שיש לו התחלה, אמצע וסוף. היא איזה שלב במאבק הישראלי-הפלשתיני, היא שלב בחיים הלאומיים הפלשתיניים, היא מצב תודעתי, או היא כינויה של תקופה, של תודעה ושל גילויים לאומיים פלשתיניים, לרבות הגילויים המכוערים שבהם, הרצחניים שבהם. זה אולי הכינוי הכולל להתנגדות הפלשתינית לכיבוש הישראלי.

יגאל הורביץ (הליכוד):  
 הם לא יכולים היו להירגע.

אף אחד, אני רוצה לומר לחברי הכנסת, אדוני השר, מגורמי היסוד שעוררו את האינתיפאדה לא נעלם. שום סיבה מן הסיבות שיצרו את המוטיבציה לא שיתנה את טיבה או טבעה. האינתיפאדה עברה כמה תמורות, מדובר עתה בתמורה נוספת, וגם הסיבות שגרמו בשלבים השונים של האינתיפאדה לאלימות גדולה בהרבה מזו שאנו עדים לה עכשיו, מאז המלחמה במפרץ, גם הסיבות הללו שרירות, קיימות ותקפות.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
 עוד קורבן אינתיפאדה.  
 כפי שצינתי, הרוג ישראלי נוסף של האינתיפאדה וקורבן שווא נוסף של המלחמה.

4. המשך מגמת החיסולים הפנימיים בתוך האוכלוסייה הפלשתינית, גם היא ביטוי להקצנה, ולא בדיוק סיבה לאיזו שמחה, בעיקר לא סיבה לשמחה לאיד.

שום איש הגון, אדוני השר, רבותי חברי הכנסת, לא פטור מן התופעה של הוקעה נמרצת, חד-משמעית, של התופעה הג'ונגליסטית הזאת. אבל יש גם ממד פוליטי, ולא צריך להתעלם מן הממד הפוליטי של התופעה הזאת. יש כשטח תחרות, פעמים רבות פראית, לא מרוסנת, בין גורמים פלשתיניים שונים, והרציחות הן ביטוי להתמוטטות הסמכות של המנהיגות המוכרת. הגיאוגרפיה של הרציחות מצביעה על כך ומחזקת את העובדה הזאת. אם מישוהו לוקח, למשל, את דרום-הרצועה, שם נמצא המספר הגדול ביותר של חיסולים של פלשתינים בידי פלשתינים, יודע שמדובר באזור אנרכי לחלוטין. ללא שליטה של אף אחד. גם כשהיה צה"ל צריך להיכנס לרפיח לפני שבועיים, התבשרנו על זה כאילו הוא נכנס וכשב מחדש את רפיח.

אם כן, התחרות על הריבונות בשטחים היא לא רק בין ישראל לבין הפלשתינים, היא בין ישראל מצד אחד ובין כמה גורמים פלשתיניים מצד שני.

היו"ר מ' וירשובסקי:  
אבקשך לסיים.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מנסה לעשות, חברי הכנסת, שגורמי היסוד, אדוני השר, לא השתנו. יש התרופפות, יש עייפות, והגחלים לוחשות. כל רוח יכולה להפיח בהן אש מחדש. אין שום סיבה למצב רוח טוב מדי, יש רק סיבות לדאוג, שהסיכוב הבא עלול להיות יותר רצחני ויותר אלים.

בכל אופן, אני רוצה לסיים במשפט שאמרה הרעיה, ואני מודה, הוא הרשים אותי מאוד בכוח הנורא הזה שהיה לה לעמוד בלוויה ולומר מין סוג כזה של דברים. היא אמרה: אני לא יכולה פתאום לשנות את הדרך, כי זה לא כל הערכים. אבי לא נרצח בגלל מהדל ביטחוני, חוסר עירנות של הצבא או בשל מחסור בגדרות; לא בגלל זה הוא נרצח. אנחנו מרגישים, ואני אומרת אנחנו, גם אבי וגם אני, היו לנו המון שיחות על הנושא, שבסך הכול צריך לפתור את הבעיה של הערכים.

אבל הבעיה היא לא רק של הערכים, אדוני השר, הבעיה היא קודם כול שלנו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה רבה. אני קורא לחבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, ואחריו — לחבר הכנסת עמנואל זיסמן.

עם כל הרגישות של הנושא, אני מבקש לשמור על הזמן, כי סדר-היום ארוך מאוד.

עמנואל זיסמן (המערך):

אותו זמן שחבר הכנסת צוקר דיבר, אותו זמן בדיוק; שוויון מלא.

היו"ר מ' וירשובסקי:  
אין שוויון מלא.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):  
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בראשית דברי אני רוצה להביע צער והודעות ממעשי הרצח של יהודים וערכים.

עוזי לנדאו (הליכוד):  
איוה ערכים נרצחים?

אני רוצה לבחון שורת גורמים ולהוכיח שמאומה לא השתנה, זולת כמה גילויים חיצוניים של האינתיפאדה, ולמצב הרוח הטוב אין שום סיבה.

1. מה קרה למוטיבציה? מה קרה למוטיבציה של מי שמפעיל את האינתיפאדה? יש התעייפות — נכון. אני רוצה לטעון, שאין ירידה במוטיבציה. נוכח המחיר ששילמה האוכלוסייה הפלשתינית, אין תימה שיש עייפות כל כך כבדה. אבל יש בקרב התושבים תחושה של כישלון מדיני חריף. בעיקר אחרי עמדת אש"ף במהלך המלחמה במפרץ. יש תחושה של כישלון חלקי להקים מוסדות אזרחיים חלופיים לאלה שהוקמו על-ידי המינהל האזרחי. אבל כל אלו, אדוני השר, לא שינו את המוטיבציה.

חבר הכנסת ריבלין, אני לא לגמרי מסכים עם השר, אני מנסה איוה דיאלוג אתו.

מיכאל איתן (הליכוד):  
קצת אתה לא מסכים.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
במידה מסוימת.

יש תחושה של כישלון, כפי שאמרתי, נוכח עמדת אש"ף במהלך המלחמה, אבל העייפות והמחיר לא הפכו את הפלשתינים לציבור שמבקש שישאל תמשיך לשלוט בו. אני מבקש שלא לשנות באשליה הזאת.

העניין היסודי, הרצון שלהם לראות בהסתלקותה של ישראל מהשטחים ולפתח חיים לאומיים משל עצמם, העניין היסודי הזה לא השתנה.

2. מגמה ההשפעה של התהליכים הכלכליים גם היא לא השתנתה — אגב, אחת, אדוני השר, דיברת על זה כמה פעמים — ותהליך ההתרוששות שחל בשטחים, בעיקר מאז המלחמה, לא רק שאיננו משפר את המצב אלא הוא אף מחריף אותו. תהליך ההתרוששות הזה מואץ נוכח ירידה בהכנסות מישראל, ירידה בהעברות הדיוריות מחוץ לארץ, אכילת זרבות בזמן המלחמה, ירידה בהשקעות לטווח ארוך — כל אלה רק העמיקו את תהליך ההתרוששות וייצרו, אדוני השר, יותר מיואשים. יש היום בשטחים, רבותי חברי הכנסת, יותר אנשים שאין להם מה להפסיד. יש היום בשטחים יותר אנשים שיהיו מוכנים לפעולות מחרידות, שסופן, הם יודעים את זה, סופן מוות גם למצב.

לא רק זה. המשק הישראלי, דווקא משום תהליך הפריחה שעובר עליו והבנייה המואצת, רווי היום בפועלי שטחים. החיכוך לא קטן, בניגוד לאשליה או לציפייה של רבים מן הישראלים, וכל עלייה בברומטר המתח וחידוש מעשי הסכנות תמצא בתוך ישראל אותו מספר מועמדים לטבח בישראלים, אלא שהפעם הם יהיו יותר עניים ויותר מסוכנים.

3. עוצמתם של הקיצונים גם היא לא פחתה, אולי להיפך. ה"חמאס" הוא בנה החוקי של האינתיפאדה. ה"חמאס", שצמח וצבר כוח, בין השאר, על רקע האי-הצלחה של המנהיגות החילונית להביא להישגים פוליטיים, ל"חמאס" הזה יש היום יותר סיבות להביא אל תוך שורותיו יותר פלשתינים שהם יותר מתוסכלים, יותר מאוכזבים, יותר מסוכנים, יותר עניים, ולכולם יש פחות מה להפסיד, אדוני השר. הווי אומר, מה שנראה לנו כגיוועה של האינתיפאדה, כגיוועה של האינתיפאדה, זו אשליה שמאחוריה רק מתחזקים גורמים קיצוניים דוגמת ה"חמאס".

קיימת סכנה אמיתית, שהמדינה תשקע עוד יותר בכיזה המצחינה של הכיבוש. בהמשך המדיניות הנוכחית קיימות סכנות אמיתיות, שתועמק השחיתות, שתוחמץ ההזדמנות ההיסטורית להשגת שלום אמת באזור.

יחידות סמויות אלה יכולות אומנם לבצע מעשי מעצר והרג של צעירים פלשתינים, המואשמים בהשתתפות באינתיפאדה; חיליהן יכולים להמשיך לרוץ אחרי ילדים וילדות כמחנות הפליטים, בכפרים וכיישובים האחרים, כשהם מחופשים לערבים, לנשים ולזקנים — אך אין בהן מרפא לתחלואי המדינה, אין בהן תרופה למצב הקשה שנקלעה אליו המדינה.

רק הסדר מדיני, אדוני שר הביטחון, יכול להביא לקץ האינתיפאדה. האינתיפאדה היא המשך של מאבק עממי נגד הכיבוש. כל עם כהיסטוריה האנושית נאבק להשגת עצמאות. זו השאיפה האמיתית של העם הפלשטיני, אשר מתנגד להמשך הכיבוש.

אומנם קיימות עליות וירידות באינתיפאדה. אולי יש עכשיו ירידה מסוימת, אך אין זה אומר, שהאינתיפאדה מתה. וצריך לדעת, שאין פתרון צבאי לאינתיפאדה. גם התוכנית הצבאית הגאונית ביותר לא יכולה לשים קץ להתקוממות של עם שרוצה בעצמאות.

אני מאמין שהרוב במדינה הוא בעד הסדר של שלום, שיתבסס על פשרה עם הפלשתינים ועם העולם הערבי. הסקרים האחרונים מראים, שהרוב במדינה הוא נגד המשך הכיבוש ונגד המשך השליטה בעם אחר. אך רוב זה איננו משתקף במערכת הפוליטית הקפואה והמרוחקת מהמציאות האמיתית.

המערכת הפוליטית ממשיכה להלעיט את הציבור באינפורמציה מגמתית, המעלימה את האמת מהציבור. אומנם המפקדים הצבאיים והמינהליים מודים, ש"האינתיפאדה לא מתה והיא נמשכת, אך קיימת התלבטות אצל פעיליה על המשך הדרך", כפי שהתבטא אתמול תת-אלוף גבי זוהר, ראש המינהל האזרחי בגדה.

האינתיפאדה לא יכולה למות כל עוד הכיבוש נמשך. היא חיה במצפון של העם הפלשטיני, וזה דבר טבעי ביותר. אי אפשר לצפות לאחור.

מה שיבא לסיום האינתיפאדה ומה שישים קץ לשפיכות הדמים הוא פתיחת משא-ומתן בין הפלשתינים לישראלים כדי להגיע להסדר של שלום, שיבטיח את הזכויות של שני העמים.

אש"ף הכריז, שהוא מוכן למשא-ומתן בלי תנאים מוקדמים. הוא הביע את הסכמתו לוועידה אזורית של שלום ולמשלחת ירדנית-פלשטינית. משותף: העולם הערבי כולו מוכן לשלום עם ישראל על-בסיס החלטות האומות המאוחדות 242 ו-338 ועל בסיס שלום תמורת ביטחון.

הבעיה היא כאן, בממשלה הזאת, שמסרבת לשלום, מסרבת לכל יוזמה ומנסה לנצל את הזמן לקביעת עובדות בשטח. להקמת התנחלויות חדשות ולהרחבת הקיימות, כדי למנוע כל אפשרות של שלום, שיתבסס על פשרה טריטוריאלית. זאת הבעיה האמיתית, שגורמת להרוגים ולפצועים משני העמים.

ממשלת ישראל היא הנושאת באחריות למקרים אלה בגלל מדיניות הסיורב שלה. עם כל הצער על ההרוגים, יש להפנות אצבע מאשימה לממשלת שמיר, שממשיכה בעקשנותה המדינית, ובכך מסכנת את העם בישראל ואת כל עמי האזור.

עבד'אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):  
תשמע אותי, אני אמנה איזה ערבים.

אריה אליאב (המערך):  
יום יום נרצחים. זה תופס שתי שורות בעיתון, פחות מזה.

עוזי לנדאו (הליכוד):  
לובה, מי רוצה ערבים?

היור' מ' וירשובסקי:  
לא, לא. אני מבקש שלא יהיה פה ויכוח.

אריה אליאב (המערך):  
כל יום נרצחים ערבים.

היור' מ' וירשובסקי:

אני חוזר ומבקש שלא יהיה פה ויכוח. חבר הכנסת אליאב, אתה רוצה להאריך את הוויכוח עוד מעבר לזמן? לא. אני מבקש ממך, אם אתה רוצה לשוחח עם חבר הכנסת לנדאו, אמצא לך כמה מקומות טובים בבניין הזה. בבקשה, חבר הכנסת דראושה.

עבד'אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

מעשי הרצח האלה הפוגעים בחיי אדם מגבירים את השנאה בין שני העמים ואינם מוסיפים לקידום תהליך השלום באזור.

אחרון הקורבנות היהודים היה המנוח אבי אושר, תושב בקעות שבבקעה, ואחרון הקורבנות הפלשתינים הוא הנער בן ה-15, המנוח צקר נעסאן, מאזור רמאללה.

יש להביע צער על שניהם ועל כל דם שנשפך. צריך לגנות כל רצח של יהודי ושל ערבי, ללא הבדל בין דם לדם.

אין שום הכנה לשום סוג של רצח מכל לאום ומכל דת.

עוזי לנדאו (הליכוד):  
אפשר לשאול את הנואם?

היור' מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת לנדאו, אני מבקש לא להפריע.

עבד'אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

זאת עמדתך, כאב, כאיש ציבור.

הרציחות הנמשכות של יהודים וערבים גורמות סבל למשפחות ולשני העמים ומגבירות את האלימות.

עם כל הכאב והצער על מעשי הרצח, ועם כל ההתנגדות להם, הם רק הסימפטום האכזרי למציאות המזוהמת של הכיבוש. המשך הכיבוש הוא הגורם האמיתי המדרבן לרציחות. המציאות של המשך השליטה על עם אחר היא הסיבה האמיתית להמשך האינתיפאדה, ומה שמלווה אותה כמעשי אלימות. המשך הכיבוש גורם נוק אדיר לאינטרסים של שני העמים. הכיבוש משחית, והוא הסיבה לתופעות של רצח של יהודים על-ידי ערבים, של ערבים על-ידי יהודים, של ערבים על-ידי ערבים.

לאחרונה פורסם ה"סוד", שהיה ידוע לתושבי השטחים, על קיומן של יחידות מסתערבים בצבא, כשב"כ ובמשמר הגבול. ה"סוד" היה גלוי בשטחים, גם לרבים רבים שמכירים את המציאות של הכיבוש. פרסומו הוא רק עדות נוספת להידרדרות שחלה בכל המערכות בגלל המשך הכיבוש. המעשים האפלים של היחידות האלה, היחידות הסמויות, הם עדות חיה להידרדרות בערכים ההומניים והדמוקרטיים ולהשחחת מוסרית נוספת שנגרמת כתוצר לוואי של המשך הכיבוש.



ארצות-הברית, מוטב להפנות את המשאבים האלה, מוטב לעשות את הכול על מנת שבבקעת-הירדן יהיה חיזוק גם מבחינת האכלוס, גם מבחינת הפניית עולים חדשים, גם מבחינת מניעת נשירה — והיתה נשירה — כי הבקעה הזאת עברה משברים כלכליים וחברתיים, והיא נמצאת שוב בנקודת מפנה.

אני קורא לשר הביטחון ולממשלת ישראל לשנות את המדיניות, עם הפנים לבקעה, ולנצל דווקא את הרצח המתועב והנפשע הזה לא רק כדי למצוא את המרצחים ולהעניש אותם, אלא כדי לשנות את המדיניות, את ההתייחסות, ולעשות הכול כדי שבקעת-הירדן תהיה חזקה יותר, מחוזקת יותר, כדי שהיא תהיה אזור ביטחון בטוח לא רק לפני שלום אלא גם אחרי שלום.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת זיסמן. עמדת יפה מאוד בזמן.

אני קורא לחבר הכנסת עוזי לנדאו — באותו נושא, ואחריו — לחבר הכנסת מוחמד נפאע.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, השבוע נפל אבי אושר, השם ינקום דמו. נמסור מכאן את תנחומינו למשפחות. הוא הקורבן היהודי ה־84 לאינתיפאדה.

הדיונים כאן הפכו להיות דבר שבשגרה. עולם כמנהגו נוהג. חבר כנסת מדרב, השר משיב, דומה מצוות אנשים מלומדה. מה עוד נאמר ולא נאמר? מה עוד תשובה מפי הרשות ולא נתאכזב? ובכל זאת יש חתקהוה שאולי הפעם נשכנע, אולי הפעם נשמע על מדיניות חדשה ועל תקווה חדשה.

יש ויכוח, האם האינתיפאדה דועכת או נמשכת. בעיני אין סימני שאלה על הסוגיה, האם אותה מדיניות ביטחון ממשכה לנהוג כפי שהיתה. אם יש הבדל בין מדיניות שר הביטחון הקודם למדיניות הנוכחית, מה הוא? האם אין הוא הבדל דק, הבדל של כחל וסרק בלבד?

בין שהאינתיפאדה דועכת ובין שהיא נמשכת, אדוני השר, ראוי שיבוא שינוי במדיניות, משום שאם היא נמשכת צריך שהיא תדעך. אם היא דועכת, והמדיניות הצליחה להביא לדעיכתה, צריך מדיניות שתנצל את ההצלחה עד שיושם קץ לאינתיפאדה.

ראוי שנשאל, מה הם המסרים הקודמים של המדיניות, והאם יש מסרים חדשים למדיניות. אולי שאלה ראשונה לגבי המסר לכוחות הביטחון, מהו המסר הקודם לכוחות הביטחון? הם זכו להרפות, לגידופים, לביוזי, לכלימות ורוק. מח"טים ומג"דים מבקשים היום לסיים את התעסוקה ביהודה, בשומרון ובעזה בשלום ולעבור לתפקיד הבא ולדרגה הבאה. חיילי מילואים מבקשים לחזור הביתה בשלום. המשימה פחות חשובה; השקט חשוב, אסור להסתכך עם הפרקליטות.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

הם צריכים לחזור הביתה — — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

חיילים וזוטרים אינם זוכים לגיבוי מפקדיהם. המפקדים אינם זוכים לגיבוי של הפרקליטות, של המערכת המשפטית. המערכת המשפטית, לצערי הרב, נעדרת הנהגה, נעדרת אומץ, נעדרת הבנת המתרחש.

לפני יש הפנקס האדום וכו' הוראות פתיחה באש; זהו פנקס כיס לחייל המשרת ביהודה, בשומרון ובעזה.

הדרך לשים קץ לשפיכות הדמים היא הפסקת ההתנחלויות והבעת מוכנות לשבת ליד שולחן המשא-ומתן, כדי להשיג שלום אמת בר-קיימא באזור הזה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת דראושה. רשות הדיבור לחבר הכנסת עמנואל זיסמן, ואחריו — לחבר הכנסת עוזי לנדאו.

עמנואל זיסמן (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, הרצח המתועב והנפשע היה הפעם באזור בקעת-הירדן, שבכואו השלום יכלל, כך אני מאמין, בתחומי מדינת ישראל. אזור בקעת-הירדן הוא אזור דל אוכלוסייה ערבית. הרוב של היישוב בבקעת-הירדן הוא רוב יהודי, להוציא את יריחו. זה אזור התיישבות שיש לו חשיבות ביטחונית, חברתית ולאומית ממדרגה ראשונה.

חבר הכנסת דדי צוקר ציטט את דברי רעייתו של המנחה. אנחנו מכירים את האזור הזה. הכנסת דנה בנושא הזה פעמים מספר. ואני שואל את שר הביטחון ואת ממשלת ישראל כולה: כאשר כבר יש אזור, שיש הסכמה לאומית שהוא אזור המשרת את האינטרסים הביטחוניים של מדינת ישראל, כאשר כבר יש אזור שאין בו אוכלוסייה ערבית צפופה, והאזור הזה זקוק לחיזוק כלכלי, לחיזוק מכל הבחינות — מדוע ממשלת ישראל לא עושה כדי לחזק את האוכלוסייה שם?

בחודשים האחרונים האזור הזה נתון בקשיים משני סוגים: הולכים וגוברים מעשי אלימות מעבר לנהר הירדן, ואני מקווה שזה יהיה גבול הביטחון של ישראל, ויותר ויותר כאים מעבר לנהר הירדן מצד אחד, ומצד שני גם מתוך האזור.

מה אמר חבר הכנסת דדי צוקר? שהערבים שגרים בסביבה בכו אחרי שהם שמעו על הרצח הזה. זה נכון. ועדת הכלכלה של הכנסת קיימה ביקור באזור הזה, ובביקור הזה גם עורנו למתיישבים, זה היה יום התנדבות. ואנחנו ראינו איך עבדו בצוותא — אף שבאותו יום אסור היה לעבוד לפי הנחית הנהגת האינתיפאדה — זה לצד זה יהודים, ערבים, מתנדבים וגם עובדים זרים. אנחנו יודעים שיש יחסים של שיתוף פעולה ויחסי שכנות טובה במקום הזה.

לכן, מי שביצע את הרצח הזה, היתה לו מטרה. המטרה שלו היתה לא רק הרצח, אלא לערער את הדו-קיום השורר באזור זה של בקעת-הירדן. בין יהודים ובין ערבים. לכן אני מקווה, שהרוצחים ימצאו בהקדם ויענשו בכל חומר הדין.

לא שמעתי מחבר הכנסת דדי צוקר וגם לא מחבר הכנסת דראושה, לא רק הבעת תנחומים למשפחה ולעם ישראל, אלא גינוי מפורש. הרי כל מה שנעשה שיש לו מטרה שקופה וברורה.

חברי הכנסת, האזור הזה של בקעת-הירדן מוזנח על-ידי הממשלה הלאומית. הממשלה הלאומית לא מפנה משאבים, היא לא נותנת לו עדיפות. יש כ-2,500 מתיישבים יהודים, בעיקר במעלה-אפרים, אבל גם בכמה מושבים ובכמה קיבוצים. אנחנו יודעים מה הם הערכים, מה היא תפיסת העולם ומה היא הזיקה של רוב המתיישבים שם. אולי כגלל זה לא נותנים עדיפות, אולי כגלל זה לא מפנים משאבים.

במקום להפנות משאבים ולעשות דברים שיש בהם גם לשים ממשול בתהליך המדיני, גם לערער את היחסים שלנו עם בעלת הברית הכי גדולה שלנו — ארצות-הברית, גם לערער את המעמד של היהדות העולמית, ובעיקר יהדות

בעלת הכנה לא פחותה משלנו, כיצד היא נוהגת כאשר בעיות הכיטחון שלה פשוטות הרבה יותר, קטנות הרבה יותר; כיצד היא פועלת.

אני שואל, אדוני השר, מהי המדיניות שלנו, של ישראל? האם יש תפיסה שחובל, לדעת כבוד השר, להדברת האינתיפאדה? אני מדגיש: לפני משא-ומתן מדיני, כרי שהיה סיכוי למשא-ומתן מדיני.

מה הם המסרים היוצאים עד עכשיו ממדינת ישראל, או יצאו בעבר אל הציבור הערבי, לדוגמה בעניין גנע עם אש"ף?

קודם מותר להזדהות, מותר לפעול, מותר לתמוך כפומבי בלי עונש. קודם נראה בעיני הציבור הערבי שישאל מקבלת את החשתי העצומה של אש"ף כדבר לגיטימי — יש לו עיתונים, יש לו מרכז תקשורת, יש לו איגודי עובדים, יש לו ארגוני צדקה, ארגוני סטודנטים. ישראל מקבלת את מנהיגיו הבכירים — ובית-המשפט העליון קבע שהם מנהיגים בכירים של אש"ף — ללא עונש. הם מסתובבים ונפגשים עם אנשי הממשל והמינהל הצבאי שלנו.

מה המסר היוצא בעניין מאבק באלימות הפיסית? קודם מותר היה לזרוק אבנים, לזרוק בקבוקים, להשליך, לבזוז, לחרף, לגרף, כמעט ללא עונש. אדם יכול היה להיות רעול-פנים-לילה בשכם, ולהיות עובד-סופרמרקט-בוקר בנתניה.

מה המסר בעניין תמיכתנו כבעלי בריתנו? קודם כול מותר לפגוע בהם, לשפוך דםם כמים. אתה יכול להיות תומך בדר-קיום ובשלום עם מדינת ישראל ועם היהודים, אבל לא תזכה לשום זכויות מיוחדות ולא להגנה, אם תתחנף.

מהו המסר היוצא מן הממשלה היום לציבור הזה? בתחום המדיני, אדוני השר, המסר שהיה או נבע מישאל בכל התהליכים המדיניים הקודמים היה, כי אש"ף הוא חלק מהתהליך המדיני. הסוגיה הפלשתינית היא מרכוז של התהליך המדיני, שמשמעותו, בעיניהם, שישאל נסוגה מיש"ע, ועל כן בעצם איש ביהודה, בשומרון ובעזה לא יעז להמרות את פי אש"ף, הן אש"ף יכנס אל המקום שישאל חצא ממנו. ועל-כן בחירות אינן יכולות להיות דמוקרטיות, כי יציג את מועמדותו לבחירות האלה על-פי אש"ף אך ורק מי — כפי שבארצות-הברית יכול הדבר הזה להיות, מי שהמאפיה בעת בחירות מאשרת ומציגה את המועמדים המקובלים עליה. איש לא יעז להמרות את פיה.

אני שואל, אדוני השר, אומנם לא פסח היום, אבל מה נשנתה? כי אם אין שינוי במדיניות ואין שינוי במסר, לא יהיה שינוי באינתיפאדה ובמגמותיה. היא תימשך, ובעבור גל העייפות היא תתגבר, ובמשך הזמן תוסיף ותזחל לגליל ולמשולש, מקור לצרות מחוץ, מקור למתחים מבית. תודה רבה.

היור"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אני קורא לחבר הכנסת מוחמד נפאע. אחרון המשתתפים בדיון יהיה חבר הכנסת גרשון שפט.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, גם אני מביע את צערי העמוק ואת תחנומי על כל שפיכות הדמים של יהודים, ערבים ואחרים, אבל אני ורובי לנו אם נסתפק בהכעת צער ונכני את עצמנו ונחכה לקורבנות חדשים, אם לא נעשה משהו כדי להפסיק את שפיכות הדמים.

שמענו בתחזית מזג האוויר שמחר יהיה חם יותר. שמענו

היור"ר מ' וירשובסקי:

מכאן זה נראה כמו פנקס ההסתדרות.

עוזי לנדאו (הליכוד):

בעיני, לשניהם יש אותה תרומה לא חיובית.

ראובן ריבלין (הליכוד):

להבדיל.

עוזי לנדאו (הליכוד):

להבדיל. אני מתייחס לשניהם כמי שנמצאים יחד אתנו באותה חצר.

בכל מקרה, אדוני השר, הוראות הפתיחה באש ישנן כאן. אלה הן הוראות של מי שמבקש לכסות על עצמו, למצוא אליבי לעצמו באמצעות מה שכתוב כאן. אלה הוראות ששמות כבלים על הידיים. אלה אינן הוראות שמאפשרות לחייל פשוט להבין מה כתוב כאן בעברית פשוטה.

בכל אופן יש איזו נקודת אור שהובאה ליריעתי, מקרה יוצא דופן שבו הפרקליטות כן נותנת גיבוי ונותנת פתרונות טובים למצב הביטחוני, הדוגמה היא זאת. הנה הובא לידיעתי מקרה של אורח פלשתיני, עבאס פדלי שבלאק, שנולד בחיפה. הוא בעל תואר שני, מרצה באוניברסיטה, והוא תושב קבע בארץ זה שנים רבות. ב-1987 הוא קיבל אשרת שהייה בלתי מוגבלת בזמן, ואף הגיש בקשה לאזרחות. והנה, ימים מספר לפני מלחמת המפרץ הוחלט לגרשו, כחלק ממדיניות ביטחון-הפנים, משום שיש איומים להפעיל טרור.

אחת מר שבלאק רואה עצמו פציפיסט התומך בקידום השלום ללא אלימות, ואפילו פרסם ספר שזכה לביקורות טובות כ"ג'רוסלם פוסט". בדצמבר 1990, הוא אף חתם על עצומה לנסיגת עירק מכוויית. אבל ב-17 בינואר, כך מתגלה לי עתה, נעצר שבלאק על-ידי המשטרה כדי להשלים את הליכי הגירוש כי — ואני מצטט מה כותב השר: השר החליט כי עזיבתך תיטיב עם הסדר הציבורי מטעמים הקשורים לביטחון המדינה. האיש הפועל וטען בפני ועדה מיוחדת נגד הצו הזה, ומשנודעה פנה לביתי-המשפט הגבוה לעדק בטענה, כי הבסיס להחלטה הנה הפרוצדורה היו מגוגלים לחוק, וכי ההליך פגע בזכויותיו הבסיסיות כתושב קבע. ערעורו נדחה והוא גורש.

אני רק שכחתי, אדוני היושב-ראש, פרט קטן: זה אומנם קרה בארץ, אך לא בארץ-ישראל, זה קרה בכריטיניה.

אציין כאן את הדברים שכתב בית-המשפט לערעורים כאשר דחה את עתירת האיש הזה, שהיה אזרח בעל זכות לשהות קבע בלתי מוגבלת בזמן; בית-המשפט כתב את הדבר הבא: "סעיף 15 לחוק ההגירה מפקיד את החלטתה לגרש אדם בידי מוזכר המדינה וועדה מייצעת של שלושה" — אלה לא בדיוק הדברים, אלא הסבר של החוק הנוהג בכריטיניה — "וקובע כי המגורש המיועד איננו יכול לרערע לבית-משפט כאשר בצו שניתן נכתב כי גירושו של האדם ייטיב עם הסדר הציבורי מטעמים הקשורים לביטחון המדינה". עוד כתב או אמר השופט, כי מוזכר המדינה אינו חייב לנמק את החלטתו בנימוקים מפורטים. בית-המשפט קבע כי אין צורך לציין בצו, או בכל מסמך אחר, כל נימוק מלבד הנימוק החוקי המצוין בחוק, ועוד אמר בית-המשפט — ואני מצטט — "ביטחון המדינה הוא האחרייה האקסקלוסיבית של הרשות המבצעת — — — והוא, על-פי טיבו, עניין שאינו שפייט".

במלים אחרות, אנחנו רואים כיצד המערכת המשפטית של אנגליה, מדינה שהיא דמוקרטית, בעלת מסורת גדולה משלנו,

האם לא ידוע לכבוד שר הביטחון שקונים רשינות על-ידי שוחד למשפתי הפעולה החמושים המסתובבים ומתיישבים במינהל האזרחי בגנין ובשכם ובמקומות אחרים? עושים זאת תחת עיניהם של כוחות הביטחון הישראליים.

האם לא ידוע לכבוד שר הביטחון על מרכז משפתי הפעולה בעג'ה ובפחמה, בין גנין לשכם — החמושים, השודרים, השוכרים מכוניות תחת עיניהם והגנתם של כוחות הביטחון?

ודאי ידוע לו על תפקידם ומטרת מעשיהם של הכוחות המיוחדים.

מה לא נעשה כדי לחסל את האינתיפאדה? מי שמחפש איפה ואיך רומסים את זכויות האדם יבוא לשטחים הכבושים; שם יש לו תחנת ניסויים מפותחת. יש רצח, יש גנבות, יש עינויים, יש הריסת בתים ויש החרמת מכוניות. לא רק מכות, בעיטות וכיכוי סיגריות בזמן החקירה כלפי אסירים ועצירים, אלא פגיעה ברגשי האנוש, בכבוד המשפחה, איומים באונס האשה או האם לפני בעלה או בנה. קל מאוד להגיד שזה לא נכון, אבל זה מה שקורה בשטח, ורבים יודעים שזה קורה.

נכון שבשם האינתיפאדה לפעמים יש חיסול חשבונות, ובשם כבוד המשפחה רוצחים בנות, אבל לא זה מה שמאפיין, וצריך לצאת נגד זה וגם לבדוק את מעשיהם של הכוחות המיוחדים המופיעים כמולתמ'ן.

זכותו של העם בישראל לחיות בשלום ובביטחון, לעבוד, לבנות, לחנך, ליצור, הכול. אבל בדיוק כמו זכותו של כל עם אחר — הלבנוני, הסורי, הירדני והפלשתיני. מקומם של הפלשתינים לא בלבנון, לא בסוריה, לא בתוניס ולא בכויית. גם מקומו של יאסר ערפאת לא צריך להיות בתוניס אלא במולדתו. מקומם במולדתם, מקומם במדינתם.

הדרך היחידה להפסקת שפיכות הדמים בכל הצדדים — במזרח, במערב, בצפון ובדרום — של יהודים ושל ערבים היא להגיע לשלום צודק ומתן זכות הגדרה עצמית לעם הפלשתיני ולהקמת מדינתו העצמאית בצד מדינת ישראל. תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. באותו נושא הצעה נוספת לחבר הכנסת גרשון שפט, בבקשה.

גרשון שפט (התחיה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אבי אושר, השם ייקום דמו, חבר זה 12 שנה במושב בקעות, נרצח כיום שישי שעבר. הוא נאבק עם רוצחיו ולא יכול להם. האיש הכי הומני במושב וידיד לערבים באזור; ראינו את אלמנתו בטלוויזיה — מחזה מוזעזע. אני שולח את תנחומי למשפחתו.

אני שואל את שר הביטחון: כמה זמן עוד יימשך המצב הזה? כמה זמן עוד יהרגו יהודים?

השר ביקר באזור. ראש המועצה האזורית פנה לראש הממשלה בבקשה להביא עוד 400 משפחות לבקעה כדי לחזק את יישובי המקום. אני מקווה שיענו לבקשתם.

האחראי לביטחון באזור, גיורא סלע, אמר: אף אחד כאן לא יכול להרגיש בטוח. הדברים מחייבים תשובה. היו פיגועים מצד ירדנים שעברו את הגבול, אבל זו הפעם הראשונה שנוצח שם משהו על-ידי ערבים מקומיים, מיישובי השומרון.

בבקעת-הירדן, לפי מה שנמסר בעיתון, גרים היום פלשתינים רבים שמוצאם מכפרים ביהודה ובשומרון, והם

גם תחזית מפחידה לגבי סיכויי המלחמה והשלום. אנחנו מתקרבים למעשה למלחמה, והמלחמה החדשה מתקרבת אלינו. הדיבורים באו על-ידי נחמן שי, על-ידי הרמטכ"ל ועל-ידי ראש הממשלה, כפי שפורסם ב"הארץ" מ-1 ביולי 1991 במאמר מאת גדעון סאמט.

ראש הממשלה הפנה את דבריו לסוריה ואמר: אינני מאמין שאפשר לשנות מדיניות של מדינה בהשפעת גורמים חיצוניים אלא אם כן הגורמים החיצוניים גורמים לשינוי קיצוני במערך הכוחות של אותה מדינה על-ידי מלחמה. ישראל איננה יכולה להוציא את סוריה ממעגל העוינות כלפיה בדרכים רגילות.

הדרך היחידה להזיז את סוריה היא ללמד אותה לקח באמצעות מלחמה. זאת אומרת, לא לסגת מהגולן, לא להביע נכונות אפילו לסגת מהגולן, אבל ללמד אותה לקח באמצעות מלחמה. לכן תהליך השלום תקוע.

שחילי המלחמה גדלים באדמה פורייה, והשר שרון מטפל בסיכויי המלחמה בצורה מצוינת, וסולל דרך לגיהנום ולבתי-יקרות. והקולות המנומסים המתנגדים להתנחלויות, למשל, לא נשמעים ברעש מעשיו של שרון ונשארים כמי ששר בטחנת קמח. לכן, לדעתי, אייבי נתן לא צריך מעצר ולא חקירות. אייבי נתן ואנשים כמונו צריכים לקבל פרס לשלום, אם הוא יהודי ואם הוא ערבי, אף שהוא הפר את החוק. אבל המטרה שלו והיעד שלו הם למען האינטרס של עם ישראל ושל העם הערבי.

כולם בודקים את הדופק של ארצות-הברית, ואיך היא מגיבה, אף שהתנחלויות לא מסכנות את ביטחונה של ארצות-הברית אלא את ביטחון האזור, ביטחון ישראל ועם ישראל, הרעב והצמא לשלום, לעבודה, לשגשוג ולהיי שלווה וביטחון בעתיד.

התרגלנו להרג ולרצח, פעם בירדן, פעם בלבנון ופעם בשתייהן ביחד.

שמיר, שרון, "גוש אמונים", התחיה, מולדת, צומת — וכל התזמורת המלחמתית הגזענית הזאת — עושים הכול כדי להגיע למלחמה בשלום. נודדים נדרים ועושים הכול למען זה. בדיוק כמו אשה עקרה וכמו איש עקר שנודדים נדר להולדת בן, כי הם האבות והאמהות של המלחמה.

ההיגיון הולך ונעלם מאתנו לפעמים. קולות קוראים לחיסול האינתיפאדה. קובעים שלישאל יש כל הזכות בשמיה של לבנון, במים של לבנון וכיבושה של לבנון, כפי שאמר כבוד שר הביטחון.

אומרים שלסוריה אין זכות בכיבוש לבנון, ואני תומך בזה גם-כן. אין לסוריה זכות בכיבוש לבנון, אבל לישראל יש זכות בכיבושה של לבנון; לישראל יש זכות בכיבוש הגולן — איזה עולם הפוך?

ומה לא עושים במטרה לחסל את האינתיפאדה? באילו תנאים חיים האסירים הביטחוניים בנפחא, בקציעות, בפארעה, בשאטה, באשקלון, בחברון ובמקומות האחרים? לכן הכרזו על שכינת פתיחה, והצטרפו לשכינתה גם האמהות של האסירים וגם עורכי-הדין. ראיתי את זה אתמול בעזה.

כרצועה לא נותנים, כבוד השר, רשינות לשיווק כול חקלאי לגדה, לא לישראל. לכן ארגו עגבניות אחד נמכר ב-1 ש"ח וקרטון ביצים ב-6 ש"ח; שלא לדבר על רשינות עבודה לעובדים.

מועסקים ביישובי הבקעה באופן שוטף ומעבדים חלקות ארמה שלמעשה שייכות לערבים משכם. כשנגמרת העבודה מתעוררות בעיות ביטחוניות, בדרך כלל בחודשים מאי-יוני. לפני כשבועיים, כזכור, נדקרו גם שלושה תאילנדים במושב חמרה. צבי אלכו, תושב חמרה, גם הוא נדקר כשעבד בטרקטור.

היתה תקופה, בזמנו של שר הביטחון הקודם, שלא נתנו לערבים מיש"ע לגור בבקעת-הירדן אם לא היה מקומם שם. מדוע לא חזרו למצב, שבגלל שיקולי ביטחון לא יותרו מגורים לאותם ערבים שאינם תושבי המקום?

קראתי בעיתון שגורם ביטחוני בכיר — אינני יודע מי זה — אמר שהאינתיפאדה אינה דועכת אלא להיפך, צוברת שוב תאוצה. אחרים במשרד הביטחון אומרים אחרת. הייתי רוצה לשמוע ממך, שר הביטחון, מה האמת.

אינני רוצה להביך את שר הביטחון ולקרוא כאן את הדברים שהוא אמר אחרי כל רצח בשנה האחרונה ולהשוות זאת למה שיאמר כאן היום.

שר הביטחון מ' ארנס:  
אתה יכול לעשות את זה. עשה את זה, אני מבקש ממך.

גרשון שפט (התחיה):  
אני לא חושב שאתה נלחם באינתיפאדה על-מנת לחסל אותה. הפקודה לצבא היא לא לחסל את האינתיפאדה. אתה לא מעמיד לדין את ראשי האינתיפאדה היושבים בירושלים, מתואמים עם תוניס, מסתובכים ברחבי העולם ובארצות-הברית כדי לנהל משא-ומתן בשם אש"ף. הדברים נעשים בידיעתה המלאה של ממשלת ישראל.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):  
אתה רוצה למנוע מהם אפילו לדבר עם בייקר?

היו"ר ד' תיכון:  
חבר הכנסת דראושה.

גרשון שפט (התחיה):  
לפעמים נוצר הרושם כי אולי היא מעוניינת בכך. אתה לא נוקט אמצעים מספיק מרתיעים ומספיק יעילים כדי להבטיח שקט ואפשרות תנועה בטוחה ברחבי יש"ע.

כל האומר — ואני מקווה שאתה לא נמנה עמם, כפי שאני יודע — כי רק בויתורים מדיניים אפשר לגמור את האינתיפאדה, למעשה מעורר פעולות טרור אשר מביאות לידי תקווה כי רק באמצעי זה אפשר להכניע את ישראל ולגרום לה לויתורים מדיניים. צריך להילחם נגד המגמה הזאת וצריך להדגיש את זה כל פעם מחדש.

אחד הדברים היעילים ביותר נגד מגמות הערבים, לפי דבריהם שלהם, הוא העובדה שההתיישבות היהודית נמשכת. ההתיישבות היהודית בכל רחבי ארץ-ישראל נמשכת, המשך הבניין מתסכל אותם ומביאם לידי ייאוש, ואולי בעתיד יביא אותם גם לידי מסקנה, כי איי אפשר לנצח את ישראל, צריך להשלים אתה.

לאחרונה נראים סימנים מדאיגים בתנופת ההתיישבות. לא כאן המקום לדבר על הפרטים, אבל יש לבחון את המצב במדויק כדי להגיע למסקנות.

לסיכום, אדוני שר הביטחון, יש לשנות את מדיניות הביטחון כדי לתת יתר ביטחון לאזרחי המדינה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. אני מבין שאתה מבקש לקיים דין כמליאה.

גרשון שפט (התחיה):  
כן.

היו"ר ד' תיכון:

ישיב שר הביטחון. בבקשה.

שר הביטחון מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הקשכתי קשב רב לדברי המתדיינים — חבר הכנסת צוקר, חבר הכנסת דראושה, שבינתיים נטש את האולם, חבר הכנסת זיסמן, חבר הכנסת לנדאו, שגם כן עזב אותנו, חבר הכנסת נפאע —

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
שלא עזב.

שר הביטחון מ' ארנס:  
לא עזב.

— ואחרון אחרון חביב, חבר הכנסת שפט. אינני יודע אם ששת חברי הכנסת האלה ביקרו בבקעות ודיברו עם אשת הנריצח אבי אושר, השם ייקום רמו. אני ביקרתי בבקעות ביום ראשון, נפגשתי עם אילת, אשתו של אבי, נפגשתי עם שני הילדים; משפחה אצילה, מלח הארץ. וכאשר שמעתי את דברי ששת חברי הכנסת, אני חייב לומר, שהיתה לי הרגשה מאוד לא נוחה, כמעט התביישתי. נכון הוא שקיים מנהג בכנסת, אולי בכל פרלמנט, לנצל אירוע זה או אחר כדי לדבר על דברים שלמעשה אין להם כל קשר לאירוע, אבל הייתי מצפה שמנהג זה ייעצר כאשר מדובר על רצח, כאשר מדובר על אדם שנפל, שלא יהיה ניצול הזדמנות או שלא יהפכו אירוע כזה קרדום לתפור בו. ואני חושש שכך עשה כל אחד מששת חברי הכנסת אשר דיברו כאן היום. אני מקווה שאני טועה, אבל זה הרושם שלי, אדוני היושב-ראש.

עמנואל זיסמן (המערך):

כפי שאתה עשית כשהיית חבר כנסת מן השורה.

שר הביטחון מ' ארנס:

אני מציע שאולי תקרא ב"דברי הכנסת" את הנאומים שלי.

עמנואל זיסמן (המערך):

קראתי.

שר הביטחון מ' ארנס:

אני חושב שתמצא שאתה טועה.

חבר הכנסת צוקר — הוא כבר עזב אותנו — אפשר היה לחשוב על-פי דבריו, שרוצח אבי אושר הוא לוחם חופש, שהמניע שלו הוא מניע לאומי טהור הקשור בסכסוך —

אריה אליאב (המערך):

הוא לא אמר את זה, אדוני שר הביטחון. הוא איננו, אבל הוא לא אמר את זה.

שר הביטחון מ' ארנס:

הוא איננו, אבל הוא היה צריך להישאר.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הוא מתעב את הרוצח בדיוק כמו — — —

שר הביטחון מ' ארנס:

אפשר היה להבין ממנו, שאם רק נותרו ואם רק נסכים לפשרה טריטוריאלית, הכול יסתדר ולא יהיו עוד רציחות

אני מתקומם נגד גישה זו. הם פטריוטים נאמנים לא פחות ממך, אדוני שר הביטחון. ביטחון המדינה יקר להם לא פחות מאשר לך, וכאבה של המשפחה כואב להם לא פחות מאשר לך. מה הגישה הזאת?

במקום להתייחס לגופו של עניין, כראוי בשעה של אבל כבד על מותו של איש שכולם דיברו על זכויותיו ועל תכונותיו — מה הזלזול הזה בחברי הכנסת? כך אתה רוצה שנתמוך במדיניות הביטחון שלך? בכל מה שאתה עושה ככל התחומים? בקיצוצים בצה"ל? בהתייחסות שלך לדברים אחרים? כך אתה מזלזל בגישתם של חברי כנסת? איפה נשמע כדבר הזה? שיש חברי כנסת מכל סיעות הבית קיבלו ממך מנה על הראש. מה זה צריך להיות? קצת כבוד ויחס, כמו שמתייחסים אליך, אדוני השר, וכמו שמתייחסים לדברים שלך.

אשר לנושא, אדוני היושב-ראש, אני מסיים את דברי בכך שאני חושב שאת ביטחון הבקעה צריך לחזק. ואם הביטחון כל כך יקר לך, אדוני השר, שים אל לבך גם את הבעיות שמעוררות כל ההתנחלויות שאתם מקימים מדי יום ביומו, לא רק בתוך ישראל אלא גם מחוצה לה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חברת הכנסת עדנה סולודר מבקשת להסיר את הצעתו של חבר הכנסת זיסמן. הייתי אומר שזה לא כל כך מקובל כאשר מדובר בחברי אותה סיעה.

עדנה סולודר (המערך):

זה בהחלט מקובל, אדוני היושב-ראש.

שר הביטחון מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, מה הציע חבר הכנסת בריזוהר?

היו"ר ד' תיכון:

הוא הציע להסיר, כך כתוב אצלי.

שר הביטחון מ' ארנס:

מה להסיר?

היו"ר ד' תיכון:

את הצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת צוקר.

שר הביטחון מ' ארנס:

הוא לא אמר את זה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני השר, בעצם הוא רצה להסיר את התשובה שלך.

אבל — — —

היו"ר ד' תיכון:

רק רגע, רבותי, חבר הכנסת צוקר, אנחנו הרווחנו כמה דקות שקט כשלא היית כאן.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

והשר ניצל את זה — — —

היו"ר ד' תיכון:

אני מבקש שתשמרו על קשר השתיקה. תודה.

חברת הכנסת סולודר, כפי שאמרתי, לא מקובל להציע להסיר את ההצעה של חבר אותה סיעה. אבל, בבקשה.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, אני רוצה להעיר את תשומת לבך לכך, שזה מקובל כאשר חבר כנסת רוצה להביע דברים. ביקשתי קודם להציע להסיר את הצעתו של מישהו אחר, אבל דווקא

כאלה. אני טוען, אדוני היושב-ראש, שלא קיים כל קשר בין התהליך המדיני לבין הרצח הזה ולבין יתר הסכינאות שבאה מאנשים שמתנהגים לא כבני-אדם אלא כבהמות. זה גם מה שקרה בכקעות.

חבר הכנסת דראושה ניצל את ההזדמנות כדי להטיף לנו. שאנחנו צריכים לסגת מיהודה, משומרון ומחבל-עזה. חבר הכנסת זיסמן מאשים את הממשלה, שהיא איננה נותנת תמיכה מספקת ליישובי בקעת-הירדן. כאילו קיים קשר כלשהו בין הרצח לבין הדברים האלה. חברי הכנסת לנדאו ושפט טוענים נגד מדיניות הביטחון בהזדמנות חגיגית זאת, וחבר הכנסת נפאע מחלק מחמאות לאיבי נתן בהזדמנות חגיגית זאת.

אדוני היושב-ראש, אני אסתפק בהבעת השתתפותי בצערה של משפחת אושר ובצער משפחת המתיישבים בכקעת-הירדן.

הייתי רוצה להציע להסיר את ההצעות האלה מסדר-היום, אבל הואיל וחלק מהמציעים הם חברי הקואליציה — — —

עמנואל זיסמן (המערך):

מה אתה מציע כדי לחזק את הביטחון שם, כדי שמעשים כאלה לא יימשכו? איזה מין דברי תשובה הם אלה? שטחיים ביותר.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת זיסמן, לא מתאים לך להתפרץ בצורה כזאת. לפני רבע שעה כלבר אמרה לי אחת מחברות הכנסת, שאתה ידוע כחבר כנסת שקט וסולידרי, ולפתע אתה מתפרץ.

אריה אליאב (המערך):

ומה שהיא אמרה, נכון.

שר הביטחון מ' ארנס:

הוא החליט לשנות ממנהגו.

עמנואל זיסמן (המערך):

אדוני היושב-ראש, אתה שמעת את התשובה שלו?

היו"ר ד' תיכון:

אני שמעתי, אכן שמעתי. אתה יכול לא להסכים, אבל השר רשאי לענות לך כרצונו.

שר הביטחון מ' ארנס:

הואיל וחלק מהמציעים הם חברי הקואליציה, אין לי ברירה אלא להציע שההצעות תועברנה לדיון בוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. הצעה אחרת לחבר הכנסת מיכאל בריזוהר, המבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת צוקר.

דן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

גם אני מבקש להציע הצעה אחרת.

היו"ר ד' תיכון:

נא לגשת לדוכן המזכירות. חבר הכנסת מיכאל בריזוהר, בבקשה.

מיכאל בריזוהר (המערך):

אדוני היושב-ראש, איני יכול שלא למחות על נימת ההתנשאות והזלזול שכדברי שר הביטחון, המתייחס לשישה חברי כנסת כאל חגבים, בעוד הוא, המורם מעם והמתנשא, הוא היחיד הדואג לצורכי הביטחון, או היחיד המשתתף בצערה של המשפחה.

משום שלא רציתי לפגוע במישהו אחר, הסכמתי עם חבר הכנסת זיסמן שאני אציע להוריד את הצעתו.

היו"ר ד' תיכון:

אני אמרת את אשר היה לי לומר.

עדנה סולודר (המערוך):

אני רוצה לנצל את ההזדמנות ולשלוח מפה, נוסף על המברק ששלחתי, את הנחומי גם לאילת ולמשפחת אושר ולחברי בקעות. ברצוני לומר, שמי שמשוגל לשבת בבקעת-הירדן למעלה מ-20 שנה בתנאים הקיימים שם, הוא אכן מלח הארץ.

לגופו של עניין, כבוד שר הביטחון, ברצוני להעלות בפניך בהודמנות זו את נושא גאון-הירדן. יש לו משמעות ג'וליטית ומשמעות התיישבותית. במשך קרוב ל-15 שנה מעבדים קרוב ל-20,000 דונם בגאון-הירדן, עיבוד פוליטי, כדי לעבד את האדמה עד קו המים, כפי שעושים זאת גם בצד השני, וכפי שזה נעשה גם בעמק-הירדן וגם בעמק בית-שאן. כיום 14,000 דונם לא-מרוששים ו-5,000 דונם מרוששים. לעניין הזה יש לא רק היבט פוליטי אלא גם היבט התיישבותי. זוהי הרחבה החקלאית, הרחבה היחידה של האדמה שיש למתיישבים.

יש פה גם בעיה ביטחונית. לאורך כל השנים שותפים לעניין הזה כוחות צה"ל וכוחות הביטחון. הן באבטחה והן בסיוע תקציבי. אני רואה בהמשך העיבוד של אדמות גאון-הירדן אחד הדברים החשובים והחיוניים. דווקא משום שאני מאמינה, בטוחה ומשוכנעת שבעניין הזה אין חילוקי דעות בינינו, שהירדן צריך להיות הגבול הביטחוני שלנו ובקעת-הירדן צריכה להיות בריבונות ישראל לעת שלום, נראה לי העניין דחוף, כדי שנוכל להמשיך ולעבד את האדמות בגאון-הירדן. אני פונה אליך לסייע בעניין הזה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת רן כהן מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת עוזי לנדאו, בבקשה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר הביטחון, אני מבקש שתדע לי להתקומם על שני דברים כמה שאמרת. הראשון אפילו לא מתאים לך — לנסות ולהחשיד את חבר הכנסת צוקר כאיזו סימפתייה, ולא לומר את האמת. שחבר הכנסת צוקר כמוך, כמוני, כמו כל אחד מאתנו, מתעב את הרוצח הזה. כמו כל רוצח, ואולי יותר. הרי זה בא לידי ביטוי בדבריו, כאשר הוא תיאר את סוג הרצח, את אישיותו של הנרצח ואת תגובת משפחתו. למה צריך לעורר מחלוקות במקום שהן לא קיימות? הרי זה רק מפחית מאחדות הביטחון של כולנו, ואנחנו צריכים גם את האחדות הזאת.

דבר שני, אני באמת סבור, והרשה לי לומר לך את זה באופן כל כך נוקב, שהתשובה שלך היתה צריכה להיות מלאה יותר. אם אין מוצא ביטחוני, אלא כולנו צריכים להמשיך להילחם, כולנו נמשיך להילחם. אבל על המוצא המדיני יש ויכוח, ואי אפשר להתחמק מכך. שכאשר חבר הכנסת צוקר או מישהו אחר מעורר את הסוגיה כיצד לנסות ולהיחלץ מהמצב הביטחוני הזה, שתהיה על כך תשובה.

לכן אני מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת עוזי לנדאו. היא מבטאת בדיקת את המהות הזאת, שבה אין חיפוש פוליטי איך לנסות ולהתגבר על הקושי הביטחוני הכליכך נוקב. תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רבותי, אנו עוברים להצבעה. חבר הכנסת צוקר, האם אתה מסכים — — —

שר הביטחון מ' ארנס:

אני רוצה לומר כמה מלים.

היו"ר ד' תיכון:

בבקשה, אדוני השר.

שר הביטחון מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הואיל ונאמר כאן שתשובתי לא היתה מלאה, ואני הבהרתי שכוונה לא השבתי על חלק מההצעות שהועלו כאן בקשר למצב הביטחון בבקעה, מכיוון שחשבתי שזאת לא ההזדמנות, על רקע הרצח המתועב הזה, להיכנס לפרטים האלה; אבל הואיל וחזרו ודיברו על הדברים האלה, אני רוצה ככל זאת להוסיף כמה מלים. אני חייב לומר, אדוני היושב-ראש, שאני עושה את זה בהיסוס ניכר.

אנחנו דואגים לבעיית הביטחון בבקעה לא מאתמול-שלשום ולא כתוצאה מהרצח של אבי אושר. הבעיה העיקרית שלפניה אנו עומדים בבקעה היא החריירות מצד ירדן, והיו כמה חדירות כאלה, היו גם כמה קורבנות כתוצאה מהן. דובר על זה; היו כמה הצעות לסדר-היום ככנסת בנושא ואנחנו הסכרנו את המדיניות שלנו, גם את הסיבות לחדירות, גם את הבעיות העומדות בפני השלטונות בירדן כדי למנוע את החדירות וגם את ההיערכות המחוקקת של צה"ל בבקעה, ויש היום צה"ל בבקעה היערכות מחוזקת, ואני מקווה שהיא גם תיתן את אותותיה בהרגשת הביטחון בבקעה.

כפי שידוע לאלה אשר ביקרו בבקעה, המבנה המשקי של מרבית היישובים בבקעה מבוסס על העסקת מספר גדול של פועלים ערבים, ויש לי הרושם שלעתים מועסקים פועלים ערבים ביישובים שלא דרך לשכות העבודה ולא במסגרת עבודה מוסדרת, כפי שנהוג היום או כפי שצריך להיות נהוג היום בכל המקרים, ואינני רוצה להוסיף אפילו מלה על הדבר הזה.

בכל מקרה, לפי מיטב ידיעתי, גם לאחר ביקור בבקעות, אין לאיש שם טענות למערכת הביטחון בקשר לרצח שהתבצע שם.

בהודמנות אחרת, בוועדת החוץ והביטחון — הואיל והצעתי שההצעות תועברנה לוועדת החוץ והביטחון, ואני מניח שהן אומנם תועברנה — אהיה מוכן להציג בפני הוועדה את המצב בבקעה וכל מה שנעשה על-ידינו כדי להבטיח את ביטחון המתיישבים בבקעה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת דוד צוקר, אתה מסכים להעביר את ההצעה לוועדה? מסכים. חבר הכנסת דראושה, אתה מסכים? מסכים. חבר הכנסת עמנואל זיסמן, אתה מסכים? מסכים. חבר הכנסת עוזי לנדאו יצא. אני מתייחס אליו כאילו הוא הסכים. חבר הכנסת מוחמד נפאע, אתה מסכים? מסכים. חבר הכנסת גרשון שפט, אתה מסכים? מסכים.

רבותי, אנחנו עוברים להצבעה, ונקיים הצבעה אחת. מי בעד העברת כל ההצעות לסדר-היום בנושא הרצח בבקעה לוועדת החוץ והביטחון? זו הצבעה מס' 6.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה

— 30

נגד

— 1

נמנעים

— אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ  
והביטחון נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

רבתי, כל ההצעות עוברות לדיון בוועדת החוץ  
והביטחון.

י. הצעות לסדר-היום

הסדר חדש של המשכנתאות

היו"ר ד' תיכון:

אנחנו עוברים לנושא הבא: הסדר חדש של המשכנתאות  
— שתי הצעות לסדר-היום, מס' 5425 ו-5434. ההצעה  
הראשונה תוצג עליידי חבר הכנסת רן כהן, בבקשה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, רבותי השרים, חברות וחברי הכנסת,  
בימים הקרובים ימלאו כחודשיים לחקיקת חוק המשכנתאות,  
פרי יוזמתם של חבר הכנסת אלי דיין, אנוכי וחבר הכנסת יעקב  
שמאי, כמעט שמונה שבועות להקפאתו עליידי אינוס הכנסת  
על-ידי הממשלה.

אני חייב להזכיר, שבאותו מעמד של אונס קולקטיבי  
ככנסת הבטיח ראש הממשלה לחבר הכנסת יעקב שמאי,  
שבתוך שלושה שבועות יבואו מסקנות, או מהוועדה  
הבין-משרדית בראשותו של יחזקאל הרמלך, דרך ועדת השרים  
לתיאום, או דרך ועדת הקואליציה בראשותו של חבר הכנסת  
שמאי. עובדה היא, שהיום אנחנו נמצאים שמונה שבועות  
לאחר מכן, ושוק המשכנתאות בכלכלה. זוגות צעירים רבים,  
עולים חדשים וחסרי דיור נמצאים במצב של מצוקה מבחינת  
כושר ההחלטה האם לקחת הלוואות או לא לקחת הלוואות. יש  
מי שלא לוקח הלוואות ומסתכן, ויש מי שלוקח הלוואות  
ומסתכן.

והנה התבשרנו לפני תשעה ימים, שוועדת השרים לענייני  
תיאום ומינהל בראשותו של השר דוד מגן — אני צודק?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אתה צודק —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— קיבלה את ההמלצות של הוועדה הבין-משרדית,  
והמלצות אלה נמצאות כאן בידי, אלא שאמש שמעתי  
שבינתיים כבר יש ערעור של שני שרים על ההחלטות הללו,  
שהיו אמורות להיכנס לתוקף ביום שני הקרוב. מאחר שיש  
ערעור, משמע שגם ביום שני הקרוב הן לא ייכנסו לתוקף, ואף  
אם יש התקדמות כלשהי בהצעות הללו, גם הן לא תיכנסנה  
לתוקף.

בהודמנות זו אני רוצה לומר — למרות הביקורת הנוקבת  
שיש לי, ואני מתכוון לפרט אותה כאן, ונדמה לי שכל מי  
שיעלה לדוכן הזה יצטרך לומר זאת — שהחוק שלנו בנושא  
המשכנתאות הוא היחיד שהזיז את עגלת המשכנתאות מהכרז  
שבו היתה תקועה. בלעדי החוק הזה, שגונה מקיר לקיר,  
שהממשלה התייצבה נגדו וכל העיתונאים, הכלכליים  
והאחרים, קמו נגד הפופוליסטיות שבו — חייבים עכשיו  
לכרוע ברוך ולומר את האמת, שבלעדי החקיקה הזאת,  
שהוציאה לנו את הנשמה במשך 11 חודש, היינו עדיין תקועים  
במערכות המשכנתאות שהיו קודם לכן ולא נתנו שום תשובה

לא לחסרי הדיור, לא לזוגות הצעירים וגם לא לעולים החדשים,  
אם כי שם זו בעיה קצת אחרת.

אדוני השר, אנחנו חייבים, בעצם אתם חייבים, הממשלה  
חייבת — בידים הכוח — להגיע לפתרון. אי-אפשר להשאיר  
לדעת מה תמונת המצב; ועוד יותר מכך, אי-אפשר להשאיר  
עשרות אלפי מחוסרי דיור במצב התהייה הזה, שבו אדם אינו  
יודע אם הוא נופל לפח או לפחת, או שמא עולה הוא על דרך  
המלך. זו אחריותה הראשונה של ממשלה, למשול ולתת פתרון  
לציבור. זה הדבר הראשון.

הדבר השני — צר לי לומר, אבל אף שיש התקדמות  
מסוימת — וזאת כדי להיות הוגן — —

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

צריך לשמוח. למה צר?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
תיכף תראה במה אני שמח ובמה צר לי באמת.

היו"ר ד' תיכון:

נחת רוח לא תהיה לך כאן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

צר לי לומר, שלמרות התקדמות מסוימת, שעליה אני  
בהחלט שמח, לגבי קבוצת אוכלוסין, שהיא אוכלוסיית  
מצוקה, ומעט מאוד לגבי רוב גדול מאוד של האוכלוסייה —  
למרות זאת, הבעיה המרכזית של המשכנתאות שאותה רצינו  
לפתור לא קיבלה פתרון. אתם לקחתם חוק, שהיה אמור לתת  
מענה רחב על בעיית המשכנתאות במדינת ישראל, לתת  
תשובה ל-60%, 70%, 80% מהציבור — נאמר חוץ מאותם  
20% הכי עשירים, בעלי יכולת להסתדר — והפכתם אותו  
לחוק סוציאלי בלבד. לגבי הקטע הזה לי אין טענה, אבל  
אי-אפשר לקחת חוק, שבא ליצור מצב שבו כל זוג צעיר, גם  
חסר הכנסה, גם בראשית שנות נישואיו, גם ללא ילדים, יוכל  
להתחיל מאיזה סכסוך קל, ולתת בעצם תמיכה של ממש, כפי  
שאתם עושים, רק למי שיש לו 1,400 נקודות ומעלה, כלומר,  
הוא צריך להיות נשוי כבר ארבע-חמש שנים, עם  
שניים-שלושה ילדים, עם שבעה-שמונה אחים, ורק אז יש לו  
איזו תמיכה מטעם המדינה כדי שיוכל לבנות לעצמו בית, ולא,  
הוא מסתכן בנפשו ובנפש ילדיו.

אדוני השר, אם הוא ייקח הלוואה כתנאים שאתם הצבתם  
והשלמה לה מהבנקים, וזו הלוואה מסחרית, הוא מסתכן  
בעתידו. זה הדבר האחד שאין לכם תשובה עליו, ואני חושב  
שאתם חייבים לשנות את זה, ולא, בתוך כמה שנים נהיה במצב  
שזוגות רבים מאוד לא יוכלו לעמוד בהחזרים.

אני רוצה להזכיר, רבותי חברי הכנסת, אדוני היושב-ראש,  
הנה בעיית ההצמדה נשארה כ-100%, אבל בחודש הזה אנשים

לחוק של חברי הכנסת שמאי, אלי דיין ושלי אתם מסררים את המרכיבים הדרושים, כדי להכטיח שלא יהיו התפרצויות שאתם לא מתכוונים אליהן, וגם אנחנו לא התכוונו אליהן — זה המוצא הטוב ביותר והמקובל ביותר. אם לא, אתם חייבים להגיע לחתיקון רדיקלי בנוסח של ועדת האופוזיציה, שאותו הגשתי לך אתמול. אלה צריכים להיות תיקונים משמעותיים, אם כי העלויות שלהם אינן גוראות.

החתיקון המרכזי הוא: א. לאפשר גם לזוג צעיר שעדיין איננו מהווה בעיה סוציאלית להימנע מליהפך לבעיה סוציאלית ולאפשר לו סכסוד מסוים כדי שיוכל לרכוש דירה: ב. לפתור טרוראקטיבית את הבעיה של המשכנתאות שנלקחו והסתככו בשל גביית יתר של הבנקים ובשל קנס שבירה, מה שנקרא עמלת פירעון מוקדם, אכזרי, כמעט שטני, שמשעבר היום אלפי זוגות צעירים.

בלי הפתרונות האלה אין פתרון לבעיית המשכנתאות. אתה עצמך אמרת לי אתמול משפט שאני מקווה שתאמר אותו כאן, כי אני לא אעשה לך תרגיל ואומר את מה שאמרת לי.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אני מרשה לך לצטט, אבל כתנאי שתצטט הכול.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

בבקשה. אמרת שבלי החתיקונים הללו אין רפורמה. את זה אמרת לי אתמול. אני אומר ברצינות, שאם בלי החתיקונים הללו אין רפורמה, הרי בקטע הזה לא נעשה דבר. תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. הצעה נוספת באותו נושא לחבר הכנסת מיכה גולדמן. בבקשה.

מיכה גולדמן (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בתחילת דברי אני רוצה לציין את הוועדה הבין-משרדית בראשותו של ידידי, יחזקאל הרמלך, מנכ"ל משרד הכלכלה, ואת כל החברים בעזות הבין-משרדית, שהשקיעו מאמץ וניסו ליצור תנאים חדשים וטובים יותר בשביל אלה הזקוקים למשכנתה. אבל, כמו בכל נושא, אנחנו יודעים שיש כוונות טובות, אבל כשבודקים ובוטחים את ההמלצות של הוועדה רואים שזו אותה גברת ללא כל שינוי באדרת.

הוועדה מביאה פתרון למיעוט קטן של זוגות צעירים, ולא להלך שלקחו הלוואות לפני שנים לא יהיה פתרון, והם משיכו להיות באותו מצב קשה.

אנחנו רוצים להתייחס ולחוק את מציעי החוק, חברי הכנסת שמאי, רן כהן ואלי דיין. במשך החודשים שבהם הביאו מציעי החוק את החוק לוועדת הכלכלה התעלמה הממשלה מהצעת החוק ולא הבינה את המשמעות ואת החשיבות שיש לחוק הזה, שסוף סוף מציע דרך לפתרון אמיתי לאלה שהסתככו בלקיחת משכנתאות.

אני רוצה להתייחס לכל הנושאים שהועלו גם על-ידי הוועדה הבין-משרדית וגם בהצעה של הוועדה בראשותו של השר רוד מגן. החלטות הממשלה בעניין המשכנתאות מיטיבות במידה מועטה עם הווגות המבוססים לכאורה, אשר מהווים כשני-שלישים מנוטלי המשכנתאות. בהחלטות ועדת השרים לתיאום וניהול יש מידה רבה של אחיזת עיניים, שכן אין בהן כל בשורה מבחינת רוב הווגות הצעירים, אשר נאנקים תחת נטל המשכנתאות הצמודות למדר, ואין כל שיפור בהשוואה לתנאי הלוואות בבנקים המסחריים. על-פי ההצעה, נפח המשכנתאות גדל אומנם, אך ההטבה מבחינת ריבית והצמדה קטנה יותר וגרועה יותר מאשר במצב הקיים.

קיבלו תוספת יוקר, שהיא רק 30% מעליית המדד. הם ישלמו משכנתאות צמודות ב-100%, ויקבלו שכר צמוד ב-30% בלבד. מי נתן מענה על הבעיה הזאת? אף לא אחד. האם זה איננו המסלול להסתככות עתידית? ודאי שכן, ואין מוצא אחר.

אני מצטער לומר זאת, אבל למרות כל הפרסומת שעשיתם, לא הצלחתם לעקוף את האמת, ואותה תפס הציבור, ואת בעיית הערבים לא ביטלתם. נכון, כתבתם משפטים נחמדים של פנייה מרצונם הטוב של בעלי הבנקים, שמה יואילו לכתל את הנושא של הערבים. אבל הערבים נשארו כאלה שיש להביא אותם כדי לקבל הלוואה, ואם לא כן, לא תהיה הלוואה. וזאת נשארה בעיה, נשאר המשתכן הממשכן את משפחתו, את קרוביו ואת ילדיו, ואם הבנק לא יסלק אותו — קרוביו יסלקו אותו, ואם קרוביו לא יסלקו אותו — הוא יסתלק מהם ויבודד, ואז הדירה הופכת להיות לרועץ. זה דבר שהוא בלתי נסבל.

צר לי לומר, אבל בביטול הלוואה של 30,000 שקל עבור דירה מיד שנייה אתם מקפחים את ערי הפיתוח לטובת ההתנחלויות. כי רק בהתנחלויות יש דירות חדשות. בהתנחלויות אין כמעט יד שנייה, ושם יקבלו 50,000 שקל. מי שרוכש דירת יד שנייה בעיר פיתוח יכול היה עד עכשיו לקבל הלוואת מקום בסך 30,000 שקל, אבל הדבר הזה בוטל משום-מה. אם יש אפשרות לחתן את זה, אנא עשו זאת. אם אין אפשרות לחתן את זה, אני אומר לכם שזה כתם גדול על ההחלטות שהחלטתם.

היו"ר ד' תיכון:

תרשה לי לרגע לשאול את השר. אדוני השר, האם ההמלצות האלה חייבות להיות מאושרות על-ידי ועדת הכספים?

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אחרי שגם אני למרתי מהיעתונות שיש בממשלה ערעור — ביום ראשון הקרוב הממשלה תקבע את עמדתה.

היו"ר ד' תיכון:

ולאחר שהיא תקבע, לפני שמפעילים את ההנחיות החדשות, לפי דעתי זה חייב להיות מאושר על-ידי ועדת הכספים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

האם מותר לי לענות, והשר ישיב על דברי התשובה שלי?

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אני עדיין לא יודע מה להשיב. במקום שבו תהיה חריגה תקציבית, ודאי שכן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה כדויק מה שאני אומר. בכל סעיף בהחלטות שלכם, שאין בו משמעות תקציבית, אין צורך, כי זו החלטת ממשלה.

היו"ר ד' תיכון:

לא, לא. מדובר במתן מענקים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה קטע שיש בו.

היו"ר ד' תיכון:

זה חייב אישור ועדת הכספים?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מבקש לסיים, אדוני היושב-ראש, ואדוני השר, בפנייה אליך בשלוש רמות. או שאתם מבטלים את ההקפאה, ובתקנות



חוק המשכנתאות החדש מכניס קשיחות למערכת הסיוע לדיור, בזמן שענף הדיור גמיש מטבעו ונתון לשינויים. אחר כך, כשיתברר שהקשיחות הזאת מזיקה, יהיה קשה מאוד להשתחרר ממנה, משום שהיא כבר קבועה בחוק.

החלטת ועדת השרים אינה משפרת את תנאי הסיוע לזכאים לדיור. אילו עדכנו את גובה המשכנתה בהתאם לשינוי המדד והשאינון את תנאי הריבית הנוכחית, היה מצבם של רוב הזכאים טוב יותר מזה המוצע על-ידי הממשלה.

היו"ר ד' תיכון:

זה עומד בסתירה למה שאמרת.

מיכה גולדמן (המערך):

הרפורמה תאפשר לקבלנים להעלות שוב את מחירי הדירות, על-מנת להמשיך לשמור על הפער בין הסיוע לבין המחיר הסופי של הדירה. מי שנטל משכנתה בעבר ימשיך לשלם ריבית רצחנית וקנסות גבוהים על פירעון מוקדם של המשכנתה.

בהמלצות הוועדה אין אזכור של הכרה בתשלומי הריבית כהוצאה לצורך מס, כמקובל בארצות המערב. אין אזכור של הלוואות מוגדלות לעולים, ואין החלטה בדבר ביטול עמלת פירעון מוקדם, אשר מכבירה מאוד על הלווים. הלוואות-המקום הוארכו בארבעה חודשים, תנאיהן הורעו וערכן הריאלי ירד.

פה אני רוצה להתייחס לנושא שקודמי, חבר הכנסת רן כהן, חידד אותו והוציג אותו בצורה נכונה. אדוני השר, אם יש כוונה בוועדת השרים להיטיב עם ערי הפיתוח, אנחנו כאן למעשה יודעים את מה שאמר חבר הכנסת רן כהן. כשאתה בא לכרמיאל או לקריית-גת או לקריית-שמונה, אתה יודע ששם יש תנועה של אנשים בעלי דירה ראשונה שרוצים לשפר את מצבם, לעבור מדירה קטנה לדירה גדולה יותר. למעשה, הלוואות-המקום נותנת העדפה באזורים כמו יהודה ושומרון, נכון שיש הלוואות-מקום גם בשלומי, בקריית-שמונה, בירוחם, אבל שם, כתוצאה מהביטול של 30,000 שקל של הלוואות-המקום לבעלי דיור מיד שנייה, אנחנו למעשה לוקחים את ההטבה שהיתה לגליל ולנגב, או לערי הפיתוח, ונותנים אותה אך ורק ליישובים ביהודה ובשומרון. ששם אין יד שנייה. אין יד שנייה משום ששם יש רק אפשרות לקנות את הדירה הראשונה.

אדוני השר, אני יודע כמה חשובים לך אזורי הגליל והנגב וערי הפיתוח. אם אנחנו רוצים לחזק אותה מדיניות ברוכה עכשיו, בעקבות העלייה, ויש רצון להשאת הווגות הצעירים גם בגליל וגם בנגב, חייבים לחקן את הנושא הזה. בעקבות הערער של שני השרים עכשיו, זאת הזדמנות להביא לאישור הממשלה את התיקון שיאפשר ויעודד אותם אזוריים שאני מדבר עליהם.

פה אני אביא נתונים כלליים. המשכנתאות לזכאים יגיעו עד 128,000 שקל, יהיו צמודות כמלואן וישאו ריבית של 4.5% לשנה. נפח הלוואות לזכאים, לרבות הלוואות-מקום, יוגדל בשיעורים שבין 33% ל-63%. בהתאם לקבוצת הזכאות ולאזורי העדיפות. נפח המשכנתאות לזכאים ינוע בין 62,000 שקל ל-128,000 שקל. בערי הפיתוח סכום המשכנתה ינוע אומנם בין 102,000 שקל ל-178,000 שקל במקרים חריגים.

החלטת השרים כוללת מתן הלוואה-עומדת, אשר תנוע מ-24,100 שקל לקבוצת זכאים בעלי ניקוד של 1,400 נקודות עד 1,599 נקודות, עד 49,000 שקל לקבוצת ניקוד 2,000

תנאי המשכנתה החדשים יסבכו זוגות צעירים ועולים חדשים אשר לא יוכלו להחזיר את ההלוואות.

הרפורמה המוצעת לזכאים מבטלת למעשה את כל הסובסידיות אשר היו קיימות עד היום ובא לידי ביטוי בריבית מוזלת ובהצמדה חלקית. מעתה ייתנו המשכנתאות לזכאים בהצמדה מלאה ובריבית שנתי של 4.5%, כלומר, בתנאי השוק הרגילי. כשני-שלישים מנוטלי המשכנתאות, אשר צברו 1,400 נקודות בטבלת משרד השיכון, ייהנו משיפור צנוע בלבד. המשכנתאות שהם קיבלו יוגדלו מ-46,000 שקל ל-62,000 שקל, אך כיוון שמאז עורכנו ההלוואות כפעם הקודמת עלה המדד בשיעור של כ-14%, הרי שהגידול הריאלי שקיבלו הזכאים הוא בסך הכול בהיקף של 10,000 שקל, שהם 10% בלבד.

שיפור הניקוד לזכאים אינו מצליח לגשר על הפער הגדול בין מחירי הדירות לבין האמצעים שבידי המשפחות הצעירות. יש חשש ממצב, שבו זוגות צעירים רבים יתפתו ליטול משכנתאות גבוהות, שהם זכאים להן, אך לא יצליחו לעמוד בהחזרי התשלומים. כמו-כן, היות שאין השתחררות מהצמדת המשכנתאות, ימשיכו הווגות הצעירים להיות משועבדים למשכנתה הצמודה במלואה למדד. הזכאים ישלמו מעתה ריבית של 4.5%, צמודה למדד, במקום 3% ששילמו חלקם עד היום.

הרפורמה במשכנתאות תביא, לדעת המומחים, להתייקרות של כ-10% במחירי הדירות. התייקרות הגדולה ביותר צפויה באזור המרכז, או מה שאנחנו קוראים אזור גוש-דן, שבו כבר היום המחירים מרקיעים שחקים. ייווצר מצב שבו תוספת המשכנתה וההתייקרות יקווו זו את זו לגמרי. בעוד חודשים מספר תחול התייצבות בשוק הדירות, אבל ברמת מחירים גבוהה יותר. אני חושב שפה תהיה הבעיה הגדולה, שתיצור את חוסר היציבות.

היו"ר ד' תיכון:

אז מה אתה מציע, לא להגדיל את הסיוע?

מיכה גולדמן (המערך):

תקשיב ותשמע את ההמשך.

הממשלה טועה כאשר היא מנסה להתאים את המשכנתה למחירי הדירות, במקום להוביל את מחירי הדירות לגובה הסיוע לזכאים. מי כמון יודע, אדוני השר, כראש עיר פיתוח לשעבר, שהיו גם שנים כאלה, שבהן נתנו משכנתאות בגובה של 95%. גם בקריית-גת וגם בקריית-שמונה זוג צעיר לקח משכנתה של עד 95% מעלות הבית. במקביל, גם הקבלנים ידעו על כך. היתה אז בנייה תקציבית בערי פיתוח בהיקפים שהיום חוזרים על עצמם — מאז 1974 לא היו כאלה — של 30,000 התחלות בנייה בשנה. עובדה זו שמרה על יציבות של מחירים. לא היה זוג צעיר בעיר פיתוח שלא יכול היה להגיע לדירה. אני כבר לא מדבר על התקופה שבה לא היתה כלל הצמדה על משכנתה לדירה. זוג צעיר שילם עבור משכנתה כרוב מגובה המשכורת שלו. עם דירה גדולה קצת יותר הוא הגיע לשליש מגובה המשכורת.

היתה העדפה בולטת לאזורי הפיתוח ולאזוריים המועדפים על-ידי ממשלת ישראל. עד היום היה מרכיב הסובסידיה כלול בהלוואת הדיור. כעת, עם בידודו והוצאתו מסך ההלוואה, תחמקד תשומת הלב במענקים בלבד. עכשיו ייווצר מעמד של "מקופחים חדשים" — מקופחי המענק, כל אחד ינסה לקבל כמה שפחות הלוואה וכמה שיותר מענק. יתחילו הוויכוחים למי מגיע יותר, והדבר יזמין לחצים ויפתח פתח לדמגוגיה.

החלטות ממשלה, ואז אפשר יהיה לשחרר את שוק המשכנתאות ולסיים את המבוכה הקיימת בין הלווים הפוטנציאליים, כפי שחבר הכנסת רן כהן הזכיר.

אלי דיין (המערך):

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

חבר הכנסת אלי דיין, מי כמוך יודע שלא כל מה שכתוב בעיתון נכון.

ביום ראשון, בעזרת השם, אגיע לשיבת הממשלה. אם יש שר שיערער על המלצות הצוות הבין-משרדי, אני מבטיח לך לעשות כל מאמץ להוציא מתוק מעו. למה הכוונה? במקום לחכות ליום שני שהחקנות או המלצות או ההחלטות תיכנסנה לתוקף, הן תיכנסנה לתוקף כבר ביום ראשון. כבר הרווחנו 24 שעות. ובמקום לחכות ל-15 ביולי, מועד שנקבע לסיכום בנושא שלוש הנקודות, שהן: תחולה רטרואקטיבית מ-1 בינואר 1990; ביטול עמלת פירעון מוקדם, מה שנקרא כפינו הקנסות; והשוואת מסלול התמריצים של הרוכשים למסלול התמריצים של שוכרי הדירות — במקום לתכות ל-15 ביולי, אם יהיה ערעור ביום ראשון, אפשר יהיה לסכם גם את שלוש הנקודות הללו ביום ראשון. כך שאסור לי לומר שאני מקווה שיהיה ערעור, אבל אם יהיה ערעור, אני מבטיח לך שאעשה מאמץ שמעו יצא מתוק, והתוכנית — כפי שהסברתי אתמול לחבר הכנסת רן כהן — כשלמותה, על שבע הנקודות המרכזיות שבה, תצא לדרך.

אני מבקש לעשות קצת סדר גם בתחום הכרונולוגי. אני רוצה שהבית ידע, ששרד הכלכלה והתכנון התחיל לטפל בנושא המשכנתאות כבר לפני למעלה מחשעה חודשים. המשרד קבע תחומים חברתיים שנגזרים מהחלטות כלכליות. בזמנו עשה את זה הכלכלן הבכיר שלנו, שאול ברגר, שטביעת אצבעותיו נראית בעבודה הסופית, ולפני כחצי שנה נכנס לעניין, מכוח החלטה של ועדת שרים לענייני תיאום ומינהל, המנכ"ל יחזקאל הרמלך, שהקדיש, יחד עם כל הגורמים הממשלתיים, לילות יומיים כדי להגיע להצעה ולרפורמה רצינית.

אני מבקש שתדעו, כי מעבר ללילות ולימים הרבים, מעבר לוויכוחים הנוקבים שהיו בין חברי הצוות הבין-משרדי, היתה מגבלה אחת, מגבלת קשה: לא לגרום לפריצת תקציבים, כוודאי לא לפריצה משמעותית. כי לבוא ולהציע לכנסת הצעות מרחיקות-לכת בצורה פופוליסטית, ותעלינה הצעות כמה שתעלינה, את זה אפשר להכין בן-לילה, בשביל זה לא צריך לשבת כמה ימים ומאה לילות. אבל לבוא עם הצעה רצינית, המתקבלת פה-אחד על-ידי צוות השרים, חברי ועדת השרים לענייני תיאום ומינהל, לכך צריך להשקיע הרבה מחשבה והרבה עבודה.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש שהציבור ידע מה עומד בבסיס התוכנית. אני מאשר ומצטרף לדברים שנאמרו כאן. מה שאמרתם, חברי הכנסת הנכבדים, עולה בקנה אחד עם כוונות ועדת השרים לענייני תיאום ומינהל.

א. החלטנו להגדיל את נפח המשכנתאות בהיקף של בין 33% ל-63%.

ב. החלטנו לשנות את הקריטריונים לזכאים. עד היום, או ליתר דיוק עד לקבלת ההחלטה, משום-מה, הקריטריונים שקבעו את הניקוד לזכאים היו מספר האחים והאחיות של בן הזוג ומספר האחים והאחיות של בת הזוג. הפעם הזאת יש

יותר. אנחנו יודעים מי הן הקבוצות של 2,000 הנקודות; כאלה שכעבור 10 או 12 שנה כבר לא יהיו בערי הפיתוח. בעלי שלושה, ארבעה וחמישה ילדים. כאלה אין לנו. אנחנו רוצים לעזור לזוג הצעיר עם הילד הראשון, לזוג הצעיר שרוצה להקים משפחה ובית בעיר פיתוח בגליל ובנגב.

ההצעה החדשה למעשה לא יוצרת שום העדפה, אלא יש בה נסיגה. בקשר להטבות, אנחנו רוצים התייחסות לזוג הצעיר ברגע שהוא נשאר ומחליט להתיישב, בקריית-שמונה, בירוחם או בכל יישוב אחר בגליל ובנגב.

בערי הפיתוח יוכל למעשה המענק להגיע למקסימום של 74,000 שקל. אבל 74,000 שקל אלה הם למעשה בשוליים. העיקר הוא בסכומים קטנים.

שוב, כבר אמרתי, כאשר אתה לוקח את ההשוואה — גליל מול יהודה ושומרון, נגב מול יהודה ושומרון, אתה רואה העדפה ברורה ליהודה ולשומרון.

אדוני השר, אני מציע שתבדוק את הדברים מחדש. תשכ עם הוועדה בראשותו של יחזקאל הרמלך, שהוא מנכ"ל משרדך, ותציע הצעה, שהיא למעשה תיתן את הפתרון, שהיא מבוססת בעיקרה על מציעי החוק, משום שבסופו של דבר אנחנו יודעים, שלמעשה יש כאן הצגה כאילו הממשלה הולכת לקראת הזוגות הצעירים, לקראת תושבי השכונות, לקראת תושבי ערי הפיתוח. למעשה, לא שהיא לא הולכת — זה מזכיר לי את מירון סוסי הברזל. תודה רבה.

ה"ור ד' תיכון:

תודה. ישיב השר דוד מגן. זה שוב השר דוד מגן, יושב-ראש ועדת השרים שעסקה בנושא. אני מציע שתטפלו במכירות הממשלה בעניין הזה, כי זה חוזר מדי שבוע.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אדוני היושב-ראש, ההצעה היא לא של משרד הכלכלה אלא של ועדת השרים לענייני תיאום ומינהל שבראשה אני עומד. בראש הצוות הבין-משרדי עמד המנכ"ל, יוצא חמיד שאתה, בתורנות יושב-ראש, צריך לקרוא לי כל פעם בשלושה שמות שונים.

ה"ור ד' תיכון:

לכן אני קורא לך רק השר דוד מגן.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

בסדר. בשבוע שעבר בנושא הגליל והנגב — זה היה משרד הכלכלה. כעניין המשכנתאות — אני בתפקיד יושב-ראש ועדת השרים לענייני תיאום ומינהל.

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, הקשבתי היטב לדבריהם של חבר הכנסת רן כהן וחבר הכנסת מיכה גולדמן, ואני מקווה שאני לא טועה. שמעתי את הדברים, שמעתי את הביקורת, אבל בבסיס העניין אתם תומכים בתוכנית הממשלה, אשר עדיין לא הגיעה לאישור סופי.

כדי לעשות סדר, אדוני היושב-ראש, אני רוצה להזכיר ולומר: בינתיים אין שום החלטת ממשלה. יש החלטה של ועדת השרים לענייני תיאום ומינהל, שבראשה יש לי הכבוד לעמוד. הוועדה הזו אישרה את המלצות הצוות הבין-משרדי בראשותו של מר הרמלך, מנכ"ל משרד הכלכלה והתכנון, עם כמה שיפורים נוספים.

ביום שני הקרוב, בעזרת השם, אם לא יהיה ערעור בממשלה, ההחלטות הללו של ועדת השרים יקבלו תוקף של

הכנסת מיכה גולדמן, אני רוצה שתדע, קח זוג מתל-אביב שהתחתן הערב, ללא ילדים, ויולך לרכוש דירה; אני אומר לך מה יהיה גורלו, ואני מתחייב בכנסת. הוא ישלם 5,000 שקל, והוא יקבל דירה. הוא יקבל מהממשלה ביד 74,000 שקל — 42,000 שקל מענק, וזה טוב לכל הארץ, ועוד 32,000 שקל — משום שהוא עונה על האתגרים של לובה אליאב, של גר עקבי, שלי ושל כל הבית הזה — ליישב את הגליל וליישב את הנגב, לחזק את ערי ואזורי הפיתוח, להפסיק את הצפיפות האיזמה ברצועת החוף.

אדוני היושב-ראש, 75% מאוכלוסיית מדינת ישראל, אשר מניינה מתקרב היום ל-5.5 מיליוני תושבים, 75% מהתושבים הללו מצטופפים ונרחקים ועומדים זה ליד זה ברצועה של 20 קילומטרים לאורך חוף הים. אם אנחנו רוצים מדינה חזקה ולקיים מדיניות דמוגרפית נכונה, לא רק להכריז על הגשמת החזון בנגב, לא רק לדבר על ההתיישבות בגליל, לא לדבר במלות סרק על ערי ואזורי הפיתוח, התוכנית הזאת מדרבנת וממריצה את תושבי מדינת ישראל, כמיוחד הצעידים, לקיים את מדיניות הממשלה, ואני יכול לומר כאן, גם הכנסת.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
אבל אי-אפשר להעניש — — —

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:  
זה בדיוק תפקידו של משרד הכלכלה, לגרום לכך שיהיה תיאום בין המדיניות המוכרזת בנושא הדמוגרפי לבין העידוד ברור כולל בפריפריה.

אני רוצה להמשיך ולסכם את ההסבר לחבר הכנסת לובה אליאב. סופו של עניין, שאותו זוג צעיר נוטל הלוואה של 21,000 שקל, 21,000 שקל, בריבית מסוכסרת, 4.5% במקום 5.2%, ומשלם את הלוואה הזאת. ברור לך, שאם הוא מוצא פרנסה כתנאים נוחים, הוא בא אל המנוחה והנחלה, רכש דירה וחיוק את הנגב. אני יכול להביא, כמוכבן, דוגמאות דומות לגבי הגליל, לגבי הגולן ולגבי כל ערי ואזורי הפיתוח. זאת מדיניות הממשלה.

מדוע הכלכלנים של משרד האוצר התנגדו לזה, אדוני היושב-ראש בוודאי יודע, משום שבניגוד לעבר, שאז הוכרו על מתן סיוע והסיוע לא נוצל, כי הלווים שנטלו את הלוואות הממוטטות, הפעם הזאת אין ספק שהסיוע הזה ינוצל, והוא יעלה כסף. אבל הכסף הזה נמצא במסגרת התקציבית, כפי שאושרה על-ידי הכנסת.

היו"ר ד' תיכון:  
לפי דעתך, אדוני השר, בכל מקרה חייבים להביא את התוכנית הזו לאישור ועדת הכספים, שכן אם יש לך כסף מתוקצב, אם אתה משנה את הייעוד מהלוואה למענק, אתה חייב לכבד לוועדת הכספים.

קריאה:  
אוי ויי.

היו"ר ד' תיכון:  
מה לעשות.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:  
אדוני היושב-ראש, אני מציע שנחכה להליך הפורמלי הסופי של הממשלה. אני אשמח להופיע גם בוועדת הכספים, במיוחד כשאני יודע שאתה יושב שם, ובמיוחד לאחר שלמדתי על התמיכה הנלהבת הקיימת בוועדת הכספים לרפורמה הזאת. אולי תצליחו להשיג בוועדת הכספים עוד משהו בלי לגרום

התחשבות גם כממד הסוציאלי. הכנסנו לטבלת הקריטריונים והחישובים את מספר שנות הנישואים של בני הזוג, הכנסנו לטבלה את מספר הילדים של בני הזוג, ויש עוד מחשבה לשיפורים במסגרת אחרת, למשל לחשוב גם על נושא של הכנסה של ההורים, ההורים של הלווים, והכנסה של הלווים עצמם. את העניין הזה לא הצלחנו לסכם, משום שהניסיון שהצטבר במשרד הבינוי והשיכון הראה, שעד לפני כשש שנים היה קשה מאוד לעקוב אחר נושא ההכנסות של ההורים או של הלווים. אבל העניין הזה עדיין לא ירד לחלוטין מסדר-היום. בסך הכול נעשתה כאן מהפכה מבחינת קביעת הקריטריונים לזכאים.

ג. וזו הנקודה החשובה ביותר. מותר לי היום לגלות, וגיליתי אתמול לחברי הכנסת רן כהן, חיים אורון ואלי דיין. מדוע הכלכלנים של משרד האוצר נבהלו מהרעיון, ועד היום נבהלים. אדוני היושב-ראש, יכול להיות שיש הרבה צדק במחשבתך, שלא תהיה ברירה אלא להגיע לוועדת הכספים. משום שהמהפכה הזו, שעליה הכרונו, תגרום כהחלט להוצאה מהפכית.

מה אני מתכוון לומר? עד היום הקציבה הממשלה וקבעה בחוק התקציב, באישור הכנסת, נפח מסוים של סכסוד ריבית לנוטלי משכנתאות. המחירים שלנו לימדו אותנו, כי דווקא במועד שבו הסכסוד הזה צריך להגיע לידי ביטוי ולכואב לידי עזרה של ממש כלפי הלווים, המועד הזה השתרע בין השנה ה-14 לשנה ה-30, בתקופה של 30 שנה שלאורכה משתרעת אותה משכנתה או אותה הלוואה. עד השנה ה-13, רוב רובן של המשפחות פשוט לא מימשו את ההטבה שעליה הצהירה הממשלה פה בכנסת, והצהירה בהחיים והצהירה בחוצות. למה הם לא זכו? למה הם לא מימשו? כי הם לא עמדו בעומס. הם התמוטטו, הם מכרו את הדירות. לעתים נתקלנו בטרנדיות של פירוק משפחות, לעתים ראינו תופעות שהעומס של המשכנתה ב-13 השנים הראשונות שלה פשוט מוטט את המשפחה.

ומה באה הרפורמה שלנו להציע? לא תחכו לשנה ה-13. מייד, כיום שבו אתה תבוא לבקש את המשכנתה ואת העזרה הממשלתית, באותו יום אתה מקבל מענק לידך מהממשלה. לא עוד רווחים בסכומי עתק של הבנקים על חשבונך, בין היתר עמלה לנטילת המשכנתה, בנושא עמלה לפירעון מוקדם או בנושא עמלה להתמוטטות אחרת. אתה מקבל את המענק מידי הממשלה לידך.

אדוני היושב-ראש, כשהייתי צריך לשכנע את אחד השרים לכבול את הערעור, הוא ביטל את הערעור, הבאתי דוגמה. נביא לדוגמה את ירוחם, דירה ממוצעת שם עולה 100,000 שקל. הזוג הממוצע בירוחם מקבל מענק של 42,000 שקל. קודם כול, עלי להבהיר שהסיוע מתייחס רק ל-95% מעלות הדירה. במלים אחרות 5,000 שקל הוא חייב להשיג ולהניח בבנק או בידיו של מוכר הדירה. חסרים לו 95,000 שקל. 42,000 שקל הוא מקבל מענק מהממשלה.

מיכה גולדמן (המערך):  
משפחה בת כמה נפשות?

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:  
אני אומר זוג ממוצע.

מיכה גולדמן (המערך):  
שני ילדים.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:  
אין לי כרגע הנתונים, אפילו כרמה המינימלית ביותר. חבר

למבוכה בשוק המשכנתאות וכלי ההעלות את המחירים, חלילה.

לא רצייתי להמשיך ולומר לחבר הכנסת גולדמן עד כמה ההצעה שלך מסוכנת.

היו"ר ד' תיכון:  
בוודאי.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:  
הנה אומר כאן היושב־ראש, שהוא גם חבר ועדת הכספים.

מה קרה ביום שלישי שעבר? ביום שלישי כל העיתונים, כמעט ללא יוצא מהכלל, יצאו בכיקורת על התוכנית הממשלתית. מה הם אמרו: היהורו, הממשלה עוזרת ומגבירה את כוח הקנייה, התורים יתארכו ליד הבנקים ויקנו את הדירות. מה עושה ביקוש גואה מול היצע מצומצם? מייד מקפין את המחירים, ואם אנחנו לא נקבע דרגות של עריפות ודרגות של סיוע בין המשפחות החלשות לבין המשפחות המבוססות, לא הועלנו שום דבר אלא להיפך, כי סיוע למשפחות העשירות והמבוססות הגרות בתל-אביב מגביר את כוח הקנייה עוד יותר

— — —  
אליהו בן-מנחם (המעריך):

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:  
יש פתרונות לשכונות, יש בקריטריונים הסוציאליים שדיברנו עליהם. סיוע למשפחות העשירות מעלה את המחירים, ואז לא סייעת שום דבר. כמוכן בנושא הזה, במחירי הקרקעות וכיוצא בזה השקענו הרבה מאוד מחשבה.

לנושא הערבים קבענו עיקרון, ואני מאמין שהבנקים ישמרו עליו. אם הם לא ישמרו, אתה ואני וכל הנוכחים כאן נטפל בכך.

אף שההחלטה עדיין איננה החלטה רשמית עד יום שני, להלן נוסח ההחלטה של ועדת השרים: אחרי שהיא מפרטת את הרפורמה, סעיף 5(ג), אני מצטט: "ישום האמור לעיל יאפשר לבנקים לערוך רפורמה בדרישותיהם לגבי הערבים הלוואות הניתנות לזכאי משרד הבינוי והשיכון על בסיס העיקרון: הדירה היא המשכון". יותר מזה, כאשר — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
זו לא הוראת ממשלה.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אני מכהן בתפקידי כשר הכלכלה והתכנון רק שנה, אני עוקב אחר הבנקים ואני מודיע לך, שלממשלה יש כושר הרחעה כלפי הבנקים, ודי לחכימא. אם הבנקים לא יקיימו את העיקרון הזה, הממשלה ממשיכה להיות ולהתקיים והיא יכולה להטיל, אינני רוצה להרחיק לכת ולומר עוד, היא יכולה לקבוע הוראות שלא תהיינה פופולריות בעיני הבנקים. ואינני רוצה להישמע כאן כמוהרי. הדברים בהחלט מפורשים.

אדוני היושב־ראש, אני חייב לגרום לאיזון בדיאלוג בין חבר הכנסת רן כהן לכיני, בקשר למה שמסרתי לאחת מהשדולות של הכנסת שנפגשה אתי. אם כל שבע הנקודות לא תיראינה כמקשה אחת, דהיינו אם להחלטות שנתקבלו לא תצורפנה ההחלטות שנקבעו ל-15 ביולי, שאני אצטט אותן, הנוגעות לשלוש נקודות, תחום התחולה הרטרואקטיבית, תחום ביטול עמלת פירעון מוקדם ותחום עידוד השכירות, הרי הרפורמה לא תהיה מושלמת, ואנחנו נחטא למטרה.

ההחלטה אומרת כך: ועדת השרים תתכנס ב-15 ביולי, ואני אגלה לכם גם סוד טקטי, אם יהיה ערעור, ויהיה דיון בממשלה ביום ראשון. לא יהיה טעם לחכות ל-15 ביולי, ונפעיל את כל כוחות השכנוע כדי לקבל החלטה כבר ביום ראשון.

שבח וייס (המעריך):

זה יהיה לפני ההחלטה על שינוי שיטת הממשל.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:  
ודאי.

היו"ר ד' תיכון:

זה בטוח. אחרי התיקון הזה לא צריך לשנות את שיטת הממשל.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

חבר הכנסת שבח וייס, אתה יודע ששני הדברים האלה חשובים מאוד, והלוואי שהיינו זוכים בשינוי שיטת הממשל לרפורמה של 25% מכפי שמופיע כאן: הלוואי.

נוסח הצעת ההחלטה הוא: "א. נוטלי משכנתאות בעשר השנים האחרונות החל מ-1 בינואר 1980 יוכלו להצטרף לתוכנית החדשה לפי כללים שיפורסמו בציבור על-ידי שר האוצר; ב. עמלת הפירעון המוקדם" — אותו קנס ידוע — "של נוטלי המשכנתאות בעבר תבוטל; ג. המענק כאמור בסעיפים דלעיל כמפורט בהחלטה יוכל לשמש גם לחשלום שכר דירה. הזכאי יוכל להשתמש ביתרת הסכום שתיוותר לו מיתרת שכר הדירה ששולם לרכישת דירה בהתאם לתקנות ששר האוצר יפרסם. האמור לעיל לא יפגע בהסדרים הקיימים כיום לגבי מי ששכר דירה מהרשויות הציבוריות הממשלתיות".

סיכומי של עניין, אדוני היושב־ראש, כפי שהעיתונות כתבה — מה לעשות, לפעמים העיתונות צודקת: ביום שלישי היא היתה מבובלת, היא לא הבינה את התוכנית, וכיום רביעי בכל מאמרי המערכת, בוודאי של העיתונות הכלכלית, שיבחו את התוכנית, ואחד העיתונים ציין, שאם אומנם תזכה התוכנית לתוקף החלטת ממשלה, תהיה זו אחת ההחלטות החכמות של הממשלה בשנים האחרונות.

כפי שאני מחזק את דבריו של חבר הכנסת רן כהן, כי אמרתי שאני רואה את שבע הנקודות כמקשה אחת, ואם לא תהיינה כמקשה אחת, הרפורמה תיפגם ולא תהיה שלמה, אני אצטט את דבריו של אחד הנוכחים, שהוא מהאופוזיציה ולא מהמפלגה שלי, וחבר אותה שדולה, והוא יושב כאן. הוא אמר — — —

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):  
השם שלו מתחיל באות א'.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

כיניו מתחיל באות ג'. הוא אמר בפירושו, שאין ספק שתוכנית הממשלה כפי שהוסברה לו אתמול היא מרחיקת-לכת, ונותנת טבות מרחיקות וגדולות לקבוצות החלשות ביותר ולתושבי ערי ואזורי הפיתוח. נכון הוא, שהוא ביקש לתת עוד קצת גם לשכבות המבוססות, בלשוני, ואצלו — החלשות פחות. בנושאים הללו, אמרתי, אין גבול לוויכוחים.

אני שמח שהנושא עלה לדיון במליאה. אני מאמין, שהוא יגיע לידי סיכום בממשלה בקרוב. ואם אכן תרצה ועדת הכספים לדון בסעיפים מסוימים, שיש להם השלכות תקציביות, היא בוודאי תמצא את הדרך לעשות זאת.

חוברת ל"ו, ישיבה שי"ז  
— הצעות לסדר-היום —

אדוני היושב-ראש, אני שמעתי בקשב רב את המציעים ואת תשובת השר, ואני חייב לומר כמה דברים במסגרת הזמן שמוקצב לי.

חשבתי שאני נמצא כבר בשיאו של החזון והגענו לאחרית הימים. אדוני השר, אני חייב לומר לך: ההצעה שהציעה ועדת השרים שאתה עמדת בראשה היא הצעה של אחיות עיניים — פשוט תרגמה כל מה שהיה אפס ריבית, וקראה לזה מענקים. כאן אתה הולכת שולל את הציבור ואמרת, שהם יכולים להגיע ולקבל כסף. זה לא קיים וזה איננו. נהפוך הוא — המצב היום חמור יותר. אתה מחייב אותו לגור בדירה 15 שנים, ואם הוא לא יצליח לגור בדירה עד אז, אם יחליף את הדירה, הוא יפסיד את המענק.

דבר נוסף אני חייב לומר לכם, רבותי חברי הכנסת: כשמדברים על טבלאות שקריות, כדאי להציג את הנתונים כפי שהם. הטבלאות נערכו על-ידי דוקטור מהפקולטה למינהל עסקים באוניברסיטת תל-אביב — אינני יודע אם מותר להזכיר את שמו בכנסת — שהכין אותן ובדק אותן בצורה יסודית, וגם מומחים אחרים אישרו את הנתונים, גם באוצר, לא רק במקום אחר. לכן, חזור כך מהמלה שאמרת — "שקריות".

עם זאת אני חושב שצריך לומר את האמת. יש שתי קבוצות עיקריות לגבי קבלת הלוואות לשיכון: האחת — עולים חדשים, קבוצה של 35,000 עולים חדשים, שנהנים מסובסידיה עמוקה או ממענק, לפי דברך, והקבוצה השנייה, קבוצת הצעירים הישראלים יוצאי-צבא ואחרים שהם נשואים. כל אלה לא מקבלים, להוציא קבוצה קטנה מאוד של כ-300 מתוך כ-15,000, שנהנים במסגרת הקריטריונים שהם אולי גרועים יותר מההצעה שהיית קודם.

ההצעה של ועדת הקואליציה נתנה פתרון אמיתי וצודק ונתנה סיוע עם המענק באמצעות הורדת ההצמדה ל-85%, וזה פתרון צודק.

אדוני השר, אתה מדבר על ערי פיתוח, דווקא ההצעה של ועדת השרים פגעה בערי הפיתוח, ריאלי, מכיוון שהסכום לא גדל, הנפח לא גדל והמענק לא גדל. הם הפסידו ריאלי, וכשמדברים על הדברים האלה, אני חושב שכדאי, אדוני השר, שתחשוב טוב-טוב לפני שיערערו עוד כמה שרים, והיום שמעתי שנוסף על שני השרים שערערו, ערערו עוד שני שרים.

לגבי הטבלאות, שום דבר חדש אין בטבלאות. מה שהיה הוא שנשאר, נכון, מעל חמש שנים יש שינויים. ואני רוצה לומר: מי שנשוי עשר שנים ויש לו שני ילדים ולו יש שני אחים ולאשתו יש שני אחים, הוא לא מקבל מענק. מי שנשוי חמש שנים ויש לו שלושה ילדים ולאשתו שלושה אחים ולו שלושה אחים, אין לו מענק. מי שבא ממשפחה ברוכת ילדים, ויש לו עשרה אחים, והוא נשוי שנה שנייה, ואין לו ילדים, גם הוא לא נהנה מהמענק.

לכן כדאי שתבדוק בצניעות של החלטת הוועדה, שכן זו החלטה גרועה ומאחות עיניים, מטעה ביודעין בצורה נוראית. תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת אלי דיין, מה אתה מציע?

אלי דיין (המערך):

להעביר את ההצעה של חבר הכנסת מיכה גולדמן לוועדה.

היו"ר ד' תיכון:

הפעם 60 שניות ולא יותר.

אני רוצה, ברשותך, אדוני היושב-ראש, לומר רק עוד משפט אחד, או מושג אחד שהשתמשתי בו הבוקר בשיחה עם אחד השרים. אני מעריך מאוד את היוזמה של ידידי, חבר הכנסת שמאי, ואני אומר יותר מזה — ואת היוזמה של חבר הכנסת רן כהן ושל חבר הכנסת אלי דיין, ואני אומר כאן בכנות — מותר לגלות סודות מצרותיו של חבר הממשלה — לולא היוזמה שלכם, לולא פניתם וזימתם את מה שקרוי בפיכם "חוק המשכנתאות", ייתכן מאוד שהצוות הבין-משרדי עדיין לא היה מסכם את עבודתו, אשר החלה עוד לפני שנה. אני מודה לכם על זה, על שהלחץ הציבורי שהפעלתם זירז את הצוות — אני לא אומר אילו משרדים — להגיע לסיכום אקטואלי כפי שאנחנו רואים אותו עכשיו.

אולם אני מציע, כי ראיתי את צמרת הכלכלנים במדינה משבחת את הווכנית, וראיתי כמה כלכלנים שמפרסמים טבלאות שונות — ואחת מהן נפלה לידיי של שר התיירות והוא ישב עמי, וישב עם שאול ברגר בעניין — אני מציע לכולנו להזהר במושגים. יש מתמטיקה לחוד ודמוגוגיה לחוד. ראוי שהכנסת לא תאמץ ולא תיכנס למושג של "מתה מדמוגוגיה".

אני אפשר להציג טבלה שקרית. ואני מאמין שאותו כלכלן בוודאי עשה את זה בתום לב. לא יכול להיות שהוא אומר, שהוא מציע הצמדה רק של 85%, ולא לראות בתוכנית הממשלה, שתרגומה המעשי הוא הצמדה של פחות מ-60%. לא יכול להיות שתהיה רובריקה האמרת, שנפח המשכנתאות עלה ב-60% אבל הסכום עלה באפס אחוז. החשבון הוא פשוט מאוד: אם הסכום המינימלי היה 0.7% והנפח עלה, ברור שגם הסכום עלה.

חברי הכנסת, אני מציע לכם ומבקש מכם: למדו היטב את הווכנית, כאיש עיר פיתוח אני גאה להיות חבר ממשלה, שהכריזה על הרפורמה הזאת, רפורמה שתחזוק את הגליל, את הנגב, את אוזרי הפיתוח ואת ערי הפיתוח ואת האזורים הזקוקים לחיזוק ולסיוע.

כדי שחברי הכנסת כולם, ללא יוצא מן הכלל, ויכלו להתבטא בעניין, ללמוד את העניין, לבקר מה שהם רוצים לבקר ולקדם מה שהם רוצים לקדם, אני מציע להיענות לפנייה של שני חברי הכנסת הנכבדים, חבר הכנסת רן כהן וחבר הכנסת מיכה גולדמן, ולכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת.

היו"ר ד' תיכון:

תודה.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש — — —

היו"ר ד' תיכון:

רק רגע, זה היה נאום ארוך וממצה.

חבר הכנסת שמאי מציע להסיר את הצעת חבר הכנסת רן כהן. לצערי הרב, דקה. חבר הכנסת לויכאב אצא על הדרך.

אריה אליאב (המערך):

אני צריך להשתתף בטקס אזכרה.

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת שמאי, מה אתה מציע?

יעקב שמאי (הליכוד):

אני מציע להעביר את ההצעה של חבר הכנסת רן כהן לוועדה.

בסוף השבוע בעיתונות היתה על כך שברפורמה החדשה אין הטבות נוספות לעולים. אם העולים לא קיבלו הטבות נוספות, ממילא ברור — יחזקו זאת כבוד הרכנים היושבים כאן — שהפער בין הוותיקים החלשים, שקיבלו סיוע גדול מאוד, לבין העולים החדשים, שלא קיבלו דבר בתוכנית הזאת, הפער יצטמצם, כך שאין כאן מקום לקומם או לשסות וחייק בעולה או להיפק.

הדבר האחרון, חבר הכנסת שמאי, לא ידעתי בדיוק מי זה הכלכלן, ואתה גילית כאן את שמו.

יעקב שמאי (הליכוד):  
לא אמרתי את שמו.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:  
אני שמעתי שם.

יעקב שמאי (הליכוד):  
— — — אדוני, תקרא את הפרוטוקול.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:  
אנחנו יודעים מה כתובתו.

היו"ר ד' תיכון:  
חבר הכנסת רענן כהן, אתה רוצה לנהל היום את המליאה?  
אתה ממחר לאיזה מקום?

רענן כהן (המערך):  
אין לי שום כוונה כזאת.

היו"ר ד' תיכון:  
אני מעביר אותך לסוף התור.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:  
אני מציע לו לשבת עם הכלכלן הבכיר שאול ברגר, והוא ישמע עוד כמה דברי ביקורת שאנחנו מאמינים שנעשו בתום לב. הבאתי קודם דוגמה אחת, עוד דוגמה שאני זוכר מהטבלה שהראו לי. אתה לא יכול להתייחס — — —

יעקב שמאי (הליכוד):  
— — — לא צריך להשמיץ מי שלא נמצא בכנסת. קובע עובדה ואין מי ששייב לו.

היו"ר ד' תיכון:  
ידידי חבר הכנסת שמאי, הרי לא נפתור את חילוקי הדעות בזה הרגע. חבר הכנסת שמאי, הואל להירגע. חבר הכנסת מירוס, תאמין לי, אני יושב שעה וחצי ולא התקדמנו סנטימטר בסדר-היום. חבר הכנסת אלי דיין, אתה עוד חסר לי כאן למקהלה הזאת.

אלי דיין (המערך):  
קשה לשמוע דברים לא-נכונים ולא להגיב.

היו"ר ד' תיכון:  
חבר הכנסת אלי דיין, אני מבין שלמדת כל הלילה ואתה עייף.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:  
חבר הכנסת דיין, הטבלה שלך היא אחרת מהטבלה של אותו כלכלן. קיבלת מחמאות על אותה טבלה והגענו למודוס ויוונידי, לפחות בשיחה בעל-פה. הטבלה של אותו כלכלן — ואני רוצה להאמין שכל מה שנעשה שם נעשה בתום לב, כי חלילה, אם זה לא היה בתום לב, אני לא יודע מה לומר על זה — אי-אפשר לומר שהנפח עלה ב-60% והסכסוד הקיים עלה באפס אחוז. אם הכול עלה ב-60%, סביר להניח — לא סביר להניח, ברור שגם הסכסוד עלה ב-60%.

אלי דיין (המערך):  
למה ההפליה הזאת, אדוני היושב-ראש?

היו"ר ד' תיכון:  
מפני שאנשים הולכים, כי הם התיישבו.

אלי דיין (המערך):  
אדוני היושב-ראש, אני קודם כול, מצטרף לדבריו של חבר הכנסת שמאי, כדי לקצר. לאחר שישבתי אתמול עם השר וישבתי כל הלילה ללמוד את הנושא, הגעתי למסקנה, שמרעים את התנאים. ואם השר אומר, שיש כאן סכסוד של 60%, אני מציע לשר לחזור שלנו, של חברי הכנסת רן כהן ויעקב שמאי ושלי, שם הסכסוד הרבה יותר קטן, הוא בסך הכול הצמדה למדר של 80% והריבית היא 4%. וכמוכן אין קנס פירעון ותקופת ההחזר היא 30 שנה. אין ליצור מצב, שזוג צעיר שנשוי שנה, ולבעל יש עשרה אחים ולאשה יש ארבעה אחים אינו מגיע למענק, אינו מגיע ל-1,400 נקודות. האם זהו המסר?

אני חושב שהשר שכנע את חבר הכנסת חיים אורון, כי בקיבוצים לא לוקחים משכנתאות.

היו"ר דן תיכון:  
אדוני השר, אתה מבקש להשיב? בבקשה.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:  
אדוני היושב-ראש, אני מבקש להגיב על הדברים של חברי הכנסת שמאי ואלי דיין, להגיב וגם להסביר. נכון שאין זה חיזיון נפוץ, שהממשלה מגיעה עם הצעות שהן מרחיקות לכת יותר מההצעות הפרטיות. זה קרה הפעם. ומה שקרה הפעם הוא זה: יש עזרה לכל המשפחות בארץ ללא יוצא מן הכלל בכל רמות הניקוד.

למי שמתיישב בנגב, בגליל, בערי הפיתוח ובאזורי הפיתוח יש עזרה גדולה יותר, ועינו של איש לא צריכה להיות צרה בכך.

שנית, חבר הכנסת שמאי, אתה טועה. לא צריך לגור בדירה 15 שנה. המשכנתה נגרות, ואתה יכול לפי התוכנית — מי שקרא אותה — לעבור 20 פעם דירה. אבל המימוש דה-פקטו הסופי של כל הסיוע הוא בחלוף 15 שנה. לא חייבים לגור 15 שנה באותה דירה.

שלישית — וזאת נקודה חשובה ביותר — אני פונה בידידות אליך, חבר הכנסת שמאי, וליתר חברי הכנסת. בתקופת קליטת העלייה כולנו נלחמים למנוע קיטוב בין הוותיקים החלשים לבין העולים החדשים, שגם הם חלשים.

יעקב שמאי (הליכוד):  
אתה יוצר פיצוץ.

היו"ר ד' תיכון:  
חבר הכנסת שמאי, תאמין לי, חייבים להגיע לוועדת הכספים. שם תוכל לומר את כל מה שיש לך לומר.

יעקב שמאי (הליכוד):  
— — —

היו"ר ד' תיכון:  
חבר הכנסת שמאי, זה הזמן של השר.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
צריך להזכיר לו שהוא חבר ועדת הכספים?

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:  
אדוני היושב-ראש, הביקורת הנכונה היחידה שצוינה

חוברת ל"ו, ישיבה שי"ז

הצעת חוק מס שבח מקרקעין (תיקון) — מס רכישה מופחת לזוג צעיר) —

היו"ר ד' תיכון:  
 חבר הכנסת רן כהן, האם אתה מסכים להעביר את הצעתך לדין בוועדה, אחת הוועדות שתקבע ועדת הכנסת?  
 רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
 מאחר שאני מכין שיקברו את הנושא בוועדת הכספים, אני מעדיף שהנושא יידון במליאה.

היו"ר ד' תיכון:  
 תודה. רבותי, אנחנו עוברים להצבעה. המציע לא הציע להעביר את הנושא לוועדה, הוא רוצה דיון במליאה. רבותי, אני חוזר כי מדברי. אנחנו ניגשים להצבעה. חבר הכנסת אלי דיין, לא ניכר עליך שלמדת את התוכנית כל הלילה. רבותי, אנחנו ניגשים להצבעה, מס' 9. מי בעד הכללת הנושא בסדר-היום של המליאה? חבר הכנסת מירום, כל מה שיכולתי לעשות זה רק לייעץ.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה לכלול את הנושא

כסדר-היום	— 21
נגד	— 2
נמנעים	— אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

בעד — 21, נגד — 2, כמוכן — — —

מדרכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
 אדוני היושב-ראש, אתה מוכן לצרף את קולי להצבעה?

היו"ר ד' תיכון:

לא, אני לא רוצה.

כמוכן, הנושא יידון במליאת הכנסת.

**יא. הצעת חוק מס שבח מקרקעין (תיקון) — מס רכישה מופחת לזוג צעיר), התשנ"א — 1990\***  
 (הצעת חבר הכנסת א' בן-מנחם)

אליהו בן-מנחם (המערך):  
 חמש דקות. אל תדאג, הרי כולם יתמכו בזוגות הצעירים, מה קרה לך. חבר הכנסת יאיר לוי?  
 יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
 אני יוצא נגד — — —

אליהו בן-מנחם (המערך):

אתה לא יוצא נגדו. הוא חושב כמוני תמיד. הוא רגיש לנושא החברתי.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת תיקון חוק מס שבח באה לתקן עיוות הפליה בין עולים חדשים לבין זוגות צעירים משוחזרי צה"ל. היום קשה מאוד לזוג צעיר לרכוש דירה משום שהלוואות הניתנות עליידי משרד השיכון, למרות מה ששמענו קודם משר הכלכלה והתכנון ומחברי הכנסת, לא מספיקות. משום שזוג צעיר חייב לקחת הלוואות נוספות מבנקים פרטיים, זוגות צעירים לא מצליחים להשיג ערבים. כמעט מחצית מאזרחי מדינת ישראל משמשים היום

גם אי-אפשר לקחת טבלה דמגוגית ולעשות השוואה בין מאי 1991 ליוני 1991, ואחר-כך, בלי שום סיבה, לחזור למדר של חודש ספטמבר שלפני שנה. כך לא פונים, לפחות לשר הכלכלה. הטבלה הזאת — פשוט אין לי מושג ואין לי מלים לומר למה היא שווה.

היו"ר ד' תיכון:

אדוני השר, אתה עומד על כך שהנושא יידון במליאת הכנסת?

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:  
 במליאה, כן, בהחלט.

היו"ר ד' תיכון:

אתה יודע שזה יכול לקחת חצי שנה, אולי שנה.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:  
 זה נושא חשוב.

היו"ר ד' תיכון:

כן, אבל זה סדר הזמנים במליאה.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

זה נושא חשוב כל כך, שצריך לתת הזדמנות לכל חברי הכנסת להתבטא בו.

היו"ר ד' תיכון:

תודה רבה. ניסיתי לומר שאתה יכול לשקול את האפשרות לבקש להעביר את הנושא לוועדה, ואז יידון הנושא בתוך שבוע ימים. הדיון במליאה יתקיים בוודאי אחרי הפגרה.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

כסדר. אני מציע שהנושא יועבר לדיון בוועדת הכלכלה.

עמיר פרץ (המערך):

הם מסכימים לדיון במליאה.

היו"ר ד' תיכון:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא. הקדשנו לנושא הקודם זמן רב, כי הוא חשוב. לפנינו הצעת חוק תצ"א, הצעת חוק מס שבח מקרקעין (תיקון) — מס רכישה מופחת לזוג צעיר), התשנ"א — 1990, של חבר הכנסת אלי בן-מנחם.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

חבר הכנסת אלי בן-מנחם, אולי תנמק מהמקום?

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת אלי בן-מנחם, נדמה לי — אם אני יכול לתקן — שאתה מציע הצעת חוק מס שבח, ולא מס שבח מקרקעין, אם הבנתי נכון את מה שאתה מדבר. הרי מדובר במס רכישה.

אליהו בן-מנחם (המערך):  
 כן, מס רכישה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

חבר הכנסת אלי בן-מנחם, אם אתה רוצה שיישארו חבריים להצבעה, תסיים מהר.

משפחות למופת, כי אז לא היו המשכנתאות צמודות לאינדקס. מאז המהפך הגדול קרו כמה דברים, ומי שהיום יכול לרכוש דירה הוא דווקא אותו אדם עשיר, מבוסס, ואותו זוג צעיר חלש צריך להגיע לברונים או לאוהלים, כאשר ממול הוא רואה את כל הבנייה לתפארת לאנשים אחרים שבאו ממרחקים. זה חורה לו, זה כואב, וזה גם מכניס מתחים מיותרים בין השכבות בעם. בין הוותיקים לבין העולים החדשים.

אני חוזר לנקודה שבה קטע אותי חבר הכנסת יאיר לוי. עם כל התיקונים שהממשלה הביאה כדי להראות שהם כאילו עוזרים לזוגות הצעירים ומקילים עליהם, שמענו מה אמר חבר הכנסת יעקב שמאי, שבא מאותה מפלגה, המפלגה השולטת היום, על כל התוכנית הזאת.

התיקונים האלה יביאו למצב שהבנקים יתעשרו, מפני שהם ימשיכו לגבות ריבית. החברות הקבלניות יתעשרו מפני שהן יעלו את מחירי הדירות, כי יש היום עודף כסף בשוק. מי שיסכול יהיה שוב אותו זוג צעיר חלש.

לגבי התיקון בחוק, דירה שעולה היום עד 70,000 דולר משלמים עליה 0.5% מס. גם הזוגות הצעירים וגם העולים החדשים. כולם יודעים שאין היום דירה שעולה 70,000 דולר. דירה בת חדר, חדר וחצי כבר מגיעה לסכום הזה. דירה סטנדרטית בת שלושה חדרים, של זוגות צעירים, עולה היום כסביבות 100,000 דולר. זוג צעיר שרוכש דירה סטנדרטית כזו יצטרך לשלם 3.5% מס רכישה, שזה בערך 3,000—4,000 שקלים, וזאת נוסף על כל התשלומים וההלוואות שזוג צעיר לוקח.

אנחנו מגיעים היום למצב, שבו עולה חדש מבוסס שהגיע לארץ מקנדה או מארצות-הברית — אני לא מדבר על עולים חדשים אחרים — יכול לקנות לעצמו וילה בסכום של חצי מיליון דולר ולשלם 0.5% מס שבח. מולם, זוג צעיר, משוחרר צה"ל, שגדל בארץ, שנתן את השנים היפות ביותר שלו למדינת ישראל, הוא יצטרך לשלם 3.5% על דירה סטנדרטית, שעולה 100,000 דולר. יש כאן אפליה כרוונה של אותם ותיקים.

מה שקורה הוא, שעשרות אלפי צעירים משוחררי צה"ל עוזבים את מדינת ישראל מדי שנה גם בגלל מחירי הדירות, גם בגלל העדר תעסוקה. בואו נתקן ונעשה איזה שוויון. איזה צדק חברתי בין השכבות.

אני מציע להביא לאיזה צדק אמיתי ולשוויון בין העולים החדשים, שאני בעד עלייתם, אבל אני נגד הכנסת מתחים מיותרים בינם לבין הוותיקים, לבין החיילים המשוחררים, לבין הצעירים שלנו. אם נביא לתיקון, כך שזוג צעיר שנישא ויכל בעשר השנים הראשונות ליהנות ממס רכישה מוקטן כגובה של 0.5% — אדוני סגן השר, אני רוצה שתקשיב לי.

סגן שר האוצר י' עזרן:  
אני מקשיב.

היו"ר ד' תיכון:

אדוני סגן השר, יש כאן בעיה אמיתית, לא חדשה.

אלי דיין (המערך):

אגב, הוא משלם מס רכישה גם על המע"מ, פעמיים.

אליהו בן-מנחם (המערך):

בקשר למע"מ, אנחנו באים עם חוק אחר, חבר הכנסת דיין.

אלי דיין (המערך):

לא, כשמוכרים לו את ה-3.5% — — —

ערבים. היום אדם המתבקש לחתום על ערכות חושב פעמיים אם לחתום.

אם זוג צעיר הצליח בכל זאת לעבור את כל המכשולים שדיברתי עליהם — של הלוואה, של הלוואה משלימה, השיג ערבים, הצליח להשיג את הכסף הראשוני — הוא חייב גם לשלם איזה מס, שלדעתי הוא מס מיותר, בעיקר לאותו זוג צעיר משוחרר צה"ל הרוכש דירה כפעם הראשונה.

זוגות צעירים הרוצים להחזיר אחרי שנים מספר את ההלוואות שקיבלו — נקנסים בסכומי עתק. זוג צעיר כזה לא יכול להחזיר את הכסף ולא יכול להתקדם אף שהכסף המוחזר יכול להיכנס למעגל המשכנתאות, ואפשר להשתמש בכסף לזוגות צעירים מחוסרי דיור נוספים.

לצערי, מחוסרי הדיור באים בעיקר מקרב השכבות החלשות, מקרב שכונות המצוקה, מאזורי פיתוח. דווקא אותם אנשים שהמדינה חייבת לעזור להם — היא מקשה עליהם, ובסופו של דבר הם לא מגיעים לדירה.

אני זוכר תקופות אחרות, תקופות טובות יותר, תקופות שבהן דווקא הזוגות הצעירים מהשכבות החלשות קיבלו משכנתאות לא צמודות לאינדקס — — —

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אי אפשר להגיד שזאת מדיניות הממשלה ללכת נגד השכבות החלשות. זה עיוות. אתה רוצה לבוא ולתקן את העיוות של ההשוואה בין העולים לבין הוותיקים. אם תאמר זאת כך, לא נתמוך כך. ברגע שאתה מצביע נגד מדיניות הממשלה, אני, כחבר הקואליציה, לא יכול לתמוך כך. תגיד השוואת זכויות.

אלי דיין (המערך):  
למה?

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
שיגיד שהוא רוצה השוואת זכויות, אני מוכן לתמוך בזה.

אלי דיין (המערך):  
תגיד השוואת זכויות.

אליהו בן-מנחם (המערך):

חבר הכנסת יאיר לוי, אני לא התניתי שאני אדבר בקיצור כדי שאתה תתמוך בי. מצדי אתה יכול לא לתמוך בי. יהיה לי רוב גם בלעדיך, אז אל תעשה לי "דאווינים", סליחה על הביטוי. סכסדר? די. מה תגיד לחברים שלך כשכונות?

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
אני לא אומר — — —

קריאה:  
זה איום.

אליהו בן-מנחם (המערך):

הוא מאיים עלי כל הזמן. יש לו מצב רוח. חבר הכנסת יאיר לוי, תסתכל לצד ימין ותראה שאין לי בעיה. לך יש בעיה אם אתה כקואליציה, ואני גם בטוח שהקואליציה לא תתנגד, כי תהיה לה בעיה אם היא תתנגד לזוגות צעירים משוחררי צה"ל מול העולים החדשים. לכן החוק הזה הוא חוק שוויוני, חוק טוב.

רכותי, בעבר נהנו זוגות צעירים מהשכבות החלשות ממשכנתאות לא צמודות. אנשים כמוני הגיעו לבית ובנו



הי"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת דיין צודק. הוא אמר כמלים פשוטות שמטילים כאן מס על מס, וזה דבר שצריך היה לתקן מזמן.

אליהו בן-מנחם (המערך):

רבותי, כשנה האחרונה, אולי מתוך אי-ידיעה או לא בכוונה, המדינה הביאה למצב של מתחים אמיתיים. אני מסתובב הרבה ורואה מה קורה. היא הביאה למתחים מיותרים לגמרי בין הוותיקים לבין העולים החדשים. לא צריך את זה. יש לנו מדינה אחת, מדינה קטנה עם הרבה מאוד בעיות כלכליות, ביטחוניות, ועלינו לעשות הכול כדי למנוע זאת ולהביא לכך שתהיה לנו חברה שיהיה בה יותר צדק חברתי.

המטרה של הצעת התיקון לחוק היא להביא ליתר שוויוניות. זוג צעיר שנישא, בעשר שנים הראשונות הוא יוכל ליהנות באופן חדר-פעמי ממס שבח מוקטן, כמו עולה חדש. אני אומר, חדר-פעמי. אם הוא לא נהנה ממס מוקטן, הוא התגרש ונישא אחרי שנתיים עוד הפעם, ולא רכש דירה, זה מגיע לו בעשר השנים הראשונות. אדם שנהנה מהתיקון ושילם מס שבח מוקטן — — —

הי"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת בן-מנחם, על מה אתה מדבר, על מס שבח או על מס רכישה?

אליהו בן-מנחם (המערך):

על מס רכישה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

הי"ר ד' תיכון:

לא, לא, תסלח לי. פתאום הוא עבר לדבר על משהו אחר.

אליהו בן-מנחם (המערך):

על מס רכישה.

הי"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת אורון, נא לא להעיר לי. הוא דיבר פתאום על מס שבח.

סגן שר האוצר י' עזרן:

לא, הוא מדבר על מס רכישה.

אליהו בן-מנחם (המערך):

מס רכישה.

רבותי, אני מציע שוב לכל חברי הכנסת, חברי עמיר פרץ, אדוני סגן השר עזרן וחבר הכנסת יאיר לוי, שהבטיח שיחמוך בהצעתו אם אקצר, אני מציע לחמוך בתיקון לחוק כדי שנוכל להעביר אותו מהר בוועדות, כדי שגם החיילים המשוחררים והוותיקים בארץ ירגישו שהכנסת הולכת לקראתם ומביאה לשוויוניות ולצדק חברתי. תודה.

הי"ר ד' תיכון:

תודה. ישיב סגן שר האוצר. הכנת, אדוני סגן השר, מה הוא אמר? מס על מס. זה וזעק לשמים. אין לזה אח ורע בספר המסים בישראל.

אלי דיין (המערך):

זה פשוט חמס.

עמיר פרץ (המערך):

אדוני סגן השר, אני מקווה שעזרתו במשהו.

סגן שר האוצר י' עזרן:

אתה ניסית לשכנע אותי, חבר הכנסת עמיר פרץ. אני מודה לך מאוד. נתת לי כמה נתונים חשובים, אבל קשה לי להחליט על-פי השיקולים של הרגע האחרון.

כבוד היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, מבחינת המהות והכוונות הטובות אין לי שום ספק, שיש הרבה אמת בדבריו של חבר הכנסת אלי בן-מנחם. אבל, לצערי, אני חושב, שאם נעמיק ונקיף קצת את הנושא, נראה שרוצים להיטיב אבל ההטבה הזאת לא תלך דווקא לאנשים שאתה רוצה להיטיב אתם.

אברהם פרוז (תנועת המרכז — שינוי):

סגן שר האוצר י' עזרן:

מייד, אני אסביר.

הי"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת פרוז, אתה נכנסת בזה הרגע. היה כאן דיון סוער ולא נפתח אותו מחדש.

סגן שר האוצר י' עזרן:

תנו לי את האפשרות להסביר. חבר הכנסת אלי דיין, שאלת שאלה.

הי"ר ד' תיכון:

חברי הכנסת שטרית ואלי דיין, יש בעיות, הואילו ללבן אותן מחוץ למליאה. סגן השר מדבר אליך, חבר הכנסת אלי דיין, ואתה לא מתייחס אליו.

סגן שר האוצר י' עזרן:

הוא שאל שאלה טובה.

ובכן, שיעורי מס הרכישה החלים היום הם פרוגרסיביים ועולים בהתאם לשווי הדירה הנרכשת. יש להניח כי זוגות צעירים — ועל זה אני מוכן לתת לך נתונים יותר מדויקים, חבר הכנסת אלי דיין — — —

אליהו בן-מנחם (המערך):

אלי בן-מנחם.

סגן שר האוצר י' עזרן:

אני מתייחס אליך, חבר הכנסת אלי דיין, בגלל השאלה שלך.

יש להניח כי זוגות צעירים ורכשים דירות זולות יחסית, ולכן מרכיב הדירה שעליו חל גם היום, בלאו הכי, מס בשיעור 0.5% הוא גבוה, מה גם שחלק מהם עוברים לאזורי פיתוח שבהם שיעור מס הרכישה ככל מקרה הוא 0.5%.

לגבי דירות יקרות הנרכשות באזורים שאינם אזורי פיתוח, גם אם הן נרכשות על-ידי זוגות צעירים, שכדרך כלל באזורים האלה הם בעלי אמצעים, אין כל הצדקה — — —

אליהו בן-מנחם (המערך):

סגן שר האוצר י' עזרן:

הסברתי לך: אלה שיש להם אמצעים ורוכשים את זה באזורים עם המרכיב של 92,000 שקל — בלאו הכי המס הזה שווה לכל נפש, כולם משלמים אותו דבר — או המרכיב החשוב הזה לאותו נתח ציבור, זוגות צעירים שאנחנו רוצים להיטיב עמם, הוא לא משמעותי ביחס לאלה שאתה רוצה לפטור. זאת הנקודה שאני משתדל להבהיר. במהות אני לא חלוק עליך, אבל השאלה היא, עוד הפעם, מי ייהנה מזה.

— הצעת חוק מס שכח מקרקעין (תיקון — מס רכישה מופחת לזוג צעיר); מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת; הצעת חוק לתיקון פקודת מסי העירייה ומסי הממשלה (פטורים) (מס' 5) —

נגד — 22  
 נמנעים — 1  
 ההצעה להעביר את הצעת חוק מס שכח מקרקעין (תיקון) — מס רכישה מופחת לזוג צעיר), התשנ"א — 1990, לדיון מוקדם בוועדת הכספים נתקבלה.

לגבי דירות יקרות, הנרכשות באזורים שאינם אזורים פיתוח, גם אם הן נרכשות על-ידי זוגות צעירים אך בעלי אמצעים, אין כל הצדקה להפחית את המס המשולם עליהן. ההכנסות הצפויות ממס רכישה לשנת המס 1991 הן 540 מיליון שקלים. התיקון המוצע יביא להפסד של כשליש מהסכום עקב הפחתת שיעור המס האפקטיבי לגבי האוכלוסייה שההצעה עוסקת בה מרמה של 3% לרמה של כ-0.5%. משרד האוצר אינו רואה כל מקור מימון חלופי להפסד הכנסות של למעלה מ-180 מיליון שקלים חדשים.

היור"ר ד' תיכון:  
 בעד — 25, נגד — 22. הצעת החוק עוברת לדיון בוועדת הכספים.

אי-לכך, היות שהטבה זו, המוצדקת לגופה, לא תגיע אל הכתובת הנכונה ואין לנו מקורות מימון חלופיים, אינני רואה מקום להביא את התיקון, ולכן האוצר מתנגד להצעה הזאת. תודה.

אברהם פרוז (תנועת המרכז — שינוי):  
 נאמר: ועדת הכלכלה.

היור"ר ד' תיכון:  
 חבר הכנסת אלי בן-מנחם, אתה מבקש לומר משהו?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
 אדוני היושב-ראש, נאמר: לוועדת הכלכלה.

אליהו בן-מנחם (המערך):

היור"ר ד' תיכון:  
 חבר הכנסת פרוז, ואם אומר לך שאתה צעקת לאחר שהחלה ההצבעה? אם אומר לך את זאת? אתה יודע שאני רגיש לעניין הזה, ויש פסיקה נגדי בוועדת האתיקה.

היור"ר ד' תיכון:  
 אני לא שומע. יש לך זכות תשובה.

אברהם פרוז (תנועת המרכז — שינוי):

שמעון שטרית (המערך):  
 הוא שואל, למה הליכוד מתלכד נגד הזכויות.

היור"ר ד' תיכון:  
 זה נכון, אבל מהרגע שהחלה ההצבעה.

היור"ר ד' תיכון:  
 רבותי, אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד העברת הצעת החוק לדיון לקראת קריאה ראשונה בוועדת הכספים? מי נגד? אפשר להצביע, רבותי, הצבעה מס' 10.

כדי שלא תאמר שלא נהגתי כהלכה, לפני משורת הדיון ועדת הכנסת היא שתקבע.

אליהו בן-מנחם (המערך):  
 מה, אתם נגד חיילים משוחררים?

רבותי, אני רוצה שיהיה ברור: מי שלא מצביע, וההפרש הוא של קול אחד או שניים, אני לא יכול, לצערי, לאחר מכן לתקן את ההצבעה, שכן התיקון הוא משמעותי, כאילו קבעתי שאני לא מקבל את תוצאות ההצבעה.

הצבעה  
 בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה — 25

**יב. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת**

מטעם הממשלה, לקריאה ראשונה — הצעת חוק לתיקון פקודת הובלת סחורות בים, התשנ"א — 1991.

היור"ר ד' תיכון:  
 הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

החלטת ועדת האתיקה בעניין חברות בוועד של עמותה המקבלת הקצבה ייחודית.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:  
 ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת —

היור"ר ד' תיכון:  
 תודה.

מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: מעונות יום של אק"ם.

**יג. הצעת חוק לתיקון פקודת מסי העירייה ומסי הממשלה (פטורים) (מס' 5), התש"ן — 1990\***  
 (הצעת חבר הכנסת מ' וירשובסקי)

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
 אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כידוע, עד שנת 1948 היתה פה ממשלה שבראשה עמד הנציב העליון. אנחנו באנו והקמנו מדינה ורצינו להשתחרר לחלוטין מהשלטון הזר. ואכן הגענו לעצמאות, אבל כל מיני שאריות של הנציב העליון

היור"ר ד' תיכון:  
 הנושא הבא: הצעת חוק לתיקון פקודת מסי העירייה ומסי הממשלה (פטורים) (מס' 5), התש"ן — 1990, של חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, הצעת חוק תשכ"ג. חבר הכנסת וירשובסקי, בבקשה.

היו"ר ש' וייס:

בבקשה, אדוני.

סגן שר האוצר י' עזרן:

כבוד היושב-ראש, חברי הבית, למזל, אין כאן הרכה ראשי מועצות מקומיות, וגם לא ראשי עיריות, שכוודאי כולם היו תומכים בהצעת חוק זו.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי מבקש בהצעת החוק שבנדון לבטל את הפטור למדינה מתשלום מסי ארנונה לרשויות המקומיות, כפי שנקבע בסעיף 3 לפקודת מסי העירייה ומסי הממשלה.

משרד האוצר מתנגד לחיקון המוצע במתכונתו הנוכחית, שכן ביטול הפטור כמוצע יביא להגדלה משמעותית של תקציב המדינה וההוצאה הציבורית הכוללת, בפרט בתקופה הנוכחית.

יש לזכור עוד, כי במסגרת מערכת יחסי הגומלין המיוחדת בין הממשלה לרשויות המקומיות מעבירה הממשלה סכומי תמיכה, מענקים וסיוע בהיקפים גדולים מאוד. ביטול הפטור כמוצע יחייב בדיקת ההשלכות של תוספת ההכנסה על היקף התמיכה.

כמרכן, אין לבצע שינוי שמשמעותו הגדלת הכנסות הרשויות המקומיות מארנונה שמקורה בתקציב המדינה, מסי ציבור, בלי להתאים את סכומי הארנונה באופן שההוצאה הציבורית הכוללת לא תגדל, ובלי שזו תבטא גם בהקטנת נטל המס על תושבי הרשויות.

לאור כל האמור, אבקש להסיר את הצעת החוק מסדר-היום של הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת וירשובסקי, אתה מסכים לתשובה של סגן השר?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
לא, אני מבקש שהנושא יעבור לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

היו"ר ש' וייס:

אתה מבקש שניגש להצבעה?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כן, בהחלט.

היו"ר ש' וייס:

מכיוון שעוד לא עברו חמש דקות ולא אוכל לקיים לפני כן הצבעה, תוכל לנסות במשך שתי דקות לשכנע מן המיקרופון את סגן השר שישנה את עמדתו, בעיקר בצד המוסרי, כי לא עולה על הדעת שהממשלה לא תשלם מסים.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

קודם כול, אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, אני יודע ששר הפנים, שאיננו מרוחק כל כך מבחינה אידיאולוגית ומפלגתית מסגן שר האוצר, תומך באופן נלהב בהצעת החוק. כל חברי הכנסת, בין שהיו ראשי ערים ובין שהיו חברי מועצות מקומיות, מבינים איזה עוול נעשה. נכון שאפשר אחר כך, כאשר יבוטל הפטור הזה, לראות כיצד לחלק ואיך יהיה התשלום. אבל העיקרון בספר החוקים, שממשלה פטורה מתשלום מס שכל אזרח חייב לשלם, וזה לא סתם מס אלא ארנונה המשתלמת עבור מכלול השירותים שהיא מקבלת, העיקרון הזה חייב להשתנות.

אדוני היושב-ראש, אני חושב שכבר עברו חמש דקות.

נשאר בספר החוקים שלנו, כך, למשל, ממשלת ישראל לא משלמת את הארנונות שכל אזרח חייב לשלם אותן לרשות המקומית.

אלי דיין (המערך):  
עוול גדול.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

המדובר אינו רק בסכומים גדולים, ואני אגע בזה, אלא קודם כול בעיקרון. מאיזו סיבה ממשלת ישראל, המקבלת שירותים מהרשויות המקומיות, פטורה מלשלם את הארנונה? היא משלמת איזה תשלום להוצאת אשפה, אבל היא איננה משלמת ארנונה, לא בעיר גדולה ולא בעיר קטנה, חוץ מבירושלים ובמה שקרוי בחוק "עיר עולים", ויש כמה מקומות בודדים כאלה בארץ.

חברי הכנסת, גורמים במשרד הפנים תומכים מאוד בחוק הזה ואומרים שמדובר בסכום, במקרה הנמוך ביותר, בזהירות המרבית, של 150 מיליון שקלים לשנה, שהרשויות המקומיות זכאיות לקבל אותו ולא מקבלות מהשלטון המרכזי.

מדובר כל הזמן בהצלתן של הרשויות המקומיות ובמניעת שביתות ובהורדת ראשי ערי הפיתוח וראשי ערים אחרות משביתות ומאמצעים אחרים שהם נוקטים. כאשר היה בשבוע שעבר כנס גדול שערך יושב-ראש ועדת הפנים בעניין קליטת העלייה ברשויות המקומיות, והתברר שהמצב של הרשויות המקומיות קשה מפני שהן הקולטות את העולים בחיי היום-יום, וזה עולה להן הון עתק נוסף על הוצאות אחרות, הרי הדבר המינימלי הוא שהממשלה תשתתף בהוצאות של השלטון המקומי על-ידי תשלום הארנונה.

אני חושב שעניין זה צריך להימחק מספר החוקים. זה כבר באיחור של 40 שנה, אבל אם איחרנו, לפחות נעשה את זה היום.

אני רוצה רק לציין עוד דבר אחד: למשל בעיר כמו חיפה — לפי האינפורמציה שאני קיבלתי — הסכום מוערך ב-15 מיליון שקלים לשנה, וממשלת ישראל פשוט מרויחה על חשבון עיריית חיפה, שצריכה לתת לה את השירותים. לכן אני אומר שאנחנו חייבים לבטל את ההוראה הזאת הנותנת פטור לממשלה מתשלום הארנונה ולהשוותה לכל אזרח אחר.

אגב, בכל החוקים המודרניים של מדינת ישראל, כמו חוק התכנון והבנייה וחוק רישוי עסקים, נאמר במפורש: דין המדינה כדין כל אזרח אחר. אין כל סיבה שבעניין הארנונות לא יהיה דינה של המדינה כדין כל אזרח אחר.

אני מבקש מכם להצביע ולהסיר את החרפה הקונסטטיטוציונית הזאת, את השאריית של ימי הנציב העליון, שאין לה כל הצדקה עניינית והיא מכערת את ספר החוקים שלנו וגם מונעת מהשלטון המקומי סכומי כסף המגיעים לו כחוק. אני מבקש שהנושא יועבר לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת וירשובסקי. אדוני סגן שר האוצר, מה דעתך על הבקשה של חבר הכנסת וירשובסקי?

אלי דיין (המערך):  
הוא תומך.

שמעון שטרית (המערך):  
הוא תומך בהתלהבות.

— הצעת חוק לחיקון פקודת מסי העירייה ומסי הממשלה (פטורים) (מס' 5):  
הצעות לסדר-היום —

היו"ר ש' וייס:  
אם כך, ועדת הכנסת תכריע. חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה. מי בעד קבלת הצעת החוק של חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי? מי נגד? ההצבעה החלה. זו הצבעה מס' 11.

היו"ר ש' וייס:  
יש עוד חצי דקה. אולי ארשה לחבר הכנסת עמיר פרץ לומר שלוש מלים.  
חיים רמון (המערך):  
חצי דקה דומייה.

ה צ ב ע ה

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדין מוקדם בוועדה — 18  
נגד — 3  
נמנעים — 1

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
אני בטוח שבסתר לבו סגן שר האוצר הוא בעד החוק הזה בדיוק כמו כל אחד אחר. לכן אני מבקש לתמוך בזה.

ההצעה להעביר את הצעת חוק לחיקון פקודת מסי העירייה ומסי הממשלה (פטורים) (מס' 5), התש"ן—1990, לדין מוקדם בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:  
תודה רבה. אדוני סגן השר, אנחנו צריכים כבר להצביע.

סגן שר האוצר י' עזרן:  
אני מציע להעביר את ההצעה לוועדת הכספים.

היו"ר ש' וייס:  
18 בעד, שלושה נגד, נמנע אחד. אני קובע כזה שהצעת החוק לחיקון פקודת מסי העירייה ומסי הממשלה (פטורים) (מס' 5), התש"ן—1990, עוברת לוועדת הכנסת לשם הכרעה באיזו ועדה היא תידון לקראת הכנתה לקריאה ראשונה.

היו"ר ש' וייס:  
בכל זאת? הנה יש כבר הפתעה. סגן שר האוצר השתכנע שיש לו "רוב עצום" ולכן הוא מסכים להעביר את ההצעה לוועדת הכספים.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
אני הצעתי לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

יד. הצעות לסדר-היום

תוכנית שר האוצר למימון קליטת העלייה

ואולי ההסבר הוא המקובל על הרבה מאוד פרשנים — שגם הוא אינו יודע למה הוא אמר את מה שאמר. אבל, אלוהים אדירים, למה אתה צריך להסביר את מה שהוא לא יודע? איזה תפקיד נטלת על עצמך? אם מוגשת הצעת חוק, אתה יכול להיות בעדה, אתה יכול להיות נגדה, אתה אולי רוצה שהיא תעבור. אבל נושא כזה, שהוא כלי-כלי פנייה לשר האוצר, למה לך?

אבל דבר טוב אחד צמח מדבריו של שר האוצר — הוא שם על סדר-היום של החברה הישראלית את הדילמה האמיתית. המציאות לא נוצרת בהבליפה של שרים ושגרירים, והיא גם לא נעלמת כאשר מודיעים שהם לא הובנו כהלכה או שדבריהם הוצאו מהקשרם, אותו תירוץ שגרתי שכאשר איש ממלכה נכשל בלשונו הוא משמיע אותו.

בשבת לפני שבועיים אמר השגריר בווישינגטון אותו דבר עצמו: או ערכויות או התנחלויות. אבל בשבת כצהריים, תוך חילול שבת נורא, הוא היה צריך לומר: לא הובנתי כהלכה. שר האוצר אמר לכל עם ישראל: אני מכין תוכנית מגירה. אדוני סגן השר, אם אתה מתכוון להגיד שהוא לא אמר זאת, הרי יש שלושה קטעי עיתונות שבהם הוא כן אמר, כך שאי-אפשר לומר: לא הובנתי, לא התכוונתי.

סגן שר האוצר י' עזרן:

העיתון הזה הוא "שולחן ערוך".

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):  
אבל הוא אמר אמת, אדוני סגן שר האוצר. הדילמה שהוא אמר, או לא אמר אותה קיימת ממש. אין לו תוכנית, ואין מגירה שבה יכולה להימצא תוכנית כזאת, כי אין אופציה אמיתית לעמוד באתגר שמדינת ישראל עומדת בפניו — קליטת

היו"ר ש' וייס:  
אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום. הצעות לסדר-היום מס' 5426 ו-5435, בנושא: תוכנית שר האוצר למימון קליטת העלייה. אני מזמין את חבר הכנסת חיים אורון להעלות את הצעתו; אחריו — חבר הכנסת גד יעקבי. בבקשה, חבר הכנסת אורון.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית, אני מבקש לפנות לסגן שר האוצר, באמת כפנייה אל ידיד, ולשאול אותו: למה אתה צריך את כל הסיפור הזה? אני לא בטוח אם חלוקת העבודה בין השר לסגנו מחייבת להופיע בכל נושא, או שמא יש הצעות שלא ניתן לסרב להן, שאתה חייב לעמוד בהן. אבל השאלה העיקרית שאני שואל: אתה בטוח שאתה יודע מה שר האוצר אמר ולמה הוא מתכוון?

אני מסופק אם שר האוצר יודע למה הוא מתכוון; שמשדר האוצר לא יודע — זה כתוב בכל העיתונים. אולי רק השר וסגנו יודעים, ויהיה באמת מעניין מאוד לשמוע את תשובתך. האם אתה יודע מה שר האוצר רוצה? האם אתה יודע מה מניע אותו חדשות לבקרים לעלות בפני הציבור ולהגיד משהו? למה הוא מתכוון? האם הוא רוצה להכין את הציבור למצב קשה מאוד, אם לא נקבל את הסכום של 10 מיליארד דולר ערכויות?

ואולי הוא מתכוון להפחיד את שרי הממשלה האחרים? להגיד להם: דעו לכם, שאם תמשיכו במדיניות העכשווית, אתם מטילים עלינו עול כזה, ואתם תישאו בתוצאות? הרי אני לא בליכוד. אולי הוא מחפש אליבי. אולי הוא רוצה להגיד: בסוף חודש יוני 1991 אני אמרתי. כשנגיע למועד שבו יהיה באמת קשה, הוא יוציא את קטעי העיתונות ויגיד: כבר אמרתי.

העלייה וההתעצמות האיכותית והכמותית שמדינת ישראל מסוגלת לממש בשנים הקרובות.

אנחנו עומדים בפני שתי פריצות דרך אדירות, אם נדע לכלכל את מעשינו בתכונה ובאחריות. פריצת הדרך האחת היא התקדמות לשלום בהדרגה, תוך משא-ומתן עם הפלשתינים מהשטחים, על בסיס של הסדר ביניים בדרך לשלום, בסיועה של ארצות-הברית של אמריקה. פריצת הדרך השנייה היא גידול של 30% באוכלוסייה של מדינת ישראל, בחמש השנים הקרובות; על-ידי בני הארץ והעולים שיבואו, התעצמות איכותית וכמותית שתביא לישראל צמיחה אדירה, התחזקות רבה, גם מבחינה אנושית וגם מבחינה כלכלית וחברתית.

שתי ההזדמנויות האלה, שני הכיוונים האלה, קשורים זה בזה, ולא חשוב מה אמרו שגריר זה או אחר או שר זה או אחר, או אפילו חבר כנסת זה או אחר. חשוב מה היא האמת, וכל אחד מבין, שאם נבודד את עצמנו על-ידי קיפאון, ואם נתעמת עם העולם כולו, לא נזכה לפתיחת השוק הבין-לאומי לייצוא שלנו, לא נזכה באיתות חיובי מצד ארצות-הברית והשוק האירופי לגיוס הלוואות, ולא נוכל לקבל את הערבויות לקליטת העלייה.

השאלה באמת אינה מה מוצא חן בעינינו ומה לא מוצא חן בעינינו, מהי מישוה ואומר ומה מישוה איננו אומר. השאלה היא מה המציאות כפי שהיא. הזיות ואשליות שווא ואבק בעיניים אינם תחליף להתמודדות עם בעיות אמת. והפעם מדובר לא בעניין שולי, אלא בעניין שעלול להיות בגדר של החמצה לאומית, וכל אורח חייב לדעת, וכל חבר כנסת חייב לדעת, שאנחנו עומדים בפני הזדמנות אדירה וסכנת החמצה אדירה. ולוואי שבעוד שנים מספר לא נעמוד אנחנו, או מי שיבוא במקומנו וישאל: כיצד התרחשה ההחמצה הנוראה הזאת? והוא יחקר כמופלא ממנו ולא ידע להשיב. הדברים וההסברים פשוטים: אטימות מוח ועיוורון חושים.

מי שמשלה את עצמו שעל-ידי מניפולציה, או טריק פסיקלי זה או אחר ניתן לשנות את פני הדברים, יקרא את את הדברים שנאמרו בדוח בנק ישראל, מאפריל 1991, בדבר קליטת העלייה: "בספטמבר 1990 אימצה הממשלה תוכנית קליטה מקיפה — מרביתה ברוח התוכניות שגובשו אצלנו במשרד האוצר. על אף זאת לא הגיע לכלל ביצוע אלא חלק קטן מסעיפי התוכנית. אנחנו רוצים להדגיש, כי אי-ביצועה של המדיניות ימנע את האפשרות ליהנות ממלוא הפירות הגלומים בגל העלייה. קצב הצמיחה של התוצר יהיה קטן, האבטלה תתחפף לממדים מסוכנים, ובעקבותיה עלולה לגדול הירידה מן הארץ — הן של עולים והן של ותיקים."

ובוועדת הקליטה אמר השבוע נגיד בנק ישראל לחברי הכנסת: אין אפשרות לקלוט עלייה בהיקף כזה בלי עזרת ארצות-הברית. ושום מגירה או עשר מגירות לא יחליפו את הצורך במאמץ אדיר בגיוס משאבים בהיקפים שלא ידענו כמותם למטרה החשובה הזאת.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

— — —  
גד יעקבי (המערך):

נכון, כך אמרו עליו, שלא בצדק.

לכן הצורך בשינוי הכיוון והחשש להחמצת הזדמנות היסטורית, שחשובה לכל אורח ולחברה הישראלית כולה לטווח ארוך, החשש הזה צריך ללוות אותנו מעבר לכל מחיצות

כמיליון עולים, בלי לגייס 25 — 30 מיליארד דולר בחמש שנים למימון המשימה הלאומית הזאת. אין אופציה כזאת.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —  
חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני סגן השר, אתה יודע את הנתונים, אבל אני רוצה לחזור עליהם. 5 מיליארדי שקל של הקטנת הגיוס הפנימי, 2.5 מיליארדי דולר, הם 10% מהצריכה של כלל החברה הישראלית, כשבנק ישראל הציע את ההצעה, והוא הגיע לצורך בגיוס חיצוני של 25 מיליארד דולר, הוא כבר בנה על הגדלת נטל המס, צמצום שירותים חברתיים, קיצוץ בתקציב הביטחון, גיוס ממקורות פרטיים וכו' וכו', ובסוף הוא אמר: 25 מיליארד דולר צריך לבקש ממישהו אחר.

ואתם מספרים לנו סיפורים; לא אתה, השר שלא הופיע פה, כי יש לו פטנט. יש רק פטנט אחד, יש אלטרנטיבה, היא כתובה בהצעה של בנק ישראל: צמצום העלייה, הגדלת הירידה, הורדת רמת החיים בצורה כזאת, שהמוני בית-ישראל ישאלו את עצמם למה כל הדבר הזה נחוץ. אם הוא נחוץ כאלטרנטיבה, אני מאמין שהחברה הישראלית יכולה לעמוד בנטל, אבל הוא לא נחוץ, כי יש אלטרנטיבה. יש אלטרנטיבה לא-כלכלית, פוליטית, שאומרת, והעולם אומר את זה: אנחנו מוכנים להשתתף במאמץ ההומניטרי של קליטת העלייה, אנחנו מוכנים להשתתף במאמץ הציוני של עלייתה של מדינת ישראל למדרגה חדשה, אבל כווא נהיה שותפים לזה.

כבוד סגן השר, מי שכורח ומשלה את עצמו ומשלה את הציבור, שאי-שם קיימת מגירה שבתוכה נמצאת התוכנית, סודית או לא סודית, שבאמצעותה אפשר לפתור את הדבר הזה — אומר אי-אמת ביודעים. האלטרנטיבה היחידה הקיימת לאפשרות של עמידה באתגר הלאומי הזה היא מדיניות ציונית, שהמשמעות המיידית שלה היא הפסקת ההתנחלויות. לא אשאל אותך מה דעתך האישית לגבי הנושא הזה. נדמה לי שיש לי כמה ניחושים, אבל כמי שצריך לבוא ולייצג כאן את עמדתו של שר האוצר, שבאה לידי ביטוי בדבריו, אני רוצה לומר לך, שבעצם למשרד האוצר אין תשובה על השאלה הכלכלית המרכזית של מדינת ישראל, והוא מנהל אותה באוסף של תוכניות זמניות, של שלפיות מהמותן המשנתות חדשות לבקרים.

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת גד יעקבי להביא בפנינו הצעה לסדר-היום באותו נושא.

גד יעקבי (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני חושש, שאם מישוה יפתח את המגירה של שר האוצר, אותה מגירה שהוא דיבר עליה, הוא לא ימצא בה אפילו שפן, תוכנית הוא כוודאי לא ימצא שם.

איזו תוכנית יכולה להחליף גיוס של 24 מיליארד דולר הלוואות מחוץ-לארץ במשך שלוש השנים הקרובות במסגרת 50 מיליארד הדולר שיש להשקיע בקליטת העולים וכני הארץ? איזו תוכנית יכולה להחליף 10 מיליארד דולר של ערבויות שאנחנו מבקשים מארצות-הברית למטרה זו? איזו תוכנית יכולה להעלות על דעתה להתמודד עם משימת ענק העומדת בפני מדינת ישראל? אולי הדבר היחיד שימצאו באותה מגירה, אם יפתחו אותה, הוא ההודעה של השר שרון מאמש, שההתנחלויות יימשכו, כדי להכניס עוד מקל בגלגלי קליטת

הצעתו של חבר הכנסת חיים אורון מסדר־היום. הוא מרבר על אלטרנטיבות פוליטיות לבעיות הקשות של מימון קליטת העלייה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אורון, פה מציעים להוריד את ההצעה שלך, ואתה לא שם את לבך לזה?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

הוא אפילו לא מתרגש.

חבר הכנסת אורון מציע פתרונות פוליטיים אלטרנטיביים לבעיות הקשות של מימון קליטת העלייה. נניח שנקבל את הרעיונות של הפסקת התנחלויות, אגב הן הופסקו, ומדובר בעיבוי. נניח שנקבל את האלטרנטיבות הללו. משמעות הדבר היא, שמישהו בעולם הרחב יודע, שהוא יכול ללחוץ על ישראל כדי להשיג מטרות. ומה הגבול, אני מבקש לשאול: היום — התנחלויות, מחר — ירושלים המאוחדת, מחרתיים — גבולות 1967, לאחר מכן — 1948. בשום פנים ואופן אסור שהעולם ידע שיש, או שחברים בבית הזה מוכנים לשנות מדיניות משום שיש מטרות אחרות.

האם חבר הכנסת אורון מבקש לומר — — —

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

— — — למה חתמתם על 400 מיליון דולר? אתם חתמתם, לא אנחנו.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אם כך, לא עומד דבר למכשול. האם חבר הכנסת אורון

— — —

היו"ר ש' וייס:

רק רגע בבקשה. חבר הכנסת אורון, אני חושש שיש לנו הערב גם סדר־לילה, לא רק סדר־יום. תנו לו לנמק, נצביע ונכריע פרלמנטרית.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

בוודאי אין איש מציע שלא — — —

היו"ר ש' וייס:

מה הצעתך, חבר הכנסת ויינשטיין?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אולי עוד משפט אחד, אדוני היושב־ראש.

היו"ר ש' וייס:

אבל משפט אחד שיהיה משפט אחד. כי אצלך, חבר הכנסת מיקי איתן, משפט אחד זה 37 משפטים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

בוודאי אין איש מציע שאנחנו לא נעבה התנחלויות. כשם שבן בעיר, במושב או בקיבוץ יכול לבנות את ביתו ולחיות עם משפחתו. כך צריך להיות הדבר גם ביישובים. לכן עיבוי צריך להיות. הפסקת התנחלויות כמנוף, כאפשרות לפתרון בעיות פוליטיות — זהו תקדים מסוכן.

על כן, אדוני היושב־ראש, אני מציע להסיר את הצעתו המעמיקה של חבר הכנסת אורון מסדר־היום.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. לעומת זאת, שלא תהיינה הפתעות, חבר הכנסת כרוזר מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת גד יעקבי. בבקשה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

מפלגתיות כאשר אנחנו באים להתמודד עם משימה ישראל לא ידעה כמותה זה שנים וחשיבותה כל תשוער לעתיד המדינה ולעתיד כולנו.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת גד יעקבי. אדוני סגן שר האוצר, בבקשה.

סגן שר האוצר י' עוזן:

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אני משוכנע שחברי הכנסת הנכבדים שהעלו כאן היום את ההצעה הזאת אינם מתכוונים דווקא לתת חשיבות או משקל מכריע להתבטאות זו או אחרת בנושא כל כך כבד ומכריע, כי הנושא במהותו הוא יותר מדי עקרוני ומהותי מכדי שייחסו חשיבות להתבטאות כזאת.

תוכנית קליטת העלייה, שהכין האוצר עוד אשתקד, נפרסת לאורך חמש שנים, תוך ציפייה לעלייה של מיליון יהודים, כן ירבו. תקציב 1991, שאותו אישרה הכנסת והוא מופעל עתה, מבטא את השנה הראשונה בתוכנית רב־שנתית זו. כמו בכל תוכנית אסטרטגית רב־שנתית, גם בתוכנית האוצר הוכאו בחשבון כמה חלופות אפשריות, כאשר החלופה העיקרית שעליה מסתמך האוצר היא קבלת ערכות ממשלת ארצות־הברית להלוואות של 10 מיליארד דולר למשך חמש שנים לקליטת הפליטים־העולים מברית־המועצות.

ברור שזה הלז והציר המרכזי שעליו מתבססת תוכנית חומש זו. על זה אין ויכוח ובוזה אין ספק. אבל, עם זאת, יהיה זה בלתי אחראי מצד האוצר שלא להכין תוכניות חלופיות, גם אם לא טובות, גם אם לא יעילות, במקרה של קשיים, חלילה, בהשגת ערכויות ממשלת ארצות־הברית או ממשלות אחרות.

משרד האוצר חייב, וזה תפקידו, להכין תוכניות חלופיות כדי להביא לקליטת העולים בישראל לפי כל התפתחות שתהיה. ולא, האוצר לא היה ממלא את ייעודו כמשרד המרכז את התוכניות הכלכליות והפיננסיות של ממשלת ישראל.

ישראל עדיין מקווה ועושה את הכול כדי שארצות־הברית תאשר את הערכויות לקליטת העולים־הפליטים מברית־המועצות. שר האוצר, למטב ידיעת, לא הזכיר בדבריו הנחתת גזירות על הציבור. חברי הכנסת הנכבדים, אף שיש בידם קטעי עיתונות, מתבקשים, לדעתי, לפנות לעיתונאים שכתבו זאת אולי מהרהורי לבם. הממשלה מתכוונת להביא להרחבת הפעילות הכלכלית, כדי ליצור מקומות תעסוקה ושיכון לעולים, וגזירות מבית־מדרשם של חברי כנסת בכיוון זה או אחר יפעלו דווקא בכיוון ההפוך.

איני מתנגד להעביר זאת לוועדת העלייה והקליטה לדין. תודה רבה.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

לא הבנתי את המשפט האחרון בדברך.

סגן שר האוצר י' עוזן:

לפי דעתי, ההצעות של בעלי ההצעות, ולפי מה שגם אני הספקתי לשמוע מעיתונאים, יכולות רק להכביד על המערכת.

היו"ר ש' וייס:

הצעה אחרת לחבר הכנסת ויינשטיין, המציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת אורון. דקה אחת לרשותך.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אני מבקש להסיר את

היו"ר ש' וייס:

זה כאילו, זה הולך על כאילו.

גד יעקבי (המערך):

אני כבר הסכמתי להעברת ההצעה לוועדה, ואני אדם שאינו חוזר בו מדבריו.

מיכאל בריזהר (המערך):

אדוני היושב-ראש, זה בכלל לא כאילו. אני באמת מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת חיים אורון, מפני שאני רואה לעצמי ולמליאה הזאת עלבון כשישבו ובדיון ברצינות כפטופוטי של שר האוצר. תוכנית מגירה — שמעתי את דוברו של שר האוצר, שקיבל מינוי חדש, אני מבין, לפרשן את דבריו ולתקוף את העיתונות.

חבר הכנסת יעקבי, אנא ממך. אתה מתייחס ברצינות לדברי ההבל הללו? אתה התייחסת ברצינות כשנאמר לנו לפני כמה זמן שהשוק החופשי יקלוט את העלייה? התייחסת ברצינות כאשר פתאום גילה שר האוצר את אמריקה לפני חודש וחצי, והתברר לו שהשוק החופשי לא יקלוט את העלייה וצריך עכשיו לעשות מאמץ ממשלתי מכונן?

חבר הכנסת יעקבי, אני מכיר אותך כאדם נבון וחכם. חבל על האנרגיה שלך, חבל על חוכמתך. הקדש אותה לדברים חיוביים יותר ממלאכת הסרק הזה — להתחוכך עם שר ששולף מן המותן, ומי יודע עוד מהיכן, כל מיני ביטויים ואמרות שפר. משום כך אני מציע להסיר את הצעתך מסדר-היום. תודה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת גד יעקבי, אני חושש שהוא שכנע אותך. חבר הכנסת גד יעקבי, אתה תצביע עם חבר הכנסת בריזהר או לא? תשקול את זה.

## ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 11

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום — 2

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העלייה והקליטה נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

11 בעד, שניים נגד, אין נמנעים. הנושא יידון בוועדת העלייה והקליטה.

## טו. הצעות לסדר-היום

## חלוקת קרקעות לדיור ברכס שועפאט

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעות לסדר-היום מס' 5433, 5436, 5437, 5443, 5458, 5487, בנושא: חלוקת קרקעות לדיור ברכס שועפאט. חבר הכנסת יצחק לוי, לכל אחד מכם יש שבע דקות, ובאופן קולקטיבי נודה לך אם תצמצם עוד יותר. אחריו — חברת הכנסת שולמית אלוני.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן שר השיכון והבינוי, חברי הכנסת, עליתי על הדוכן להעלות את ההצעה לסדר-היום לא כדי להביע התנגדות לבניית שכונת חרדיות. אני חושב, ואני קצת מצטער על כך, שיש כורח להיענות לציבור שרוצה לחיות בשכונה שבה יתנהל אורח חיים שלא יפגע בערכיו, בעקרונותיו ובאורח-חיו. אני אומר זאת לא רק לגבי הציבור החרדי, אלא לגבי כל ציבור שירצה להקצות ולבנות לעצמו שכונה שיהיה לה אופי מסוים. אני חושב שאי-אפשר להתנגד לכך.

גם לא העליתי את ההצעה כדי להתנגד להפשרת קרקעות ולהוזלת מחירי הדירות. אני חושב שהממשלה צריכה לעשות את זה לכלל המגורים. זוג צעיר מתקשה מאוד לקנות היום דירה בגלל מחירה הגבוה. ואם עליידי מדיניות הממשלה, שהיא היום הפשרת קרקעות, אפשר יהיה להוזיל את מחיר הדירות באופן משמעותי, הריני מברך על כך.

העליתי את ההצעה בגלל שני נימוקים. התפרסם בעיתון שנעשתה חלוקה מסוימת לעמותות ולחסידיות. הדבר לא

נראה לי, ובעיקר שהיתה עמותה אחרת, שגם היא ביקשה וכנראה לא נכנסה לאותה הקצבה.

כאן אני רוצה להעיר הערה למשרד השיכון. אני דורש ממשרד השיכון, שלפחות בתשובות לחברי הכנסת הם ינהגו ביושר. אני רוצה לומר לך כמה מדובר. אני פניתי לגברת רינה זמיר, מנהלת המחוז, ושאלתי אותה לגבי העניין הזה, לגבי אותה עמותה שפנתה אלי, מדוע היא לא הוכנסה ומה היו הקריטריונים.

אני קורא את התשובה שקיבלתי כב' כתמוז התשנ"א, 13 ביוני 1991: "לכבוד חבר הכנסת יצחק לוי, משרדנו טרם החל בשיווק או הקצאה של קרקעות לבנייה ברכס שועפאט שבצפון ירושלים — —"

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
שקרים.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

רק רגע. — — — הטיפול בנושא מרוכז בלשכת סגן שר הבינוי והשיכון. על החתום — דב גל, סגן מנהל המחוז בפועל.

הווי אומר, לפי המכתב הזה אני יכול להבין שהכול דיבורים בעלמא, עוד לא התחילו בתכנון, עוד לא התחילו בהקצאות, המחוז לא מעורב כלל. כך כתוב במכתב שבידי.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:  
כתוב שלא התחילו בתכנון?

**יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):**

אני קורא שוב: "משרדנו טרם החל בשיווק או הקצאה של קרקעות לבנייה ברכס שועפאט שבצפון ירושלים". ההגיונות היתה מחייבת שיכתבו לי: אומנם לא התחלנו בהקצאה מעשית, אבל יש הצעה להקצאה, או יש תכנון, או מדובר על כך, או המחוז שלנו הגיש הצעה לסגן שר הבינוי והשיכון.

על כן, אני רוצה לסכם. הצעתי, קודם כול, לנסות לגבש קריטריונים. ואם היועץ המשפטי הביע את דעתו שצריך לעשות כך — אזי צריך לעשות כך. אם אכן מדיניות הממשלה היא לתת דרך העמותות, איך אפשר להגיע דרך העמותות האלה לקריטריונים; ואם יש צורך בקריטריונים אחרים, אנחנו נקבע אותם.

אני מבקש מסגן שר הבינוי והשיכון, כמובן גם מהשר, לבוא ולפעול לתיקון הדבר הזה. בסופו של דבר, אני מדבר פה כחבר כנסת דתי. זה לא לטובת הציבור הדתי שיוצא מסמך כזה. זה רק לדעה, גם הפרסום עצמו וגם התוכן, בוודאי ובוודאי. תודה.

**היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה לחבר הכנסת יצחק לוי. רשות הדיבור לחברת הכנסת שולמית אלוני, ואחריה — לחבר הכנסת אברהם פורז.

**שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):**

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, תחת שלטון מדינת ישראל יש, כנראה, שלושה סוגי תושבים. סוג אחד — שלהם לא מגיע כלום ומהם מותר לקחת. סוג שני — כאלה שצריכים להפגין לצורך קבלת זכויותיהם, כאוהלים, ברחובות, לשכונן ברוכים, להגיע לפת לחם, או כאלה שצריכים לשלם הון תועפות כדי להרחיב את בתיהם, או לבנות בחצריהם גם בתים לילדיהם. שם מינהל מקרקעי ישראל נוהג כספסר הגרוע ביותר, ספסר קרקעות גרוע יותר מבעלי אדמות פרטיות. ויש סוג שלישי של אזרחים — שלהם הכול ניתן, בבחינת שלכם-שלכם ושלי-שלכם.

האדמות בשועפאט הופקעו מבעלים ערבים ב-1970. להם בכלל לא מגיע, ואין זה מקרה שמייד אמרה קרן-הקיימת להעביר אליה את האדמות, כדי שלא יהיה אפשר, חס וחלילה בעתיד, כשיהיה איזה הסדר, להחכיר את זה לערבים. לקחו לצורכי ציבור. תחלה נועדו האדמות לאיצטדיון. אחר-כך — יש שם פארק, חלל ארכיאולוגי מימי בית-ראשון, בית-שני והתקופה ההלניסטית. יש שם פארק נהדר. והעם שלנו תמיד שר "אל נא תעקרו נטוע", וזה כאשר הנטוע הוא שלי ולא של אחרים. של אחרים מותר לעקור.

היום אנחנו רואים פעילות באותו אזור בלי החלטה של ירייית ירושלים, ללא תכנון. לעירייה יש תכנון משלה, ואני לא מתנגדת, כפי שאמר גם חבר הכנסת לוי, לשכונות דתיות. כבר הורגלנו לזה. אבל נשאלת השאלה, וזה נושא מעניין מאוד לדיון, האם מדינת ישראל צריכה לפעול לבניית גטו בתוך גטו בתוך גטו כגטו כגטו? מפני שאם עושים חצרות גור לחוד ודגל התורה לחוד וחב"ד לחוד, פירוש הדבר שיהיו בתי-כנסת לחוד, מקוואות לחוד, מערכות חינוך לחוד, וכל אחד יהווה כמובן משטרת צניעות לחוד, לחצים לחוד ושכידת טלוויזיות לחוד. וכל אחד יהיה נתון שם ללחצים פוליטיים.

אבל השאלה היא אחרת. היום חוזר העניין בעיתון, ואיש לא יכחיש, טלפנתי וביכרתי אם זה נכון, הטרקטוריים עובדים. הכינו שם קרקע ל-2,100 יחידות דיוור, כבר בחלוקה לפי מפלגות הנמצאות בשלטון: ש"ס, רגל התורה, אגודת ישראל. משום שאגודת ישראל מעדיפים את גור וקיים חבר הכנסת מורחי, אז גם לחב"ד מגיע.

**היו"ר ש' וייס:**

הוא לא בסיעה של אגודת ישראל.

**שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):**

הוא היה והם הלכו יחד לבחירות, אז גם להם מגיע.

מסמך נוסף שאני מחזיק בידי, אדוני סגן שר השיכון, הוא מכ"ג בסיוון התשנ"א, 5 ביוני 1991, כלומר מסמך שיצא לפני המכתב שקראתי. הנודן: שועפאט — חלוקה לעמותות. על החתום, גברת רינה זמיר. נושא המכתב: רצ"ב תוכנית המציעה חלוקה לעמותות. לא ניתן להגיע למספר זה של יחידות דיוור, המספרים קרובים, וכדומה. הווי אומר, המחוז עסק בתכנון, בהצעות להקצאה, ואילו כתשובה שאני קיבלתי, אני ראיתי מטרה או מגמה של הסתרת מידע. אדוני סגן שר השיכון, זה חמור מאוד, אף שתאמר שהיא לא כתבה שלא היה תכנון, או כתבה שעוד לא היתה הקצאה.

הדברים מדברים בעד עצמם. אני מבקש להעיר זאת לגברת זמיר, שכאשר חבר כנסת פונה ומבקש פרטים, נא למסור את הפרטים המדויקים ואת הפרטים המלאים.

העניין השני שבגללו עליתי הוא תוכן המסמך. כפי שאמרתי, אינני מתנגד לבניית שכונות חרדיות. אני חושב שצריך להקצות קרקעות לשכונות חרדיות, כמו שצריך להקצות קרקעות לבניית שכונות אחרות, לכל הזוגות הצעירים. אבל מה פירוש הדבר במסמך של מדינת ישראל, של משרד הבינוי והשיכון, הפרוגרמה — סך הכול 1,991 יחידות לפי התפלגות לחסידיות? מהי ההתפלגות הזאת? למתנגדים לא מגיע, רק לחסידים? ואילו חסידיות, חסידיות פולין או חסידיות ליטא? החסידיות שהאדמו"רים שלהם עלו לארץ או החסידיות שהאדמו"רים שלהן עדיין נמצאים בחוץ-לארץ? החסידיות המזדהות עם המדינה עם החסידיות שאינן מזדהות עם המדינה? על מי מדובר?

אני מבין, אילו היתה במסמך הזה חלוקה לעמותות כדי שיבנו, על-פי קריטריון זה או זה, על-פי רשימות אלו ואלו, הידירות יוצאו למכירה בתנאים אלו ואלו, שהאנשים יהיו שומרי שבת, שהאנשים יתלבשו בצניעות, מה שאתה רוצה. זה מקובל עלי. מקובל עלי שהאנשים רוצים לחיות בשכונה של שומרי שבת. לצערי הרב, אין מנוס מזה. הייתי שמח יותר אילו לא הצטרכנו להווקק לזה.

**היו"ר ש' וייס:**

אתה צריך לסיים.

**יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):**  
אני מבקש עוד דקה או שתיים.

**היו"ר ש' וייס:**

לא, לא, אי-אפשר. יש שישה בעלי הצעות.

**יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):**  
אני כבר מסיים, אדוני היושב-ראש. אבל מה פירוש הדבר: התפלגות לחסידיות? זה דבר שאינו מתקבל על הדעת, זה דבר שאי-אפשר לקבל אותו כהצעה רשמית של מנהלת מחוז לסגן שר הבינוי והשיכון במדינת ישראל.

**סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:**

יש מכתב ממני?

**יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):**  
ממנה אליך.



גטו בתוך גטו בתוך גטו. אני חושבת שהיסטוריונים צריכים היום לעשות רכיזיה של כמה דברים בשאלות איך נוצר הגטו ומה טיבו של הגטו.

אבל מינהל מקרקעי ישראל, מאז הוקם, קבע קריטריונים כלשהם, לא לפי מפלגות שנמצאות בשלטון. אנחנו גמרנו את העניין הזה של להתלות אזרחים במפלגות. אגודת ישראל הולכת לעשות ספקולציה בשיכונים האלה. נותנים שם דירה של חמישה חדרים ב־85,000 דולר, וכדי למכור ולהאדיר כסף היא תפתור גם את הבעיה שיש לה בעמנואל. דגל התורה כבר עשתה רשימה. כל מי שנרשם, משלם 100 שקל והוא חבר מפלגה, יקבל. אין בדיקה וקריטריון אם זו דירה ראשונה או דירה שנייה.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
חבר הכנסת פלדמן, אתה תגיד מה שיש לך להגיד. אני אגיד מה שיש לי להגיד, ואלה עדויות שקיבלתי מאנשים.

משה גפני (דגל התורה):  
— — — מנין הנתונים?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
מהאנשים שלך.

שימו לב, חברי הכנסת, מינהל מקרקעי ישראל מחזיק את אדמות המדינה כשביל כלל האזרחים בארץ. אנחנו חוזרים לתקופה שבה קיבלו סרטיפיקטים לפי מפתח מפלגות, שבה קיבלו שיכון לפי מפתח מפלגות, ומי שיושב ליד העוגה דואג לאנשיו.

עד לאחרונה חשבנו, שהממשלה חייבת לדאוג לכלל הציבור. עד לאחרונה חשבנו, שאדם שבונה לצורך האנשים שלו — זהו מעשה של בעל עניין ואסור לו לעסוק בזה. עכשיו יש לנו סגן שר, שהוא בעל עניין והוא בונה לחברי מפלגתו לפי מפתח של קרקע שניתנה לו, שלא בהתאם לקריטריונים.

האם האנשים החרדים זכאים פחות מאחרים? חלילה. אבל האחרים לא זכאים פחות מהחרדים. האם החרדים, למענם לא צריך להיות כחננו? צריך. אבל בלי תכנון לתת להם, מפני שהם מאיימים? ויושבת ישיבה של שר השיכון יחד עם סגנו, הרב שך כבר מאיים בכשר ממשלתי, ואז המסחטה עוברת. כתוב: לעלוקה שתי בנות, הב הב. עשר בנות יש לה. אתם יושבים עלינו כפרזיטים; שותי דמנו, תרתי משמע.

משה גפני (דגל התורה):  
כל הזמן עם ההסתה הזאת.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
תפסיק לי עם ההסתה. אין חכם כמו הרב פרץ שלכם.

משה גפני (דגל התורה):  
מא אחוה, שלכם שלכם.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
כולו שלכם.

אני חוזרת ואומרת: אי־אפשר לעקוף את עריית ירושלים. אי־אפשר להפוך כוכב הקריטריונים — — —

משה גפני (דגל התורה):

הי"ר ש' וייס:

חבר הכנסת גפני, אגא. חברת הכנסת שולמית אלוני כבר עומדת לפני סיום נאומה. בבקשה.

משה גפני (דגל התורה):

— — —

הי"ר ש' וייס:

כן, יש תגובה. סגן השר מטעמכם יגיב.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
שופכי דמים, תרתי משמע — מבחינת כסף וצבא; פרוזיטים; ועכשיו גם קרקע — דם ואדמה.

משה גפני (דגל התורה):

— — —

הי"ר ש' וייס:

חבר הכנסת גפני, אני בטוח שיש מי ששייב.

משה גפני (דגל התורה):

שתדבר באופן ענייני.

הי"ר ש' וייס:

אני לא הצננור של חברי הכנסת. רק לעתים רחוקות אנחנו מתערכים בתכנים.

משה גפני (דגל התורה):

— — —

הי"ר ש' וייס:

זה חלק מהוויכוח שלנו היום. אני לא יכול להיות צננור. כל חבר כנסת מדבר על־פי סגנונו ובלהט שלו.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב־ראש, הפקיעו מאתנו הרכה מאוד זכויות. את זכות הדיבור בפרלמנט, האנשים האלה, שפלו ונכסו לממשלה והתלכשו על זכויותינו, זכות זו הם לא יכולים להפקיע מאתנו.

יש לפנינו שתי סוגיות. האחת, הקריטריונים האחדים החייבים לעמוד לגבי כל אדם, ואין זכות למינהל מקרקעי ישראל להעביר אדמות באמצעות מפלגות, גם אם היועץ המשפטי ייתן לכך היתר, מפני שהדבר מנוגד לקריטריונים של המינהל ושל החוק.

נקודה שנייה שאני חושבת שיש לדון בה ברצינות רבה מאוד היא, האם אנחנו רוצים, מכוח סמכויות כיצועיות לבנות בארץ הזאת גטאות, גטו בתוך גטו בתוך גטו, לפי חצרות עם זכויות יתר.

שני הדברים האלה מחייבים דיון, ויש להפסיק את הבנייה כשועפאט. תודה.

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה לחברת הכנסת שולמית אלוני. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם פורז, ואחריו — לחבר הכנסת רענן כהן. אני מעריך שהוא יהיה. אם הוא לא יהיה — לחבר הכנסת שלמה דיין.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, לפני כשנה וכמה חודשים קמה הממשלה הנוכחית והתמנה שר בינוי ושיכון חדש, אריאל שרון, והתמנה לו גם סגן, הלוא הוא — — —

אברהם רביץ (דגל התורה):

הוא זחל, הוא כבש ופלוש לממשלה.

לפקידים. אני מציע לך שתיתן להם שיעור גם כמורשת ישראל, תסביר להם שאתה אומנם חרדי אבל לא חסיד — — —  
אלי דיין (המערך):  
הוא ליטאי.

אברהם פרוז (תנועת המרכז — שינוי):  
שאתה ליטאי, אבל, בכל מקרה הם החליטו שזה לפי התפלגות של חסידויות. אגודת ישראל תקבל 618 יחידות דיור; דגל התורה — 587 יחידות דיור; ש"ס כמובס. אגב, בש"ס יש יותר חברי כנסת, מגיע להם יותר. וחב"ד — 208 יחידות דיור.

אלי דיין (המערך):  
הם סברו שהורידו את הרב — — —

אברהם פרוז (תנועת המרכז — שינוי):  
אני לא יודע. כנראה, מאחר שאתה במשרד הבינוי, לך מגיע יותר.

אני רוצה לומר לך, אדוני סגן השר, גם העניין הזה לא תקין בעיני. אני חושב שלכל ציבור במדינת ישראל מגיע מקום מכובד לגור בו. וגם לכם, למגור החרדי, מגיע. אילו החליטו במקום מסוים שרוצים להקים יישוב שבו, למשל, לא נוסעים בשבת — מותר. אליו פרסמו מכרז, אז היתה זוכה עמותה המקורבת אליך או עמותה המקורבת לאחר, או עמותה המקורבת למפד"ל; עד כדי כך שראיתי מכתב, ואני הצטערתי על המכתב הזה, של חבר הכנסת יצחק לוי, שנאלץ לפנות לשר הבינוי ולהגיד: אם כבר מגיע לדתיים, גם אני רוצה את חלקי.

אלי דיין (המערך):  
מה עם סיעת הרתיים במפלגת העבודה?

אברהם פרוז (תנועת המרכז — שינוי):  
אני לא יודע. אתם פניתם? תפנו גם אתם.

אלי דיין (המערך):  
פנינו ודחו.

אברהם פרוז (תנועת המרכז — שינוי):  
פניתם. אתה יודע, חבר הכנסת אלי דיין, אתה מכיר את הפתגם — אבוי למנוצחים? ההבדל בינך, חבר הכנסת דיין, לבין חברי הכנסת במפלגות החרדיות הוא, שלהם יש כוח שלך אין.

אלי דיין (המערך):  
— — —

היור"ר ש' וייס:  
חבר הכנסת דיין, אני רואה שאתה ממשיך כתופת הנאומים. אבל עכשיו זה תורו של פרוז.

אברהם פרוז (תנועת המרכז — שינוי):  
חבר הכנסת דיין, ההבדל בין חברי הכנסת הדתיים של מפלגת העבודה לבין חברי הכנסת הדתיים המיוצגים על-ידי הרב רביץ הוא — שהוא חוק ואתם חלשים. הוא בשלטון, ואתם באופוזיציה. אתם, אגב, הייתם רוצים להיות בשלטון, ואולי הייתם עושים דברים לא יותר טובים מהם, אבל זאת העובדה. אבוי למנוצחים.

אני רוצה לומר לך, אדוני סגן השר רביץ, התכשרנו היום באמצעי התקשורת, וגם שוחחתי אתך ואמרת לי שהשגת הסכמה עם היועץ המשפטי. אם השגת הסכמה חוקית — תבוא עליך ברכה. אם אתם עושים סדר, והמערכת תעבוד לפי כללי מינהל תקינים — אין לי דבר. אבל אם, חלילה, כמו שגם

אברהם פרוז (תנועת המרכז — שינוי):  
מה אמרתי? עוד לא אמרתי כלום. הוא נבחר באופן דמוקרטי. בסדר?  
והתמנה גם סגן שר, הלוא הוא ירדנו הטוב, חבר הכנסת אברהם רביץ.

היור"ר ש' וייס:  
קיבלת פיצוי, אדוני סגן השר.

אברהם פרוז (תנועת המרכז — שינוי):  
כשנכנס השר שרון, שמענו שבוע לאחר מכן שהממשלה מוציאה צווי חירום, משבר גדול בנושא הבינוי, צריך לבנות על סמך צווי חירום. בית-המשפט העליון אומנם ביטל אחר כך את צווי החירום, אבל התוצאה היתה שהכנסת אישרה חוק שנקרא: חוק התכנון והכנייה (הוראת שעה) — לגבי קיצור הליכי רישוי ותכנון; ואנחנו עשינו דבר שאולי לא צריך לעשות אותו במדינה מתוקנת. יצרנו מערכת רישוי ותכנון מקוצרת, שבעצם לפעמים לא חושבת על מה שהיא עושה, ואני יודע את זה מדוגמאות בשטח. הכול — כדי לקלוט מהר מהר את העולים, שעוד מעט יישנו ברחובות; כך סיפרו לנו.

בהתאם לחוק הזה הופשרה קרקע בפתח-תקווה, קרקע חקלאית, למטרת שיכון עולים, וכך הוצג הדבר בפני כל רשויות התכנון — למטרות שיכון עולים. והנה מסתבר, אחרי שהושלמו ההליכים, 2,700 יחידות דיור, שלא נורא עם העולים, והחליטו במשרד הבינוי והשיכון להקצות את הקרקע הזאת, או את מרביתה לגופים ולעמותות חרדיות, ושתיכנה שם שכונה חרדית.

דבר דומה קרה ברכסים. גם שם רצו ראש המועצה ופרנסי העיירה המסכנה הזאת לרשויות התכנון ואמרו: אנחנו רוצים לקלוט את העלייה מברית-המועצות, כדי לשנות את אופיו של היישוב ולחזק אותו. הצליחו בעמל רב לקבל את האישורים. נאמר: עבור עולים; כך הציגו את זה ככל רשויות התכנון. ואז התברר פתאום, שגם שם מדובר בעמותות חרדיות.

הדבר האחרון שמגיע לפנינו הוא המקרה הזה של שועפאט. אדוני סגן השר, פניתי ליועץ המשפטי לממשלה עוד כשהתחילה פרשת פתח-תקווה, ואחר כך בפרשת רכסים, והתרתעי שזה לא תקין וזה בניגוד לחוק, כך לא פועלים וכך לא פועלת מדינה.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):  
מה לא תקין?

אברהם פרוז (תנועת המרכז — שינוי):  
אני אומר לך מה לא תקין. מדינה מסודרת מוציאה דקדקות במכרז, מוציאה אותן לפי קריטריונים. היא לא מוציאה אותן משום שזה מקורב אליך או מקורב לרב רביץ או מקורב לרב אחר. כך נוהגת מדינה מסודרת. ואני אומר לך, זה לא תקין. לא רק אני אומר שזה לא תקין. גם היועץ המשפטי לממשלה השיב לי במכתבים, שהקצאת הקרקעות גם בפתח-תקווה וגם ברכסים לא היתה תקינה; הוא נתן הוראה לבטל את הדבר הזה, והקרקעות חזרו ל"פול" של מינהל מקרעי ישראל.

מצוי בידי מכתב — גם חבר הכנסת יצחק לוי ציטט אותו פה — שבאיזה מסמך פנימי של משרד השיכון לגבי שועפאט כתוב, שההקצאה היא לפי מפלגות. אומנם אני יודע שאתם, דגל התורה, מתנגדים, לא חסידים כמובן ההלכתי, אבל כנראה במשרד, סגן הרב רביץ, לא הצלחת להנחיל את הדבר הזה

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

קונטוציות דומות למה שהיה כשהמערך היה בשלטון.

רענן כהן (המערך):

כל שיטה שהיתה נהוגה בהתאם לשיטה הזאת היא פסולה. והתקופה של שנות ה-50 וה-60 תמה.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

כמה שכונות בנה המערך לאנשי מפלגתו?

רענן כהן (המערך):

היתה תקופה שכנו. אינני חושב שהשיטה היתה נכונה. מה שהיה אז — זה לא אומר שצריך להימשך גם היום.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

צביעות.

רענן כהן (המערך):

שיטה שהיתה פסולה, לא חייבים להמשיך בה היום.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

— — —

היו"ר ש' וייס:

סליחה, חבר הכנסת רענן כהן.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

— — —

היו"ר ש' וייס:

סליחה, חבר הכנסת הלפרט, אל תתוכח. אין לזה סוף.

רענן כהן (המערך):

אולם, לא רק עיריית ירושלים כשלה הפעם. רבותי חברי הכנסת, היכן המערכת השלטונית? היכן מערכות הבקרה אשר אמורות היו לבלום תופעות פסולות שכאלו? האם כל מערכות השלטון הנוגעות בדבר עשו יד אחת, וכולן כשלו יחדיו במזיד, או ש — — —

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת הלפרט, אתה גם סגן שר, אני מבקש שלא להפריע.

רענן כהן (המערך):

זה המקום לברך את הטלוויזיה הישראלית, שחשפה את הפרשה והביאה אותה לידעית הציבור עד להתערבותו האחרונה של היועץ המשפטי לממשלה.

אין לי דבר וחצי דבר נגד החרדים או המפלגות החרדיות.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רענן כהן, שתי דקות.

רענן כהן (המערך):

הפריעו לי באמצע. אני בקושי דיברתי.

היו"ר ש' וייס:

תאמין לי, חבר הכנסת רענן כהן, שאני שומר בקפדנות שלא תקופת, חלילה.

רענן כהן (המערך):

רבותי, השנים שבהן שלטה הפרוטקציה תמו, חלפו מן העולם. מי שרוצה דירה חייב לעמוד בתור בדיוק כמו כולם, ומשפחות ברוכות ילדים חרדיות יעמדו בתור עם משפחות ברוכות ילדים תימניות, והדבר נכון גם לגבי הזוגות הצעירים. פה אין מקום לקיצור תורים מפלה.

נכתב, אתם מאיימים בפרישה מהממשלה, וכולם כבר עושים במכנסיים מרוב אימה ופחד, וגם היועץ המשפטי לממשלה נכנע אולי לכל מיני תכתיבים שלכם, אני לא אנוח ולא אשקוט, וכמו שפעלתי במקרים אחרים באמצעות בתי-המשפט לנסות להפוך את המדינה הזאת למדינה מסודרת, כך אעשה גם במקרה שלכם.

לכן אני מציע לך, אדוני סגן השר, אתה בכל זאת סגן שר במשרד במדינת ישראל, אתה מופקד על תחום אחריות ממלכתי, תנהג באמות מידה שוות, הגיוניות, צודקות וממלכתיות. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת פורז. רשות הדיבור לחבר הכנסת רענן כהן, באותו נושא; אחריו, נדמה לי — חבר הכנסת משה זאב פלדמן, כי אני לא רואה כאן את חבר הכנסת שלמה דיין.

רענן כהן (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני סגן שר השיכון, נדהמתי לראות, כמו רבים אחרים, את כתבתו של בני ליס, שהמחישה לכולנו כיצד נשדדת המדינה. וכשהקופה מתחילה להתרוקן, לא נותר אלא לגשת לאדמות מדינה יקרות, ואז, אני מעז לכנות זאת אפילו ככינוי שוד קרקעות, שכן אין כינוי אחר למעשה חלם שכזה שנעשה לאור היום.

לא מזמן דיברנו על כספים ייחודיים, וכל המדינה געשה בעקבות ליל החלוקה של כספים אלו. ועכשיו הוטבע מונח בלקסיקון הפוליטי: "קרקעות ייחודיות". זו תופעה חדשה ומסוכנת, כי בעתיד ייחפכו אדמות המדינה לחלק מהכספים קואליציוניים למיניהם, כדיוק כפי שראינו בשנה האחרונה.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

חבר הכנסת רענן כהן, ברשות היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

כן.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אני לא מבין, מה אתם דורשים מאתנו? לתת לנו קרקעות — לגור בשכונות דתיות — לא. אז מה? לגור מעבר לים? כאשר אנחנו גרים בשכונות חילוניות ומפריעים לנו עם חילולי שבת, אתם אומרים: תלכו לגטו שלכם. כאשר יש שכונות דתיות — לא, זה לא בשבילכם. אנחנו רוצים שכונות חרדיות — אתם אומרים לא. מה אתם רוצים?

רענן כהן (המערך):

אני מעריך ומכבד את כל האוכלוסייה הזאת, אבל אני לא חושב שלה מגיע יותר מלחיילים המשוחחרים. אני חושב שלכם יש לובי גדול; אתם מצליחים להשיג מה שחיללים משוחחרים, שאין להם לובי, אינם יכולים להשיג. אינני רוצה שתהיה איפה ואיפה. אני רוצה שכל עם ישראל יקבל את מה שמגיע לו.

רבותי חברי הכנסת, יותר מהמעשה עצמו של הקצאת קרקעות ייחודיות אלו — חמורה שבעתים ההתעלמות של המערכות השונות, ובעיקר במישור המוניציפלי, אשר נעשית בשטח השיפוט של עיריית ירושלים. אני לא מבין מדוע היא נגנה ידה למעשה והסכימה מראש לכך, כי שכונה שלמה תהיה מחולקת על-פי השתייכות מפלגתית עם צביון ייחודי. אני מתקשה להבין מדוע עיריית ירושלים נותנת ידה ליצירת גטאות חרדיים, והתופעה הזו מעלה בהקשר זה קונטוציות גלותיות, לצערי, מן העבר הרחוק.

רענן כהן (המערך):  
דקה.

היו"ר ש' וייס:  
לא, לא.

רענן כהן (המערך):  
פחות מדקה.

היו"ר ש' וייס:

היית צריך לסיים לפני שתי דקות. תאמר בעל-פה איזה משפט.

רענן כהן (המערך):  
אני מסיים.

התורה בלבר אין בה די כדי לקיים חיים שלווים ומלאים, כי כתוב: אם אין קמח, אין תורה. אולם תורה יש, והגיע הזמן שהגורמים החרדיים יראו בעצמם גם לקמח, ואז לא יודקקו לא לכספים ייחודיים ולא לאדמות ייחודיות.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת רענן כהן. אני מזמין את חבר הכנסת משה זאב פלדמן.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דיין, הכול שואלים אם אתה עולה על הדוכן. יש לך הצעה לסדר גם-כן.

כופין אותו עד שייתן את הנאום. בבקשה. אחריו — חבר הכנסת משה זאב פלדמן.

חבר הכנסת דיין, אני מבין שהנאום האחרון הוציא אותך מן הכלים, נכון? אז יש לך הודמנות. בבקשה.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, האמת היא, אדוני היושב-ראש, שלא התכוננתי לדבר, חשבתי שתיקה רועמת — — אכל בכל אופן. אחרי דברים כל כך מרגיזים ששמעתי, אני חייב להגיב.

נראה לי שפרק נוסף נרשם בימים האחרונים במלחמת התרבות שמנהלים נציגי ציבור נגד הציבור החרדי.

רענן כהן (המערך):  
אתם התחלתם בה.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
אנחנו התחלנו ואתם ממשיכים בה.

רענן כהן (המערך):  
אתם התחלתם.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

זאת אומרת שאתה, חבר הכנסת רענן כהן, אתה מודה שיש מלחמת תרבות.

רענן כהן (המערך):  
לא, אין.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
אתה מודה שאנחנו התחלנו בה ואתם ממשיכים בה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שלמה דיין, בעוד חצי שעה הדיון הזה יסתיים ויבקשו מכם מחילה.

אולם זה רק פן אחד של הבעיה שנחשפה, ובמקרה זה בשטח הבינוי, ולא כאן המקום להיכנס לשטחים אחרים — כנייהם כל המתחולל במשרד העבודה והרווחה, שם שעורריות באות אחת אחרי השנייה ובגללן, בין היתר, התפטר מנכ"ל המשרד מר שמואל סלביץ.

רבתי, חברי הכנסת, עלינו פה היום על קצה קרחון; קצה קרחון ענק שבסיסו הוא האפליה לטובה של מגורים שונים באוכלוסייה, כאשר מגורים אחרים נותרים, ללא צדק, ללא נתונים בסיסיים, כדי שיוכלו להקים את ביתם במדינת ישראל.

רבתי חברי הכנסת, זה המקום לציין מגזר אחד באוכלוסייה זו, מגזר שלא מקבל, לא כספים ייחודיים ולא אדמות ייחודיות, אף-על-פי שהוא מגזר זעוט ומקוץ דמו על אדמות אלו: אלה הם החיילים המשוחררים. להם אין מקורות מימון משלהם שיכולים להקציב להם דירות. לו היה הקריטריון לקבלת דירות התועלת שמביא אדם, הרי הם הראשונים הראויים שיוקצו להם דירות אלו, שכן הם הם כניהם של אלה שנתנו ממש את דמם על השטחים שרכס שועפאט נמנה עמם, והם הם הראויים לכך.

משוחררי צה"ל נתקלים בקשיים רבים במציאת דיור.

היו"ר ש' וייס:

סליחה, חבר הכנסת רענן כהן, אתה לא תצליח לסיים את כל הנאום.

רענן כהן (המערך):

אני לא מתכוון לסיים. אני רוצה דקה אחת.

היו"ר ש' וייס:

אני ממליץ לכם שלא להיות צמודים לנייר.

רענן כהן (המערך):

לא צמודים לנייר. רק דקה אחת.

היו"ר ש' וייס:

חזק.

רענן כהן (המערך):

משוחררי צה"ל נתקלים בקשיים רבים במציאת דיור ותעסוקה, ואילו אלה הנהנים באוהלה של תורה מקבלים קדימות בהקצאת כספים ייחודיים ואדמות ייחודיות ככנוסו על עבודתם הקשה בכתי-המדרש וכישיבות גבוהות.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

מה עשיתם — — —

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

רענן כהן (המערך):

הם מתלוננים הבשר והעורב כי הם המקופחים בחברה הישראלית, שבמדינתה ובמוסדותיה אינם מכירים. על זה נאמר: התפללתם וירשתם — ואילו החיילים המשוחררים נאלצים לחזור על הפתחים.

היו"ר ש' וייס:

זהו.

רענן כהן (המערך):

משפט אחרון.

היו"ר ש' וייס:

משפט אחרון, אצלנו בכנסת זה 30-40 משפטים. נעשה פשרה, משפט אחד.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
המניעים והמגמה של אותם צעקנים, אכירי זכויות האדם והאזרח, נגד הקצאת קרקעות בשופעאט לציבור החרדי, הם לדחוק את רגליו ולהצר את צעדיו וזכויותיו של הציבור הדתי והחרדי במדינת ישראל.

אותם אנשים מוכנים במצח נחושה להיאבק בכל דרך שהיא כדי לתת פיסת קרקע נוספת לערבים, לפלשתינים, ולהילחם למענם, למען זכויותיהם, עד חורמה. ואני מחזיק כאן בידי עיתון, שבו מפורסם: "7,500 דירות לערבים במזרח-ירושלים". זו תוכנית חסרת תקדים בהיקפה. על זה אף אחד לא מדבר. כאשר מדובר על יהודים חרדים, כולם צועקים. לערבים — לתת, לתת. אוי ואבוי אם מוציאים ערבי מכיתו, כאשר אחד ממשפחתו, מחבל, הרג יהודי, פוצץ, עשה מעשה רצח, ושלטונות הצבא הולכים והורסים את הבית בצדק, כולם קמים בצעקה: הורסים בתים. בושח וחרפה. כאשר מדובר על חרדים, אוי ואבוי אם יקבלו פיסת קרקע.

חרדים, אולי אסור לנו לגור בארץ-ישראל, ייתכן מאוד. במצב של היום, באווירה של היום, ב"עליהם" של היום, אולי כאמת אסור לנו לגור כאן. אבל עליכם לדעת: אנחנו לא נוזז מכאן. לא באנו לכאן בהקמת מדינת ישראל, בהכרזת המדינה. היהודים החרדים באו לפני מאות בשנים, לפני שקמה הציונות המפורשת שלכם. אנחנו ציונים עוד לפני שהכריזו על אותה ציונות. ממדינת ישראל אנחנו לא נוזז.

רענן כהן (המערך):  
מה זה שיר?

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
חבר הכנסת פרופסור רענן כהן, אתה כאן צעקת ואמרת: במקום לדאוג לחיילים המשוחררים אתם דואגים לחרדים. אני רוצה לומר לך: ישבתם בשלטון עשרות שנים, לא היו חיילים משוחררים? לא היו? כנראה לא היו, אה? כולם היו בצבא במשך 30 שנה, בזמן שהמערך היה בשלטון.

קריאה:  
דאגו להם.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
בתדוך ותמצא כמה חיילים משוחררים כאלה, לדאבוננו ולצעוננו, יושבים בני-יורק, יושבים בטקסס, יושבים במקסיקו, יושבים במדינות אחרות מפני שמדינת ישראל בשלטון המערך. בשלטון הליכוד, לא דאגה להם. פתאום היום — צריכים לדאוג לחיילים המשוחררים. לא דאגתם.

אבל לא בגלל זה, לא בגלל הנקודה הזאת, לא צריך לדאוג גם כן לאותם יהודים היושבים בתוך ארץ-ישראל.

רבותי חברי הכנסת, אני חושב שצריכים לשים קץ לאותה שנאת-אחים, לאותה הפליה בין דם לדם, בין אח לאח. אם, חלילה, אנחנו נמשיך ומהבית הזה תצא השנאה הזאת, כאשר כל בתי-ישראל שומעים אותנו ורואים אותנו, אוי ואבוי מה יהיה בקרב האזרחים. ואני כבר רואה כתבות נאצה בעיתונות, באילו מלים כותבים: אפילו בימי הנאצים אני לא יודע אם היו מעזים לכתוב כך על היהודים. אנטישמים — — —

מיכאל בריזהר (המערך):

עזוב את הנאצים. את זה עשה סגן השר פרוש.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
חסלח לי, תשמע מה שאני אומר.

מיכאל בריזהר (המערך):

אל תכניס את הנאצים לעניין הזה.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
אני אסביר לך. כל דבר כזה, שמשווים מעשי היהודים — — —  
מיכאל בריזהר (המערך):

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
חבר הכנסת בריזהר, לא הבנת אותי.

מיכאל בריזהר (המערך):  
שיחזור בו.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
לא אחזור כי.

היור"ר ש' וייס:

חבר הכנסת בריזהר, חבר הכנסת שלמה דיין טוען שלא הבנת אותו. הוא יסביר.

מיכאל בריזהר (המערך):  
אין מה להסביר.

היור"ר ש' וייס:

זכותו לדבר.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
זכותי לדבר וזכותי לומר מה שאני חושב לומר. אני אסביר את עצמי.

קריאה:

הוא אמר — — —

היור"ר ש' וייס:

לא אתה, אתה לא חבר הכנסת שלמה דיין.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

היור"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פורז.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
חבר הכנסת בריזהר, אתה לא הבנת את דברי רבותי, חלילה וחס, לא באתי ולא התכוונתי להשוות את המעשים, חלילה, של היום, או של יהודים, למעשים של אותם פושעים רשעים. רק רצייתי לומר, שהיום מתפרסמים בעיתונים — ואני יכול להביא לך קטעי עיתונות — ביטויים לא פחות קשים מהביטויים שפורסמו באותם ימים.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):  
איך אתה יכול להגיד את זה?

היור"ר ש' וייס:

הוא יכול להגיד מה שהוא רוצה.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
אני אראה לך. מה אתה רוצה? נגד המציאות אתה יכול לומר לי "לא"?

מיכאל בריזהר (המערך):

כאשר אמר זאת סגן השר פרוש, כל הכנסת סערה.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
זה היה מעשה אחר. אני אביא לך קטעי עיתונות.

היור"ר ש' וייס:

זה לא דומה, עם כל הכבוד. אני הייתי גם אז.

מדברים על שועפאט — פה לא. רכסים — פה לא.  
פתח-תקווה — פה לא. רק במקום אחר. איפה? בהונולולו?  
כירח? איפה אתה מציע לנו, חבר הכנסת פורז? כל מקום, רק  
פה לא. איפה כן?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):  
מה רע בכני-ברק?

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):  
עכשיו, רבותי, לגופם של דברים — — —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
הקונק הנגול.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

חבר הכנסת צוקר, זה עניין רציני באמת, זה כל כך רציני.  
עד שאפילו כבוד היועץ המשפטי הדגול שלנו, שכל אחד עדיין  
מתפעם ומתפעל מההחלטות המזהירות שלו בעניין ויסות  
מניות הבנקים, התערב בנושא הזה גם-כן. לכן זה עניין רציני  
מאוד, אשר ראוי בהחלט לדיון בכובד ראש ובמתנות.

יש חוק בישראל. חבר הכנסת פורז אמר, שצריך לעשות  
הקצאת קרקעות חוקית. אני מסכים אתך בהחלט. אבל מה  
אומר החוק? אני אגלה לך מה החוק אומר. חוק מינהל מקרקעי  
ישראל, התש"ך — 1960 — להלן החוק — קובע בסעיף 2(א)  
כי: "הממשלה תמנה מועצת מקרקעי ישראל שתקבע את  
המדיניות הקרקעית שלפניה יפעל המינהל". בחוק אין כל  
הגבלה על האופן שבו ינהל המינהל את מקרקעי ישראל או על  
הדרך שבה על מועצת מקרקעי ישראל ללכת בקביעת המדיניות  
הקרקעית. אין בחוק שום חובה להקצות קרקע בדרך של מכרז.  
אני מצטט כאן, קיבלתי חוות דעת של משפטן, אומנם לא  
היועץ המשפטי של הממשלה, אבל בכל זאת משפטן כזה,  
שעליו לא הייתי ממליץ למדינת סודם — — —

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):  
מי זה המשפטן הזה?

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

אגיד לך אחר-כך. תקשיב אם הוא אומר דברים נכונים,  
נבונים, כן או לא.

"ונראה, כי שיקול הדעת שניתן למינהל ולמועצת מקרקעי  
ישראל הינו רחב ביותר. המועצה והמינהל חייבים להפעיל  
שיקול דעתם בהגיונות, ללא מורא וללא משוא פנים, בהתבסס  
על שיקולים ענייניים ועל בסיס של שוויון."

אבל בכל זאת, לפני למעלה מ-26 שנה, ביום 17 במאי  
1965 — ואני מצטער שאני לא זוכר מה היה התאריך העברי  
— קיבלה מועצת מקרקעי ישראל החלטה בדבר מדיניות  
הקרקע לישראל: החלטה מס' 1, ישיבה מס' 41. בהחלטה  
קבעה המועצה, כי "מסירה של קרקע עירונית, למעט קרקע  
המיועדת למטרות ציבוריות, תיעשה על-פי מכרז פומבי.  
על-פי המלצת מנהל מינהל מקרקעי ישראל תהיה רשאית  
המועצה לשחרר את המינהל מחובת מסירת קרקע על-פי מכרז  
פומבי."

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פלדמן, כדאי שתרכו את הדברים כי זמנך  
הולך ותם, ואני רואה שיש לך עוד נאום ארוך.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

אני מבקש ממך — — —

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
אינו דומה. מה אתה בא פה לעשות?

מיכאל בריזהר (המערך):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת בריזהר, מה שטוען חבר הכנסת שלמה דיין  
הוא, שיש כאן סוג של ביטויים שדומים לביטויים שהיו אז.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
בריוק.

היו"ר ש' וייס:

אני לא נואם במקומו, אבל זכותו לומר את זה. אני לא  
אפסול את הדברים האלה.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

זו לא המצאה שלי. אלה דברים שנכתבו ונכתבים יום יום.  
אני לא מציא את הדברים האלה.

מיכאל בריזהר (המערך):

זה תיקון.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אתה יודע מה? התיקון הוא שיפסיקו לכתוב ולפרסם  
דברים וביטויים כאלה. פשוט שיפסיקו לכתוב את הדברים  
האלה. זה התיקון שיש. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חברי הכנסת, אני לא יכול לעשות צנזורה על  
נאומים של אנשים כאן. בבקשה, חבר הכנסת משה זאב פלדמן.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית, הערה לידידי  
עמיתי הדגול, ד"ר כהן.

היו"ר ש' וייס:

סליחה, התואר כאן הוא חבר הכנסת.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

אבל הוא דוקטור. צריך "לפרגן" לו את זה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד "מפרגן", אבל שכחת להוסיף שהוא חבר  
הכנסת.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

בסדר. חבר הכנסת ד"ר כהן, אתה יפה-נפש במידה טובה  
מאוד. אתה איסטניס, גם כן חשוב. אתה, נפשך סולדת מכספים  
ייחודיים — מצוין. אבל שאלה אחת קטנטנה יש לי אליך: למה  
אתה לוקח? זה הכול.

מיכאל בריזהר (המערך):

הוא מבטיח להחזיר. הוא כותב שיק.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

עכשיו — לגופם של דברים. רבותי, אני לא מבין, אני  
מוכרח לומר שמזמן לא שמעתי כאן כל כך הרבה נדיבות לב.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כל שבוע אתה אומר זאת.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

מה אני אעשה שבזמן האחרון בהקשר הזה עדיין לא  
שמעתי כל כך הרבה נדיבות לב, כל אחד מהנואמים כאן מפרגן  
לנו: כן, גם לכם מגיעות דירות, ודאי, מגיע דיוור. אבל כאשר

היו"ר ש' וייס:

התיינה לך עוד כל כך הרבה הודמנויות כאן. משפט אחד ומשפט אחד — תרגיל מעניין.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

לא לא הפליה, אלא לפי קריטריונים; חס וחלילה, אין הפליות אצלי.

היו"ר ש' וייס:

הנה אתה שומע שהשעון מצלצל.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

למה השעון שלך עושה הפליות?

היו"ר ש' וייס:

אני באמת לא יודע, צריך לבדוק זאת.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

"שמע מיניה, המועצה היא שככלה את המינהל בחוכת המכרו, אך תנאי זה ושוברו בצדו. כאותו הכל פה המועצה היא שקבעה לעצמה, כי במקרים מסוימים ניתן לפטור לעצמה את המינהל מחובה זו."

רבתי, מכיוון שהזמן קצר אני רוצה לומר, שימו לב, שלושה דברים: 1. בעקבות ההחלטה האמורה של המועצה, נהגה המועצה מימים ימימה לאשר כדבר שבשגרה הקצאת קרקע לקבוצות שונות ללא מכרו. לשם רוגמה, בהחלטותיה מ'28 באוקטובר 1986 אישרה המועצה הקצאת קרקע ביישובי כרואים ללא מכרו. בהחלטות אחרות אישרה המועצה הקצאת קרקע ללא מכרו לנכים, למפעלי תיירות, למקרים סוציאליים, לרשויות מקומיות לצורכי ציבור, למשקיעים מחוץ-לארץ, למפעלים תעשייתיים, לחקלאות, להקמת יישובים קהילתיים, להקמת קיבוצים ומושבכים. לאחרונה נתקבלו החלטות לפטור ממכרו — — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פלדמן, יש פה בעיה, אנחנו מוכרחים לסיים. אתה גם לא תשאיר מה לומר לסגן השר רביץ.

משה גפני (דגל התורה):

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

אני משאיר המון המון בשביל סגן השר רביץ.

לאחרונה נתקבלו החלטות לפטור ממכרו גם עמותות כגון עמותות לשיכון עולים, לשיכון יוצאי צבא — חבר הכנסת ד"ר רענן כהן — לשיכון שוטרים ועוד.

היו"ר ש' וייס:

משפט סיום.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

זה מפליא אותי. יש כאן שומרי הצדק — טוב מאוד. אבל שומרי הצדק האלה מתעוררים אחרי שנים רבות, כשהדבר הפך נוהג שבשגרה לפטור ממכרו. מתי הם מתעוררים? כאשר יש הקצאת קרקע לחרדים. אז מתעורר רגש הצדק, השוויון — קריטריונים, איפה הייתם עד עכשיו? איפה היית עד עכשיו, חבר הכנסת פורז?

היו"ר ש' וייס:

אנחנו סיימנו.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

משפט אחד.

היו"ר ש' וייס:

התיינה לך עוד כל כך הרבה הודמנויות כאן. משפט אחד ומשפט אחד — תרגיל מעניין.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

משפט אחד לסיום: דבר נוסף, רבותי, העמותות האלה יבורכו, מפני שמטרתן היא להשיג דירות מוזלות לציבור שכבות המצוקה. עובדה אחת: באשרוד יש לנו עמותה המוכרת דירות ב-20,000 דולר פחות מדירות זהות של משרד השיכון.

אברהם פרוז (תנועת המרכז — שינוי):

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת פלדמן. חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו לשמוע את תשובת סגן שר הבינוי והשיכון. חבר הכנסת אברהם רביץ, בבקשה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כמה הודעות ואולי הצהרות אישיות. ראשית כול, הצהרה אישית. התכוננתי בהזדמנות חגיגית זו לשאת כאן נאום גדול, אבל משתי סיבות לא אעשה זאת: א. עניין אישי לחלוטין — הרופא פשוט אסר עלי, הוא מכיר אותי כנראה; ב. כמעט כל חברי הכנסת, פרט — אני מצטער מאוד, אני מוכרח להזכיר זאת — לחבר הכנסת רענן כהן, שלפי דעתי גלש מן הדיון באופן ענייני — — —

אליהו בן-מנחם (המערך):

כלי כוונה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

כן, כנראה, נסחף בעניין שהוא מקדיש לו חלק גדול מחייו. אני משבח אותו מאוד על כך, והוא יודע זאת. משום כך הוא גלש באופן לא-סביר. כדי לעזור ולסייע לחיילי ישראל, למשוחררי צה"ל, אין צורך כלל להכפיש קבוצה אחת בחברה. אפשר לעשות זאת בלי זה. העניין כל-כך צודק בפני עצמו, כך שבאמת אין צורך לעשות זאת. אני יודע שלא רק אתה עושה את זה, חברי כנסת אחרים גם כן עושים זאת. לכן אני מרגיש צורך להעיר.

עכשיו כמה הערות נוספות, רבותי. ראשית כול, אני מוכרח להסביר, מכיוון שזה עלה כאן ביחס להודעה שלי על פרישתי האפשרית מתפקידי כסגן שר הבינוי והשיכון. אני רוצה לומר מה היא הסיבה לאפשרות שאני אפרוש, ואני מקווה מאוד שלא אצטרך לעשות זאת. אני אומר לכם באופן הכן ביותר: אני מרגיש שאני ממלא תפקיד חשוב מאוד במשרד. אני גם אוהב את התפקיד הזה, אני עוזר להרבה אנשים אזרחי מדינת ישראל, דתיים, חילוניים, ערבים, יהודים מכל המגורים בחברה הישראלית. אני פשוט עוזר לבני-אדם בתפקיד הזה. יהיה לי חבל מאוד אם יאלץ לפרוש מן התפקיד הזה.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

למה?

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

כבר אמרו לי רבים שאינם ממפלגתי. שגם הם יצטערו על כך. אבל אם לא תימצא הדרך, רבותי חברי הכנסת, לאחר הדיבורים הרמים שנאמרו כאן, שהציבור הדתי המעוניין לחיות בסביבה כעלת צביון דתי — — — רבותי, אל נא נטיח דברים, המציאות החברתית שלנו היא כזאת, שאני בצעירותי גרתי בסביבה שאיננה דתית לחלוטין. גרתי בתל-אביב הקטנה, גרנו יחד ויכולנו לגור יחד, כי הקיטובים בצורת החיים,

כתפיסת העולם, בהתייחסות למסורת ישראל, לשורשי ישראל  
— ההתנהגות בפומבי ברחוב היתה התנהגות שאפשרה גם  
לציבור דתי לחיות זה בצד זה ליד ציבור שאיננו דתי.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):  
חבר הכנסת רביץ, זאת אשמת הציבור החילוני.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אינני רוצה לחלק ציונים בדיון הזה. אפילו את זה אינני  
רוצה לעשות. אני רק אומר, שנוצרה מציאות חברתית חדשה  
בארצנו, אשר גורמת, לצערי, לכך שציבור דתי מחפש לו פינות  
משלו. אני אגלה לכם סוד — לא רק על-מנת שלא להיות  
מופרכים על-ידי הציבור החילוני, גם על-מנת שלא להפריע  
לציבור החילוני.

חבר הכנסת יצחק לוי, זו איננה תופעה של הציבור החרדי  
בלבד. גם אתם התחרדתם, על פתח משרדי עומדות עמותות  
וקבוצות של המחנה הדתי-הלאומי, והיום הם באים ומרימים  
ידיים ואומרים: איננו יכולים לשאת עוד את התנהגות החברה  
בישראל, ותספק גם לנו אפשרות לחיות כעם לבדד ישכון.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):  
זה כמעט אפרטהייד.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

זה כמעט אפרטהייד מרצון, ואתה לא השחור במקרה זה.  
אם יש מישהו שחור, זה אני.

ואנחנו רוצים כך, רוצים את העם לבדד ישכון; לא רוצה  
לומר: ובגויים לא יתחשב, במקרה הזה.

לכן, האיום, ולא איום סרק, גם הפרישה שלי מן הממשלה  
איננו כדי לבצר עמדות פוליטיות. את העמותות האלה לא נולדו  
כדי לבצר עמדות פוליטיות מפלגתיות. ודאי שלכל אדם  
בישראל יש היום קרבה למישהו. כשאתם עשיתם את המפקד,  
בחרתם באנשים שאין להם קרבה למפלגה? והאם האנשים  
האלה לא זקוקים לכל מיני דברים?

מיכאל ברוזהר (המערך):  
זה החשש שלנו.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

יש קרבה, ואישי ציבור עוסקים בזה וגם בזה.

נזהרנו ואנחנו נזהרים ביותר, שאותן עמותות, על פניהן,  
לא תהיה להן שום זהות פוליטית. אסור שאישיות פוליטית  
תהיה חברה בעמותות הללו. אבל אם המצב יהיה כזה שציבור  
שומר תורה ומצוות, ציבור דתי, לא יוכל לבנות לעצמו את חייו  
במדינת ישראל כפי שהוא מבין — מה אתם באמת רוצים?  
אמר זאת קודם חבר הכנסת הרב שלמה דיין. מה באמת אתם  
רוצים?

תראו, בירושלים קמה צעקה גדולה והובילו אותה כמה  
מחברי מפלגתך, חברת הכנסת שולמית אלוני, במקור-ברוך.  
מה היה הסיפור במקור-ברוך? יש שם שכונה דתית קטנה, ואז  
מה קורה? יש דבר מדהים מאוד אצל הציבור החרדי, מדהים  
מאוד. הם בדרך כלל מתחננים ונולדים ילדים, ואלה באופן  
מתחם מאוד גדלים והולכים, וכעבור 20 שנה גם הם מתחננים  
והם רוצים לגור בסביבה שלהם. הם רוכשים דירה ועוד דירה.  
ומה שקרה אז, כאילו זקני ציון מהפרוטוקולים האלה —  
"אתם מתכננים הפשטות, אתם כובשים, דוחקים החוצה".  
אמרנו: אתם יודעים מה? לא נדחק עוד, אבל גם לא נעלה  
השמימה.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):  
כבוד הרב רביץ, מישהו מציע את זה?

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אבל עושים את זה לבלתי-אפשרי. הבה לא נהיה תמימים.  
עושים את הדבר לבלתי-אפשרי. לא נעלה השמימה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
בוא נעשה את זה לא דמגוגיה — — —

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

באמירה "לא דמגוגי" — זה לפעמים הכי דמגוגיה.  
תקשיב טוב, בסבלנות. פגעתו בכמה מחבריך מר"צ. אתה  
עצמך לא אוהב אותם, אתה יודע זאת.

היו"ר ש' וייס:

אתה רואה? לא תמיד כדאי לקרוא קריאת ביניים, חבר  
הכנסת צוקר.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אתה מזכיר את חבר הכנסת וירשובסקי בלי להזכיר את  
שמו.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת צוקר, בואו נסיים את הטיפול בנושא.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אני לא רוצה להזכיר את שמו, כי האיש הזה כל-כך אוהב  
שיזכירו את שמו מעל הבמה הזאת, לכן אני לא רוצה לעשות לו  
את הטובה הזאת, הוא לא שווה את זה.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אנחנו לא יודעים על מי אתה מדבר.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אני אספר לך אחר-כך, אתה מכיר אותו.

שר המשפטים ד' מרידור:

על מי אתה מדבר?

היו"ר ש' וייס:

תתגבר על המתח.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

חברי הכנסת, בואו לא נשחית דיבורים על הבחור הזה.

מה אומר היום הציבור החרדי והדתי במדינת ישראל? הוא  
אומר: יש לנו פתרון. הנה הזכירו כאן את פתח-תקווה. דרך  
אגב, חבר הכנסת פורז, האדמות המדוכרות בפתח-תקווה,  
מושא המכתב שלך, לא תוכננו עבור עולים חדשים. בכלל,  
משרד הבינוי והשיכון, לפי החלטות של ועדות בכנסת, לא  
מפנה עולים חדשים למרכז-הארץ בגלל היוקר ובגלל כל מיני  
מטרות לאומיות כאלה ואחרות.

בפתח-תקווה לא תכננו עבור עולים. נכון שמשרד הבינוי  
והשיכון וגם אורחים מן השורה משתמשים בחוק המבורך הזה,  
בחוק התכנון והבנייה, המקצר את ההליכים, וכחבר עיריית  
תל-אביב הרי אתה יודע מה היה קודם, את הקטסטרופה ואת  
דרך החתחתים הארוכה שהיתה כדי להוציא רשיון בנייה.  
ומשתמשים בחוק הזה לברכה גם עבור זוגות צעירים וגם עבור  
יזמות פרטיות. יבורך כל מי שנמצא בקטגוריה שמעל ל-200  
יחידות דיור — מותר לו להשתמש בדבר הזה.

פתח-תקווה זו עיר שיש בה 40% אנשים דתיים. ראש  
העיר מופיע ביוזמתו במשרד השיכון ואומר: אינני רוצה



אלי דיין (המערך):

אתה אפילו מתחיל להיות משוכנע שזה צודק.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

מותר לך להסכים שאני צודק פעם אחת.

אני רוצה רק לומר דבר לגופו של עניין שהזכירו כמה חברי כנסת, חבר הכנסת לוי, חבר הכנסת פורז וגם חברת הכנסת שולמית אלוני.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אני מבקש שאדוני יזכיר שזה חבר הכנסת יצחק לוי.

היו"ר ש' וייס:

לוי יצחק, יאיר הודו.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אחרת יחשבו שאני תקפתי, ומה אני צריך את זה?

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אני רוצה להציע לכם בעניין הזה הצעה שלא תוכלו לסרב לה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
עוברת לא היתה שם שמא.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

היה. חברת הכנסת אלוני, אני יושב-ראש ועדת המחירים במשרד השיכון לגבי אדמות מינהל מקרקעי ישראל, והיה שמאי ברכס שועפאט, כמו בכל דבר שנמצא בטבלה. לפי הערכת שמאי נקבע המחיר — אני אומר לך זאת באחריות מלאה — וישלמו את מלוא המחיר.

אני רוצה לומר ולהציע לכם הצעה, כפי שאמרתי. אני מצהיר מעל הכמה הזאת — אולי גם בעקבות העתירות וההצעות לסדר-היום, אני אינני מזלזל בזה, אולי גם בעקבות האיום שלי על הפרישה, זה לא כל כך מוצא חן בעיני האנשים שאני אפרוש — שאנחנו במשרד הבינוי והשיכון שוקדים יחד עם היועץ המשפטי לממשלה ויחד עם צוותים של שני המשרדים על-מנת למצוא דרך. ואומר לכם מה צריכה להיות הדרך, לפי הצעת היועץ המשפטי לממשלה ולפי המצב בשטח.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אבל הרב רביץ — — —

היו"ר ש' וייס:

אל תפריע. חבר הכנסת פורז, אי-אפשר למשוך את זה עוד שעה. אל תפריע, נסכם את זה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

בוא תשמע קצת דברי חוכמה גם כן, מה אכפת לך?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר ש' וייס:

אל תבואו אליו בטענות כשמפריעים לו כל העת.

רענן כהן (המערך):

בואו נשמע את ההצעה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אתם לא נותנים לי לסיים.

אני מציע, שהדרך הזאת תהיה לפי קריטריונים נורמטיביים שיעמדו במבחן ציבורי, ועם זאת יאפשרו לעמותות

הפגנות במרכז-העיר. הוא הזכיר את קולנוע "היכל" ואמר: אני רוצה להציע לדתיים שיבנו במעברת עמישב, בקצה העיר, שם את השיכונים שלהם. אומר לכם כי אני, כסגן שר הבינוי והשיכון, כאדם דתי, הרגשתי מאוד לא טוב. מדוע הוא בא אלינו כדי לזרוק את הדתיים לקצה העיר? לרגע הרגשתי לא טוב, אבל אמרתי: אולי זה הפתרון, למה לעשות מלחמות? ואנחנו עודדנו את זה.

אתם צריכים להבין. הבעיה אינה רק בריכוז הדתיים במקום אחד עם מבני הציבור, עם מוסדות הדת וכו', הבעיה היא גם המחירים, כפי שהזכיר זאת הרב פלדמן.

אני רוצה לומר לכם: שמעתי את קריאת הביניים שלך, היא היתה מאוד לא הוגנת.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):  
מדוע?

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אגיד מייד. דעו לכם, אני מצהיר זאת בפומבי: הדתיים או כל אדם אחר אינם מקבלים הנחה בקרקעות, הם משלמים מחיר מלא, כפי שכתוב בטבלה של מינהל מקרקעי ישראל; מחיר מלא, כמו שאמר אברהם לעפרון: "בכסף מלא", או כמו שאומרים בלטינית — בגיבנות, משלמים כסף עבור הקרקע. ומדוע אתם חושבים שהקרקע ניתנת לדתיים חנים?

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

היתה טענה של חבר הכנסת יצחק לוי — — —

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אני אגיע לזה, הרי אני משאיר את הצימוק לסוף, עוד לא גמרתי. אגיע לטענה הזאת.

לחברת הכנסת שולמית אלוני: הייתי מצפה מחבר הכנסת זיסמן, שנעלם ברגע זה — — —

קריאה:

הוא יגיע.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

טוב, הייתי מצפה שהוא יסייע בידי בעניין. הגברת אלוני, לידיעתך, אני בטוח שלא כל האינפורמציה הובאה לידיעתך. רכס שועפאט מתוכנן כבר כשלוש שנים לציבור הדתי. מה זה נקרא "מתוכנן לציבור הדתי"? אני אסביר בכמה מלים.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

רק רגע. רכס שועפאט מתוכנן לציבור הדתי, כי אחר שמיועד לציבור שאיננו דתי עושה אחר-כך בעיות כאשר ציבור דתי בא לגור שם, כי אין מספיק אתרים לבתי-הכנסת, למקוואות, כפי שהזכרת, לבתי-ספר, כי שם אחוז בתי-הספר צריך להיות הרבה יותר גדול בגלל הרכב המשפחה, וכן הלאה. יש גם דברים מיותרים, ולכן רכס שועפאט, לידיעתך, תוכנן עבור הציבור הדתי כבר לפני למעלה משלוש שנים על-ידי עיריית ירושלים ובהסכמת עיריית ירושלים.

אני עצמי — ואני מודיע לך כעדות — נפגשתי עם ראש עיריית ירושלים, עם כל הצוות העירוני, כאשר ליווינו את הפרויקט הזה, והם נתנו את ברכתם לפרויקט הזה. לכן, כדאי להצטייד באינפורמציה מלאה.

רבותי, אני מרגיש שאני קצת מוזים — — —

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
כאדם הקרוב לנושא הזה אני יודע בוודאות מלאה, שמחיר  
הקרקע — — —

היו"ר ש' וייס:  
חבר הכנסת לוי, יש כאן טעות בסיסית, ואני חשבתי  
שלקראת סוף הנאום תתקן אותה. מכיוון שכבר יש כאן הצעה  
להסיר וכבר יש הצעה — — —

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
אני ממנץ מדוע אני מבקש להסיר.

היו"ר ש' וייס:  
אתה לא יכול, סגן השר כבר הציע להסיר. אתה יכול רק  
לבקש להעביר לוועדה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
אני מבקש להעביר את הצעתו של חבר הכנסת פורז  
לוועדת הכספים של הכנסת. את הנימוקים אומר עכשיו,  
ברשותך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:  
סליחה, לא ברשותי.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
א. מחיר הקרקע משולם במלואו על-ידי העמותה ועל-ידי  
קוני הדיירות.

היו"ר ש' וייס:  
חבר הכנסת לוי, רק שנייה. לכל נואם יש דקה אחת. אתה  
דיברת כבר שתי דקות וחצי.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
אבל עוד לא התחלתי בכלל.

היו"ר ש' וייס:  
אבל אני הרי לא אחראי למעשיך, בשום תחום. עוד חצי  
דקה, ותגמור.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
אני מסיים, אני ממש מסיים.

לאחר שאמרתי שמחיר הקרקע אכן משולם, אני רוצה  
לומר, חברים יקרים, שההתארגנות הזאת היא כדי להוויל את  
מחירי הדיירות, ואנחנו צריכים לברך על כך. כראיה, עמותת "יד  
עזרה" בכני-ברק רכשה מגרשים באשדוד והווילה את מחיר  
יחידת הדיור, שלושה חדרים, מ-70,000 שקל ל-50,000 שקל.

היו"ר ש' וייס:

סליחה, חבר הכנסת יאיר לוי, אי-אפשר ככה. אי-אפשר  
למשוך זמן של דקה לארבע דקות. סיימת, הבנו את העניין, אני  
באמת מצטער.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
אדוני עוצר אותי באמצע. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני רוצה לסייע לך, אבל יותר מארבע דקות באמת  
אי-אפשר. אני סיעתי לך ב-40%. אני לא יכול יותר.

חבר הכנסת חסיין פארס מבקש להעביר לוועדה את  
הצעתו של חבר הכנסת פלדמן. אני לא רוצה לחזור על ההסבר,  
חבל על הזמן. אין אפשרות להציע להסיר או לדון במליאה,  
ההצעות האלה מוצו.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):  
אדוני היושב-ראש, מינהל מקרקעי ישראל מחפש היום

לא-פוליטיות, לעמותות שמייצגות את הציבור הזה, את  
הציבור שעליו אנחנו מדברים, לייצג את הציבור, לסייע בידי  
הציבור, על-ימנת להוריד את המחירים, ולא מחירים של מינהל  
מקרקעי ישראל — זהו מחיר קבוע, ואותו משלמים גם בעבור  
הקרקע וגם בעבור הפיתוח — אבל להוריד את המחירים  
מקבלנים, כדי שעניי ישראל יוכלו לרכוש דירות במחירים  
סבירים, אני מצהיר שכך זה ייעשה ולא אחרת. יהיו שני  
פרמטרים לעניין הזה: ניהול תקין, סדר ציבורי, ועמותות  
יפעילו את הקרקעות האלה.

משום כך אני רוצה להציע לכם שתסתפקו בדברי סגן השר  
בעניין, כי הרי אנוכי מצהיר בפניכם שהדבר הזה ייעשה בסדר  
תקין, אם אכן אתם מסכימים לעיקרון שיש לאפשר לציבור  
הרתי לבנות את חייו כפי רצונו, בעצבין חברתי כפי שהוא מבין.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
מה אכפת לך שהקריטריונים ייקבעו על-ידי ועדה?

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:  
הקריטריונים ייבדקו על-ידי היועץ המשפטי. אם אכן  
תסכימו עמי להסיר את ההצעות ולהסתפק בדברי, נאמר:  
"מה-טכו אהליך יעקב משכנתין ישראל; כנחלים נטיו, כגנת  
עלי נהר, כאהלים נטע השם, כארזים על-ימים".

היו"ר ש' וייס:  
אדוני סגן השר, אני מצטער שאחרי השירה הזאת אני צריך  
לעבור לפרוזה: אם לא יסכימו להצעה שלך, מהי הצעתך?

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:  
להסיר את זה מסדר-היום.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת יאיר לוי מבקש להסיר את הצעתו של חבר  
הכנסת פורז. דקה אחת, חבר הכנסת יאיר לוי, ראיתי את חבר  
הכנסת אמנון רובינשטיין, את חבר הכנסת אלי דיין, את חבר  
הכנסת אלי בן-מנחם ואת חבר הכנסת מיכאל ברי-זהר. יהיה לנו  
זמן כשביל כולם לפי התור הזה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, תחזקנה ידיך, המשך  
לפעול. לכן נשלחת, כדי שהציבור שלך יפסיק להיות מקופח  
אחת ולתמיד. אל תפסיק את מלאכת הקודש שאתה עושה. לא  
יפכו את ידיך לא מימין ולא משמאל, ולא אנשים שמרגישים  
את עצמם מקופחים.

היו"ר ש' וייס:

סליחה, מהי ההצעה?

אליהו בן-מנחם (המערך):  
לחזק את — — —

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אנחנו, הציבור החרדי במדינה, מקופח מאז קום המדינה,  
ולכן הגיע הזמן שמכסיאך אתה תפר את האיוון הזה לטובתנו.

לעצם העניין: חבר הכנסת פורז, ביקשתי להסיר את  
הצעתך כדי להסביר לך — — —

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):  
אבל סגן השר מציע אותו דבר.

אדמות כדי להקים בניינים לחרדים, לדתיים. לא חסרות אדמות כנגב, ואפשר למצוא להם שם אדמות לבניין. שנית, תושבי שועפאט זקוקים להקמת בתים כשביל עצמם, כשביל הצרכים שלהם.

בעכו יש 300 דיירים שגרים בכתים המיועדים להריסה, כתים מסוכנים מאוד. הרי מינהל מקרקעי ישראל מחלק אדמות, נרשמת שם עמותה של יהודים, והתשובה היא: מצטערים, אין מקום לערבים.

אנחנו מבקשים שתפסיקו את הבנייה בשועפאט. תנו לאנשי שועפאט לבנות שם את כתייהם. תחפשו לחרדים ולאחרים מקומות לבנייה כנגב ובשטחים אחרים, שיש בהם עוד הרבה מקום לבנות.

אני מציע שהצעתה של חברת הכנסת שולמית אלוני תועבר לוועדה.

היו"ר ש' וייס:

סליחה, אתה נרשמת להצעתו של חבר הכנסת פלדמן.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני מציע להסיר.

היו"ר ש' וייס:

לא, סליחה, חבר הכנסת פארס, אי-אפשר לעשות גיחוך מוחלט מהתקנון. אתה הצעת להעביר את הצעתו של חבר הכנסת פלדמן לוועדה. כך רשום כאן. זהו.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אדוני היושב-ראש — — —

היו"ר ש' וייס:

רגע, אולי יש לנו איזה פתרון. בבקשה, סגן שר הבינוי והשיכון.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אדוני היושב-ראש, אני חשבתי שחברי הכנסת יסתפקו בהודעתי. אני חושב שהודעתי מריינה בתוך העסק הזה. אבל מאחר שהדברים הם כבדי משקל ככל זאת, ואני רוצה מאוד שידונו בהם — — —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אני בטוח שאתה היית מצביע בעד הצעתי, אין ספק בזה. לכן אני מציע בכל זאת להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה של הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

יש לנו כאן קצת שיבוש, כי ההצעה באה באיחור-מה, אבל מילא, לא נקפיד. אם אתה התכוונת שהדיון יתקצר, זה לא יעזור, כי עכשיו יציעו להסיר.

אליהו בן-מנחם (המערך):

אני מציע להסיר.

היו"ר ש' וייס:

אני יודע, הרי ניסיתי להסביר לו. אנחנו ממשיכים בסדרה, אחר כך נראה איך נפתור את זה.

חבר הכנסת אמנון רובינשטיין, היחה לך הצעה. היא עדיין בתוקפה?

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אני מוותר.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רובינשטיין, לא שמעתי, יש לך עדיין איזו הצעה?

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אמרתי שאני מוותר.

היו"ר ש' וייס:

תודה. חבר הכנסת אלי בן-מנחם, אחריו — חבר הכנסת אלי דיין, ואחריו — חבר הכנסת מיכאל ברוזר. בבקשה.

אליהו בן-מנחם (המערך):

אדוני סגן השר רביץ, אני חושב שעשייתם טעות אחת.

היו"ר ש' וייס:

סליחה, עכשיו אתה יכול להציע רק להסיר. הצעה של מי אתה מציע להסיר?

אליהו בן-מנחם (המערך):

של מי שאתה רוצה.

היו"ר ש' וייס:

את מי שאני רוצה?

אליהו בן-מנחם (המערך):

את הצעתו של חבר הכנסת שלמה דיין.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

דווקא אותו.

אליהו בן-מנחם (המערך):

דווקא אותו, אם כי הוא חבר שלי.

אדוני סגן השר רביץ, מאז אתה במשרד השיכון, הקרקעות עוברות לקבוצות החרדיות. מאז הגיע פרוש למשרד העבודה, הוא החליט שכספים המיועדים לקשישים ולנכים יעברו לחרדים, ולכן סלכין התפטר.

אתם עובדים קשה. אני מציע לכם במקום זה למנות סגן שר במשרד האוצר, ואז תעבירו ישירות את כל הכספים לאן שאתם רוצים.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

כבר יש סגן שר אוצר.

אליהו בן-מנחם (המערך):

למה לכם ללכת בדרך עקיפה? אתם יכולים במקום מודעי לשים איזה שר, ואז לא יהיו לנו בכלל בעיות וכל הכספים יגיעו אליכם. הזוגות הצעירים והשכבות החלשות ימשיכו לגור באוהלים, ואתם תקבלו קרקעות חינם. הקשישים לא יוכלו לגמור את החדוש, ואתם תדאגו לנפח את הכיסים.

בגלל האי-צדק ומה שקורה פה בכנסת חובה לשנות את שיטת הבחירות, והלוואי שנגמור עם זה פעם אחת.

לכן אני מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת שלמה דיין, ואת ההצעות האחרות להעביר לוועדה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת יאיר לוי, יש תקנון — — —

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

לא, רק רציתי להגיד לו שכבר יש סגן שר אוצר.

כל שבוע יש משהו אחר. כך דברים שבתנאים נורמליים היינו מקבלים אותם כמובנים מאליהם הפוכים אצלנו לחשודים ולמסוכנים.

אני פונה אליכם, חברי הכנסת החדשים, אל תלכו לכיוון הפוך מזה שאתם צריכים ללכת אליו. במקום ליצור אהבה והוקרה לתורה ולדת שאתם מייצגים, אתם מעוררים בדיוק תגובה הפוכה, וחבל.

הי"ר ש' וייס:

רשות הדיבור לאחרון בעלי ההצעות האחרות, חבר הכנסת משה גפני, מבקש להסיר את הצעתה של חברת הכנסת שולמית אלוני. בבקשה. אחר כך נעבור להצבעה.

משה גפני (דגל התורה):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להסיר את הצעתה של חברת הכנסת שולמית אלוני. אני כורך בזה גם דברים נוספים שנאמרו פה. אכן נכון, כל מה שמגיע בנושא הדתי, מתחילה כאן מהומה על כל דבר, על כל זכות קיום של יהודי דתי. אבל אתם, חברי המערך ודברים במפלגות האחרות, אתם איימתם עלינו ערב הקמת הממשלה הנוכחית, שאתם תמרוו את חיינו בכל נושא שיעלה לדיון, על זכות קיום של מוסדות חינוך, בתי-ספר, דיור.

אתם הרי יודעים, שבנושא הדיור נעשו אפילו בלי סוף. אני לא מדבר על הביטויים שאת, חברת הכנסת אלוני, משתמשת בהם השכם והערב, ואת עוד מדברת על מה שהרב פרץ אמר. אתם מנסים למרר את חיינו, כדי להפיל את הממשלה ולא בגלל שום סיבה אחרת. אתם רוצים שאנחנו נפרוש מהממשלה.

אתם יודעים שזוהי שאלה קיומית של חיי יהודים במדינת ישראל.

אלי דיין (המערך):

לא, אל תצאו, תישארו, תישארו.

משה גפני (דגל התורה):

חבר הכנסת דיין, הרי אתה יודע, שאילו היינו אומרים לכם עכשיו שאנחנו הולכים אתכם לממשלה אחרת, הייתם נותנים לנו לא רק את שועפאט אלא את כל ירושלים.

הי"ר ש' וייס:

אל תדאג, הם היו משאירים את זה למערך.

משה גפני (דגל התורה):

הנושא העומד לדיון הוא נושא קיומי, אחד ויחיד. אמר זאת קודם סגן השר הרב רביץ, ואמר זאת הרב שלמה דיין. ברגע שיש איזה נושא שהוא בשכונה מעורבת, של חילונים ודתיים יחד, אתם אומרים: תגורו בשכונות לבדכם. ברגע שעולה נושא של שכונה דתית בקצה העיר, אתם אומרים: זה צריך ללכת על-פי הנוהל. אף שאמר פה קודם הרב פלדמן: הקיבוצים קיבלו ללא מכרז; כל העמותות שהוזכרו קיבלו ללא מכרז. מגיע הנושא של דתיים, כאן צריך את הנוהל. אנחנו בעד נוהל, אבל גם בעד זה שתאפשרו לנו לחיות, ואת זה אתם לא מאפשרים לנו.

הי"ר ש' וייס:

תודה, חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. זאת תהיה הצבעה משותפת על שש ההצעות.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אני לא הבנתי.

הי"ר ש' וייס:

הוא יודע, זה היה רק תיאור ציורי כזה. בבקשה, חבר הכנסת אלי דיין.

אלי דיין (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת משה זאב פלדמן.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

הרב משה זאב פלדמן.

אלי דיין (המערך):

הרב.

הי"ר ש' וייס:

סליחה, כאן יש רק חברי כנסת. תארים אנחנו שומרים למקום אחר.

אלי דיין (המערך):

רבתי, זה לא ייתכן, העניין יוצר מתחים מיותרים. מאחר שאין קריטריונים צודקים, יש גם עמותות של זוגות צעירים שקמו, פנו, אבל לא קיבלו. הם אפילו קיבלו מכתב רשמי, שלא מעניקים קרקעות לעמותות.

הרעיון הזה של עמותות הוא רעיון יפה, זה מוזיל את מחיר הקרקע, זה מוזיל את הבנייה, זה מוריד את התיווך, זה טוב. אבל כואו נפעיל אותו בדרך של קריטריונים. לא יעלה על הדעת, שבמסמך רשמי יהיה כתוב: חסידות גור, חסידות בעלז. מה עם הליטאים? מה עם המרוקנים? מה קורה?

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת מיכאל בר-זהר, הצעתו של מי אתה מציע להסיר?

מיכאל בר-זהר (המערך):

אני מציע להסיר את ההצעה שנרשמתי להסיר, אדוני היושב-ראש. נרשמתי להצעה מסוימת, של חבר הכנסת יצחק לוי.

הי"ר ש' וייס:

כן, בבקשה.

מיכאל בר-זהר (המערך):

אני רוצה לומר לחברי, אני אינני כופר בשום פנים ואופן בזכותם של יהודים חרדים לבוא ולהגיד לנו: אנחנו רוצים לחיות בתוך עצמנו, אנחנו רוצים לגור ביחד. אני חושב שאסור לנו לכפות עליהם אחרת.

אבל אני מוכרח לומר לחברי מהמפלגות החרדיות: תראו לאיזה מצב זה מגיע, שכל יזמה הקשורה בדרך זו או אחרת בתקופה האחרונה — — — אדוני היושב-ראש, אם אני מפריע לחברי הכנסת, אני מוכן להפסיק.

הי"ר ש' וייס:

סליחה, מה לעשות? חבר הכנסת יאיר לוי, אולי קצת פחות מהומה באולם? גם חבר הכנסת אלי בן-מנחם. בבקשה, חבר הכנסת בר-זהר.

מיכאל בר-זהר (המערך):

נוצר מצב, שכל יוזמה שקשורה בחוגים החרדיים בחדושים האחרונים מעוררת מהומות ככנסת וחשדנות רבה. כדאי שגם אתם תסתכלו פעם על עצמכם ותעשו לכם חשבון נפש. תראו מה קרה בשנה האחרונה: עניין השבת, עניין משרד העבודה והרווחה, הקומנדו הדרוזי של סגן השר פרוש, ההשתלחות בקיבוצים, ההשתלחות בעולים מברית-המועצות.

— הצעות לסדר-היום; מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת; הצעה לסדר-היום — חוברת ל"ו, ישיבה שי"ז

היו"ר ש' וייס:  
אתה לא יכול להבין, כי אני עוד לא הסברתי. זה פשוט מאוד: מי שמצביע בעד, המשמעות היא שהנושא עובר לוועדת הכלכלה. מי שמצביע נגד, המשמעות היא שהנושא מוסר מסדר-היום. ההצבעה החלה. זו הצבעה מס' 13.

הצבעה  
בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה — 21  
בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום — 2  
נמנעים — אין

הצעה להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה נחקלה.

היו"ר ש' וייס:  
כבר שנתיים וחצי מסבירים פה ועוד לא מבינים. יש גבול. 21 הצביעו בעד, שניים נגד, אין נמנעים, לפיכך כל ההצעות תידונה בוועדת הכלכלה של הכנסת.

היו"ר ש' וייס:  
אם כך, ועדת הכנסת תחליט היכן יהיה הריון. זה הכול.

קריאה:  
אדוני היושב-ראש, אני מבקש לצרף את קולי בעד.

היו"ר ש' וייס:  
בסדר, 22 בעד. תודה רבה.

## טז. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:  
ברשות היושב-ראש, הנני מתכברת להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת:  
הצעת חוק לעידוד המגזר העסקי (קליטת עובדים) (הוראת שעה), התשנ"א — 1991, שהחזירה ועדת הכלכלה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה.

## יז. הצעה לסדר-היום "אף שעל" או פשרה טריטוריאלית

היו"ר ש' וייס:  
אני מזמין את חבר הכנסת מיכאל בר-זהר להביא לפנינו הצעה לסדר-היום מס' 5427: "אף שעל" או פשרה טריטוריאלית. בבקשה.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
אדוני היושב-ראש, אני שלחתי לך פתק.

היו"ר ש' וייס:  
מייד, רק שנייה. אני זוכר את הפתק בעל-פה. חבר הכנסת בר-זהר, מכיוון שזה נוגע גם לך, תרשה לי רק לקרוא את הבקשה של חבר הכנסת שלמה דיין.

מיכאל בר-זהר (המערך):  
אם אני לא מפריע לך ככך שאני על הרוקן.

היו"ר ש' וייס:  
לא, להיפך, אתה כאן פעמיים, משתי סיבות. קודם היתה ביניכם איזו תקלה. כותב לי חבר הכנסת שלמה דיין: אדוני היושב-ראש, אני מבקש שתודיע בשמי שאני חוזר כי מהביטוי "נאצי", ובמקום זה יופיע הביטוי "אנטישמי" — בהקשר של הנאום ההוא. תודה רבה. בבקשה, חבר הכנסת בר-זהר.

היו"ר ש' וייס:  
אין זו התמקחות מזויפת בין פוליטיקאים ציניים היוצאים מעמדות פתיחה מלאכותיות כדי להגיע לגססחת פשרה. זוהי התנגשות בין שתי תפיסות עולם — תפיסת הליכוד האומרת:

אנחנו סבורים שהחוק אשר ניפח פגישות אלה לכדי עבירה פלילית הוא חוק אווילי, מיותר ומזיק.

אנחנו גם מתנגדים למתן הגדרה עצמית לפלשתינים ולהקמת מדינה פלשתינית ביהודה, בשומרון ובעזה. מדינה זו תהווה סכנה לישראל ולירדן, ותחרוט על דגלה את השמדתה של מדינתנו. לעומת זאת, אנו דוגלים במשא-ומתן עם מנהיגי הפלשתינים בשטחים, ללא הברל השקפותיהם, ונכבד כל מנהיג פלשתיני נבחר, בתנאי שלא הורשע במעשי טרור ולא עסק בפעילות חבלנית. גם על כך, לפחות לפי הצהרות הליכוד, אין ויכוח בינינו.

גם אין ויכוח בינינו, אם נאמין להצהרותיכם, על כך שיש לנהל משא-ומתן עם משלחת ירדנית-פלשתינית ולהגיע לפתרון מדיני לאחר שלב מעבר של אוטונומיה, כיהודה, בשומרון ובעזה.

הנה כי כן, רכותי חברי הכנסת, הוויכוח הוא לא על אש"ף ועל מדינה פלשתינית; הוא לא על ירושלים ועל בקעת-הירדן; הוא לא על גבולות הביטחון, הוא על סירובו הנחרץ של מחנה הימין לוותר אף על שעל אדמה ועל המיכתו העיקשת של המחנה שאליזו אני שייך בוויכוח שיביא לשלום.

ומתוך ויכוח זה נגזרת המחלוקת בעניין ההתנחלויות. אנחנו מתנגדים באופן מוחלט ונחרץ למדיניות הרת-האסון של הממשלה הזו, המקימה התנחלויות בכל רחבי יהודה ושומרון, בלהט משיחי, ללא כל שיקול ובעיותיים שנבחרים כמתכוון כדי לעלוב בידידנו, ובעיקר האמריקנים. שלוש פעמים ביקר השר בייקר בישראל, ושלוש פעמים סטרם על לחיז בכך שהקמתם התנחלויות ביום כואו. שלוש פעמים ביזה אותו השר שרון, וכאשר זעמה על כך וושינגטון והועיפה לשרון פניה, רצתם כולכם בהתחסרות ואומללה לשרה התעופה בלוד כרי לקבל את פני הקווק הגנזל.

הצטרפתי על שבשבע עשבר נשמעה נימת גמגום והיסוס בדברי כמה מחברי, ודווקא מן היונים, שניסו לשדל אתכם בדברי כיבושין להפסיק, זמנית, את ההתנחלויות. לא זמנית, ולא חלקית, ולא על תנאי — אנחנו פוסלים את ההתנחלויות בצורה חד-משמעית, והיינו עושים זאת גם לולא גינה אותן הנשיא בוש, וגם לולא גברו בארצות-הברית הקולות הכורכים את הקמת ההתנחלויות עם סיוע כספי לקליטת העלייה בארץ.

המדיניות הנקוטה בידי הממשלה הזו תגרום לכך שנקלוט 2 מיליוני פלשתינים, במקום 2 מיליוני יהודים. מדיניותכם נועלת את שערי השלום. אינכם היחידים, בכך שותפים לכם גורמים קיצוניים בעולם הערבי, שכאילו חברו אתכם במאמץ אבסורדי, במאמץ משותף להוליך את כולנו למלחמה נוספת. ומאשמה זו, חברי הממשלה ותומכיה, לא תניקו.

הי"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אני מזמין את שר המשפטים; אני לא יודע אם זה נושא של שר המשפטים, או השר מרדור. מכל מקום, אני מזמין אותך להשיב בשם הממשלה.

עמנואל זיסמן (המערך):

הזמינו את המתן שבממשלה.

שר המשפטים ד' מרדור:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצפיפות באולם הזה מוכיחה, כנראה, עד כמה חברי הכנסת חושבים שהשאלה שעלתה כאן על סדר-היום עומדת להכרעה, עד כמה הם חושבים שהיא שאלה אמיתית.

כל שעל מאדמת ארץ-ישראל מקודש, ותמורת חוזה שלום, ועשרה חוזי שלום ואלף חוזי שלום לא נוותר אפילו על סנטימטר אחד; ועמדת תנועת העבודה האומרת: אנחנו מוכנים לוותר על שטחים מארצנו תמורת שלום, לא על כל השטחים אבל על חלקם הגדול.

טועים אותם אנשים מתונים מתומכי ומאוהדי הליכוד הסבורים, שבסופו של התהליך יסכימו יצחק שמיר וחבריו לפשרה טריטוריאלית. אותם אנשים תמימים אכן מאמינים, שגם הליכוד יהיה מוכן לוותר בכוא היום, אך הוא מפגין היום עמדה נוקשה כדי להשיג פשרה טובה יותר, לעומת מפלגת העבודה האומרת כבר עכשיו, כריש גלי, שפניה לווייתורים.

וגם הבל הבלים. שמיר לא יוותר, שרון לא יוותר, ארנס לא יוותר, וגם לא אותם צעירים חביבים שכה רבים מתפעלים מהם — לא בני בגין, לא בנימין נתניהו, לא דן מרדור ולא עוזי לנדאו. אחריהם המבול.

ואם הרגע תתייחסו לטיעוניהם במידה של כובד ראש, ואני מציע זאת לעם ישראל, תחושו צמרמורת. שכן עבור שעל אחד, סנטימטר רבוע אחד של אדמת הארץ, עבור קן הצרעות של עזה או מאורת המרצעים בקסבה של שכם, מוכנים המנהיגים השולטים בנו היום לסכן את כולנו במלחמה נוספת. לסכן את העלייה בכישלון וברעיכה ולגדוע את קשרינו עם אחרוני ידידינו בעולם.

איש בעולם הגדול, וגם רוכו המכריע של העם בישראל, לא ישלים עם הסירוב להמיר ולו חופן אדמה בשלום שאנחנו שואפים לו. לא תוכלו להסביר לאיש את התפיסה הקיצונית, העיוורת והקנאית של "אף שעל".

מול עמדה מאובנת זו מעמידה תנועת העבודה עמדה שקולה ומדינאית. אין אנו חסידי ויתור על כל השטחים תמורת שלום. אין אנו חסידי החזרה לגבולות 1967. נהפוך הוא, במצעינו ובהחלטותינו קבענו חד-משמעית את העקרונות הטריטוריאליים המנחים אותנו. קבענו שאנו חסידי הנוסחה "שטחים תמורת שלום", ככמה תנאים:

ראשית, שהדבר ייעשה רק אם יוכטח במלואו ביטחון המדינה וביטחון כל אזרח החי בה. על כן, כדי לשמור על ביטחוננו, איננו מוכנים לוותר לרמת-הגולן ורצועת ביטחון לכל אורך בקעת-הירדן וצפון ים-המלח. שם יעבור גבול הביטחון של ישראל בכל מקרה ומשם לא ייסוג צה"ל. שם נעמוד ונדאג לכך שגם בימות שלום, אם יבוא, לא יחצה שום חייל ערבי את נהר הירדן. לשם כך אין צורך בסיפוח יהודה ושומרון ועזה. אנו גם לעולם לא נוותר על ירושלים המזרחית, על ירושלים המאוחדת כבירתנו. נישאר גם בסביבותיה ובשטחי גוש-עציון. גם לשם כך אין צורך בסיפוח יהודה ושומרון ועזה.

מסתבר, אם כן, שבכל הנוגע לירושלים, לגבול הביטחון ולצורכי הביטחון של ישראל, אין ויכוח בעם. ממשלת הימין, בתפיסתיה הקיצונית, איננה מבטיחה, ולו טיפה אחת, יותר ביטחון, לעומת תנועת העבודה בתפיסתיה.

כמעט שאין גם ויכוח, על אף ניסיונות שמיר ושרון לטשטש את הדבר, כאשר לבני שיחנו, שעמם נעשה את השלום. אנחנו מתנגדים בחוקף לשיחות עם אש"ף. אחדים מחברי מפלגתי מכריזים מדי פעם בתקשורת, שלבם כרוך אחרי אש"ף. גישתם מנוגדת למצע מפלגת העבודה, השולל שיחות אלה. אנחנו פוסלים גם את הפגישות עם ראשי אש"ף, ואת פגישותיה האומללות של אייבי נתן עם יאסר ערפאת. עם זאת,

ריאליזם, הדוגמטיזם, המיסטיזם, של מפלגת העבודה, הנאחזת בססמאות שרבים בתוכה כבר לא מאמינים בהן.

לכן, אם השאלה היא "אף שעל" או פשרה טריטוריאלית, וכך היא הוצגה על-ידי ידידי, חבר הכנסת ברזוהר, התשובה פשוטה מאוד: "אף שעל" היא קודם כול העמדה הערבית המאוחדת. פשרה טריטוריאלית, שום מנהיג ערבי עוד לא הסכים לה. אם רוצים להגיע לשלום, צריך לחפש הסכם מסוג אחר, לא של חיתוך האדמה, ולא רק כי אנחנו לא רוצים בזה, אלא כי אין שום סיכוי בעולם המציאות שערבים יסכימו לא למה שהליכוד רוצה, למה שהמערך אומר שהוא רוצה.

אם כן, יש פה שתי אפשרויות. או שהמערך אומר שהוא רוצה, אבל הוא לא רוצה, הוא מוכן לוותר עד הסוף, כמו שהודיעו מומן באומץ לב חבר הכנסת שירי ואחרים; או שהמערך יעמוד על שלו, ואז שלום לא יהיה.

אני מציע שלא יפחדו אותנו, ידידי חבר הכנסת ברזוהר, בכך שהמדיניות שלנו תביא להעדר עלייה, להעדר קליטה, לגידוי בעולם, למלחמות. אני זוכר את ההאשמות האלה. אני זוכר אותן בטלוויזיה באפריל ובמאי 1977: הליכוד יביא מלחמה. הליכוד הביא שלום. אני זוכר שאמרו שהמדיניות שלנו, הדוגלת בשמירה על יהודה ושומרון ועזה, תביא לכך שלא תהיה עלייה. ויש עלייה, בקצב ובקנה מידה שלא היו מעולם, לפחות לא במשך עשרות שנים. אני זוכר שהפחדו אותנו שאמריקה תנתק את יחסיה אתנו. הסיוע מאמריקה ושיתוף הפעולה עם אמריקה הם בקנה מידה שלא ידענו כמותם שנים רבות, הם התפתחו בעיקר בסוף שנות ה-70 ובתחילת שנות ה-80, ועד ימינו אלה.

לכן, נגיד את האמת לעצמנו: אין שלום היום לא בגלל העמדה של הליכוד ולא בגלל העמדה של המערך. שום מפלגה ישראלית אינה אשמה בכך שאין שלום, אף שאני חושב שעמדת המערך גם לא יכולה להביא שלום; עמדת הליכוד אולי יכולה, אבל זה קשה מאוד. האשמה היא בצד הערבי, אבל אני מציע, שנחפש תוכנית שיש לה סיכוי להתקבל והיא איננה פוגעת בביטחוננו. פשרה טריטוריאלית אין לה סיכוי להתקבל, כפי שהוכח כל השנים. להצעה בנוסח קמפ-דייוויד, להשאת שאלת הריבונות פתוחה לשנים רבות, כפי שהציע מנחם בגין, יש סיכוי להתקבל.

עובדה אחת צריך לזכור: התוכנית היחידה מכל התוכניות שהבאנו עד היום, היחידה שמדינה ערבית כלשהי קיבלה אותה, היא תוכנית קמפ-דייוויד, שהמצרים חתמו עליה. נכון, היום המצרים לא כל כך רבקים בחתימה ההיא. אנחנו צריכים לבחור ממנה? יש למישהו תוכנית טובה יותר?

הערבים כבר הסכימו שאנחנו נישאר בגוש-עציון, בירושלים, בבקעת-הירדן, בצפון ים-המלח? וכן הלאה וכן הלאה. לתוכנית-האלופים המפורסמת הערבים כבר הסכימו?

לכן אני מציע, שלא נחלק בתוכנו את הציבור, כפי שידידי חבר הכנסת ברזוהר עשה, בין אלה שרוצים ויכולים להביא שלום לבין אלה שאינם רוצים ואינם יכולים. קשה לשנינו בדרך שלנו יש יותר סיכוי. אנחנו לא עומדים על עומדנו ואומרים: זאת עמדתנו, איננו רוצים להבר, איננו מוכנים לשוחח, איננו מוכנים להגיע להסכמות. להיפך, הצענו הסכמות, הצענו פשרות בנוסח קמפ-דייוויד. ב-1989 הצענו תוכנית, שהממשלה בשותפות עם מפלגת העבודה קיבלה אותה. אין בה פשרה טריטוריאלית, יש בה נוסח דומה להסכם קמפ-דייוויד, בניו עליו. לא כי אנחנו רבקים בנוסחה שאבד

נדמה לי, חבר הכנסת ברזוהר, שאתה צורך בזה שיש חלוקה בין שני המחנות. אני רוצה להגדיר את המחנות האלה. מחנה אחד — מחנה דוגמטי; מחנה אחר — מחנה ריאליסטי. מחנה אחד מאמין במשאלות מחשבה, חובש משקפיים בצבע ורוד ורואה את המציאות דרך פריזמה שמייפה אותה. מחנה שני אין לו משקפיים, הוא מסתכל במציאות כפי שהיא, ורואה אותה כאמת.

מיכאל ברזוהר (המערך):  
קצר רואי.

שר המשפטים ד' מרידור:

האם יש מדינה ערבית אחת שאנחנו מעוניינים לעשות אתה שלום שמוכנה לוותר על שעל אחד? האם יש סיכוי, לפי המדיניות המוצהרת של מדינות ערביות — —

עמנואל זיסמן (המערך):

מצרים ויתרה — — —

שר המשפטים ד' מרידור:

— — — להגיע לווייתור על שעל אחד במדינה ערבית אחת? ראינו, למשל, את ההתנהגות המצרית כאשר היה סכסוך על טאבה, שארית של שארית ממבר סיני הגדול שהחזרנו למצרים. את עזה, כזכור, שהיא חלק מארץ-ישראל, מצרים מעולם לא סיפחה אליה, אפילו לא עד שנת 1967. המצרים לא היו מוכנים לוותר על סניטמטר אחד. יש בוודאי מי שזוכר את קולו העבה של סאדאת המנוח אומר בערבית: וואלה סניטמטר מראבע, אפילו סניטמטר אחד לא.

היו בישראל ממשלות-נאיביות, דוגמטיות, שהציעו פשרה טריטוריאלית וחשבו שהמציאות היא כזאת שהערבים יקבלו אותה, והציעו למלך ממורח את תוכנית-אלון. הוא אמר: בשום אופן לא מקובלת עלי.

לכן נדמה לי, שאם יש מכשול אחד לשלום מצד ישראל — ומייד אומר שהמכשול לשלום איננו מצד ישראל, המכשול לשלום הוא מצד המדינות הערביות — אבל יש מכשול אחד לשלום מצד ישראל לו היתה נכונות ערבית, ולמכשול הזה קוראים פשרה טריטוריאלית. עוד לא ראינו שום מנהיג ערבי שמוכן לוותר על ירושלים, על בית-לחם, על חברון, אתה ביקשת עכשיו שיוותרו על גוש-עציון, ביקשת שייסכמו שצה"ל יישאר על הירדן. עוד לא ראינו בעולם המציאותי, לא בעולם הדוגמטי, אף מנהיג ערבי אחד המוכן לכך.

מה לעשות כאשר העמדה של כולנו היא כזאת שערבים לא מקבלים אותה? יש שלוש דרכים. האחת — להתייאש; אני לא מציע אותה. השנייה — להיאחז באשליה, במקום במציאות, ולדעתי המערך עושה את זה יפה מאוד הרבה שנים, ולכן גם לא השיג מעולם שלום, כי הוא לא מבין את המציאות סביבנו. הדרך השלישית — לחפש סוג אחר של פשרה. מנחם בגין הציע אותה בדצמבר 1977 מעל הדוכן הזה. אני מצטט כמעט מלה במלה, הטקסט איננו מונח לפני עכשיו.

הוא אמר: יש לנו זכות או תביעה לשטחי ארץ-ישראל אלה שבמחלוקת. אנחנו יודעים שיש שתי תביעות אחרות. מה לעשות? אם איש לא יוותר, שום הסדר לא יהיה, כל אחד יעמוד על תביעתו. לכן אנחנו מציעים — אני מצטט — "להשאיר את שאלת הריבונות פתוחה, לטפל באנשים, בעמים; ביטחון יהודים, אוטונומיה לערבים".

אנחנו חושבים שזאת הצעת פשרה ישראלית שמנחם בגין הציע, שהיא פשרה ריאליסטית, ההבדל מהפשרה הלא-

על דיון במליאה, ואחר כך נראה, אם יהיה רוב למליאה אמיתית, אם תהיה נכונות מהצד השני להגיע לשלום.

לכן, אדוני היושב-ראש, נדמה לי שההצעה שהועלתה איננה מחדשת הרבה. אני חושב שהנושא ראוי להידון, אף שהוא נדון בין כך ובין כך מפעם לפעם בציבור הישראלי — אם חבר הכנסת בריזה ירצה לקיים בו דיון בוועדה, אני מסכים לקיים בו דיון בוועדה. נדמה לי שאין מקום לדון בו במליאה. תודה.

מיכאל בריזה (המערך):  
אני מציע במליאה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אדוני השר, אתה מתנגד לדיון במליאה?

שר המשפטים ד' מרידור:  
אני מציע ועדה.

אלי דיין (המערך):

זה דיון אידיאולוגי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת בריזה מבקש דיון במליאה. קודם כול נצביע

ה הצ ב ע ה  
בעד ההצעה לכלול את הנושא  
בסדר-היום של הכנסת — 8  
נגד — 3  
נמנעים — אין  
ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של  
הכנסת נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של שמונה, נגד — שלושה, ללא נמנעים, נתקבלה ההצעה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
עכשיו צריך להצביע בעד ועדה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני לא חושב שיש עוד טעם להצביע על העברה לוועדה. אם הרוב, כפי שהוא כאן, הצביע כפי שהוא הצביע, אין צורך בהצבעה נוספת.

## יח. הצעות לסדר-היום

### כתובות נאצה ופגרי חזיר בפתח בית-הכנסת בבני-ברק

הדיונים הציבוריים בישראל, ובעיקר את הדיון עם הציבור החרדי.

אכן, אנחנו החילונים תורמים לא מעט לזיהום הזה; הפולקלור והספרות הדתית בכמה עיתונים חרדיים קיצוניים מטפחים אותו לא פחות. זהו העניין.

מתקיים כאן ויכוח ציבורי בשפה מזוהמת. כאן בכנסת, לפני שנים אחדות, היתה הצעת חוק נגד זיהום השפה, וכעבור זמן לא רב בעל ההצעה, אדם רגיש ועדין בדרך כלל, קרא לעומתו של חבר כנסת מסיעה חרדית — עלוקה; אותו חבר כנסת, עלוקה — זה לא ממשלי קרילוב, גם כאשר זה במשלי קרילוב.

אחרי הספרות האנטישמית, ואני לא רוצה להתגלגל שוב לעניין ההשוואות, אבל אין ברירה וצריך פה ושם להשוות, לעלוקה יש משמעות אחת בלבד, שטנית, מפלצתית, אין לה משמעות אחרת, משמעות של תיאור של יהודי כמוצץ דמים; אין שיעור יותר גבוה מכל ביטוי שיילוקי.

לנו יש ויכוח נוקב עם המחנה הדתי והחרדי. יש לנו ויכוח, הוויכוח על צורת החיים ביחד, הוויכוח על תפיסת מדינת ישראל, התפיסה המדינית, התרבותית, החברתית של הבית השלישי. יש לנו ויכוח על דרך השירות שאורחי מדינת ישראל צריכים לשרת את מדינתם. אנחנו סבורים שהסידור ששחרר מספר מסוים של בחורי ישיבות משירות צבאי רצוף היה סידור נחוץ. אותו סידור כמשך השנים, כאשר התגלגל להיקף אחר, הוא כבר סידור פגום.

יש לנו ויכוח, אגב, יש לנו ויכוחים קשים מאוד גם בתוך מחנה השמאל, בין הסוציאליזם-דמוקרטיה לקבוצות רדיקליות אחרות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים למקבץ הצעות לסדר-היום, מס' 5452, 5459, 5464 ו-5484. בנושא: כתובות נאצה ופגרי חזיר בפתח בית-הכנסת בבני-ברק. הראשון, חבר הכנסת שבח וייס, אחריו — חבר הכנסת יאיר לוי, אחריו — חבר הכנסת יוסי שריד, ואחריו — חבר הכנסת משה זאב פלרמן. שבע דקות לכל נושא.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר המשפטים, אפתח אולי בהצגה של מבוכה מסוימת. אנחנו לא יודעים מי עשה את הפשע הזה. יכול להיות שהוא בוצע על-ידי פרובוקטור, יכול להיות שהוא בוצע על-ידי איזה מטורף, שלא שייך לעניין פוליטי. ייתכן גם שהוא בוצע על-ידי פושע בעל השקפת עולם, שרצה בדרך זו לבטא את הוויכוח הנוקב שלו עם החרדים. כל עוד איננו יודעים את זהות הפושע, קשה מאוד לדבר בהכללות על ציבורים שלמים, בכלל לא כדאי לדבר כאן בהכללות. זוהי מבוכה ראשונה, ואני חייב להביע אותה בראשית הדברים שאני רוצה לומר בקיצור.

עניין שני — מבין לא פחות. מי שישב כאן בדיון לפני חצי שעה וחזו בוויכוח השבועי הריטואלי בין חילונים לחרדים, והאוזן כאן לכמה ביטויים, כמו "שתיים את דמנו", או "פרזיטים" — המעבר קשה מאוד. הוא נהיה כל כך מלאכותי.

מיכאל בריזה (המערך):

היושב-ראש עשה הפסקה.

שבח וייס (המערך):

כן, אבל זה בכל זאת היה לפני שעה קלה. אנחנו נבוא, נגנה את המעשה הנורא הזה, ובאותו יום, לפני ואחרי, נחזור לשפה המזוהמת שבה אנחנו מקיימים לאחרונה את רוב



שבח וייס (המערך):

זה לא בסדר וגניינו אותו על כך.

הי"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת יאיר לוי, בבקשה. אחריו — חבר הכנסת יוסי שריד.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, לגנות ולהוקיע את מי שעשה מעשה חמור ואנטישמי זה, אין בכך ספק. כך לפחות אנחנו רואים גם מימין גם משמאל, ובעיקר אנחנו הנפגעים, הנרדפים שומרי התורה. אין בכך שאלה.

בין חברי הכנסת נמצאים, לדאבוני, כאלה שדבריהם ההסתה חסרי הרסן, חסרי התרבות, תרמו רבות לאנשים חסרי צלם אנוש לעשות מעשה מתועב ובלתי רציונלי כזה. אנחנו יודעים רק לבקר את המעשים, אבל בואו נראה מי בעצם אחראי למעשים האלה. אנשים לא מוסתים ברחוב בצורה סתמית.

זכור לי דבר שלא אשכח אותו. עיתונאי ששמו חיים שיבי העיר לי הערה לפני כמה חודשים, כשהלכתי להלוויה של הרב כהנא, השם ייקום דמו, ומעל במה זו, כמה דקות לפני שהלכתי. ביקרתי את עמיתו מהטלוויזיה על כך שהם בעצם נתנו לנציג אש"ף, אני בכלל לא רוצה להזכיר את השם הזה מעל במת הכנסת, במה בטלוויזיה. ביקרתי אותם על כך. הוא קרא לי הצדה ואמר לי: יאיר, כשהלכתי לסקר את ההלוויה כעיתונאי חששתי מאוד שתיפגע. לא הבנתי את דבריו. חשבתי שהבן אדם הזה פשוט לא מבין מה שהוא אומר. כשהוא הסביר לי את הנושא לעומקו, הבנתי שעשיתי משגה חמור.

רבותי, אנחנו נבחרי הציבור, הציבור מתחב לשמוע מאתנו. אם פה התירו את דמו של הרב פרץ, קל וחומר שאחרים ייקחו את ה"אחר" הזה ויניחו אותו בפתחו של בית-כנסת מקודש. למה שזה לא יקרה? למה שלא יעשו את זה? המנהיגים עושים את זה.

אלהיו בן-מנחם (המערך):

מי שהתיר את דמם של אחרים זה הרב פרץ.

הי"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת בן-מנחם, אני מבקש לאפשר לכל אחד להגיד בנושא הזה את דבריו במלואם.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, את אשר יגורתי אני מוצא. המנהיגים מסיתים והמנהיגים מוסתים ואין מה לעשות. קמים מופרעים חולי נפש, לוקחים את הדבר המתועב ביותר שיש לעם ישראל ומניחים אותו במקום הקדוש ביותר שיש לנו לאחר חורבן בית-מקדשנו.

אדוני, היה לי נאום ארוך בנושא הזה, אבל כאות מחאה לא אוסיף דברים אלא רק אשא תפילה, אשא תפילה לאבינו שבשמים. די למסיתים, די מספיק, אל תסיתו. די למוסתים, די לרודפי הדתיים, די לרודפי שומרי התורה, די למתירים את דמנו. אדוני, שר המשפטים, יקירי, אנשים מכל החוגים מתירים את דמנו. דמנו מותר, נגדנו מותר הכול לעשות. אותנו מותר לבזות, לשפוט, לרדוף ולהניח דברים אסורים במקומות קדושים לנו. למה? כי אנחנו האנשים שצריך לעשות את זה נגדם.

פרופסור שבח וייס, ידידי חבר הכנסת, מה שייך נושא צה"ל לכאן, מה שייך שירות חיילי צה"ל לנושא מתועב כזה?

הוויכוח עם הציבור החרדי, אני רוצה לומר, כמי שלא נמנה עם הציבור הזה, מתנהל בארץ רוב הזמן באווירה של התבזוזה, בשפה קשה, גרפנית, סטריאוטיפית, ויש לה כל הסימנים של שפת אנטישמם, כל הסימנים של שפת האנטישמם. כאשר מישוהו שלא מן המחנה הדתי מעיר הערה על כך, מגדפים גם אותו באותה שפה. משייכים אותו סטריאוטיפית לקבוצה שיש לה גישה רכה מדי למחנה הרתי.

לכן זה בירור קשה, ואני לא רוצה לנתק אותו מבני-כרך. הקדמתי ואמרתי שאיני יודע. אם עשה את זה פרובוקטור, הרי כל הדין הזה הוא מחוץ להקשר והוא שייך לדין כללי שאנחנו מקיימים. אם עשה את זה מטורף, אני אינני כוחן כליות ולב ושכל, כיצד מטורף? מגיע דווקא למעשה כזה ובאיו אקולוגיה חברתית ובאיו תרבות ויכוח הוא מגיע לעניין הזה. אני לא מתיימר להיות פסיכולוג. אני רוצה מאוד לקוות שלא עשה את זה איש שמאל, איש המחנה שלי. גם אז אני בטוח שהוא לא שליח של תנועה, או עושה מעשה של בודד — יוזמה קטלנית, מעוררת שאט-נפש, של בודד, של שניים, של שלושה.

חברי הכנסת, אני אומר כאן משפט אחד קשה מאוד. שימוש בגופה של בעל חיים, שלמה או מבוחרת, והטלתה לפתחו של בית, לא כל שכן לפתחו של בית-כנסת — זהו מעשה הנטול מהטקסים של הנאצים. אלה פולחנים נאציים טיפוסיים. יכול להיות שמי שעשה את זה לא ידע על כך, אני מקווה שהוא לא ידע על כך. אבל אני אומר את הדברים האלה כדי שאחרים לא יחזרו עליהם. כל הוויכוח הוא כבר הרחק מעבר לעניין של מה קרוש או קדוש מאוד, מה מקדש ומה מקדש מעט. זה כבר מעבר לוויכוח בינינו לבין דתיים. זה כבר בתחום הוויכוח בין הרמוקרטס ההומניסטים לפאשיסטים, לפאשיסטים הקיצוניים ביותר. לכן הוא טורד את כל החברה הישראלית. על כן אנשי השמאל שנועקו לעניין הזה, בתום-לב נזעקו. זה מעגל תרבותי אחד מול מעגל תרבותי אחר, והאחד מייצג את השאלה והשני מייצג את האמונה הבסיסית באנשים ובזכותם לחיות חיים של בני-חירות עם פולחנם, עם דעותיהם.

אבל, אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר לסיום, עבורנו זה צריך להיות גם לקח נוסף. בל נשתמש במלה או בקו. יש בארץ קריקטורות, לדאבוני גם בעיתונות שאני אוהד אותה, שמציירות את היהודי הדתי באופן שאדם שאיננו חרד משימוש במונחים של השואה היה אומר שזאת שטירמריוזיה ושטירמיוזיה של הקוים שנתנו. למה זה נחוץ? למה זה נחוץ לנו בדרך הזה? אני אומר לנו, כדמוקרטים, כאנטי-פאשיסטים, כאנטי-נאצים. אני אומר את זה לא רק בהקשר של הוויכוח עם הדתיים. בשביל מה זה נחוץ, לכל הרוחות?

לכן, זה שאנחנו מגנים את המעשה, זה ברור, זה מעט מדי. אני, ואני מקווה שגם חברי, רואים בתופעה הזאת תופעה שלא רק מעוררת שאט-נפש אלא מעוררת חרדה, חרדה מדיאבוליוזיה של החברה הישראלית על כל חלקיה. אני מקווה שהעקב שנשמע כאן והגיוני שהשמענו כולנו יעשו את שלהם בכל הוויכוח הציבורי, בין שמאל לימין, בין דתיים לחילונים, בין כולנו. נחזור לוויכוח ציבורי של בני תרבות.

הי"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אני קורא לחבר הכנסת יאיר לוי, ועד שהוא בא אני רוצה להזכיר לחבר הכנסת שבח וייס, שמעל הדיכון הזה קרא חבר של הבית הזה לחבר אחר, שדבריו הם כדברים של הנאצים. בואו גם נסתכל על עצמנו, ואתה יודע כמי ובמה מדובר.

שבח וייס (המערך):  
לא הבנת אותי.

אני אביא כמה דוגמאות. קודם כול הדוגמה שלפנינו, שאנחנו עוסקים בה היום. לשים ראש חזיר כרות כפתח בית-כנסת, לאחר שכל כך הרבה יהודים בכל כך הרבה דורות היו מוכנים למסור את נפשם משום שנפשם הייתה נוקעת, פירושו של דבר ששמו את הראש הכרות והפעמון ההיסטורי לא צלצל.

כאשר קם רב בישראל ואומר, צריך לכדוק ארבעה דורות אחורנית כדי לעמוד על יהדותו של אדם, אנחנו יודעים מי ברק ארבעה דורות אחורנית, מי רצה לכדוק שמונה דורות אחורנית. מי שאמר את האמירה הזאת, הפעמון ההיסטורי לא צלצל באוזניו.

אני רוצה להביא דוגמה נוספת. מי שאמר שבקיבוצים, או שקיבוצים מוציאים לשמד — אנחנו יודעים מי הוציא לשמד בהיסטוריה, מתי ואיך הוציאו ויצאו לשמד. מי שאמר זאת, אין שום פעמון היסטורי שמצלצל באוזניו.

אנחנו כולנו מתנהגים כאילו נולדנו רק אחרמול, ואין על גבנו תרמיל עצום וכבד של זיכרונות, של טראומות, של פחדים ותקוות, של זוועות ותפילות וגילויים מופלאים של מסירות נפש ושל קידוש השם.

אני רוצה לומר, שהראש הכרות בכני-ברק הוא תוצאה איימה, נפסדת, מכוערת, מגונה, של מעשים נפסדים, של התגריות נפסדות כציבור החילוני, התגריות חוזרות ונשנות.

אני מתרשם שרבים, גם מן היושבים בבית הזה, חושבים לתומם או לאי-תומם, שלציבור החילוני אין אמונות ודעות, אין ערכים ועקרונות, ואין לנו טלית ותפילין משלנו.

לא להשתתף, רבותי, יחד אתנו בהגנת המדינה, זאת חזירות. זו גם כן חזירות. לשבת על עורקי הדם של המדינה ולא להיות מוכנים להשתתף במחזור הדם של המדינה, גם זאת חזירות, חזירות, חזירות שלכם. לכפות עלינו אורח חיים לא לנו, שאיננו רוצים בו, בכוח של מוסד חילוני כמו הכנסת, בכוח של סחיטה פוליטית, צינית, זאת חזירות, זאת החזירות שלכם. לקחת כספים, כפי שזה קורה בעצם הימים האלה, ממסדות לילדים במצוקה ולהעביר אותם, לתת אותם לישיבות, זאת חזירות.

ואולי עוד משהו שאינני צריך להשמיע דווקא באוזניכם, אבל גם באוזניכם, כי אתם שותפים, ואני אומר: לבנות, להקים דווקא עכשיו התנחלות, בעצם הימים האלה, ולכפות עלינו ועל ילדינו מלחמה נוספת שאפשר למנוע אותה, זה כמו לשים ראש כרות של חזיר על פתח ביתנו; כדויק אותו דבר, ואולי יותר חמור, בוודאי יותר מסוכן.

לכן, מה אני אומר, לא צריך לשפוך ולהגיר שמן זית וך. מזוהרים מפני מלחמת תרבות — מלחמת התרבות כבר ניטשת, היא כבר מתנהלת והיא בעיצומה. אבל יש לי עצה, והעצה הזאת היא באמת לכולנו: גם מלחמת תרבות — את החזירות צריך להוציא. אני אומר זאת אחרת: נילחם על הדבר עצמו, על הדבר שהוא יקר לנו, אבל לא נילחם על דבר אחר, או על הדבר האחר.

אם נשבור את כל הכלים — ואני חושב שמה שקרה בכני-ברק זו שבירת כלים, כלים וכללים — אם נשבור את כל הכלים במלחמה הזאת, שהיא ניטשת, כי אז זו תהיה מלחמה בלי מנצחים, יהיו בה רק מנוצחים, וההפסד כולו יהיה של כולנו.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אני רוצה לומר: די, מספיק, בואו ונתעלה על עצמנו. כפי שאמרת, אני אתך בקריאה הנרגשת הזאת. מספיק, יש לנו פה לנהל תרבות, יש לנו פה לנהל מדינה, נעשה את זה בצורה מבוקרת וטובה.

שימו לב מה אני אומר, חברי: זה לא ייעצר במחנה הדתי, לא בש"ס ולא באגודת ישראל ולא בדגל התורה. זה ימשיך אליכם. זאת מחלה ממארת. אם מישוהו מתיר את דמה של ש"ס או של אגודת ישראל או של דגל התורה, זה לא ייעצר בנו. אנחנו לא נהיה מוכנים להיות נרדפים.

אני קורא למחנה שלי: אנא, היו רגועים. זה עונש שאנחנו מקבלים אותו, נישא אותו. את הייסורים הגדולים האלה נישא באהבה, ודי לכל צרותינו, מספיק.

אליהו בן-מנחם (המערך):

אז תפסיקו. אתם מתירים את דמם של אחרים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת בן-מנחם, אני מבקש ממך פעם נוספת, אל תפריע.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

בתפילה האחרונה שאני נושא אני רוצה לומר, שאם המעשה המתועב הזה נעשה כדי לעורר אותנו לחזור בתשובה שלמה, לכל אחד מאתנו יש מקום לתשובה, אני בראש שרוצה לעשות תשובה. אך אם כולנו נדע לחזור בתשובה שלמה ונפסיק עם ההסתות המתועבות ונפסיק עם כל הקנטרנות הזאת, בזה יהיה שכרונו. בכך נדע שהמעשה המתועב הזה תיקן את מעשינו הרעים. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת יאיר לוי. רשות הדיבור לחבר הכנסת יוסי שריד, ואחריו — לחבר הכנסת משה זאב פלדמן.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני עולה לכמה הזאת כדי לגנות בכל לשון של גינוי את הנחת הראש הכרות של החזיר כפתח בית-כנסת, בית-הכנסת הגדול בכני-ברק.

אמרתי ואני חוזר ואומר, זהו מעשה חזירי מאין כמוהו, ומן הדין להוקיעו בכל לשון של הוקעה. אני שואל, למה, בשם אלוהים, צריך להיות אנטישמי כדי לנהל את המאבק, ההכרחי כנראה, במסד החרדי בארץ?

אני מוכרח לומר, שכאשר ראיתי את הדברים בטלוויזיה, הבושה כיסתה את פני והכלימה הציפה אותי. אם מישוהו התכוון לנהל מלחמת תרבות, הוא בלי ספק ניהל מלחמה שאין בה תרבות, שהיא אנטי-תרבות, שהיא תת-תרבות, שהיא בלי שום ספק תרבות רעה.

אבל אני רוצה להבין בכל זאת, הרי לא מספיק שניצוק כאן שמן זית וך כדברינו, מהו בכל זאת שורש הרע. שורש הרע, לדעתי, הוא בכך שיש יותר מדי אנשים בארץ, מאכן ומכאן, חילונים כדתיים, דתיים כחילונים, שאין להם שום זיכרון היסטורי.

אני רוצה לומר, שיהודי בלי זיכרון, זיכרון ארוך, הוא גידול פרא, הוא גידול מכוער, הוא גידול מסוכן. יותר מדי אנשים בארץ, חילונים כדתיים, שום פעמון היסטורי לא מצלצל באוזניהם, בורים ועמי-ארצות.

עמנואל זיסמן (המערך):

— — —  
משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):  
אל תסיט את הדיון לכיוון לא-פרודוקטיבי ולא-חיובי.

אנחנו באמת חייבים להתבונן, איך באה ההידרדרות הזאת. במקום לעלות ולהרדות על האמת, מאין זה בא, בא חבר הכנסת יוסי שריד — ולפניו חבריו למפלגתו — והמשיכו כאן לשפוך קיתונות של הסתה ושנאה וליבוי, כפי שהתריע, ובצדק, חבר הכנסת שבח וייס.

מאין זה באמת בא, רבותי? אולי באמת נשאל את עצמנו בכנות: איך ייתכן דבר כזה, הידרדרות כזאת? אני לא בא עכשיו לקנטר, אני לא בא עכשיו להתפלמס, לנגח, להתנצח, אבל, לצערנו, עמנו נמצא בתקופה הזאת, בעשרות השנים האחרונות, בתקופת טירוף, כל מה שגויי הוא טוב, מהולל, משוכח מאוד. כל מה ששייך למסורת עמנו הוא מרגיז ומעורר גלים של שטנה.

— — — מאז שנציגי המדינה שתו דם קופים — — —

עמנואל זיסמן (המערך):  
דם קופים?

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):  
דם קופים, כן, בכורמה — — —

עמנואל זיסמן (המערך):

— — —  
היו"ר מ' וירשובסקי:  
חברי הכנסת, פרשנות לא עכשיו.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):  
מאז נכנס הטירוף הקופי לחקות כל מה שגויי — — —

רענן כהן (המערך):  
מי שתה דם קופים?

היו"ר מ' וירשובסקי:  
חברי הכנסת, אני מציע לבקש את הפרשנות מחבר הכנסת פלדמן אחר-כך. עכשיו הוא נואם.

קריאות:  
הוא נואם 13 דקות.

היו"ר מ' וירשובסקי:  
הוא אינו נואם 13 דקות. יש זמן שאני שומר עליו.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):  
היו לנו כאן מתייוונים שחיקו כל השיגעונות של היוונים. עכשיו כל מקור היוונים, כל טירוף מאפריקה, איזה ריקוד מטורף מברזיל, הכול מודרני, זה אינטליגנטי, אינטלקטואלי ונאור. וכל מה שקשור בקשר כלשהו לעמנו, לתורתנו, למסורת ישראל, מייד נתקל בקיתונות של בוז, בשנאה ובלעג.

רבותי, אני מתכוון עכשיו בכל הרצינות: חייבים לתקן את מערכת החינוך. עם שאינו מכבד את מסורת עמו, מכאן גדלים גידולי פרא, חבר הכנסת שריד — — —

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
אבל אתם לא — — —

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):  
זה השורש של גידולי פרא.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת שריד. רשות הדיבור לאחרון המציעים בנושא זה, חבר הכנסת משה זאב פלדמן. בבקשה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):  
יש לי שאלה. כיצד קורה שלחבר הכנסת פלדמן יש שתי הצעות רחופות לסדר-היום באותו שבוע?

ראובן ריבלין (הליכוד):  
הסיעה שלו אישרה.

קריאות:

— — —  
היו"ר מ' וירשובסקי:  
חבר הכנסת פורז — — —

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):  
אפליה במקרה זה, זה כמו האפליות הקודמות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת פורז, הצעה אחת אושרה כדחופה, והשנייה היתה רגילה. את זה התקנון איננו אוסר. אל תחשוב, למרות הטענות משתלמים לנהוג בסדר מהבחינה הזאת. בבקשה, חבר הכנסת פלדמן.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כאשר שמעתי את דברי ראשון הנואמים בנושא זה, ראשון המציעים, חבר הכנסת שבח וייס, הוא דיבר דברים באמת מלכו, דברים נכונים ואמיתיים, ושמחתי בלבי — אה, אנחנו עולים סוף-סוף על פסים נכונים; סוף-סוף המעשה המחפיר, המחריד, הכה על קודקודנו. פקח את עינינו והעלה אותנו על הפסים הנכונים. אחריו בא חבר הכנסת יאיר לוי והמשיך בדרך הזאת. אחר-כך בא הנואם השלישי, חבר הכנסת יוסי שריד, והוא התחיל בנופת צופים, אותו ניגון, אותה מנגינה, ואז ממש הרגשתי התרוממות רוח, סוף-סוף, זה היום קיוונו לו. אבל במהרה השמחה נהפכה לתוגה והסיפוק לאכזבה, לאכזבה מרה.

אליהו בן-מנחם (המערך):  
בסך הכול, הרוב היה בסדר.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, קרה מעשה חמור ללא תקדים. זו לא רק שאלה של התגרות, רמיסת כל הרגשות, כל יחס מינימלי. זה קרה כבר יום לפני כן, בליל שבת, כאשר כתבו את כתובות הנאצה בליל שבת קודש בבני-ברק.

המעשה הזה היה הרבה הרבה יותר חמור — לקחת ראש משוקץ ומתועב, סמל השיקוץ והתיעוב של עמנו, החזיר, להביא אותו לבני-ברק ולהכניסו לתוך בית-כנסת, לחלל קודש. זה מעשה שמעטים מרשעי האומות העזו לעשות. ומעשה מתריד כזה ייעשה על-ידי יהודים בארצנו הקדושה?

עמנואל זיסמן (המערך):  
לא ירוע מי עשה.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):  
למה ההיתממות הזאת?

היו"ר מ' וירשובסקי:  
אני מבקש שלא להפריע.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):  
מי שלא יודע — לא יודע; מי שידוע — יודע.

הי"ר מ' וירשובסקי:  
חבר הכנסת פלדמן, אתה צריך לסיים.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):  
זה השורש של כל התופעות השליליות, המסוכנות לחברה, לעמנו ולעתידינו בארץ הקודש.

לכן אני מציע: הבה נתלכד כולנו לא רק בגינוי המעשה המחפיר הזה, בזה לא די —

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
גם ההשתמטות מצה"ל.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

— אלא גם בגינוי השנאה ומלכי השנאה לכל הקדוש והיקר, ולעשות מפנה, מהפך, בחינוך הנוער לכבד את מסורת ישראל.

הי"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אני אבקש משר המשפטים דן מרידור להשיב על ארבע הצעות.

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בכני-ברק, ליד בית-הכנסת, נעשה מעשה נבלה, שרק אדם שאין לו שום רגישות, שום הבנה, שום יחס לכל מה שיקר וקדוש לא רק לאנשים שומרי מצוות אלא לכל יהודי באשר הוא יהודי, רק אדם כזה מסוגל היה לעולל זאת.

מאז ימי הגזירות של אנטיכוס ועד ימינו אלה, הסמל שמסמל החזיר כנגד כל מה שיקר וקדוש לתורת ישראל, למסורת ישראל, לעם ישראל — אין דומה לו. לא לחינם, מכל החיות הטמאות והלא-כשרות מצאה הכנסת לחוקק לפני שנים רבות את חוק איסור גידול חזיר פה בארץ. אין עוד מדינה שיש בה חוק כזה, מפני שאין עוד עם שכשכילו מסמל החזיר את מה שהוא מסמל אצלנו.

מיכאל בריזהר (המערך):

— — — החוק לא הועבר.

שר המשפטים ד' מרידור:

לכן מיותר, אדוני היושב-ראש, להכביר מלים או להוסיף גינויים או להוקיע הוקעות את המעשה המטורף או המנוול, המתגרה או הפרובוקטיבי הזה. מי שעשה אותו, אני מקווה שיימצא ויכוא על עונשו.

אבל, מובן שאם איש אחד חטא, לא על כל העדה נקצוף. אנחנו צריכים להיזהר מאוד מלהיגרר להאשמות של מחנות זה כלפי זה בגלל מעשה נבלה מסוג המעשה — — —

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

— — — על כל העדה נקצוף — על כן איש אחד יחטא.

שר המשפטים ד' מרידור:

צריכים להיזהר מלהיגרר להתקפות ולמלחמות בתוכנו בגלל מעשה כזה של אדם אחד.

אמר פעם אחד מהסופרים הגדולים שלנו, עמוס עוז, שהציונות היא שם משפחה ולכל אחד יש שם פרטי משלו במשפחה הזאת. אנחנו מורכבים יריעות יריעות של אנשים, קבוצות, מחנות, וכל אחת מהן, כל אחד מהם, מאמין אמונה תמימה ומלאה בצדקת דרכו, בכוננות האידיאולוגיה שלו; אמונה מלאה. כל אחד גם בטוח שהשני טועה טעות חמורה. כל אחד משוכנע שדרכו תביא לישועה, ודרך זולתו עשויה להביא לאסון.

איך אפשר לקיים ביחד את כלל ישראל, שהוא מורכב מקבוצות וממחנות כאלה? אפשר לקיים אותנו ביחד תמיד, ובעיקר בימים אלה, בדורות אלה, כאשר אנחנו עומדים מול איומים מבחוץ, אם נשמור על מסגרת, אם נשמור על החוק ואם ננהג בסובלנות איש כלפי רעהו.

החוק לבדו לא יענה את הכול. מובן שצריך לשמור עליו. אלה כללי המשחק שלפיהם אנחנו חיים. אבל יש מעבר לזה, חינוך לסובלנות, להתנהגות נאותה בין אנשים. החינוך הזה חסר בתוכנו.

סובלנות איננה רק נימוס, איננה רק הקשבה לאחר כי לא יפה להפריע לו, כי לא נאה להתפרץ לתוך דבריו. סובלנות באמת, סובלנות אמיתית, היא נכונות להקשיב שמה אתה אינך צודק, אולי לא תמיד אתה צודק, אולי יש משהו בדבריו של האחר. סובלנות אמיתית פירושה קודם כול הכרה בלגיטימיות של כל הדעות וכל ההשקפות הנכנסות בתוך המעגל הגדול הזה של ישראל.

אין זה קל כל כך ללמד אנשים המאמינים עד עומק נשמתם בצדקת דרכם, שיש לגיטימיות גם לדעה אחרת. אבל זה בדיוק

מיכאל בריזהר (המערך):

אתה אומר זאת לשולחנות ההם.

שר המשפטים ד' מרידור:

חבר הכנסת בריזהר, אני אומר זאת לכולם, אני לא מפנה זאת בשום אופן דווקא לשולחנות שהצבעת עליהם; בשום אופן לא.

מיכאל בריזהר (המערך):

לא, ודאי שלא. חלילה לי לחשוך כן כדבר כזה.

שר המשפטים ד' מרידור:

האמן לי, שכולנו חוטאים בכך, אולי חוץ ממך. חוץ ממך כולם חוטאים בכך, וכולם ראוי שישאלו את עצמם אם הם מקיימים את ההתנהגות הזאת.

מיכאל בריזהר (המערך):

מה נטפלת אלי? אמרתי משהו שלא מצא חן בעיניך?

שר המשפטים ד' מרידור:

היה נדמה לי, חבר הכנסת בריזהר — — —

הי"ר מ' וירשובסקי:

אני מקווה שהאי-הבנה הוסרה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

שר המשפטים ד' מרידור:

היה נדמה לי שלא אני קראתי לך קריאת-כיניים, אתה קראת לי. רצית להפנות זאת ממך והלאה. לא התכוונתי דווקא אליך, אבל גם לא דווקא למישהו אחר. זה כל מה שרציתי לומר. אם הוכנתי אני שמח.

מיכאל בריזהר (המערך):

כולם אשמים.

שר המשפטים ד' מרידור:

לכן, אם אנחנו רוצים להתקיים ביחד, אנחנו מוכרחים ללמוד לכבד איש את רעהו. קל מאוד להיגרר ולגרור ציבור שלם בהתקפות ללוחות רסן. בהסתה נגד אחרים, בדיבורים ובמעשים. אנחנו חיים במתח ביטחוני-קיומי. אנחנו חיים גם

על איזה ראש ממשלה — היום או בעבר — שאוכל שרצים, סרטים וכל מיני רמשים. למה אינך מוחה נגדו, משום-מה?

ראובן ריבלין (הליכוד):  
לא יעלה על הדעת.

מיכאל בריזהר (המערך):

אבל לגופו של עניין, חבר הכנסת פלדמן, אני בהחלט קיבלתי את החלק הראשון של דבריך. וכי היה לך ספק שבדברים שכאלה, כמו המאורע המתועב הזה בבני-ברק, נתייצב כולנו לצדכם? הרי אין בכך ספק. כולנו מתייצבים לצדכם בנושא הזה.

מה מטריד אותי? מדוע קמתי להגיב? — על החלק השני של דבריך. כי ברגע ששמעת מפי חבר הכנסת שריד — ואני אינני נציגו ושולחו ואינני שותף לדעותיו — מלת ביקורת על המחנה החרדי, זה מייד היה פסול.

עליך לקבל אותנו על שני הצדדים שלנו — את הצד הזה, שיתייצב לצדכם תמיד כשיפגעו בכם, כמו במקרה הזה, מתוך אמונה עמוקה ושכנוע כן; אבל גם את הצד השני, שמבקר את המעשים הלא-טובים שאתם עושים לפעמים, או מישדו עושה בשמכם.

משום כך אני מבקש להסיר את ההצעה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו נצביע האם לקיים דיון בהצעתו של חבר הכנסת יוסי שריד. חבר הכנסת יאיר לוי מסתפק בתשובת השר. חבר הכנסת פלדמן מסתפק בתשובת השר. חבר הכנסת שבח וייס, שהלך ולא השאיר הודעה, אני יוצא מתוך הנחה שהוא היה מסתפק בהודעת השר.

נצביע אם לקיים דיון במליאה בהצעתו של חבר הכנסת יוסי שריד. נא להצביע בבקשה.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה לכלול את הנושא

— 8

בסדר-היום

— 5

נגד

— אין

נמנעים

ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת

י' שריד בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, ברוב של שמונה, נגד — חמישה, ללא הימנעות, הוחלט לקיים דיון במליאה בהצעתו של חבר הכנסת שריד.

## יט. הצעה לסדר-היום

שירותי רווחה, תת-תזונה ורעב בקרב ילדים

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

שירותי רווחה, תת-תזונה ורעב לא מעניינים את חבר הכנסת יוסי שריד והחכמה שלו מר"צ, שינוי, מינוי. פתאום אין אף אחד מאנשי השמאל, לכולם יש הרבה מה לעשות.

במתח אידיאולוגי קשה. כל אחד מאתנו רוצה לראות את מדינת ישראל קצת אחרת מחברו.

אבל אם לא נעמיד מעל כל הרצונות של כולנו, מעל כל האידיאולוגיות של כולנו את המסגרת, אם לא נשמור את ההתנהגות של איש כלפי רעהו ברמת תרבות שאנחנו רוצים לשמור אותה — אנה אנחנו באים?

לכן, אדוני היושב-ראש, אינני רוצה להכביר מלים. נעשה מעשה מתועב. כל חלקי הבית הזה מגנים אותי. אינני מציע לפרוס כאן עכשיו מסכת של ויכוחים בנושאים אחרים. אני מציע לחברי הבית להסתפק בדברי תשובתי. אם יאותו לכך — מה טוב. אם לא יאותו — אהיה מוכן לקיים דיון במליאה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת שבח וייס איננו נוכח. חבר הכנסת יאיר לוי, אתה מסתפק בהודעת השר?

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
מסתפק.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת יוסי שריד?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
אני מבקש שיתקיים דיון במליאה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת פלדמן?

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):  
אם דיון — אז כולם.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אם כך, אין התנגדות.

מיכאל בריזהר (המערך):

יש לי הצעה אחרת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת בריזהר מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת פלדמן, בבקשה, במסגרת דקה. אבל כיוון שחבר הכנסת פלדמן מסתפק בתשובת השר, אינך יכול להציע הצעה אחרת.

מיכאל בריזהר (המערך):

אם כך, אני מבקש להציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת שריד.

היו"ר מ' וירשובסקי:

טוב, תנצל את הטריק הזה.

מיכאל בריזהר (המערך):

אני אנצל זאת, מפני שחבר הכנסת פלדמן דיבר כאן על נציגי מדינת ישראל ששוחים דם קופים. אותו נציג שדיברת עליי כבר מת לפני הרבה שנים. חבר הכנסת פלדמן, אני שמעתי

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום, הצעה לסדר-היום מס' 5428 בנושא: שירותי רווחה, תת-תזונה ורעב בקרב ילדים — מאת חבר הכנסת צירלי ביטון. בבקשה.

אלי דיין (המערך):  
ישב פה חבר הכנסת רן כהן.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):  
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
האגף היחיד שבו אין אף אחד הוא הימין.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):  
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני מזכיר הכנסת, רבותי, החברה ששומרים על הבניין הזה, ששומרים על הסדר בבית הזה, אתם האנשים, אתם הציבור האמיתי ששומע את הדברים הכואבים האלה.

כבר נאמר, חברי הכנסת, היוזרה בכני עניים — — —  
היו"ר מ' וירשובסקי:  
חברי הכנסת, הייתי מבקש שתשכו.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
איך אפשר לשבת, אדוני היושב-ראש, אני רוצה לבכות עכשיו.

היו"ר מ' וירשובסקי:  
חבר הכנסת ביטון, אתה חופשי להגיד מה שאתה רוצה, אני לא אהסה אותך, אבל אני חושב שיש אלמנט של קולגיאליות שיותר גם לחבר כנסת להשתמש בו מפעם לפעם, ואני חושב שאתה עכשיו לא עשית את זה.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):  
כשרדים בנושא דתי, אדוני היושב-ראש, רצים חברי הכנסת מהשמאל להזעיק, לראות איזה חבר שלנו ולהגיד לו: אולי ראתי את צירלי ביטון? פה? אולי ראתי אותו? תקרא לו שיצביע.

היו"ר מ' וירשובסקי:  
חבר הכנסת ביטון, לא אפריע לך. אני במקומך הייתי מסתכל מסביבי ובכל זאת בודק מי הוא מי. אבל, זה ענייך.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):  
אתה ראתי באיזו הפגנתיות יצא יוסי שריד מפה ברגע שאמרת עוני, דלות, פער חברתי, עניים? זה מעניין אותו? זה מעניין את דדי צוקר? זה מעניין את כל — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:  
חבר הכנסת רן כהן, מאחר שאני מנהל את הישיבה, אני לא רוצה להתייחס. הערתי הערה, אני מסתפק כזה.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):  
לא, תאמין לי, אני לא רוצה טלוויזיה, אני רוצה למען הפרוטוקול, למען ידעו שהדברים האלה נאמרו לפני שקרה מה שקרה.

היו"ר מ' וירשובסקי:  
דבר, חבר הכנסת ביטון, בבקשה.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):  
אדוני היושב-ראש, כבר אמרתי בתחילת דברי: היוזרה בכני עניים, כי מהם תצא תורה. עכשיו אפשר לומר, וצריך לומר: היוזרה בכני רעבים, כי מהם יצאו מרירות, תסכול, שנאה, זעם ואלימות.

לא מדובר באלימות פוליטית או אידיאולוגית, אלא באלימות פשוטה ובסיסית, אלימות של בני אדם שאין די אוכל בפייהם, אלימות של עוני ושל רעב. מה שמתרחש בארצות רבות באפריקה, באסיה ובדרום-אמריקה עלול להתרחש גם אצלנו כאן, בבית, אלימות ישראלית על רקע חברתי.

חברי הכנסת, תשמעו כמה נתונים: ליחיד — 554 שקל לחודש; לזוג — 886 שקל לחודש; לזוג עם ילד אחד — 1,174 שקל לחודש; לזוג עם שני ילדים — 1,418 שקל לחודש; לזוג עם שלושה ילדים — 1,617 שקל לחודש.

במשרד העבודה והרווחה יודעים כי מי שחי מתחת לקו העוני הזה מוגדר כעני, ועני צפוי גם, לדעת מומחי המשרד, לתת-תזונה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
לפי ההלכה עני חשוב כמת. כמת. צריך לדעת את זה.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):  
אתה צודק, אבל עוד הפעם נאחזו מדברים במושגים של משרדי ממשלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:  
חבר הכנסת יאיר לוי, כמטותא ממך, אנחנו לקראת סוף הדיון, לא צריך להפריע.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):  
חברים יקרים, תת-תזונה — זה לא רק מושג אקדמי, זו מציאות איזומה ונוראה. תשמעו כמה דוגמאות של ילדים רעבים. ואני אומר שם של ילד — ד', ילד בן תשע, כילה במועדונית באשדוד וסיפר שבבוע שעבר לעיתונאי, ואני מצטט: "בבוקר, אמא נתנה לי רק פרוסת לחם. כשאני בבית בצהריים, אמא נותנת לי ביצה ולפעמים גם סלט". ח', ילדה בת שבע מדימונה, סיפרה, ואני מצטט: "המקרה שלנו רוב הזמן ריק. חלק מהזמן הוא היה ריק בגלל שניתקו לנו את החשמל בבית. לצהריים אמא מכינה לנו מרק עם קצת לחם. בשר היא לא עושה. אם, אז רק בתחילת החודש"; והיא גם אומרת: "מאז החג האחרון לא טעמתי בשר".

אפשר להניח, כמוכן, שהתקשורת עוינת וממציאה עוני ותת-תזונה שלא קיימים במציאות. אתה זוכר, אדוני הרב פרוש, מה אמרו על "הפנתרים"? — שהם ממציאים, העיתונות ממציאה. אני לא רוצה להסתמך על העיתונות. אולי תשמע דברים שאמרה חברת הכנסת אורה נמיר בוועדת העבודה והרווחה של הכנסת. כדאי להקשיב, ואני מצטט: "חופעת העסקת ילדים כשווקים, עם התגברות האבטלה והרעב בבית, מחזירה אותנו לתיאורים של המאה ה-19 המצויים בספריו של צ'רלס דיקנס. ילדים עובדים כעד פרוטות ונוברים בפחי אשפה".

אדוני היושב-ראש, אפשר גם במקרה זה להניח, שחברת הכנסת נמיר שייכת לאופוזיציה עוינת. לכן אני מציע להניח בצד את התקשורת העוינת ואת האופוזיציה העוינת ולפנות אל הממסד הממשלתי, ואני מתכוון לתזכיר פנימי של משרד העבודה והרווחה שהוכן, רבותי חברי הכנסת, על-ידי מר שלמה מדינה, מנהל השירות לרווחת הפרט והמשפחה.

חבל ששר העבודה והרווחה ככבודו ובעצמו, מר יצחק שמיר, אינו מכבד את הרעבים והעניים שחיים מתחת לקו העוני בנוכחותו כאן, ומכובד את כל שעות היום במשרד ראש הממשלה באמירת "לא" לבוש, "לא" לבייקר, "לא" לרוד לוי, "לא" להסדר, "לא" לתהליך המדיני ו"לא" לשלום.

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
מה זה שייך לעוני?

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

את כל הלאומים האלה הרי אפשר לגמור בחמש דקות מדי בוקר ולהקדיש את ימרת היממה למשרד העבודה והרווחה שהוא מופקד עליו.

אדוני היושב-ראש, זאת שערווייה לאומית. אני זועק, שמשרד כל כך חשוב, החורץ גורלות של כל-כך הרבה מסכנים, אומללים וקשיחים, מופקד זה שלוש שנים כלי שר, בלי אחראי, בלי אדם הנושא באחריות.

אבל נחזור לתזכיר של מר שלמה מדינה. התזכיר קובע באורח חד-משמעי, שיש בישראל ילדים רעבים; אני חוזר: יש בישראל ילדים רעבים. למען השם, תקשיבו, תאינו. אני מצטט: "בעיה של מחסור במוון במשפחות חוזרות ועולה מעת לעת, ולאחרונה ביתר עוצמה". מר מדינה כותב בתזכיר, כי בישראל יש 80,000 משפחות עם ילדים המתמודדות עם בעיות של תת-תזונה ומגיעות לפת לחם; פת לחם.

להזכירכם, חברי הכנסת, דוח העוני של הביטוח הלאומי מדבר על 196,000 ילדים במשפחות שמתחת לקו העוני. איזה עתיד מצפה לילדים האלה, חברי הכנסת? כמה איינשטיינים יצמחו לנו מן העוני הזה? כמה רמטכ"לים יצמחו לנו מהעוני הזה? כמה שרים וראשי ממשלה? וכמה גנבים יגדלו בחממה הזאת של דלות משפילה ומצוקה הרסנית? ועל השאלה האחרונה, חברי הכנסת, קל להשיב: הרבה גנבים; ואפילו, אם תרצו, יותר מדי הרבה גנבים.

כבר עכשיו, חברי הכנסת, מדווחים מורים ועובדים סוציאליים ומתריעים, כי מתרבים מקרי הגנבה בקרב ילדים בבתי-הספר. הם לא גונבים, חלילה, את הקופה. של מזכירות בית-הספר, אלא גונבים סנדביץ' מתיקי אוכל של חברים לספסל הלימודים.

הגברת חנה סלוצקי, פקידת סעד ממחוז המרכז, זעקה לפני חודש, ואני שוב מצטט: "אנחנו מתקרבים לשנות האלפיים ותופעת ילדים רעבים מדליקה אור אדום חזק מאוד. אנחנו חייבים לזעוק בנושא הזה ולפעול למניעת התופעה".

ואיך, חברי הכנסת, מונעים את התופעה הזאת? לסגן השר הרב פרוש יש פטנט משלו למנוע את התופעה. הוא מציע גמילות חסדים, לתת מענקים בערבי חגים, פעמיים בשנה; פעם אחת בערב ראש השנה ופעם שנייה בערב פסח. אתם מכירים את הסיפור של קמחא דפסחא וכל הדבר העלוב הזה, שאנשים מסכנים עומדים בתור ומקבלים שני קילוגרם תפוחי אדמה, כמה מצות ובקבוק יין.

אלי דיין (המערך):

כמו שהיה בשטעטל.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

חברי הכנסת, על זה כבר נאמר: פתי מאמין לכל דבר. מכיוון שאינני פתי, אני לא מאמין שאפשר לפתור בעיה חברתית כה חמורה כמות נדבות וגמילות חסדים.

פטנט שני, אם תרצו, חברי הכנסת, אכזרי מאין כמוהו, נחשף לאחרונה, ומקוצר הזמן אוזר אותו רק בקצרה. מדובר באימוץ סיטוני — אולי אתם לא יודעים, חברי הכנסת, אבל קורים דברים מדהימים במדינה הזאת — של ילדים שהם בניו למשפחות עניות, וברצוני לקרוא לילד בשמו: אלה ילדים חטופים, חטופים מודרניים. סיפור לי פעם אחת במפלגה

הקומוניסטית, שהיו גונבים ילדים ברוסיה הצארית והיו מגייסים אותם לצבא. הנה לכם סיפור מהזמנים המודרניים, ובמקום להפנות משאבים לאותן משפחות, לעזור להן, להעלות אותן אל מעל לקו העוני, נוטלים מהן ילדים, קורעים אותם מהאבא ומהאמא שלהם ומוסרים אותם לאימוץ.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לסיים את דברי בהוקעת המעשים האכזריים האלה. זו מדיניות אנטי-אנושית, וזוהי דרך לא-מוסרית, וזוהי חרפה לאומית, חברי הכנסת.

עם ההוקעה הזאת יש לי גם בקשה לחברי הכנסת, למספר הקטן הזה שנשאר בבית הזה: אל תורידו את הנושא הזה מסדר-היום. אני מבקש מכם: בואו נחליט על דיון מיוחד, כי מי שירים את היד שלו להוריד את הנושא הזה מסדר-היום יגלה מחר, או לכל המאוחר מחרתיים, כי הנושא יעלה שוב על סדר-היום הלאומי, ולא בצורה השקטה הזאת, במסגרת של דיון במליאה, אלא בצורה גסה, בוטה ואלימה, עם דם ואש ותמרות עשן.

ואני רוצה לסיים, אדוני היושב-ראש, במשפט שבו פתחתי את דברי: היהירו בכני רעבים כי מהם יצאו מרידות, תסכול, שנאה, זעם וגם אלימות. תודה רבה.

הי"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת צירלי ביטון. אני קורא לסגן שר העבודה והרווחה להשיב על ההצעה.

סגן שר העבודה והרווחה מ' פרוש:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, איך נאמר? — "לחם שאלו כהוגן". ללא כל ספק, נושא הנושאים אצלנו במשרד העבודה והרווחה בדיונים — סבלן של אותן משפחות שקוראים להן "העשירון התחתון", אשר הייתי זה שהביא במליאת הכנסת, אחרי שחקרנו, בדקנו והגענו, לצערנו הגדול, למגנית לבנו, לכך שיש 80,000 אשר אפשר להגדיר אותם כסובלים מתת-תזונה. ואני רוצה להודיע: יומם וליילה, ואני לא מפריז — מי שרוצה יכול לראות את זה במשרד העבודה והרווחה — אנחנו יושבים ושוקדים למצוא את הדרכים לפתרונות.

אתה לגלגת על ההצעה הזאת, אשר הובאה עליידי מומחים, שבדקו ואמרו: יש לתת את הפיצוי לאותן משפחות אשר סובלות, וסובלות באמת עליידי שחיקת ההקצבות. ההקצבות נשחקות —

אלי דיין (המערך):

נכון.

סגן שר העבודה והרווחה מ' פרוש:

— והאגרות עולות. לכן אנחנו בודקים את האפשרות, אולי על-ידי מענקים דו-שנתיים — — —

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

סגן שר העבודה והרווחה מ' פרוש:

רגע אחד, תן לי לגמור.

הי"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת צירלי ביטון, הקשיבו לך קשב רב.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

סליחה.

סגן שר העבודה והרווחה מ' פרוש:

אני יכול להגיד לך מראש: אני מסכים ומעוניין שידונו על זה במליאת הכנסת.

אלי דיין, תשמע מה אומרים לך: עלילה שפלה — כאשר אתה אומר מעל במת הכנסת, כאילו אני חלילה וחלילה פגעתי בכספים של נכים ומפגרים. אתה רוצה לשלוח למשרד העבודה והרווחה לבדוק אם אנחנו חורגים ממסגרות חוקיות. אתה בדקת את עצמך בעיריית אשקלון? אצלנו לא תמצא רכב על הבגד.

אלי דיין (המעריך):

אצלי בדקו ומצאו שלא חרגתי.

סגן שר העבודה והרווחה מ' פרוש:

אני מתפלל על חבר הכנסת יאיר צבן. הוא לא נמצא כאן, אבל אני מעוניין שהוא יקרא את דברי. אני מתפלל עליך, חבר הכנסת יאיר צבן. אין לי כל ספק שגם אתה יודע שאני לא חשוד, חלילה, בהעברת כספים ממפגרים ומנכים לאיזו מטרה שהיא. אני רוצה לשאול אותו — אותך אני לא שואל, אתה עוד חושב שזו הדרך להתקדם בפרלמנט של ישראל, אבל אותו, שאני מכיר אותו כאיש ישר, אני פונה אליו ומבקש ממנו: עד כדי כך אתה מכור למשחק הפרלמנטרי, כדי להצטרף למסיתים המתבססים על שקרים וכזבים?

מר אלי דיין, וכמוך חבריך, תרדו ממני. לא יועיל לכם. לא תוכל להצליח בשום אופן למצוא רכב על בגדי כמה שנוגע לנושאים חברתיים, כמה שנוגע למפגרים ולנכים. לא נאה לך להסתמך על שקרים וכזבים, שכאילו לקחתי איזה סכום ממפגרים ומנכים.

לסיום, אני רוצה להגיד שאני מקבל את הפנייה של חבר הכנסת צירלי ביטון לקיים דיון בנושא. אני מעוניין בדיון כזה. אני חושב שהציבור שלנו צריך להיות ער למה שמתרחש. אם אנחנו לא נרים קול וזקה לא אוכל להשיג את מה שאני רוצה להשיג כדי להקל עליהם במצבם. אני כמוך ואתם כמוני מעוניינים לחלץ את הסובלים מן המצר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אתה מציע לקיים דיון במליאה?

סגן שר העבודה והרווחה מ' פרוש:

כן.

אלי דיין (המעריך):

אדוני היושב-ראש, יש לי הצעה אחרת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בבקשה, חבר הכנסת דיין. מותר לו להציע להעביר לוועדה.

אלי דיין (המעריך):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, גם אני כמוכם יושב כאן כל היום והשעה מאוחרת. אבל לא יעלה על הדעת שסגן השר יעלה כאן ויתקוף אותי באופן אישי — — —

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אתה תקפת אותו — — —

אלי דיין (המעריך):

תרשה לי לדבר. אני מציע לסגן השר, אם כואב לו — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת אלי דיין, אתה יכול להציע הצעה אחרת. אם אתה רוצה למסור הודעה אישית, תוכל לעשות זאת בסוף הדיון, בסוף הישיבה.

אני רוצה להגיד כאן: אנחנו עוד לא הגענו לסיכומים. כשנגיע לסיכומים נביא אותם לראש הממשלה, אשר עומד במגע ישיר ומתמיד אתי בקשר למצוקה הזאת, למצוא את הפתרונות. הושבתי צוותים של מומחים בנושאים אלה, וכשנגיע לסיכומים, נביא אותם לראש הממשלה ולשר האוצר, ואני מקווה שנגיע לסיכומים אשר באמצעותם נחלץ אותן משפחות מהמצר.

אני לא רוצה שתחשוב אפילו רגע אחד שאנחנו שקטים עם מצפוננו לגבי מצבן של אותן משפחות אומללות. אבל מאידך גיסא, מכיוון שאנחנו מדברים מעל הבמה הזאת, כאשר מה שנאמר מעל הבמה הזאת שומעים לפעמים גם במרחקים, אני אומר: רבותי, אל נגזים, גם אם כה כביר רצוני ורצוננו לעזור להם לשפר את מצבם, אל נגזים. נכון, לפי הסטנדרד של החיים כיום, תחת-הזונה היא כדרגה אחרת מאשר היתה אי-פעם. אבל אני כבר אמרתי מעל במת הכנסת, ואני רוצה לחזור על זה, כדי להחזיר את זה באוזנינו, עם כל דאגתנו לשפר את המצב — אני זוכר תקופות, שנים רבות, אשר בכל כוקר היו צובאים על הדלתות, מבקשים פרוסת לחם, חתיכת סוכר, וכך היה המצב: לא היה להם לחם, לא היתה להם חתיכת סוכר. חלילה לנו מלחשוב שנתזרזר לשנים ההן. אנחנו צריכים לעשות הכול, אבל אל נגזים וניקח כל דבר ודבר בפרופורציה.

ותסלח לי, חבר הכנסת צירלי ביטון. אני מעריך מאוד שכעת, כשעמדת על הבמה, דיברת דברים מעומק הלב, ואני מוכרח להגיד לך: זעזעת בדברייך. אבל כמה שכתבת בהגשת ההצעה קשרת את זה לדבר נוסף ואמרת: "על כל אלה" — כך אתה מסיים — "באה התפטרות המנכ"ל מר שמואל סלבין ללא כני משוהו רקוב בממלכת הרווחה". אני חייב לומר זאת, ואני רוצה לנצל את ההזדמנות הזאת, מכיוון שהבוקר הותקפתי. אני רוצה להגיד מעל במת הכנסת: מר סלבין עזב את תפקידו כמנכ"ל משרד העבודה והרווחה. למעשה הוא לא רק מנכ"ל מוכשר, אגיד יותר מזה: הוא גם ראוי להיות שר מוכשר. עם יחס זה הוא עוזב את המשרד. אני מעריך מאוד, שדווקא אנשי המעריך כה מעוניינים בסלבין איש הליכוד. זה סימן של הגינות, של היגיון, של אובייקטיביות, ללא כל ספק.

אלי דיין (המעריך):

רק לא אצלך.

סגן שר העבודה והרווחה מ' פרוש:

אבל, אני רוצה להגיד לכם על הפרסומים בכלי התקשורת בקשר לעזיבתו של מר סלבין את תפקידו. אני בטוח שהוא לא אמר את זה, אבל אלה שרוצים להסית, אלה שרוצים לחרחר ריב הם אשר הדפיסו זאת. ואיך היתה האמרה הידועה של רשעים, ארורים, שקרנים כרוניים? תגיד שקר שלוש פעמים ויחשבו שזו האמת. כך הדבר הזה. אני מודיע מעל במת הכנסת: שקר וכזב הוא, שבמשרד העבודה והרווחה, מאז נכנסתי לתפקידי, ניתנה פרוטה אחת מחוץ למסגרת של הוראות היועץ המשפטי. אף פרוטה אחת לא ניתנה. אני לא צריך להציג את כרטיס הזיהוי שלי, שאני כל כך מעוניין במתן עזרה, עוד לפני שנכנסתי לתפקידי במשרד העבודה והרווחה, ואת כל חיי הקדשתי למען אותם סובלים עניים, ואני מדגיש — במיוחד המפגרים והנכים, מי עוד השיג מה שאני השגתי בתקופה קצרה, כאשר התקציב היה סגור ולא יכולתי לעזור כדי לחלץ אותם מפגרים? ואני השגתי תרומה של 4 מיליוני שקל לשנה זו, 4 מיליוני שקל לשנה הבאה מתורמים מחוץ-לארץ. הבאתי לכך, ששר האוצר נתן סכום קרוב כדי לחלץ את המפגרים והנכים. חלילה וחלילה, וזוהי עלילה.



הנושא בסדר-היום. אם יהיה רוב להצעה הזאת, הנושא יכלול בסדר-היום. אם לא, נצביע על ההצעה להעביר את הנושא לוועדה. בבקשה להצביע. זו הצבעה מס' 16.

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את

הנושא בסדר-היום — 10

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של

הכנסת נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של תשעה, ללא התנגדות וללא נמנעים — יתקיים דיון בנושא במליאת הכנסת.

### כ. הצעת חוק מוסדות ציבור (התרמות), התש"ן — 1990 \*

(הצעת חבר הכנסת רן כהן)

אני חושב שמן הראוי להסדיר את הנושא הזה, על-מנת שלא יהיה אפשר לנצל את טוב לבם של אזרחי מדינת ישראל, ועל מנת שטוב-הלב שלהם ינוצל למתן תרומות למוסדות שבהם זקוקים לכך, על-מנת שלא יהיו נוכלים שישתמשו באמצעי הזה לרעה.

אני מציע שתוקם מועצה, שתפקידה יהיה לאשר את המוסדות שיהיו רשאים לערוך התרמות והגדרות, שתיתן לכך סמכות מדינה, עם סמל ברור לחלוטין, שיהיה על זה פיקוח-כלשהו.

אני חייב לומר, שהחלטת הממשלה שלא לקבל את החוק הזה חסודה בעיני כרוזן השלמים עם הונאת אזרחי מדינת ישראל והפקתם בידי נוכלים. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חבר הכנסת רן כהן, אני חושב שבהצעת החוק שלך אתה הולך לגזור את פרנסתם של הרבה אנשים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
רק של נוכלים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

כן, אני מסכים, ויש לי הרגשה שזה מקצוע די מכניס.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
ואז התרומות האמיתיות, הגדולות יותר, ילכו לנוקמים באמת.

### כא. הצעת חוק להסדר ההתרמות, התש"ן — 1990 \*\*

(הצעת חבר הכנסת ע' זיסמן)

להסדר ההתרמות, התש"ן — 1990, וסגן השר ישיב על שתי ההצעות. בבקשה, חבר הכנסת זיסמן.

אלי דיין (המערך):

אני מציע להעביר את הנושא לוועדה. אם לסגן השר כואב כל כך מה שנאמר בפרוטוקול, יבדוק בפרוטוקול מה נאמר הבוקר לגבי מר סלבין, שאליו הוא התייחס. כנראה יש דברים בנו, ויש לבצע בדיקה מדוע מר סלבין, איש מקצועי וענייני, נאלץ לומר שאינו יכול למלא את תפקידו לפי הכנתו כדי לעזור בנושאי רווחה. כנראה סגן השר מנצל את תפקידו לרעה, ולא בצורה מקצועית.

אני אומר לך, שבעיריית אשקלון הכול בסדר, בדקו — עכשיו צריך לבדוק במשרד העבודה והרווחה את מעשי המשרד, ומדוע נאלץ המנכ"ל להתפטר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חבר הכנסת ביטון, אתה מסכים שההצעה שלך תידון במליאה?

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):  
כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו נצביע עכשיו על ההצעה לכלול את

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא, הצעת חוק תקע"ה, הצעת חוק מוסדות ציבור (התרמות), התש"ן — 1990. אני קורא לחבר הכנסת רן כהן. הוא כבר על הדוכן, איזו יעילות.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
אנחנו פשוט רוצים לגמור את הדיון.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אנחנו מקיימים כאן דיון מסודר.

חבר הכנסת רן כהן, אני מזמין אותך לעלות ולהציע את הצעת חוק מוסדות ציבור (התרמות), התש"ן — 1990. בבקשה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אנחנו מתכוונים לעשות את זה קצר מאוד בגלל השעה המאוחרת והישיבה הארוכה, וגם משום שנדמה לי שהעניין מאוד מאוד מובן מאליו, ואני מקווה שיזכה לרוב מוחלט.

אני מניח שקורה לכם בערך מה שקורה לי. יש ימים בודדים בשנה שבהם לא פוקדים אותנו אנשים שבאים להתרים אותנו. אני מחזיק בידי חבילה עצומה עם מכתבים ואגרות, שכונתם להתים התרומות, הגרלות, כפרות, נדבות ודברים דומים. אין לי בעיה לעבור בין הבתים ולקבץ כספים, ולשלשל את הכסף הזה לכיס.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת זיסמן יעלה את הצעת חוק תק"פ, הצעת חוק

עמנואל זיסמן (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, חברי הכנסת, הריבוי הבלתי מבוקר של גופים ויחידים שמטרותיהם לא תמיד ברורות יוצר מחד גיסא חוסר אמון, בלבול ותסכול אצל הציבור הרחב, ומאידך גיסא פוגע בגופים שמטרותיהם לשרת את אינטרס הציבור ולתת מענה על צרכי הקהילה.

הצעת החוק הזאת באה כדי שלא יתרים אדם את הציבור, אלא אם כן קיבל לפני כן אישור לכך מאת מועצה ציבורית, מועצה שתפרסם ברשומות את הכללים בדבר המכחנים ואמות-המידה שיחולו לצורך קבלת אישור להתרמת הציבור.

זהו חוק בעל צביון חברתי-ציבורי מובהק. הוא יביא תועלת לציבור, ואני מבקש לאשר אותו.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אם מוסד ציבורי רוצה להתרים, מה הוא צריך לעשות?

עמנואל זיסמן (המערך):

חוקם מועצה שתאשר זאת, אם תמצא זאת לנכון. במדינת ישראל יהיו מאות גופים עם אישורים, ויהיו מאות גופים שלפי דעתי אין פיקוח על מה שהם עושים.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אם "הפועל ירושלים" תצא להתרים, היא תצטרך ללכת לגוף הזה?

עמנואל זיסמן (המערך):

כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חשובתו של סגן שר העבודה והרווחה.

סגן שר העבודה והרווחה מ' פרוש:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הצעת החוק קובעת שאתה, אדוני סגן השר, תהיה ממונה על ביצועו.

סגן שר העבודה והרווחה מ' פרוש:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, עם כל ההערכה למציעים על עירנותם לבעיה שנואית להם כל כך חמורה, אני רוצה להודיע כאן את החלטת הממשלה, המתנגדת להצעות החוק האלה, מכיוון שהיא רואה כזה התערבות ברשות היחיד.

לא מכריחים אנשים לתרום; מציעים לאנשים לתרום. מי שרוצה לתרום, יתרום; מי שלא רוצה לתרום, לא יתרום. הממשלה מתנגדת לחוק הזה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אני מנוע מלהביע את דעתי כיושב-ראש. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. חבר הכנסת רן כהן וחבר הכנסת עמנואל זיסמן, אתם מתכוונים לוועדת העבודה והרווחה?

עמנואל זיסמן (המערך):

כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו מצביעים על כל הצעת חוק כנפרד. תחילה אעמיד להצבעה את הצעת החוק של חבר הכנסת רן כהן.

סגן שר העבודה והרווחה מ' פרוש:

אני מציע להעביר זאת לוועדת הכספים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

יש הצעה להעביר זאת לוועדת העבודה והרווחה, ויש הצעה להעביר זאת לוועדת הכספים. אנחנו נעביר זאת אפוא לוועדת הכנסת, והיא תחליט לאיזו ועדה זה יועבר. חברי הכנסת, נא להצביע. זו הצבעה מס' 17.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 8

נגד — 3

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק מוסדות ציבור

(התרומות), התש"ן—1990, לדיון מוקדם

בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של שמונה, נגד שלושה, וללא נמנעים, הועברה ההצעה לוועדת הכנסת, שתקבע לאיזו ועדה זה יועבר.

אני מעמיד עכשיו להצבעה את הצעת החוק של חבר הכנסת זיסמן בנושא דומה. נא להצביע. זו הצבעה מס' 18.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 8

נגד — 3

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק להסדר

ההתרומות, התש"ן—1990, לדיון מוקדם

בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של שמונה, נגד שלושה, וללא נמנעים, הועברה גם הצעת החוק של חבר הכנסת זיסמן לוועדת הכנסת, שתקבע לאיזו ועדה זה יועבר, להכנתה לקריאה ראשונה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

רק לגבי הצעתי היו שתי ועדות. לגבי הצעת החוק של חבר הכנסת זיסמן היתה הצעה אחת, ועדת העבודה והרווחה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

האמת היא שזה נכון. לא שמעתי את ההערה של חבר הכנסת לוי לגבי הצעתו של חבר הכנסת זיסמן.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

הכוונה היתה לשתי הצעות.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אמרתי בנפרד.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני לא רואה בזה שום דבר רע. זה יעבור לוועדת הכנסת, שתחליט על העניין הזה וגמרנו. אני לא רוצה לפסוק פה. זה לא מעלה ולא מוריד. זה עבר לוועדת הכנסת, שתחליט לאיזו ועדה. העיקר הוא שהחלטתה ברורה, שהחוק עובר להכנה לקריאה ראשונה.

חוכרת ל"ו, ישיבה שי"ז

— הצעת חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון) — הקמת ועדה למתן היתרי עבודה בשעות המנוחה); הצעת חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון) —

### כב. הצעת חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון) — הקמת ועדה למתן היתרי עבודה

בשעות המנוחה), התשנ"א — 1991 \*

(הצעת חבר הכנסת א' פורז)

אני אנמק מהמקום. הדברים כתובים וברורים. מדובר בכעיה שמעורבת גם בנושאים כלכליים, הנושא של היתרי עבודה כימי מנוחה הוא בעיה כלכלית ממדרגה ראשונה. לכן אני מציע שהעניין יעבור לוועדת הכלכלה על-מנת שהיא תבחן את הצעת החוק לגופה. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:  
תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:  
חברי הכנסת, אנחנו ניגשים עכשיו להצעת חוק תת"ח: הצעת חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון) — הקמת ועדה למתן היתרי עבודה בשעות המנוחה), התשנ"א — 1991, של חבר הכנסת אברהם פורז. בבקשה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):  
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מפאת השעה המאוחרת

### כג. הצעת חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון), התשנ"א — 1991 \*\*

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

בכל אופן, אני מציע להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים או לוועדת הפנים, וועדת הכנסת תכריע כפי שתכריע.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה רבה, אדוני סגן השר. חברי הכנסת, אני מבין שיש רק הצעה אחת — להעביר את שתי ההצעות האלה לוועדה. למען הסדר הטוב אנחנו נעשה שתי הצבעות נפרדות. קודם כול נצביע על הצעת החוק של חבר הכנסת פורז, הצבעה מס' 19.

היו"ר מ' וירשובסקי:

הצעת חוק תת"ש.ב. חבר הכנסת אלי דיין, האם הנושא הוא אותו נושא?

אלי דיין (המערך):  
כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

השר יענה על שתי ההצעות. בבקשה.

אלי דיין (המערך):

בעצם הצעת החוק שלי זהה באופן עקרוני להצעתו של חבר הכנסת פורז.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
אדוני רוצה להפקיע ממשרד העבודה?

אלי דיין (המערך):

מדובר על תיקון במסגרת שעות העבודה והמנוחה. עקב העובדה שהיה כאן ניצול בלתי סביר, מן הראוי לתקן את החוק כך, שוועדת שרים המורכבת משר העבודה והרווחה, שר המסחר והתעשייה ושר התיירות היא שתהיה רשאית להתיר העבדת עובד בשעות המנוחה השבועית או בחלק מהן.

כמור"כ יש כאן סעיף מיוחד, שאם יש היתר, לפי החוק שאישרנו כאן בכנסת, של פקודת העיריות מס' 40, סעיף 249, יהיה מותר גם בעניין העבדה בשעות המנוחה השבועית בהיקף הררוש לפעילות שנקבעה בהיתר לפי הפקודה. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אדוני סגן שר העבודה והרווחה.

סגן שר העבודה והרווחה מ' פרוש:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני אומר מראש שאני מסכים להעביר את הנושא הזה לוועדת הפנים או לוועדת הכספים. אם זה עניין שנוגע לכספים, כפי שאמרו כאן, אני מציע להעביר לוועדת הכספים או לוועדת הפנים.

הממשלה התנגדה להצעה הזאת מכיוון שהכוונה כאן היא לוועדת שרים שרק תכבד את מתן ההיתרים. לגבי היתרים כלליים קיימת ועדת שרים, ואין לכם מושג כמה קשה לכנס ועדה לנושא זה.

#### ה צ כ ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 9

נגד — 1

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק שעות עבודה

ומנוחה (תיקון) — הקמת ועדה למתן היתרי

עבודה בשעות המנוחה), התשנ"א — 1991,

לדיון מוקדם בוועדה שתקבע ועדת הכנסת

נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של תשעה, כנגד אחד, ללא הימנעות, הועברה הצעת החוק של חבר הכנסת פורז לוועדת הכנסת, שתקבע לאיוו ועדה היא תועבר.

אנחנו עכשיו מצביעים על הצעת החוק של חבר הכנסת אלי דיין, שהיא למעשה הצעתם של חברי הכנסת אלי דיין, חיים רמון, אברהם שוחט ושמעון שטרית. נא להצביע, הצבעה מס' 20.

## ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 7

נגד — 1

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את חוק שעות עבודה ומנוחה

(תיקון), התשנ"א—1991, לדיון מוקדם

בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של שבעה, כנגד אחד, ללא הימנעות, הועברה גם הצעתו של חבר הכנסת אלי דיין לוועדת הכנסת, שתקבע איזו ועדה תכין את החוק לקריאה ראשונה.

חברי הכנסת, עכשיו — הדברים הכי נעימים. אני עומד לנעול את הישיבה. תם סדר-היום. הישיבה הבאה חתקיים ככ"ו בתמוז, 8 ביולי 1991, יום שני הבא, בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 19:37.

## נספחות

## ישיבות שט"ז — שי"ז

א. הצעת חוק לתיקון פקודת בריאות העם, 1940 (מתן חיסונים חינם), התשנ"א — 1991  
(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

קבלת החיסונים מפני מחלות מידבקות, הניתנים על-ידי משרד הבריאות לכלל האוכלוסייה, לא תהיה כרוכה בתשלום כלשהו ישיר או עקיף."

1. הוספת סעיף 111  
אחרי סעיף 111 לפקודת בריאות העם, 1940<sup>1</sup> יבוא:  
"111. איסור גביית תשלומים

<sup>1</sup> ע"ר 1065, 1940, תוס' 1 עמ' 191.

## ד ב ר י ה ס ב ר

שמשפחות מרובות-ילדים המצויות במצוקה כלכלית קשה, אינן מחסנות תינוקות וילדים.  
הצעת החוק לעיל נועדה לבטל את המחסום הנ"ל בקביעה, שאין לגבות תשלום כלשהו, ישיר או עקיף, עבור מתן חיסונים.

אף שהחיסונים מפני מחלות מידבקות אינם כרוכים בתשלום ישיר, הרי מכל משפחה המבקשת לחסן ילד דורשים כיום בתחנות לבריאות המשפחה תשלום — דמי הרשמה — של כ-150 ש"ח, זאת כחנאי לקבלת החיסון. התשלום הזה הוא לכל ילד בנפרד, והוא אחת הסיבות החשובות לכך.

## ב. הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון מס' 7)

(א) ראש הממשלה רשאי להעביר סגן שר מכהונתו לאחר שהודיע על כוונתו לעשות כן לממשלה ולשר הממונה על המשרד שבו מכהן סגן השר; כהונתו של סגן השר נפסקת כעבור 48 שעות לאחר שכתב-ההעברה מכהונה נמסר לידי, זולת אם חזר בו ראש הממשלה לפני כן.

(ב) ראש הממשלה יודיע לכנסת על העברת סגן שר מכהונתו."

1. תיקון סעיף 34  
בסעיף 34 לחוק-יסוד: הממשלה<sup>1</sup> (להלן — החוק העיקרי), במקום "באישור הממשלה" יבוא "בהסכמת ראש הממשלה ובאישור הממשלה".

2. הוספת סעיף 36  
אחרי סעיף 36 לחוק העיקרי, יבוא:  
"36א. העברת סגן שר מכהונתו

<sup>1</sup> ס"ח התשכ"ח, עמ' 266; התשל"ג, עמ' 236; החש"ם, עמ' 6; התשמ"א, עמ' 280; החשמ"ד, עמ' 220; התשנ"א, עמ' 86.

## ג. הצעת חוק העיסוק באופטומטריה, התשנ"א — 1991

"רופא" — רופא מורשה לפי פקודת הרופאים [נוסח חדש], התשל"ז — 1976<sup>1</sup>.

1. הגדרות

בחוק זה —

## 2. זכאות לרשיון

(א) המנהל ייתן רשיון לעסוק באופטומטריה למבקש שהוא בעל הכשרה מקצועית באופטומטריה.

(ב) בעל הכשרה מקצועית באופטומטריה ייחשב מי שהתקיימו בו כל אלה:

- (1) הוא בעל השכלה באופטומטריה;
- (2) סיים התמחות שנקבעה בתקנות;

(3) עמד בהצלחה בבחינות ממשלתיות שנקבעו בתקנות.

## 3. בעל השכלה

בעל השכלה לעניין סעיף 2(ב)(1) הוא מי שנתקיים בו אחד מאלה:

"אופטומטריה" — מדידה של כושר הראייה או של טווח הראייה של אדם, קביעה של מצב ההסתגלות או השבירה של קרני האור בעינו של אדם, התאמת עדשות לשיפור הראייה, מתן מרשם או הוראה בדבר שימוש במכשיר אופטי לראייה ומתן מרשם לעדשות מגע, התאמתן או קביעתן לעינו של אדם;

"אופטומטריא" — מי שהורשה לפי חוק זה לעסוק באופטומטריה;

"המנהל" — המנהל הכללי של משרד הבריאות או מי שהוא הסמיך לעניין חוק זה;

"השר" — שר הבריאות;

"ועדה מיעצת" — הוועדה המיעצת שמונתה לפי סעיף 18;

<sup>1</sup> דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 30, עמ' 594.

7. מומחיות מוכרת

- (א) שר הבריאות רשאי לקבוע בתקנות —
- (1) שענף פלוגי באופטומטריה יהיה מומחיות מוכרת וכן את התנאים, ההכשרה באותו ענף והבחינה הנדרשים לשם הכרה באופטומטרי טראי כבעל תואר מומחה (להלן — בעל תואר מומחה);
- (2) שירותים מסוימים באופטומטריה שיוחדו לבעל תואר מומחה; בתקנות לפי פסקה זו רשאי השר לקבוע תנאים להרשאה להמשך מתן השירותים, למי שערכ תחילתן של התקנות נתן כדין שירותים כאמור.

(ב) לא ישתמש אופטומטרי בתואר מומחה או בתואר דומה המרמז על היותו בעל אותו תואר, ולא ייתן שירות שיוחד לבעל תואר מומחה, אלא אם כן הוכר כבעל תואר כאמור.

(ג) (1) לא ייתן אופטומטרי שירות שיוחד לבעל תואר מומחה ולא ישתמש בתואר כאמור או בתואר דומה המרמז על היותו בעל תואר מומחה, אלא אם כן הוא הוכר כבעל תואר מומחה לאותו ענף באופטומטריה.

(2) על אף האמור בפסקה 1, רשאי אופטומטרי לתת שירות שיוחד לבעל תואר מומחה לאחר הכשרה, בחינות ובהתאם לתנאים שקבע המנהל.

8. הליכות העיסוק

(א) לא יטפל אופטומטרי באדם הסובל ממחלה או פגיעה בעינו, אלא אם כן נבדק אותו אדם לפני הטיפול בידי רופא עיניים והרופא קבע שאותו אדם יכול שיטופל בידי אופטומטרי.

(ב) לא יטפל אופטומטרי בילד או בזקן, אלא אם כן הטיפול נעשה בפיקוחו או לפי הפנייתו של רופא עיניים; השר יקבע בתקנות כללים, על-פי המלצות צוות מקצועי של רופאים ואופטומטריים שמינה, מיהו ילד או זקן לענין סעיף זה.

(ג) לא יטפל אופטומטרי באדם בתרופות ובתכשירי רוקחות ולא יחזיק בהם, אלא בהתאם לכללים שקבע המנהל לענין זה.

(ד) אופטומטרי יציין על כל מסמך או תעודה שהוא נותן במהלך עיסוקו כי הוא אופטומטרי מורשה.

(ה) אופטומטרי יציג במקום גלוי במקום עסקו את הרשיון שניתן לו לפי סעיף 2.

9. איסור פרסום עצמו

(א) אופטומטרי לא יפרסם, בעיתונות או בכל דרך אחרת, שהוא עוסק באופטומטריה, אולם רשאי הוא לקבוע הודעה לענין זה מחוץ לחדר עבודתו, בצורה ובתוכן שייקבעו.

(ב) שינה אופטומטרי את מעונו, רשאי הוא לקבוע מחוץ לחדרי עבודתו הקודמים, כמשך תקופה שלא

(1) הוא קיבל תואר המעיד על סיום חוק לימודיו כאופטומטרי בבית ספר לאופטומטריה של מוסד מוכר כהגדרתו בחוק המועצה להשכלה גבוהה, התשי"ח — 1958<sup>2</sup>;

(2) הוא סיים את חוק לימודיו באופטומטריה באוניברסיטה או בבית ספר לאופטומטריה ברמה אוניברסיטאית בחוץ-לארץ, אשר המנהל הכיר בהם, ויש בידו דיפלומה שהמנהל הכיר בה.

4. הוראות לתקופת ביניים

כל עוד לא קיים בישראל בית ספר כאמור בסעיף 13(1), ייתן המנהל רשיון גם למי שאינו בעל השכלה כאמור בסעיף 3, וכלכד שהתקיימו בו שני אלה:

(1) בידו תעודה המעידה כי סיים בהצלחה לימודי אופטומטריה בישראל, במוסד, ולפי תוכנית לימודים שהכיר בהם המנהל לפני תחילתו של חוק זה;

(2) הוא מילא אחר דרישות סעיף 2(ב)2 ר"3.

5. ייחוד העיסוק והכינוי

(א) לא יעסוק אדם באופטומטריה ולא ישתמש בתואר אופטומטרי או תואר דומה המרמז על היותו אופטומטרי אלא אם כן יש בידו רשיון לפי חוק זה.

(ב) הוראת איסור העיסוק באופטומטריה כמפורט בסעיף קטן (א) לא תחול —

(1) על רופא מומחה במחלות עיניים, או מתמחה במחלות עיניים לפי תקנות הרופאים (אישור תואר מומחה ובחינות), התשל"ג — 1973<sup>3</sup> (להלן — רופא עיניים) ועל רופא מורשה שהוכיח להנחת דעתו של המנהל כי בתקופה של 5 שנים לפני תחילתו של חוק זה ייחד עיסוקו לרפואת עיניים.

(2) על מי שמתמחה בעבודה מעשית באופטומטריה בפיקוחו ובהדרכתו של אופטומטרי מורשה או של רופא מורשה.

6. רשיון לעסוק באורתופטיקה

(א) בסעיף זה, "אורתופטיקה" — מדידה של פעילות השרירים של העין ומידת ההתאמה הדו-עינית, וכן טיפול — בפיקוחו של רופא עיניים — בפזילה ובעין עצלה בדרך של כיסוי עין, תרגולה ותיוקנה במכשור אופטי מתאים.

(ב) המנהל רשאי להעניק רשיון לעסוק באורתופטיקה למי שהתקיימו בו כל אלה:

(1) בידו תעודה המעידה כי סיים בהצלחה לימודי אורתופטיקה במוסד ולפי תוכנית לימודים שהכיר בהם המנהל;

(2) הוא עמד בהצלחה בכחינות שקבע המנהל.

(ג) הוראות סעיפים 5, 8(ג) עד (ה) עד 17 יחולו, בשינויים המחויבים, גם על אורתופטיקאים.

<sup>2</sup> ס"ח התשי"ח, עמ' 191.

<sup>3</sup> ק"ת התשל"ג, עמ' 1924.

סעיף 13, רשאי לערור על החלטת המנהל לפני בית-משפט השלום שבתחום שיפוטו נמצא מקום עיסוקו של האופטומטראי.

(ב) על פסק-דינו של בית-משפט השלום כערר ניתן לערער לפני בית-המשפט המחוזי, אם ניתנה רשות לכך מאת שופט של בית-המשפט המחוזי.

(ג) שר המשפטים רשאי לקבוע סדרי דין לעניין ערר לפי סעיף קטן (א), לרבות בדבר המועד להגשתו וסמכות בית-המשפט להארכת המועד.

#### 16. תשלום אגרות

(א) אופטומטראי ישלם מדי שנתיים אגרת רשיון; כמו כן ישולמו אגרות עבור תעודות מומחה ובחינות, הכול כפי שייקבע בתקנות.

(ב) לא שילם אופטומטראי אגרת רשיון כאמור בסעיף קטן (א) בשל תקופה של ארבע שנים, ישלח לו המנהל הודעה על חובתו לשלמה כתוך חמישה-עשר ימים מקבלת ההודעה; לא שולמה האגרה במועד האמור, רשאי המנהל לבטל את רשיונו של האופטומטראי.

(ג) אגרות לפי סעיף זה תיועדנה למימון הטיפול בכל הקשור לביצוע הוראות חוק זה.

#### 17. עונשין

(א) העוסק באופטומטריה ואין בידו רשיון תקף לפי חוק זה, דינו — מאסר שנה או קנס 50,000 שקלים חדשים.

(ב) המשתמש בתואר אופטומטראי בניגוד להוראת סעיף 5(א) והעובר על הוראה מהוראות סעיפים 7(ב), 7(ג) עד 8 עד 11, דינם — מאסר שלושה חדשים או קנס 15,000 שקלים חדשים.

#### 18. ועדה מיעצת

השר ימנה ועדה מיעצת של חמישה חברים, ובהם עובד משרד הבריאות והוא יהיה יושב-ראש הוועדה, שני רופאי עיניים ושני אופטומטראים, וכן ימנה לכל חבר ממלא-מקום.

#### 19. ביצוע ותקנות

(א) השר ממונה על ביצוע חוק זה, והוא רשאי להתקין תקנות בכל עניין הנוגע לביצועו, לרבות בעניינים אלה:

(1) התנאים למתן הכרה במוסד ובתוכנית לימודים לעניין סעיפים 2, 3, 4, 14(1) ו-6(ב);

(2) החובות המקצועיות החלות על אופטומטראי במסגרת עיסוקו;

(3) חובות המנהל עשויה להיות להם נפקות לעיסוקו באופטומטריה, וכל שינוי בהם;

(4) הרישומים שאופטומטראי ינהל וישמור בקשר לשירותים שנתן במהלך עיסוקו;

העלה על-שלושה חודשים, הודעה על מען חדרי עבודתו החדשים, כפי שייקבע, ולהודיע בכתב על מענו החדש לאנשים שכבר ביקשו את עצתו המקצועית.

#### 10. איסור פרסום עבודתו

בכפוף לאמור בסעיף 9, אופטומטראי —

(1) לא יפרסם, במישרין או בעקיפין, את עיסוקו, כדי לרכוש לקוחות או להשיג לעצמו יתרון מקצועי;

(2) לא ייוזם ולא ירשה פרסומים המשבחים או מציינים את מיומנותו, ידיעותיו, שירותיו או כשירותיו המקצועיים או המזוללים בשם זולתו, ולא ישלים עמם;

(3) לא יעסוק עם יוזם פרסומים כאמור ולא יעבוד בשבילו;

(4) לא ינהל תעמולה לעצמו כדי להשיג לקוחות, לא יעסיק לשם כך סוכן או תועמלן, לא יעסוק עמם ולא יעבוד בשבילם.

#### 11. איסור מתן פרסום לאופטומטראי

לא ימסור אדם לפרסום — ולא יפרסם אדם ולא יניח לפרסם בכל אמצעי פרסומת או בכל כלי תקשורת שבשליטתו — הודעה בדבר סגולותיו, יכולתו או כשירותו של פלוני העוסק באופטומטריה או המתחזה כמי שיכול או מוכן לעסוק באופטומטריה, כדי להסב את תשומת לב הציבור לאותו פלוני או כדי להביע לו תודה על הטיפול, המסירות או המיומנות המקצועית שהראה או על כל תפקיד מקצועי שמילא.

#### 12. פרסום מותר

(א) פרסום מאמרים או עבודות שטיבם מדעי או מקצועי, בכתבי-עת מדעיים או מקצועיים בלבד, לא יהיה עבירה לפי סעיפים 9 עד 11.

(ב) על אף האמור בחוק זה, רשאי המנהל לקבוע כללים בדבר פרסום מידע המתייחס לעיסוק במקצוע.

#### 13. ביטול או התליה של רשיון או תעודת מומחה

מצא המנהל כי אופטומטראי פעל בחוסר יכולת או בחוסר כושר מקצועי או ברשלנות, או שהשיג את רשיונו או את הכרתו כמומחה במצג שווא, או שהורשע בעבירה שיש עמה קלון, רשאי הוא לבטל את רשיונו או את תואר המומחה שלו, לפי העניין, או להתלותו לתקופה שלא תעלה על חמש שנים.

#### 14. ועדת שמיעה

לא ינקוט המנהל אמצעי כאמור בסעיף 13, אלא אם כן ניתנה לאופטומטראי הזדמנות להשמיע את הסבריו לפני ועדה בת שלושה חברים שמנה המנהל; הוועדה תורכב מנציג היועץ המשפטי לממשלה, שיהיה יושב-ראש הוועדה, מרופא עיניים וכן מאופטומטראי בעל רשיון של לא פחות מחמש שנים.

#### 15. ערר

(א) אופטומטראי הרואה עצמו נפגע מסירובו של המנהל לתת לו רשיון לפי סעיף 2 או מהחלטתו לפי

- (ב) מי שערב תחילתו של חוק זה היה רשום בפנקס לפי צו הפיקוח על מצרכים ושירותים (עיסוק באופטומטריה), התש"ם—1980<sup>4</sup>, זכאי לקבל רשיון לעסוק באופטומטריה, אם הגיש בקשה בתוך שנה מיום פרסומו של חוק זה.
- (ג) מי שערב תחילתו של חוק זה היתה בידו תעודה משרד הבריאות המכירה בו כבעל מעמד במקצוע האורטופטיקה, זכאי לקבל רשיון לעסוק באורטופטיקה אם הגיש בקשה בתוך שישה חודשים מיום פרסומו של חוק זה.

- (5) שיעורי האגרות לרשימות, לתעודות מומחה ולבחינות, לרבות הוראות בדבר הצמדה וריבית בשל פיגור בתשלום האגרה;
- (6) החלת ההוראות בפסקה (5) גם לעניין אורטופטיקאים.
- (ב) תקנות לפי סעיף קטן (א) (1) ו-(5) ולפי סעיפים 7 ו-8 (ב) טעונות אישורה של ועדת העבודה והרווחה של הכנסת.
- (ג) תקנות לפי סעיף קטן (א) (2) ו-(4) ולפי סעיף 7 יותקנו לאחר התייעצות עם הוועדה המייעצת.

21. ביטול צו האופטומטראים

20. תחילה והוראות מעבר

צו הפיקוח על מצרכים ושירותים (עיסוק באופטומטריה), התש"ם—1980 — בטל.

(א) תחילתו של חוק זה ביום כ"א באב התשנ"א (1 באוגוסט 1991).

<sup>4</sup> ק"ת התש"ם, עמ' 2166.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

לסעיף 8

(3) שימוש במכשיר כלשהו שמטרתו בדיקה תוך-עינית של הערשה, זווית העין, הרשתית או עצב הראייה, וכן ביצוע אולטרסאונד וכיומטריה של העין."

חבר הכנסת רן כהן מציע:

בסעיף קטן (ב), בסופו, יבוא:

לסעיף 14

"אין בהוראות סעיף קטן זה כדי למנוע אופטומטריא מלטפל בילד או בזקן לאחר שנבדק בידי רופא."

חברי הכנסת רן כהן וי' צבן מציעים:

חבר הכנסת י' פרח מציע:

בסעיף 14, במקום "מרופא עיניים וכן מאופטומטריא בעל רשיון של לא פחות מחמש שנים" יבוא "ומשני אופטומטראים בעלי רשיון של לא פחות מחמש שנים".

במקום סעיף קטן (ב) יבוא:

לסעיף 16

"(ב) לא יטפל אופטומטריא באדם שגילו למטה מ-10 שנים או למעלה מ-50 שנים, אלא אם כן הטיפול נעשה בפיקוחו או לפי הפנייתו של רופא עיניים."

שר האוצר מציע:

חברי הכנסת א' גמליאל וי' פרח מציעים:

סעיף קטן (ג) — יימחק.

בסעיף קטן (ג), הסיפא המתחיל במלה "אלא" — יימחק.

לסעיף 18

חברי הכנסת א' גמליאל, ע' זיסמן, ש' עמור, וי' פרח מציעים:

חבר הכנסת י' צבן מציע:

במקום סעיף 18 יבוא:

סעיפים קטנים (ד) ו-(ה) יסומנו כסדרם, (ה) ו-(ו), ולפניהם יבוא:

"18. ועדה מייעצת

השר ימנה ועדה מייעצת של שבעה חברים, ובהם עובד משרד הבריאות, והוא יהיה יושב-ראש הוועדה, שני רופאי עיניים, נציג ציבור אחד ושלושה אופטומטראים, ובהם נציג בית-הספר לאופטומטראים כאמור בסעיף (1)3, לכשיוקם."

"(ד) לא יבצע אופטומטריא בדיקה מהבדיקות המפורטות להלן:

(1) מדידת לחץ תוך-עיני בכל שיטה שהיא;

(2) בדיקת עין באמצעות אופטלמוסקופ;

ד. הצעת חוק ניירות ערך (דחיית הוראות), התשנ"א — 1991

1. תיקון חוק ניירות ערך (הוראת שעה)

2. תיקון חוק ניירות ערך (תיקון מס' 11)

בחוק ניירות ערך (תיקון מס' 11), התשנ"א — 1991<sup>2</sup>, בסעיף 14 —

בסעיף 1(א) לחוק ניירות ערך (הוראת שעה), התש"ן — 1989<sup>1</sup>, במקום "י"ח כתמוז התשנ"א (30 ביוני 1991)" יבוא "כ"ה באדר א' התשנ"ב (29 בפברואר 1992)".

(1) בסעיף קטן (א), במקום "עד 8" יבוא "7-7", ובמקום "10 ו-12" יבוא "10-10";

<sup>1</sup> ס"ח התש"ן, עמ' 14 ועמ' 186; ס"ח התשנ"א, עמ' 27.

<sup>2</sup> ס"ח התשנ"א, עמ' 22.



- (2) אחרי סעיף קטן (ג) יבוא: 3. תחילה
- תחילתו של חוק זה ביום י"ח בתמוז התשנ"א (30 ביוני 1991).
- (1ג) תחילתם של סעיפים 8 ו-12 ביום כ"ו באדר א' התשנ"ב (1 במרס 1992).

### הסתייגויות לחוק הנ"ל

- | לשם החוק                                | לסעיף 1                                                                                     |
|-----------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------|
| חבר הכנסת א' ויינשטיין מציע:            | חבר הכנסת מ' איתן מציע:                                                                     |
| במקום "רחיית הוראות" יבוא "הארכת מועד". | במקום "כ"ה באדר א' התשנ"ב (29 בפברואר 1992)" יבוא "כ"ו שבט התשנ"ב (31 בינואר 1992)".        |
| חבר הכנסת א' שוחט מציע:                 | לסעיף 2                                                                                     |
| במקום "רחיית הוראות" יבוא "רחיית מועד". | חבר הכנסת מ' איתן מציע:                                                                     |
| חבר הכנסת ד' תיכון מציע:                | בפסקה (2), במקום "כ"ו באדר א' התשנ"ב (1 במרס 1992)" יבוא "כ"ז שבט התשנ"ב (1 בפברואר 1992)". |
| מקום "רחיית הוראות" יבוא "רחייה".       |                                                                                             |

### ה. הצעת חוק חיילים משוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון), התשנ"א — 1990 (הצעת חבר הכנסת י' צבן)

1. תיקון סעיף 1 בחוק חיילים משוחררים (החזרה לעבודה), התש"ט —
- 1949, בסעיף 40 (ב1), אחרי המלים "או בשירות בתי-הסוהר" יבוא:
- "והוא השלים, בין ברציפות ובין שלא ברציפות, 90 ימי שירות בפועל לפחות".

### ד ב ר י ה ס ב ר

- סעיף 40(ב) לחוק חיילים משוחררים (החזרה לעבודה) התש"ט — 1949, הוא הבסיס החוקי למתן הענקות לחיילים ובני משפחותיהם.
- כרישא סעיף משנה (1) של סעיף זה מוגדר חייל כך: "מי שמשרת או שירת בצבא-ההגנה לישראל, במשטרה או בשירות בתי הסוהר — — —"
- נוסח זה מקנה זכות לקבלת הענקות המיוחדות גם לכל מי שנמנה עם כוחות המילואים של צה"ל, אפילו לא שירת בפועל כלל.
- מטרת התיקון היא להבטיח, כי הענקות והטבות יינתנו למי שראויים לקבלן על-פי מטרת החוק המקורית. 90 ימי השירות בפועל מצביעים על רצינות ואמיתות השירות.
- קבלת החוק תחייב ביצוע תיקונים מתאימים בתקנות ההענקות לחיילים ובני משפחותיהם, התש"ל — 1970.

### ו. הצעת חוק חיילים משוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון — שירות לעניין קי"ץ), התשנ"א — 1990 (הצעת חברת הכנסת ע' סולודר)

1. תיקון סעיף 40 בחוק החיילים המשוחררים (החזרה לעבודה), התש"ט — 1949<sup>1</sup>, בסעיף 40(ב1), אחרי "בשירות בתי-הסוהר" יבוא "תקופה שאינה פחותה משלושה חודשים".

<sup>1</sup> ס"ח התש"ט, עמ' 13; התש"ל, עמ' 121.

### ד ב ר י ה ס ב ר

- מכוח הסעיף שמוצע לחקן בו ניתנות, זה כעשרים שנה, "הענקות לחיילים או לבני משפחותיהם" מאת המדינה באמצעות המוסד לביטוח לאומי, ואלה ידועות בכינוי "קצבת יוצאי צבא".
- לאחרונה נמצא שזוכים בהענקות אלה גם מי ששירותם בצה"ל היה אפסי. מוצע אפוא כי רק שירות של ממש יביא אדם בגדר חייל כדי שיזכה, ויזכו מכוחו, בהענקות לפי סעיף 40(ב1).

ז. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון — קיצור תקופת השירות), התשנ"א — 1990  
(הצעת חבר הכנסת רע' כהן)

2. תיקון סעיף 16

- בסעיף 16 לחוק העיקרי —  
(1) בפסקה (1) במקום "של עשרים וארבעה חודשים" יבוא "של שמונה-עשר חודשים".  
(2) במקום פסקה 2 יבוא:

"(2) 'של' שישה חודשים — אם היא נקראה להתייצב לשירות סדיר כשהיא רופאה או רופאת שיניים היא באחד הגילים שמשלשים וחמש ועד שלושים ושמונה".

1. תיקון סעיף 15

- בסעיף 15 לחוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו—1986 (להלן — החוק העיקרי) —  
(1) בפסקה (1) במקום "של שלושים חודשים" יבוא "של עשרים וארבעה חודשים".  
(2) בפסקה (2) במקום "של עשרים וארבעה חודשים" יבוא "של עשרים חודשים", ובמקום "של שמונה-עשר חודשים" יבוא "של שישה-עשר חודשים".

ד ב ר י ה ס ב ר

עודף בהשוואה לצורכי הצבא, מצב שעלול להביא לכיטול גיוסם של יוצאי צבא בני גיוס.  
מתוך ראיית החשיבות של השירות בצה"ל לכל אזרח במדינה, ובהיווצר נסיכות המאפשרות לצמצם את הנטל החברתי בשירות בצבא העם — מוצע להקטין את משך השירות הסדיר בצה"ל.

בשנים האחרונות גדל היקף השנתונים המתגייסים לצה"ל, כמרכז גדל מספר העולים החדשים החייבים בשירות צבאי סדיר.

תחזית היקף המתגייסים בשנים הבאות מראה, כי קיים

ח. הצעת חוק מס שבח מקרקעין (תיקון — מס רכישה מופחת לזוג צעיר), התשנ"א — 1990  
(הצעת חבר הכנסת א' בן-מנחם)

1. הוספת סעיף

שתשמש למגורי הזוג הצעיר או למגוריו ועסקו כאחד;  
(2) קרקע פנויה ששטחה אינו עולה על השטח המינימלי המותר בבנייה על-פי חוכנית החלה על אותה קרקע לפי חוק התכנון והבנייה, התשכ"ה—1965<sup>2</sup>, או על 1,000 מ"ר, לפי השטח הגדול יותר (להלן — השטח הפטור), שתשמש להקמת דירה, עסק או משק חקלאי או לצירופיהם כאמור בפסקה (1); עלה שטחה של הקרקע על השטח הפטור, ינוכה ממס הרכישה סכום השווה להפרש בין מס הרכישה שהיה משתלם בעד העברת השטח הפטור אילולא הוראות סעיף זה, לבין המס המופחת כשל השטח הפטור.

(ג) למס מופחת לפי הוראות סעיף זה יהיה זכאי זוג צעיר פעם אחת בלבד.

בחוק מס שבח מקרקעין, התשכ"ג—1963<sup>1</sup>, סעיף 9 יסומן 9 ולפניו יבוא:

"9א. מס רכישה מופחת לזוג צעיר

(א) בסעיף זה —

"זוג צעיר" — זוג שנישוא ולא מלאו עשר שנים לנישואיו;

"מס מופחת" — מס רכישה בשיעור של 0.5%.

(ב) במכירת זכות במקרקעין לזוג כמפורט להלן יהיו הרוכשים חייבים במס מופחת בלבד:

(1) דירת מגורים או דירה המשמשת למגורים ולעסק או למשק חקלאי כאחד, על מנת

<sup>1</sup> ס"ח התשכ"ג, עמ' 156.

<sup>2</sup> ס"ח התשכ"ה, עמ' 307.

ד ב ר י ה ס ב ר

מן הראוי שהזכות למס מופחת תחול גם על זוגות צעירים, עשר שנים לאחר נישואיהם; קבלת הצעת החוק תפחית את הוצאות הזוגות הצעירים ברכישת הדירה ותקל את מצבם.

עולים חדשים נהנים ממס רכישה מופחת בשיעור של 0.5%, וזאת מתוך מגמה להקל קליטתם בארץ של עולים חדשים.

ט. הצעת חוק לתיקון פקודת מסי העירייה ומסי הממשלה (פיטורין) (מס' 5), התש"ן — 1990  
(הצעת חבר הכנסת מ' וירשובסקי)

1. ביטול סעיף 3  
בפקודת מסי העירייה ומסי הממשלה (פיטורין), 1938<sup>1</sup>  
(להלן — הפקודה), סעיף 3 — בטל.
2. תיקון סעיף 4 (א)  
בסעיף 4(א) לפקודה, אחרי "בידי כל מדינה" יבוא  
"זרה".

ד ב ר י ה ס ב ר

- פקודת מסי עירייה ומסי הממשלה מעניקה פטור ממסים  
עירוניים לממשלה ולכל אדם או מוסד אחר המחזיקים נכס  
מטעמה. פטור זה חל בכל הערים בארץ מלבד ירושלים וכל עיר  
אחרת ששר הפנים הכריז עליה, לאחר החייעצות בשר האוצר,  
כעיר עולים.
- בפועל אף שהרשויות המקומיות החיובות כמתן  
שירותים לכל מבנה בתחומן הרי שרוב הרשויות אינן יכולות  
להטיל מסים על מבני הממשלה המצויים בתחומן. בערים
- שבהן משרדי הממשלה מהווים חלק ניכר מכלל המשרדים  
בעיר נוצר עיוות חמור במיוחד.
- ביטול סעיף 3 יתקן עיוות זה וימשיך את המגמה  
המשפטית המודרנית של השוואת הדין החל על המדינה לדין  
החל על כל גוף או אדם אחר.
- תיקון סעיף 4(א) יחדד את הכוונה להעניק פטור אך ורק  
למדינות זרות.

י. הצעת חוק מוסדות ציבור (התרמות), התש"ן — 1990  
(הצעת חבר הכנסת רן כהן)

1. הגדרות  
בחוק זה —
4. אישור  
המועצה רשאית, לאחר שבדקה מוסד ציבורי ככל האמור  
בסעיף 2, לתת לו אישור להתרמת הציבור. אישור כאמור  
יכול שיהיה כללי או מותנה בתנאים.
5. סמל  
המועצה תקבע סמל אשר מוסד ציבורי שקיבל אישור לפי  
סעיף 4 יהיה רשאי להשתמש בו ככל מסמך המשמש  
אותו להתרמת הציבור; השר יפרסם ברשומות את הסמל  
שנקבע כאמור.
6. דינים וחשבונות  
המועצה רשאית לדרוש מכל מוסד ציבור שקיבל אישור  
להתרמת הציבור לפי חוק זה, למסור לה דינים וחשבונות  
שנתיים על כל פעולותיו, בפירוט כפי שתקבע.
7. עונשין  
המשתמש בסמל שנקבע לפי סעיף 5 בלי שקיבל אישור  
להשתמש בו לפי חוק זה, דינו — קנס.
8. תקציב  
במסגרת כל חוק תקציב שנתי, יקבע שר האוצר תקציב  
למועצה לצורכי פעולותיה ולהעסקת עובדיה.
9. ביצוע ותקנות  
השר ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות  
בכל עניין הנוגע לביצועו.
1. "מוסד ציבור" — תאגיד הפועל למטרה שעניינה דת,  
תרבות, חינוך, מדע, בריאות, סעד, ספורט או מטרה  
אחרת שאושרה בידי השר;  
"השר" — שר העבודה והרווחה.
2. המועצה ותפקידיה  
מוקמת בזה המועצה לאישור התרמות (להלן —  
המועצה); תפקידיה יהיה לבדוק את מטרותיהם,  
פעולותיהם, צורכיהם ויכולתם של מוסדות ציבור לצורך  
מתן אישור לפי חוק זה להתרמת הציבור.
3. חברי המועצה  
(א) ואלה יהיו חברי המועצה:  
(1) שופט שמינה השר בהתייעצות עם נשיא בית  
המשפט העליון והוא יהיה יושב-ראש;  
(2) חמישה נציגי הממשלה שמינו אותם, אחד  
אחד, השר, שר החינוך והתרבות, שר  
האוצר, שר הפנים ושר הרווחה;  
(3) נציג המרכז לשלטון מקומי;  
(4) נציג ארגון נכים שלדעת השר הוא יציג ונוגע  
בדבר;  
(5) נציג המועצה לשלום הילד;  
(6) נציג מועצת תנועות הנוער.
- (ב) השר יפרסם ברשומות הודעה על הרכב המועצה  
ועל חילופי גברי בה.

## ד ב ר י ה ס ב ר

כלא רצון ורבים אחרים מסרכים לתרום למוסד שפעולתו ברוכה אך לא ידועה. מוצע אפוא להקים מועצה שמתפקידה יהיה לבדוק מסודות ציבור ולאשר להם את השימוש כסמל שיעיד על היותם ראויים לקבל את תרומות הציבור.

מכת מדינה היא שמתרימים למיניהם מופיעים בכתיבתושים ומבקשים תרומות בעד מוסדות וגופים שברובם הגדול אינם ידועים. כתוצאה מכך רבים הם התורמים

### יא. הצעת חוק להסדר ההתרמות, התש"ן — 1990 (הצעת חבר הכנסת ע' זיסמן)

מסוימת, לתקופה קצובה או לצמיתות. המועצה רשאית להתנות מתן האישור במילוי תנאים כפי שתמצא לנכון.

#### 8. דינים וחשבונות

המועצה רשאית לדרוש מכל אדם שקיבל אישור להתרמת הציבור לפי חוק זה, דינים וחשבונות על פעולותיו, בפירוט כפי שתקבע.

#### 9. פרסום

המועצה תפרסם ברשומות את שמותיהם של מי שקיבלו אישור להתרמה מהציבור.

#### 10. עזרת תלמידים

אדם שקיבל אישור להתרמה, רשאי לפנות לאדם שמונה לכך על ידי שר החינוך והתרבות (להלן — הממונה) בבקשה להיעזר בתלמידים לצורך קיום יום התרמה.

#### 11. סמכויות הממונה

(א) הממונה אינו כפוף להחלטות המועצה, והוא יחליט בבקשה לפי סעיף 10 בהתאם למבחנים שהוא יקבע לאחר התייעצות במועצה.

(ב) הממונה רשאי לדחות בקשה של אדם מטעמים של אילוצים במערכת החינוך. דחה הממונה בקשה מטעמים אלה, לא ידחה פעם נוספת, בשנה שלאחר מכן, את הבקשה מאותם טעמים.

(ג) אישר הממונה בקשה לשיתוף תלמידים בהתרמה, יקבע את יום ההתרמה ואת מספר התלמידים שישתתפו בהתרמה.

(ד) הממונה רשאי לקבוע יום התרמה משותף לכמה בני אדם בעלי מטרות זהות.

(ה) בקשות לממונה לפי סעיף זה יוגשו אחת לשנה בלבד.

#### 12. איסור התרמה בשכר

אדם שקיבל אישור להתרמת הציבור לפי חוק זה לא יתרים את הציבור על ידי מתרימים שקבלו שכר או טובת הנאה אחרת בעד ההתרמה.

#### 13. תלונות

הרואה עצמו נפגע מפעולותיו של אדם המתרים לפי חוק זה, רשאי לפנות למועצה בתלונה. המועצה תברר את התלונה ותשיב למתלונן במהירות הראויה.

#### 14. התרמה מסויגת

אדם יהיה רשאי להתרים ציבור מסוים בלי שקיבל אישור

#### 1. המועצה וחבריה

(א) שר העבודה והרווחה, בהתייעצות עם שר הבריאות, יקים מועצה ציבורית להסדר ההתרמות לפי חוק זה (להלן — המועצה).

(ב) במועצה יהיו אחד-עשר חברים והם:

1. מי שכשיר להתמנות לשופט בית-משפט שלום והוא יהיה היושב-ראש;

2. שני רופאים;

3. שני עובדים סוציאליים;

4. שני מחנכים;

5. פסיכולוג;

6. שני נציגי ציבור;

7. נציג מרכז השלטון המקומי;

(ג) חברי המועצה לא יהיו עובדי מדינה.

(ד) הודעה על הרכב המועצה תפורסם ברשומות.

#### 2. תקופת כהונה

תקופת כהונתו של חבר מועצה תהיה שלוש שנים, אך ניתן למנותו מחדש לתקופות כהונה נוספות.

#### 3. החזר הוצאות

חבר המועצה לא יקבל מהמועצה שכר בעד שירותים במילוי תפקידיו במועצה, אך יהיה זכאי לכיסוי הוצאות סבירות בעד השתתפותו כישיבות המועצה כשיעור שתקבע המועצה.

#### 4. סדרי עבודת המועצה

השר יקבע בתקנות א סדרי הדין ואת נוהלי העבודה של המועצה.

#### 5. איסור התרמה ללא אישור

לא יתרים אדם את הציבור אלא אם כן קיבל לפני כן אישור לכך מאת המועצה.

#### 6. כללים ומבחנים

המועצה תפרסם ברשומות את הכללים בדבר המבחנים ואמות-המידה שיחולו לצורך קבלת אישור להתרמת הציבור.

#### 7. תנאים לאישור

אישור להתרמת הציבור יכול שיהיה כללי או למטרה

(כ) נעברה העבירה בידי תאגיד, יאשם כעבירה גם כל אדם אשר בשעת ביצוע העבירה היה מנהל פעיל או פקיד בתאגיד האחראי לעניין הנדון, זולת אם הוכיח שהעבירה נעשתה שלא בידיעתו ושנקט את כל האמצעים הסבירים למניעת העבירה.

#### 17. תקציב

במסגרת של כל חוק תקציב שנתי, תיקבע במסגרת תקציב משרד העבודה והרווחה תקציב לפעולות המועצה.

#### 18. ביצוע ותקנות

שר העבודה והרווחה ממונה על ביצועו של חוק זה, והוא רשאי להתקין תקנות בכל עניין הנוגע לביצועו.

לכך מהמועצה, ובלבד שההתרמה אינה מכוונת אל הציבור הרחב.

#### 15. אימתן הטבות מס הכנסה

תרומה שניתנה לאדם שלא קיבל אשור להתרמת הציבור לפי חוק זה לא תזכה בהטבות במס הכנסה לפי פקודת מס הכנסה<sup>1</sup>.

#### 16. עונשין

(א) אדם המתרים בשם חבר-בני-אדם בלי שקיבל אישור לכך מאת המועצה, למעט מי שמתרים לפי סעיף 14, דינו — מאסר שנה.

<sup>1</sup> דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 6, עמ' 120.

### ד ב ר י ה ס ב ר

הציבור הרחב, ומאידך גיסא פוגע בגופים שמטרתיהם לשרת את אינטרס הציבור ולתת מענה על צרכי הקהילה.

הקמת מועצה ציבורית, אשר תקבע קריטריונים שעל-פיהם יאושר גוף להתרמת הציבור, תשים קץ למצב בלתי רצוי זה ותחזיר לציבור את האמון ואת ההכרה בצורך לתרום למטרות ראויות.

הצורך בהסדר המוצע מתעורר עקב ריבוי הגורמים הפונים לאחרונה אל הציבור הרחב במטרה להתרמו.

ריבוי בלתי מבוקר של גופים יחידים שמטרתיהם לא תמיד ברורות יוצר מחד גיסא חוסר אמון, בלבול ותסכול אצל

### יב. הצעת חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון) — הקמת ועדה למתן היתרי עבודה בשעות

המנוחה השבועיות), התשנ"א — 1991

(הצעת חבר הכנסת א' פורז)

#### 1. תיקון סעיף 12

או נציגו; שר האוצר או נציגו יהיה יושב-ראש הוועדה; היתר כאמור יהיה כללי או מיוחד.

(כ) הוועדה רשאית להתיר העבדת עובד בשעות המנוחה השבועיות או בחלק מהן אם היא השתכנעה שהפסקת העבודה למנוחה השבועית כולה או חלק ממנה עלולה לפגוע בהגנת המדינה או בכיטחון הגוף או הרכוש או לפגוע פגיעה רבה בכלכלה בתהליך עבודה או בסיפוק צרכים שהם לדעת הוועדה חיוניים לציבור או לחלק ממנו.

בסעיף 12 לחוק שעות עבודה ומנוחה, התש"א — 1951, במקום סעיפים קטנים (א) ר"ב) יבוא:

"(א) מוקמת כזה ועדה למתן היתרי עבודה בשעות המנוחה השבועית בהרכב שר האוצר או נציגו. שר התעשייה והמסחר או נציגו ושר העבודה והרווחה

### ד ב ר י ה ס ב ר

גורמת נזק כבד ביותר למשק, מן הראוי למנוע משר העבודה והרווחה להיות הפוסק היחיד.

מוצע על כן שהיתרי עבודה בשבתות יינתנו על-ידי ועדה בהרכב שרי האוצר, התעשייה והמסחר, העבודה והרווחה או נציגיהם.

יש לקוות כי ועדה בהרכב האמור תשקול לא רק שיקולים דתיים אלא גם את שיקולי טובת המשק והמפעלים שבהם מדובר.

הסמכות למתן היתרי עבודה בשבת מצויה בהתאם לחוק שעות עבודה ומנוחה בידי שר העבודה והרווחה.

לאחרונה, סגן שר העבודה והרווחה הרב מנחם פרוש אינו מחדש היתרים שניתנו וזאת משיקולים דתיים, שיקוליים הזרים לחוק שמטרתו היא סוציאלית.

מאחר שהפסקת העבודה בשבתות במפעלים חיוניים

### יג. הצעת חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון), התשנ"א — 1991

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

#### 12. היתר העבדה במנוחה שבועית

(א) ועדת שרים המורכבת משר העבודה והרווחה, שר התעשייה והמסחר ושר

#### 1. החלפת סעיף 12

בחוק שעות עבודה ומנוחה, התש"א — 1951 (להלן — החוק העיקרי), במקום סעיף 12 יבוא:

המקצועות או התפקידים של העובדים שלגביהם ניתן ההיתר, או המחלוקת במקומות העבודה שלגבי עובדיהן ניתן ההיתר.

(ד) ועדת השרים תעניק היתר העבדה בשעות המנוחה השבועית כמידה שתאפשר פעילות שהחירה עירייה או מועצה מקומית במסגרת סמכותה לפי סעיף 249(21) לפקודת העיריות [נוסח חדש].

2. תיקון סעיף 14

בסעיף 14 לחוק העיקרי, במקום סעיף קטן (א) יבוא: "(א) ועדת השרים רשאית לקבוע תנאים והגבלות להיתר."

התיירות (להלן — ועדת השרים), רשאית להיתר העבדת עובד בשעות המנוחה השבועית או בחלק מהן, אם הוועדה משוכנעת שהפסקת העבודה למנוחה השבועית, לכולה או לחלק ממנה, עלולה לפגוע בהגנת המדינה או בביטחון הגוף או הרכוש, או לפגוע פגיעה רבה בכלכלה, כההליך העבודה או בסיפוק צרכים, שהם, לדעת ועדת השרים, חיוניים לציבור או לחלק ממנו.

(ב) היתר כללי לפי סעיף קטן (א) לא יינתן אלא על-פי החלטת ועדת השרים.

(ג) בהיתר מיוחד לפי סעיף קטן (א) יפורטו

ד ב ר י ה ס ב ר

המורכבת משר העבודה והרווחה, שר התעשייה והמסחר ושר התיירות תהא רשאית לקבוע בעניין היתר העבדה כמנוחה השבועית, וזאת כדי להבטיח שמערכת השיקולים תהיה רחבה.

כמרכיב מתבקש סעיף מיוחד, סעיף קטן (ד) בסעיף 12 דלעיל, כדי למנוע מצב אבסורדי שבו עירייה או מועצה מקומית תקבע פעילות מותרת ביום המנוחה, ואילו ועדת שרים לא תתיר לעובדים לבצעה.

לאחרונה אנו עדים להפעלת חוק שעות עבודה ומנוחה באופן הפוגע קשות בכלכלה ובאורח החיים התקין של רשויות מקומיות רבות, וזאת משיקולים זרים ופסולים.

סגן שר העבודה והרווחה נקט לפתע אמצעים דרסטיים, הוא הפר את הסטטוס-קוו הדתי ויצר מתיחות רבה בין דתיים לחילונים, ואף עלול לגרום למלחמת תרבות שסופה מי ישרונו. לפיכך מתבקש צורך בחיקוק החוק ובקביעה שרק ועדת שרים

יד. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא מעונות-יום של אק"ם

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. הוועדה תובעת משר העבודה והרווחה להכין תוכנית להעברת מוסדות למפגרים שבבעלות הממשלה לרשות אק"ם או כל רשות אחרת ברמה גבוהה, כדי להקטין משמעותית את תור הממתנים לסידור. הוועדה תובעת משר העבודה והרווחה להמציא לה הצעת התוכנית כאמור בתוך שלושה חודשים.
2. הוועדה תובעת משר העבודה והרווחה להמציא לה בתוך שלושה חודשים תוכנית רב-שנתית לביטול תור המפגרים הממתנים לסידור מוסדי. הוועדה תובעת משר האוצר להמציא לה ברזמנית את הערותיו לתוכנית.
3. העבודה תובעת משר העבודה והרווחה להמציא לה בתוך שלושה חודשים תוכנית רב-שנתית לפיתוח כלים קהילתיים לסיוע למפגרים (הוסטלים וכדומה).
4. הוועדה תובעת משר העבודה והרווחה לפעול להשגת הסדר של קבע, שיבטיח העברה סדירה ושוטפת של כספי המשרד למוסדות אק"ם ולמוסדות אחרים למפגרים, כדי למנוע הצטברות ריבית וגירעונות מיותרים.
5. הוועדה מתייחסת בחומרה רבה להחלטתו של סגן שר העבודה והרווחה למנוע השמת מפגרים במוסד סנט-וינסנט בירושלים ובמוסדות אחרים של המיסיון, כל עוד קיים תור של 900 מפגרים הממתנים לסידור מוסדי, ובהתחשב ברמתם המקצועית הגבוהה של המוסדות האמורים.

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה ביום ו' בניסן התשנ"א (21 במרס 1990) את ההצעות לסדר-היום של חברי הכנסת אמנון רובינשטיין ויגאל ביבי בנושא, "מעונות יום של אק"ם".

ההצעות הועלו עקב פיגורים בהעברות כספי הסיוע שהממשלה התחייבה להעביר למוסדות של אק"ם.

הוועדה דנה בנושא כשייכתה ביום י"ז בחשוון התשנ"א (5 בנובמבר 1990), ובמהלכה שמעה בין היתר את מנכ"ל אק"ם, את נציגי משרד העבודה והרווחה, המוסד לביטוח לאומי, ומשרד האוצר.

הוועדה שמעה כי אק"ם מנהלת שתי פנימיות למפגרים בארץ, ומחזיקה 100 ילדים בגניילדים ייחודיים. 600 — 700 ילדים מוחזקים בפעוטונים ובמעונות-יום של אק"ם. בסוף 1990 עמד תור המפגרים הממתנים לסידור מוסדי על 900.

הוועדה נדהמה לשמוע, כי עלות החזקת ילד במוסד ממשלתי כפולה מן העלות במוסדות של אק"ם או במוסד פרטי ברמה גבוהה.

הוועדה שמעה, כי מדי שנה לקראת סוף שנת התקציב חלים שיבושים בתקצוב המוסדות. עם זאת, מאז הועלה הנושא בכנסת של סיפור בהעברת דמי האחזקה למעונות של אק"ם. הוועדה שמעה, כי למרות פנייתה לקבלת הקצבה בסך 400,000 דולר בשנת 1990, לא קיבלה אק"ם כספים מועדת העזבונו.

6. הוועדה קוראת לשר העבודה והרווחה להימנע מכל אפליה של מוסדות למפגרים שאיננה נובעת משיקולים מקצועיים של טובת המפגר.
7. הוועדה חוזרת על מסקנותיה כפי שהונחו על שולחן הכנסת ביום 25 ביולי 1990, בנושאים: 1. מצבן של
8. הוועדה מבקשת משר העבודה והרווחה לרווח לה על המצב כעבור שלושה חודשים.

### טו. החלטת ועדת האתיקה בדבר חברות בוועד של עמותה המקבלת הקצבה ייחודית

1. כיום 25 באפריל 1991 נכנס לחוק סעיף 14 לחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א — 1951, כפי שנחקק בתיקון מס' 9 לחוק הנ"ל. מצ"ב הנוסח של הסעיף הנ"ל — לעיונכם.
2. התעוררה השאלה בוועדת האתיקה, מה דינו של חבר ועד עמותה המקבלת הקצבה ייחודית כאמור בסעיף הנ"ל, האם יש לראות בו כמי שמשמש בתפקיד ניהולי, אם לאו. להלן עמדתה של הוועדה בעניין זה.
3. לעמותה שהוקמה על-פי חוק העמותות, התש"ם — 1980, המוסדות האלה: אספה כללית, ועד
- ועדת ביקורת או גוף מבקר. אין לעמותה מסוג זה על-פי החוק יושב-ראש, גזבר או מזכיר. בהתאם להוראות סעיף 25 לחוק, הוועד, המכונה לעתים "הנהלה" או "מזכירות", הוא שמנהל את ענייני העמותה. מכאן שיש לראות כל חבר של ועד עמותה (או הנהלה או מזכירות) כמי שמשמש בתפקיד ניהולי בה, וחלים עליו הסייגים המפורטים בסעיף 14א.

בכבוד רב,

חבר הכנסת יצחק לוי  
יושב-ראש ועדת האתיקה